

**کوریولووم جامع آموزش سلامت در مدارس
از مقطع پیش دبستانی تا پایان پیش دانشگاهی**

تدوین و تألیف : دکتر حسین اسکندری – دکتر شهرام رفیعی فر
و همکاران

زیر نظر : دکتر محمد اسماعیل اکبری – دکتر حمیدرضا جمشیدی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی

وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
معاونت سلامت
اداره ارتباطات و آموزش سلامت

عنوان کتاب: کوریکولوم جامع آموزش سلامت در مدارس از مقطع پیش دبستانی تا پایان پیش دانشگاهی

تهیه و تدوین: دکتر حسین اسکندری – دکتر شهرام رفیعی فر و همکاران

اداره ارتباطات و آموزش سلامت

معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

سال انتشار: ۱۳۸۴

همکارانی که در طراحی و تدوین کوریکولوم جامع آموزش سلامت در مدارس از مقطع پیش دبستانی تا پایان پیش دانشگاهی مشارکت کرده اند:

۱- شورای برنامه ریزی:

دانشگاه علامه طباطبائی	دکتر احمد برجعلی
دانشگاه شهید باهنر کرمان	دکتر نعمت الله موسی پور
دانشگاه تهران	دکتر مسعود شفیعی نیا
وزارت آموزش و پرورش	مهندس عباس خالصی
وزارت آموزش و پرورش	محبوبه حیدری
وزارت آموزش و پرورش	عذرا سنگلجی
وزارت آموزش و پرورش	بتول سبزیعلی سنجانی
دانشگاه علامه طباطبائی	مریم اسماعیلی نسب
وزارت آموزش و پرورش	علیرضا غلامی
دانشگاه علامه طباطبائی	فاطمه اسکندری
وزارت آموزش و پرورش	کتایون رجبی
وزارت آموزش و پرورش	غزال جعفری قاجار
وزارت آموزش و پرورش	محمد علی شامانی
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی	دکتر محمد مهدی ریاضی
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی	عباس پریانی
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی	دکتر گلایل اردلان
وزارت آموزش و پرورش	مهندس علی زرافشان
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان	دکتر جعفر جندقی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان	ماشاءاله کلاهدوز
سازمان بهزیستی کشور	فریبا کاوه زاده
وزارت آموزش و پرورش	ابراهیم شریعت

۲- مشاوران:

دکترای بهداشت از انگلستان	آقای دکتر عبدالرحمان بهرامی
عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت همدان	
دکترای بهداشت	آقای دکتر حسین اصیلیان
عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس	
دکترای بهداشت، عضو هیئت علمی دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تهران	آقای دکتر رفیع نژاد
مدیر کل پیشگیری از آسیب های اجتماعی سازمان بهزیستی کشور	آقای دکتر خواجهی
مدیر دفتر بهبود و تغذیه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	خانم دکتر ربابه شیخ الاسلام
کارشناس ارشد دفتر بهبود تغذیه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	خانم دکتر فروزان صالحی
مدیر کل دفتر تربیت بدنی دختران	خانم مهین فرهادی زاد
معاون سلامت دفتر تربیت بدنی دختران	خانم طاهرالسادات مظلومی
معاون فنی سلامت دفتر تربیت بدنی دختران	خانم فریبا محمدیان

۳- همکاری که در بررسی کتب درسی فعالیت نموده اند:

دوره ابتدایی:

آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۴ آموزش و پرورش شهر تهران	گیتی رحیمی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	طاهره رحیمی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	فاطمه چوپانی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۱۶ آموزش و پرورش شهر تهران	آذر صادق زاده
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۴ آموزش و پرورش شهر تهران	صداقت نژاد
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۷ آموزش و پرورش شهر تهران	نسرین فولادی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر تهران	سکینه حاتمی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	سیده مریم علوی
آموزگار دوره ابتدایی منطقه ۱۲ آموزش و پرورش شهر تهران	طاهره عزیزی

دوره راهنمایی:

دبیر منطقه ۲ آموزش و پرورش شهر تهران	مژگان دانشور
دبیر منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	صغری سالم
دبیر منطقه ۱۵ آموزش و پرورش شهر تهران	معصومه صاحب الزمانی
دبیر منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	سیده مریم علوی
دبیر منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران	نرگس قاضی

دوره متوسطه:

وزارت آموزش و پرورش	جناب آقای مهندس عباس خالصی
وزارت آموزش و پرورش	خانم محبوبه حیدری
وزارت آموزش و پرورش	خانم عذرا سنگلجی
وزارت آموزش و پرورش	خانم مهناز حیدری

به نام خدا

وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با توجه به رسالت عظیمی که در ارتباط با آموزش و پرورش نسل پویا و بالنده کشور دارند و در راستای تحقق اهداف عالی آموزش مهارت های سالم زیستن به این قشر عظیم؛ طراحی، تهیه و تدوین راهنمای برنامه جامع درسی آموزش سلامت از مقطع پیش دبستان تا پیش دانشگاهی را در دستور کار خود قرار داده اند. تهیه، تدوین و آماده نمودن این برنامه مهم و با اهمیت جز در پرتو همکاری برون سازمانی و مشارکت فعال صاحب نظران تعلیم و تربیت، اساتید برجسته دانشگاهی، کارشناسان حوزه های مختلف آموزشی، بهداشتی، ورزشی، معلمان و دبیران تحقق نمی یافت.

لذا از کلبه عزیزانی که در تهیه و تدوین برنامه جامع درسی آموزش سلامت ما را یاری نموده اند و با همفکری، همکاری و ارایه نظرات و پیشنهادات سازنده در ارتقای کیفیت این امر مهم و خطیر، مشارکت فعال نموده اند، تقدیر و تشکر می گردد. بدون شک هر قدمی که در ارتباط با بهبود کیفیت آموزشی برداشته شود، گامی ارزنده و مثبت در راستای ارتقای سلامت نسل های آینده کشور می باشد.

مهدی نوید ادهم

معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

وزارت آموزش و پرورش

به نام خدا

تأمین سلامت برای شهروندان از وظایف اولیه دولت هاست. ضرورت این امر در دهه های اخیر افزون تر شده است. توسعه زندگی شهری، رشد جمعیت و کاهش منابع، بروز بیماری های جدید، نزدیک شدن ارتباط کشورها و در هم ریختن مرزهای جغرافیایی و گره خوردن سرنوشت ساکنان کره خاکی به یکدیگر از جمله این دلایل هستند. قوانین اساسی کشورها، از جمله قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قوانین و پیمان نامه های بین المللی بر توسعه بهداشت در جهان تأکید دارند. بر اساس گزارش های سالانه یونسف، اقدامات انجام شده در طول ربع قرن گذشته، ایران را در جایگاهی شایسته از نظر دستیابی به شاخص های جهانی قرار داده است. ریشه کنی بسیاری از بیماری ها، تأمین آب آشامیدنی، سراسری شدن واکسیناسیون در کل کشور، افزایش امید به زندگی و کاهش میزان مرگ و میر کودکان از جمله این دستاوردها می باشد. به طور قطع در دستیابی به موفقیت های فوق نقش آموزش تعیین کننده می باشد. خصوصاً آموزش کودکان و نوجوانان که سرمایه های امروز و فردای جامعه می باشند.

تهیه برنامه جامع آموزش سلامت برای دانش آموزان کشور قدمی است در جهت استاندارد کردن این آموزش ها و ارتقای سطح سلامت مورد انتظار جامعه.

امید است با تدوین این برنامه و ورود آن به مدارس کشور، شاهد جامعه ای سالم تر و شاداب تر باشیم.

علی زرافشان

مدیرکل دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

وزارت آموزش و پرورش

به نام خدا

آموزش و پرورش مبداء توسعه کلان کشور است. برای توسعه باید از آموزش و پرورش شروع کرد و این خود نیازمند آن است که ما آموزش و پرورش توسعه یافته داشته باشیم. هم مسأله آموزش نشان می دهد که بدون یک نظام آموزشی توسعه یافته نمی توان به توسعه یافتگی نایل شد و هم بدون تربیت نسل آینده که هم توسعه یافته باشند و هم قطار توسعه را بر دوش ریل توانمندی های خود حمل کنند، دست یابی به توسعه میسر نمی شود. توسعه درون زا با اتکای بر توان داخلی و ظرفیت های درون سیستمی و با اتکای بر منابع مادی و معنوی و با رسیدن به مدلی بومی می تواند هم قابلیت اجرا داشته باشد و هم تداوم پیدا کند.

آموزش سنگ بنای نوسازی انسانی است و نوسازی آموزشی یکی از ارکان مهم توسعه همه جانبه محسوب می شود. در همین راستا آموزش جامع سلامت در مدارس و برنامه ریزی اصولی برای سلامت نسل آینده کشور یکی از شاخص های مهم و اصلی و زیر بنای توسعه کلان جامعه در همه ابعاد آن می باشد.

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی به منزله مغز برنامه ریز سیستم آموزش و پرورش، اهمیت خود را در این عرصه آشکار می سازد. دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی با درک صحیح از اهمیت مسأله سلامت در توسعه کشور و جایگاه آن در رشد همه جانبه نسل آینده و نوسازی انسانی، با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به طور خاص با همیاری و مساعدت اداره ارتباطات و آموزش سلامت معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی طراحی برنامه جامع آموزش سلامت در مدارس از مقطع پیش دبستان تا پایان مقطع پیش دانشگاهی را در دستور کار خود قرار داد. این مجموعه، محصول تمامی تلاش های انجام گرفته در این زمینه می باشد که در خور سپاس و ستایش است.

در همین جا بر خود لازم می دانیم که از حمایت های وزاری محترم آموزش و پرورش (مرتضی حاجی) و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (مسعود پزشکیان) و معاونان محترم ایشان مهندس نوید و دکتر اکبری و به خصوص جناب آقای مهندس زرافشان مدیرکل محترم دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی وزارت آموزش و پرورش و آقای دکتر محمد واعظ مهدوی معاون محترم سیاست گذاری و برنامه ریزی وزارت رفاه و تأمین اجتماعی و دکتر حمیدرضا جمشیدی ریاست محترم مرکز توسعه شبکه و ارتقای سلامت و همه کسانی که در سامان این اثر نقش داشته اند، سپاسگزاری نماییم.

مؤلفان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول : کلیات
۱	برنامه درسی
۴	جایگاه سلامت در برنامه درسی
۷	اهمیت و ضرورت
۸	اهداف کلی - جزئی
۹	چشم انداز و تصویر کلی
۹	چارچوب اساسی برنامه درسی آموزش سلامت
۱۰	ابعاد برنامه جامع آموزش سلامت
۱۱	انتظارات کلی برنامه آموزش سلامت و انتظارات آموزشی هر پایه
۱۲	یادگیری و رویکردهای آن
۱۲	روش های یادگیری - یاددهی
۱۳	سرفصل های آموزش سلامت
۱۷	فصل دوم وضعیت آموزش سلامت در ایران و جهان
۲۳	فصل سوم بررسی وضعیت موجود کتاب های درسی در دوره های مختلف تحصیلی
۵۱	فصل چهارم جداول عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی
۱۱۱	فصل پنجم جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی
۲۱۳	فصل ششم جداول دوبعدی هدف - محتوا
۳۹۵	رویکرد های غالب در آموزش سلامت
۴۱۵	پیوست ها :
۴۱۶	- مفاهیم بهداشتی
۴۳۴	- رویکردهای آموزشی در آموزش سلامت
۴۴۵	- روش های ارزشیابی
۴۵۳	- مؤلفه های اصلی ماده درسی و ابتکار عمل ها
۴۶۱	- برنامه آموزش مهارت های زندگی
۴۷۲	- نقش آموزش و پرورش در تربیت جنسی

فصل اول

کلیات

برنامه درسی

برنامه درسی چارچوبی برای تصمیم‌گیری فراهم می‌کند که در قالب آن با بحث اهداف، محتوا، ارزشیابی و نظایر آن، تلاش می‌شود که تجربیات یادگیری سازماندهی شود. به نظر می‌رسد اگر آموزش درگیر فرایندها و چگونگی‌های نظام یادگیری و یاددهی است، برنامه درسی عمدتاً در حوزه بایدهای آموزشی عمل می‌کند و بیان طرح کلی محتوای آموزشی و نتایج مورد انتظار را بر عهده دارد. برنامه درسی، ارایه‌کننده تصمیم کلی برای هماهنگ کردن و جهت دادن به موقعیت آموزشی متناسب با یادگیری دانش‌آموزان و تدریس معلمان است. بررسی و بحث در این مورد که آیا این تصمیم کلی بیان شده است یا به طور ضمنی به کار بسته می‌شود؟ آیا به شکل رسمی به آن توجه می‌شود و یا قالبی غیر رسمی برای آن انتخاب می‌شود؟ و نهایتاً این مسأله که آیا این تصمیم، تصمیمی است که برنامه ریزان اتخاذ کرده‌اند یا تصمیمی است که خارج از حوزه اطلاع و اراده آن شکل گرفته است؟ چارچوب‌های مختلف برنامه درسی را پیش روی می‌نهند.

۱ - برنامه آشکار

برنامه آشکار به برنامه‌ای گفته می‌شود که چارچوب رسمی دارد و با تشریفات اداری معینی همراه است و از منطق و قواعد اداری نسبتاً نامنعطف و خشکی تبعیت کرده و غیر اختیاری و لازم‌الاجراست. این نوع برنامه عمدتاً در برگیرنده تجاربی است که از محتوا، روش‌های تدریس و مواد آموزشی حاصل می‌شود که در قالب موضوع‌های خاصی در سطوح معین طراحی شده است. معمولاً این برنامه را یک مؤسسه دولتی طراحی می‌کند و به اجرا در می‌آورد.

۲ - فوق برنامه

فوق برنامه، برنامه‌ای است با ساختار غیر رسمی و منعطف که از ویژگی‌های آن اختیاری بودن و آزاد بودن است. این برنامه‌ها رسمی نیست و حضور همه افراد نه تنها الزامی نیست بلکه انجام و مشارکت در سطوح مختلف آن به شکلی آزاد و اختیاری می‌باشد. این برنامه از نظر شکل و قالب، خارج از کلاس درس سازماندهی می‌شود و شامل فعالیت‌هایی است که برای غنی‌سازی، توسعه و تکمیل و جبران برنامه درسی سازماندهی می‌شود.

۳ - برنامه سرگردان (پوچ)

برنامه سرگردان (پوچ) به برنامه ای اطلاق می شود که در طراحی ها به نقش و اهمیت عناصر آن توجهی نشده است و به عبارت دیگر ، برنامه سرگردان بر برنامه های فراموش شده دلالت دارد. این نوع برنامه به منزله یک امر بی برنامه در نظر گرفته می شود که در آن مولفه های فراموش شده ای نظیر زندگی تربیتی به چشم می خورد . به عبارت دیگر این برنامه بیان می کند که یادگیری دانش آموزان بیشتر در حوزه هایی است که آموزش نمی بیند تا چیزهایی که آموزش می بیند .

الیوت ایسنر معتقد است که تمامی مدارس سه نوع برنامه را آموزش می دهند:

۱ - برنامه آشکار

۲ - برنامه ضمنی

۳ - برنامه سرگردان (پوچ)

برنامه آشکار به طور ساده مربوط است به بیان برنامه هایی که مدارس برای مطالعه رسمی ارایه می کنند . این برنامه نوعاً شامل درس هایی در حوزه های ریاضیات ، علوم ، هنر ، مطالعات اجتماعی ، زبان ، ادبیات و تربیت بدنی و نظایر آن می شود .

برنامه ضمنی شامل ارزش ها و انتظاراتی است که عموماً در برنامه رسمی آورده نمی شود اما دانش آموزان به عنوان بخشی از تجارب مدرسه ای آنها را می آموزند . تمامی دانش آموزان فی المثل می آموزند که دانش به موضوعاتی مثل ریاضیات ، علوم ، هنر ، زیست شناسی تاریخ و نظایر آن تقسیم می شود و یاد می گیرند که فاصله بین درجه عالی موفقیت تا درجه های پایین شکست تحصیلی با درجاتی از ارزشیابی همراه است .

برنامه سرگردان به گفته الیوت ایسنر ، آن چیزی است که مدارس آموزش نمی دهند . ایسنر معتقد است آنچه آموخته نمی شود، ممکن است از نظر تربیتی مهمتر از آنچه که آموخته می شود باشد . غفلت یک اجتناب خنثی نیست بلکه به نظر می رسد یک انتخاب آگاهانه است و وابسته به نگاه و تصمیمی است که برنامه ریزان در ندیدن ، بیان نکردن و چشم پوشیدن از بعضی مسایل دارند و از این حیث ، برنامه ای که مورد غفلت قرار می گیرد ، خودش یک مبحث آموزشی و تربیتی مهم است . این برنامه غفلت شده ، می تواند به منزله منبعی مهم از مسایل و مباحث آموزشی و تربیتی در نظر گرفته شود که در برنامه اصلاحات آموزشی قابلیت استفاده مجدد دارد . برنامه سرگردان مفهومی چند پهلو است . الیوت ایسنر دو بعد عمده برنامه سرگردان را معین می کند . یکی فرایند عقلانی است و دیگری مواد آموزشی (دو بعدی که با بعد سوم که عبارت است از تأثیر آنها تکمیل می شود) . در قلمرو فرایندهای عقلانی ، ایسنر مثال هایی را از انواع تفکر دیداری، شنیداری و استعاری که غیر کلامی و غیر منطقی است ، بیان می کند . این سبک های فرایند شناختی کمتر از فرایندهای تحلیل منطقی یا استدلال قیاسی در برنامه های درسی لحاظ می شود . ما باید توجه کنیم که بعضی تناقض ها ممکن است عموماً مربوط به موضوعات و مواد آموزشی نباشد . در سطح عمل ما نمی توانیم موضوعات درسی را جدا جدا مورد بررسی قرار دهیم . بی تردید فرایندهای معینی ممکن است دامنه وسیعی از موضوعات را پوشش دهند و لذا تقسیم کردن موضوعات و مواد به منزله یک ارزش و در نظر نگرفتن پیوستگی درونی آنها ناشی از اعمال یک برنامه سرگردان است . به عنوان مثال توجه کنید، رشته هایی نظیر اقتصاد ، حقوق ، روانشناسی و انسان شناسی که به دام یک برنامه سرگردان افتاده اند ، می توانند در یک سلسله مراتب قرار

کلیات ۳

داده شوند و سطوح مختلف یک موضوع باشند. این تقسیم بندی موجب می شود که یک سلسله موضوع از قلم بیافتد. مثلاً جایگاه بحث هایی نظیر معرفت شناسی علم، تاریخ علم، تاریخ تکامل نه در درس هایی نظیر تاریخ می آیند، نه در فلسفه و نه در زیست شناسی. این پدیده مربوط است به نادیده گرفتن پیوستگی درونی پدیده ها با هم و ندیدن خط تحولی آنها. اگر این گفته بی بدیل هگل را بپذیریم که تفکر یک پدیده تاریخی است و تفکر چیزی نیست مگر تاریخ تفکر، در خواهیم یافت که نمی توان تفکر را از ریشه های تاریخی آن برید و یک رشته مستقل مثل فلسفه بنا کرد و به همین قیاس، انسان را از جامعه و نیز روانشناسی انسان را از جنبه های زیست شناختی. و بر همین اساس نمی توان آموزش را از تربیت جدا کرد و فرایندهای رسمی آموزش را از زیرساخت های پنهان آن و لذا یک برنامه کامل نمی تواند بخشی مهم از مسایل تربیتی را نادیده بگیرد و با چشم پوشی از آنها، تن به یک برنامه سرگردان بدهد. اگر به بعد تأثیر این برنامه توجه شود، آشکار می گردد که در برنامه ها هنوز جای خالی بسیاری از مؤلفه ها که به غفلت برگزار شده است، خالی است. عناصر و مؤلفه هایی که اثر بخش و تأثیر آنها، موفقیت یا عدم توفیق برنامه ها را رقم می زند. عناصری مثل رغبت، نیاز، نگرش، هیجانها، عواطف و ارزشها. این بعد که تأثیر اساسی و به سزایی در فرایند آموزشی و تربیت دارد، غالباً به منزله هوش هیجانی در نظر گرفته می شود. آنچه در این میان لازم است ذکر شود، به نقش فرایندهای شناخت باز می گردد. فرایندهای شناختی با تمام اهمیت خود نمی توانند بار انتقال ارزشها را به دوش بگیرند و به مقصد برسانند. اگر ارزش های آموخته شده، درونی نشوند و با نظام هیجانی و عاطفی فرد گره نخورند و فرد آن ارزشها را جزئی از احساس های خودش تلقی نکند، به آنها جنبه الزام آور نمی دهد. بنابراین تا ما چیزی را از آن خود ندانیم و به آن دل بستگی درونی پیدا نکنیم، به انجام و یا عدم انجامش تمایلی نخواهیم داشت. این احساسها مبنای انتخاب ما هستند و ما را به سمت گزینش و روی آوردن به موضوعات خاصی ترغیب می کنند و یا موجب می شوند از بعضی موضوعات روی بگردانیم. نادیده گرفتن این جنبه موجب می شود که ناخواسته تن به برنامه ای سرگردان بدهیم و به نتیجه مورد نظر آموزشی و تربیتی هم دست نیابیم.

۴ - برنامه پنهان

برنامه پنهان برنامه ای ضمنی است یا به عبارت ساده تر برنامه ای پوشیده شده و سربه مهر است. این برنامه شامل جنبه های تصادفی، اتفاقی و طراحی نشده تعلیم و تربیت است و به منزله محصول فرعی و جانبی بسیاری از فعالیت های تربیتی می باشد. این برنامه در برگیرنده تعاملها و ارتباط متقابل معلم و شاگرد و نیز محصول فرهنگ، آداب و رسوم، اصول اخلاقی، عادات، صفات و شخصیت افراد، رسوم نژادی و سیاسی، صفات و مطلوبیت های ذهنی و عینی مدرسه است.

ساختار برنامه های آموزشی تا حدی مرهون تأکید بر برنامه های رسمی است تا برنامه های پنهان. این نوع جهت گیری نشان می دهد که می توان بر اکتساب اطلاعات بیش از توجه به عواطف و افزایش کمی و کیفی شناخت و آموزش رشته های علمی تأکید کرد و یا در نقطه مقابل به جای موضوع محوری می توان بر فردمحوری تکیه کرد و به آموزش رشته های مختلف علمی مورد نیاز دانش آموزان اهتمام ورزید. مسایل و علایق دانش آموزان را سرلوحه اقدامات خود قرار داد، به طوری که سازماندهی محتوا پیرامون پرسشها و موضوعات آنان شکل گیرد. از یک سو می توان به یک برنامه هدایت شده و جهت دار تن داد و یا الگوی کنش های اجتماعی را برجسته کرد و به مسایل

اجتماعی و یا موضوعاتی پرداخت که مربوط به زندگی خانوادگی موفق یا سلامت فردی است. به عبارت دیگر می توان به ساختار دانش نظیر آنچه برونر مطرح می کند اهمیت داد و محتوای سازماندهی شده ای را بر اساس آنچه باید آموخته شود، در یک نظم سلسله مراتبی و سطح بندی شده ارائه کرد یا به علایق و نیازهای دانش آموزان توجه کرد و از ساختارهای غیررسمی برنامه ای بر یادگیری عملی و حل مسأله تأکید کرد.

برنامه پنهان به اعمال و نتایج آموزشی مدرسه اطلاق می شود که در راهنمای برنامه رسمی یا سیاست های مدرسه ای تصریح نشده است و به طور غیر منظم بخش مؤثری از تجربه مدرسه ای محسوب می شود. برنامه پنهان پوشیده، ناخواسته، ضمنی و به سادگی اظهار نشده است. این برنامه از سمت و سو و عمق یکسانی برخوردار نیست و در هر حال به نیرویی دلالت می کند که در شکل دهی یادگیری غیرآکادمیک و ارزشیابی نشده دانش آموزان سهم به سزایی دارد. برنامه پنهان، به هنجارها، ارزش ها و نگرش هایی که از طریق ارتباطات اجتماعی مدرسه و کلاس درس منتقل می شود، اشاره می کند.

جایگاه سلامت در برنامه درسی

سلامت به عنوان یک ارزش فردی و اجتماعی، برطبق اساسنامه سازمان جهانی بهداشت و از دیدگاه همه ملت ها و نزد همه مکاتب، یکی از مهمترین و ابتدایی ترین حقوق و نیازهای بشر تلقی شده است و دست یافتن به بالاترین سطح آن از اهداف اجتماعی و ملی تمامی دولت ها به حساب می آید. هر کشوری برای دستیابی به اهداف بهداشتی مورد انتظار خود اقداماتی را در سطح ملی پیش بینی می کند و با ترسیم چشم اندازهای آینده، بررسی و شناسایی نیازهای بهداشتی خود، تعیین چالش های این حوزه، تدوین راهبردها و رویکردهای کلان و روش های اجرایی به طراحی برنامه های عمل اقدام می کند. در این چارچوب آموزش و پرورش به منزله مرکز ثقل برنامه های توسعه از اهمیت به سزایی برخوردار است، به طوری که تمام برنامه های توسعه باید نسبت خود را با این جریان معین کنند. از طرفی صاحب نظران عقیده دارند، پنج منبع برای توسعه نیروی انسانی وجود دارد، آموزش و پرورش، تغذیه و سلامت، محیط زیست، اشتغال، آزادی سیاسی و اقتصادی که در این بین آموزش و پرورش به عنوان مهمترین منبع رشد و توسعه نیروی انسانی در کلیه کشورها باید مورد توجه قرار گیرد، زیرا پایه و اساس تمام آنها و عامل ضروری برای بهبود وضعیت تغذیه و سلامت، سلامتی، حفاظت از محیط زیست، توسعه و بهسازی نیروی کار و حفظ مسئولیت سیاسی و اقتصادی به شمار می آید.

برنامه های درسی و آموزشی رسمی هر کشور باید در خدمت اهداف ملی آن کشور بوده و در تربیت راهبران آینده آن جامعه، نقش مؤثری ایفا کند. هر کشور دارای پیشینه فرهنگی، تاریخی و اعتقادی متفاوتی است و دغدغه های ویژه ای دارد. با ملاحظه این دغدغه ها ست که بازنگری و تغییر در رویکردها و محتواهای برنامه های آموزشی و درسی بیش از پیش ضرورت پیدا می کند. واقعیت آن است که خروجی های نظام آموزش و پرورش با این دغدغه ها همسو و همراه نیست و نارضایتی از وضع موجود، خود را بر عملکرد و کارکرد نظام تعلیم و تربیت کشور تحمیل کرده است. رویکرد فرهنگی - تربیتی یکی از الگوها و رویکردهای جایگزین محسوب می شود. تأکید این رویکرد بر تربیت انسان های آگاه، صالح، توانمند و ماهر می باشد. تربیت انسان های سالم، متعهد و کارآمد با تأکید بر رویکردی فرهنگی - تربیتی مستلزم بازنگری و تجدید نظر در رویکردهای سنتی و محتوای برنامه های آموزشی و

کلیات ۵

درسی موجود است. در رویکرد فرهنگی - تربیتی بر این نکته پافشاری می‌شود که نظام آموزش و پرورش باید جهت گیری آموزشی خود را بر آموزش و تربیت نسلی آگاه، توانمند و ماهر متمرکز کند به طوری که خروجی این نظام نه تنها از آموزش‌های لازم برخوردار باشد بلکه شاخصه‌های شهروند متعهد و انسان صالح را واجد گردد. این رویکرد بیش از اطلاعات علمی بر آگاهی و نگرش علمی تأکید دارد و بیش از فراگیری اطلاعات محض بر دانش کارآمد و مهارت‌های عملی تکیه می‌زند، بی آن که اهمیت دانش و اطلاعات علمی را از نظر دور به‌دارد. تأکید رویکرد فرهنگی - تربیتی در برنامه‌های آموزشی درسی بر این واقعیت استوار است که دانش پدیده‌ای فرهنگی و برآمده و بالیده از متن فرهنگ و جامعه است و انقطاع آن از بافت شکل دهنده و مقوم آن، هم پیوستگی درونی علم را از بین می‌برد و هم آن را به پاره‌های نامرتب و ناکارآمدی تبدیل می‌کند که با عمل اجتماعی نسبت روشنی ندارد. حضور درازمدت دانش آموزان در نظام آموزشی موجود به گونه‌ای است که آنان نه به دانشی پایدار و منسجم دست می‌یابند نه آماده حضور مؤثر در جامعه شده، نه مهارت لازم برای زندگی را پیدا کرده و نه از دانش و آموخته‌های خود به نحو مؤثری می‌توانند در تحصیلات دانشگاهی بهره ببرند. در مقابل رویکرد فرهنگی و تربیتی با تأکید بر پرورش توانایی‌ها، مهارت‌ها و قابلیت‌های لازم در دانش آموزان، به دنبال آن است تا آنان به توانمندی حضور مؤثر، خلاقانه و پایدار در جامعه دست پیدا کنند. در این رویکرد، بر مهارت‌های زندگی تأکید می‌شود. مهارت‌های زندگی نه لزوماً به منزله یک رشته و موضوع درسی در کنار دیگر موضوع‌های آموزشی بلکه به منزله یک رویکرد تربیتی تأثیر خود را هم در کل برنامه‌های آموزشی و درسی به جا می‌گذارد و هم به منزله یک رشته علمی مستقل بفرایند یاددهی و یادگیری اثر گذار است. و از این رو رویکرد و محتوای موجود در نظام آموزشی و برنامه درسی، را به چالش می‌کشد. در این رویکرد، هدف ارایه چارچوبی مناسب از مفاهیم و مهارت‌ها است که با ایجاد تفکر خلاق و نگرشی وحدت یافته و منسجم در سرتاسر برنامه درسی بروابستگی درونی علم و شاخه‌های مختلف علوم و وابستگی درونی علم، فرهنگ، نگرش و تفکر علمی از یک سو و علم و جامعه و تحولات اجتماعی از دیگر سو، حقوق، تکالیف، مسئولیت‌های اجتماعی، مشارکت و همکاری، کیفیت زندگی، مساوات و عدالت، تغییر پایدار و توسعه، نیازها و مسایل اجتماعی و مهارت‌های زندگی و ظرفیت و توانمندی اجرای تغییرات مطلوب و پایدار در مناسبات فردی، بین فردی و اجتماعی تأکید کند.

سابقه نظام آموزش و پرورش جدید ایران به انقلاب مشروطیت باز می‌گردد. از زمان حکومت فتحعلی شاه قاجار پای دولت به حوزه تعلیم و تربیت رسمی باز شد. نیمه دوم قرن نوزده میلادی پس از شکست ایران از روس‌ها، ایران به ضعف تکنولوژی خود در حوزه نظامی پی برد و در صدد جبران این نقیصه بر آمد. اعزام به خارج برای تحصیل از همین زمان آغاز می‌شود. در دوره مشروطیت و با بازگشت تحصیل‌کردگان خارج، توسعه آموزش و پرورش به شکل یک آرمان درآمد. دارالفنون مظهر و مبدأ آموزش و پرورش نوین ایران و محل تلاقی ایده‌های نظامی، علمی و سیاسی شد. دارالفنون نشان دارد که شکل‌گیری مدرسه جدید، مهارت‌محور و فن‌مدار بوده و معطوف به نیاز اجتماعی روز کشور شکل گرفته است.

سال ۱۲۹۰ با تصویب قانون اساسی، تشکیل وزارت معارف اولین قدم در مسیر آموزش رسمی محسوب می‌شود. از همان زمان توجه به نیازهای اجتماعی سرلوحه آموزش و پرورش قرار می‌گیرد. توجه نظام آموزشی به تربیت انسان و متوجه امور اخلاقی است. به طوری که علوم، فرع و اخلاق اصل به حساب می‌آید. محور آموزش در برنامه

سال ۱۲۹۰ تربیت علمی، اخلاقی و تربیت بدنی است. هدف این برنامه تربیت دانش آموزانی با توانایی‌های علمی، اخلاقی و جسمانی عنوان شده است.

تقاضا برای تغییر برنامه درسی به خاطر سنگین و حجیم بودن محتوای آموزش در سال‌های ۱۳۱۶ و ۱۳۱۷ بالا می‌گیرد. تغییرات سال ۱۳۱۷ در سازمان و برنامه مدارس نیز باعث سنگینی بار تحصیلی و عدم رعایت رغبت و نیاز دانش آموزان شد و دروس گنجانیده شد که مورد نیاز زندگی افراد نبود. علاوه بر این نقصان، کاستی دیگر در برنامه به انحصارگرایی وزارت معارف باز می‌گردد. تألیف و ترجمه کتب درسی که پیش از این آزاد بود، در انحصار وزارت فرهنگ در می‌آید. سال ۲۰ تا یک دهه اوضاع اجتماعی ایران نا به سامان می‌شود. انحصار دولت بر تولید کتاب موقتاً شکسته می‌شود. رقابت برای تألیف جان تازه‌ای می‌گیرد و آماده‌سازی دانش آموزان برای ورود به جامعه و آماده کردن آنان برای ورود به دانشگاه با تربیت متخصص در هم آمیخته می‌شود.

پس از جنگ دوم جهانی، در سال‌های ۱۳۲۶-۱۳۲۵ با ورود اولین مشاوران امریکایی به ایران، برنامه درسی ایران نقد می‌شود. گرایش به سنت، دین و علوم نظری سه ضعف عمده نظام آموزشی تلقی می‌شود. از همین زمان گرایش به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به جد جان دوباره‌ای می‌گیرد. نیمه دوم دهه ۱۳۳۰، تغییر دیگری در نظام آموزشی کشور شکل می‌گیرد. وزیر وقت، برنامه درسی را تنها به منزله مقدمه لازم برای پیشرفت امور تعلیم و تربیت برشمرد، اساس آموزش و پرورش را نزدیک شدن به احتیاجات زندگی و بر پایه قوانین تعلیم و رشد و نمو کودکان می‌داند. وی این تغییرات را مقدمه تأمین نیازهای شهروندی محسوب نموده و زمینه دگرگون کردن برنامه‌های آموزشی را فراهم می‌کند. اجازه فعالیت به مدارس ملی در این راستا نقش به‌سزایی داشته است.

ششم بهمن ماه سال ۱۳۴۱، ضرورت تجدید نظر دوباره در نظام آموزشی مطرح می‌گردد. در سال ۱۳۴۳ طرح مقدماتی اصلاح آموزش و پرورش تهیه می‌شود. ارزیابی انقلاب آموزشی در سال ۱۳۵۱ نشان می‌دهد که تغییرات بیشتر از واقعیت روی صفحه کاغذ مانده است و در نتیجه، آموزش و پرورش رسمی جز گسیل افراد به دانشگاه هدفی را دنبال نکرده است. از این سال توجه مجدد به آموزش مهارت‌ها، شناسایی نیازها و وظایف اجتماعی، اثر علوم بر زندگی، نیاز به یافتن فرصت بروز برای استعدادها و نیاز به آشنا شدن با ارزش‌های جامعه اوج می‌گیرد. در طرحی جدید به رشد متعادل و سلامت تن و روان، تربیت اخلاقی و معنوی، تربیت هنری و فرهنگی، تربیت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی توجه شده و اهداف سه‌گانه آموزش عالی، شهروندی و مهارت‌های شغلی اولویت پیدا می‌کند. بومی‌سازی و گرایش به چند مهارتی و پیشگیری از مهاجرت در دستور کار آموزش و پرورش قرار می‌گیرد.

عدم رعایت برنامه‌ها و دستورهای کار، منجر به بروز ناکارآمدی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، حجم زیاد محتوای درسی، سنگین و نامناسب بودن محتوای دروس، عدم تناسب دروس با نیازمندی‌های اجتماعی و نداشتن مهارت لازم برای اشتغال گشت.

تغییرات نظام آموزشی در سال ۱۳۷۱ و به بعد نیز، در همین چارچوب ارزشیابی می‌شود. کم توجهی به مسایل تربیتی، فشرده شدن طول دوره آموزش، فقدان فرصت درک و تحلیل اطلاعات، فقدان استمرار دروس، فقدان روح تربیتی برنامه و توسعه مردودی پنهان آموزشی بخشی از مشکلات نظام آموزشی جدید محسوب می‌شود.

محتوای برنامه‌های آموزش و پرورش باید براساس نیازهای جامعه و افراد آن تنظیم گردد و از آنجایی که این نیازها به سرعت در حال تغییر و دگرگونی است، برنامه‌ها نه تنها باید نیازهای فعلی را تأمین کند بلکه لازم است به

کلیات ۷

نحوی طراحی گردد که فراگیران را برای آینده نیز آماده سازد. از طرفی بین سلامت و توسعه اقتصادی و اجتماعی رابطه تنگاتنگی برقرار است و بهبود شرایط زندگی افراد جامعه و تأمین تندرستی آنان به ایجاد خلاقیت‌ها و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جامعه منتهی می‌گردد. لذا، جای تردید نیست که تمامی کشورها باید در زمینه طراحی و توسعه برنامه‌های ملی خود بر سیاست‌های بهداشتی تأکید نمایند. به این امر در اصول ۱۰۰، ۴۳، ۲۹ و بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی کشور نیز توجه شده است و در این اصول به بهداشت و سلامتی به عنوان حق هر فرد ایرانی تأکید شده است که دولت موظف به برنامه‌ریزی برای تأمین و توسعه آن می‌باشد. از سوی دیگر امروزه ثابت شده است تعالیم بهداشتی بیش از درمان برای پیشگیری و کنترل بیماری‌ها ارزش و اهمیت قابل است و درمان به تنهایی برای کنترل عوامل مختل‌کننده سلامتی، کافی نیست و بسیاری از بیماری‌ها تنها با رعایت بهداشت فردی و اجتماعی قابل کنترل است. بنابراین چنانچه سیاست‌های بهداشتی در جهت ارائه خدمات بهداشتی، درمانی به اندازه کافی به وسیله آموزش سلامت پشتیبانی نشود، موفق نخواهد بود.

اهمیت و ضرورت برنامه

برنامه‌ریزی پیرامون مسایل بهداشتی و سلامت دانش‌آموزان به منظور ارتقای آگاهی و توسعه فرهنگ بهداشتی این گروه، از اهمیت و اولویت خاصی برخوردار است.

بهداشت و سلامتی از حقوق انسانی کودکان هر جامعه محسوب می‌گردد. صاحب‌نظران مسایل بهداشتی دانش‌آموزان را بعد از گروه مادر و کودک، در اولویت برنامه‌های بهداشتی قرار داده‌اند زیرا این گروه از آسیب‌پذیرترین قشرهای جامعه در مقابل تهاجم انواع عوامل اجتماعی، روانی، جسمانی می‌باشند و بیشترین آسیب به آنان وارد می‌شود در حالی که خود در ایجاد آن نقشی ندارند. بخش اعظم این آسیب‌ها ناشی از عدم وجود دانش، بینش و رفتارهای بهداشتی در افراد است در حالی که بشر دانش و تکنولوژی ممانعت از آنها را در اختیار دارد.

مشکلات بهداشتی ناشی از عدم دسترسی به آب سالم، تجهیزات و خدمات اولیه بهداشتی، زباله، فاضلاب، آلودگی هوا عوامل اصلی بالا بودن شیوع بیماری‌های واگیر و غیرواگیر در کشورهاست. مبارزه با این مشکلات کوشش همه‌جانبه‌ای را نیاز دارد. عدم کنترل بسیاری از آنها مستقیماً ناشی از عادات غیربهداشتی و شیوه‌های نادرست زندگی است. توسعه عادات بهداشتی باید از ابتدای زندگی شروع شود و در مدرسه تکوین یابد تا از پیدایش بسیاری از بیماری‌ها و ناتوانی‌های جسمی و روحی که سد راه انسان برای رسیدن به دوران بزرگسالی و سالمندی سالم و موفق است، جلوگیری کند و یا لاقلاً بروز آن را به تأخیر اندازد. این مسأله به وضوح ثابت شده است که محیط زندگی اجتماعی، فرهنگی و فیزیکی پایه‌های اصلی یادگیری و تعلیم و تربیت را در سال‌های اولیه زندگی کودک تشکیل می‌دهند و همزمان با رشد کودک رفتارها و ارزش‌ها شکل می‌گیرند و درک مفاهیم علوم و تأثیر آن بر کیفیت زندگی بشر آغاز می‌گردد.

در اینجا رسالت آموزش و پرورش در تکوین ابعاد شخصیتی کودکان به عنوان دومین رکن اساسی «بعد از خانواده» مطرح می‌باشد. به ویژه در کشور ما در زمینه ایجاد رفتارهای بهداشتی، مدارس می‌توانند به عنوان بهترین پایگاه برای آموزش اطلاعات بهداشتی جدید به پدران و مادران و کارگزاران فردا و وسیع‌ترین کانال برای انتشار اطلاعات بهداشتی و ایجاد نگرش و رفتارهای بهداشتی جدید در جامعه تلقی شوند زیرا ۵۰ درصد از جمعیت کشور را افراد

زیر ۱۷ سال تشکیل می‌دهند و حجم عظیمی از این جمعیت جوان را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهند. دانش‌آموزان حدود ۱۲ سال از بهترین سال‌های زندگی خود را در مدارس طی می‌کنند. آنها می‌توانند به عنوان یک پیام‌آور بهداشتی آموخته‌های خود را به خانواده و اجتماع منتقل کنند.

مدرسه تنها مؤسسه اجتماعی است که به طور فراگیر در دسترس اغلب کودکان و نوجوانان است لذا مسئول یاد دادن معلومات به کودکان و جوانان برای ایجاد عادات و طرز تلقی صحیح و اساسی برای یک زندگی سالم است. آنچه یک کودک می‌آموزد، اثر عمیق و طولانی بر خوشبختی، عقاید و رفتار او در زندگی آینده دارد. بنابراین هیچ دانش‌آموزی نباید بدون کسب اطلاعات جدید پیرامون سلامت روحی و رشد جسمی، مدرسه را ترک کند. این حق هر کودکی است تا مهارت‌های لازم برای داشتن یک زندگی سالم را فرا گیرد، با احتیاجات اساسی جسمی و روانی خود آشنا شود. نحوه حفاظت خود را در مقابل بیماری‌های غیرواگیر بداند، با خصوصیات عمومی رشد و جنبه‌های مختلف رشد به ویژه شرایط و نیازهای روانی و اجتماعی دوران بلوغ آشنا شود و نحوه برقراری ارتباط با دیگران، و نیز نقشی که از لحاظ جنسیتی در زندگی فعلی و آینده شغلی و خانوادگی به عهده افراد است را شناخته و ذکر مسایلی در جهت آماده‌سازی افراد برای ازدواج و تشکیل خانواده، معیارهای انتخاب همسر، آداب زندگی اجتماعی و سایر مهارت‌های سالم زیستن را فرا گیرد.

چه جایی بهتر از مدرسه برای فراگرفتن دانش و مهارت‌های زندگی سالم توأم با نشاط، موفقیت و خلاقیت است. با توجه به اهمیت و ضرورت مسأله، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی وزارت آموزش و پرورش با همکاری اداره ارتباطات و آموزش سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در نظر دارد در راستای اهداف عالی مورد نظر، اطلاعات و مهارت‌های بهداشتی مورد نیاز دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی را در قالب برنامه‌های رسمی و غیررسمی مدارس به آنان ارائه نماید.

هدف کلی:

ارتقای کیفیت آموزش سلامت در مدارس به منظور تأمین، حفظ و ارتقای سلامت دانش‌آموزان کشور.

اهداف جزئی:

◇ فراهم نمودن محیط آموزشی عادلانه که در آن تمامی دانش‌آموزان فرصتی برابر برای شرکت و استفاده از فرصت‌های آموزشی داشته باشند.

◇ توانمند ساختن دانش‌آموزان برای به کار بستن دانش سلامت در زندگی روزانه، به منظور افزایش رفتارهای محافظت‌کننده سلامت و کاهش رفتارهای مخاطره‌آمیز.

◇ ارائه یک طرح و الگو در ارتباط با آموزش سلامت به طور اعم و به تفکیک دوره‌های مختلف تحصیلی، با توجه به نیازها و توانایی‌های فراگیران.

◇ تربیت بهداشتی دانش‌آموزان از طریق ارائه مفاد بهداشتی در کتب درسی که شامل کلیه زمینه‌های بهداشتی می‌باشد و اقدامات لازم برای سالم زیستن را در بر می‌گیرد.

◇ افزایش سواد بهداشتی دانش‌آموزان.

◇ کاربرد دانش مرتبط با سلامت به منظور بهبود سلامت.

کلیات ۹

◇ توسعه اتخاذ تصمیمات منتهی با سلامت به منظور بهبود سلامت جسمی، روانی اجتماعی خود، همسالان، خانواده و جامعه.

چشم‌انداز و تصویر کلی

✓ در برنامه آموزش سلامت وزارت آموزش و پرورش تمامی دانش‌آموزان، والدین، معلمان و همه مسئولان سلامت اجرایی مورد توجه هستند.

✓ راهنمای برنامه آموزش برای دانش‌آموزان پیش دبستانی تا پیش‌دانشگاهی طراحی و آماده‌سازی خواهد شد.

✓ برنامه آموزش سلامت هم بر محتوای برنامه‌های آموزش سلامت و هم بر فرآیند دست‌یابی به سلامت متمرکز است.

مؤلفه‌های اساسی برنامه جامع آموزش سلامت عبارتند از:

- توزیع مسئولیت آموزش سلامت بین خانه، مدرسه و جامعه
- تأکید بر فرآیند تصمیم‌سازی بین دانش‌آموزان و معلمان (در سطوح مختلف توسعه و گسترش دانش و مفاهیم، کسب اطلاعات لازم برای اتخاذ تصمیم صحیح و انتقال از سطح دانش و تصمیم به سطح عمل) به منظور نیل به اهداف بهداشتی.

- تأکید بر آموزش سلامت و یادگیری دانش‌آموزان در تمام پایه‌های تحصیلی

- ارتقای سلامت

- پیشگیری از بیماری‌ها و ناتوانی‌ها

- افزایش رفتارهای سالم

- کاهش رفتارهای مخاطره‌آمیز

طراحی و اجرای برنامه درسی مناسب به منظور انتقال تجارب یادگیری از جمله مهمترین اهداف آموزشی

می‌باشد که منبعت از موارد ذیل می‌باشند:

□ برنامه درسی که بر روی یادگیری دانش‌آموز و تجارب آموزشی او متمرکز باشد.

□ برنامه‌های آموزشی و فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان را عملاً درگیر فرآیند یادگیری کنند.

□ ارزشیابی که میزان پیشرفت دانش‌آموز و جهت آتی آموزش را نشان دهد.

چارچوب اساسی برنامه درسی آموزش سلامت

- برنامه آموزش بهداشت این فرصت را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد تا دانش، اطلاعات و مهارت‌هایی را کسب کنند که در طول زندگی آنها را به سوی عادات و رفتار بهداشتی مناسب رهنمون خواهد بود. این آموزش‌ها شامل: سلامت جسم، سلامت تغذیه، سلامت محیط، سلامت محیط زیست، ایمنی در برابر حوادث و ایمنی، سلامت خانواده، تحرک و تربیت بدنی، سلامت روانی، پیشگیری از رفتارهای پرخطر، کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها و معلولیت‌ها، بهداشت عمومی و بهداشت مدرسه.

- اجزای تشکیل‌دهنده برنامه درسی آموزش سلامت را تشکیل می‌دهند.
- آموزش سلامت بر سلامت جسمی تأکید ویژه دارد و در این راستا به دانش‌آموزان کمک می‌شود تمرین‌های ورزشی ابتدایی و مفید را فرا بگیرند و به اجرای آنها تشویق شوند. از این حرکات برای تناسب اندام خود استفاده کنند، نحوه کار سیستم بدن به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود. آنها همچنین خواهند آموخت چگونه بدن آنها در مقابل خوردنی‌ها، رفتار و فعالیت‌ها می‌تواند واکنش مثبت و منفی بروز دهد. کسب مهارت‌های سالم زیستن دانش‌آموزان را قادر خواهد ساخت مهارت‌های مختلف را فراگیرند و در مورد سلامتی خود احساس مسئولیت نمایند. برنامه‌های مشاوره‌ای به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد تا به اهداف آموزش سلامت سریع‌تر نایل شوند. این امر با آموزش نحوه حل منازعات، کنترل تنش‌ها و مهار بحران‌ها و مقابله با مشکلات میسر می‌گردد. به طور کلی در طول این آموزش‌ها آنها خواهند آموخت که خود مسئول بهداشت و سلامتی خویش هستند و اینکه سلامت فردی و سلامت اجتماعی با یکدیگر در ارتباط هستند.

ابعاد برنامه جامع آموزش سلامت

برنامه جامع آموزش سلامت در مدارس دارای سه بعد عملی است.

۱- سواد بهداشتی

سواد بهداشتی به معنای صلاحیت تفکر نقادانه و حل مسأله، شهروندی مسئولانه و مولد، خودآموزی و ارتباطات مؤثر می‌باشد. کودکان و نوجوانان برخوردار از سواد بهداشتی، مهارت‌هایی دارند که از آنها در برابر رفتارهای مخاطره‌آمیز حفاظت می‌کند.

۲- استانداردهای ملی آموزش سلامت

استانداردهای ملی آموزش سلامت، استانداردهایی هستند که مشخص می‌سازند دانش‌آموزان چه باید بدانند و قادر باشند چه کاری را انجام دهند. استانداردهای ملی آموزش سلامت وقتی رعایت می‌شوند که افراد:

- مفاهیم ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماری را فرا گیرند.
- توانایی دسترسی به انواع اطلاعات، محصولات و خدمات مناسب بهداشتی را نشان دهند.
- توانایی به کارگیری رفتارهای افزایش‌دهنده سلامت و کاهش‌دهنده مخاطرات سلامت را نشان بدهند.
- تأثیر فرهنگ، رسانه، فناوری و سایر مسایل بر سلامت را تحلیل نمایند.
- توانایی استفاده از مهارت ارتباطات بین فردی مؤثر در ارتقای سلامت را نشان دهند.
- توانایی استفاده از مهارت‌های تعیین اهداف و تصمیم‌گیری ارتقای سلامت را نشان دهند.
- توانایی حمایت همه‌جانبه از سلامت فردی، خانوادگی، اجتماعی را نشان دهند.

۳- شاخص‌های اجرا:

مجموعه‌ای از مفاهیم و مهارت‌های ویژه‌اند که دانش‌آموزان برای نیل به هر یک از اصول استانداردهای ملی آموزش سلامت باید آنها را بدانند و قادر به انجامشان باشند. هر یک از استانداردهای آموزش سلامت دارای چندین شاخص اجرا می‌باشد.

انتظارات کلان برنامه آموزش سلامت

- انتظارات کلی از برنامه آموزش سلامت دستیابی به شرایط آموزشی زیر می‌باشد:
 - ✓ همسویی برنامه درسی، آموزش سلامت با چارچوب اساسی برنامه درسی.
 - ✓ فراگیری مهارت‌ها، مفاهیم و توانش‌های بنیادین توسط تمامی دانش‌آموزان.
 - ✓ شرایط یادگیری مثبت، منظم و آموزشی که حاکم بر محیط‌های آموزشی شود.
 - ✓ آموزش برآمده از کار کارشناسی که همسو با نیازهای یادگیری دانش‌آموزان باشد و روش‌های تدریس و تجارب یادگیری متنوع را در بر گیرد.
 - ✓ فرآیند برنامه‌ریزی منظم که با به‌کارگیری مشارکت درصدد اصلاح مستمر مدرسه باشد.
 - ✓ فرآیند مدیریت و ارزشیابی که آموزش را به یادگیری تبدیل نماید.
 - ✓ مدیریت آموزشی باکفایت.
 - ✓ محیط آموزشی که محرک کار و یادگیری باشد.
 - ✓ همکاری انجمن و مدرسه با اتکای به سرمایه‌گذاری آموزشی.
 - ✓ مدیریت کارآمد و مؤثر فعالیت‌ها و برنامه‌های درسی.

انتظارات آموزشی هر پایه:

انتظارات آموزشی هر پایه نشان‌دهنده:

- ملاک‌های یادگیری افراد، اهداف زمینه‌های آموزشی اصلی و مهارت‌های عملی می‌باشند.
- انتظارات آموزشی هر پایه مبین حداقل انتظارات یادگیری مفاهیم و مهارت‌های دانش‌آموزان می‌باشد که باید در هر یک از زمینه‌های آموزشی اصلی از خود بروز دهند.
- به دانش‌آموزانی که موفق به کسب مهارت‌های مورد نیاز هر پایه شوند، تجارب یادگیری تکمیلی ارایه می‌شود.
- به دانش‌آموزانی که مهارت کافی نداشته باشند، آموزش‌های بنیادی برای دستیابی به این مهارت‌ها ارایه می‌گردد.
- مفاهیم و مهارت‌هایی که در انتظارات آموزشی هر پایه مورد تأکید قرار گرفته‌اند، «زمینه‌های مهمی» هستند که برای دستیابی به مهارت‌ها نقش اساسی به عهده دارند.

منطق کار و دلایل آموزش سلامت

- برنامه آموزش سلامت به رشد و ارتقای سلامت فردی، محلی، منطقه‌ای و کشوری منجر می‌شود.
- برنامه آموزش سلامت نشان‌دهنده نیاز بسیاری برای اجرای برنامه‌های آموزش سلامت مؤثر در مدارس می‌باشد.
- یافته‌های متعدد نیاز به برخورداری از سلامت کافی و برنامه‌های آموزش سلامت رسمی برنامه‌های پیشگیری را تأیید و اثبات می‌کند.

مدل آموزش سلامت

مدل آموزش سلامت بر پایه یک نظام چهارمرحله‌ای صورت می‌گیرد:

- ✓ تمرین اثربخشی
- ✓ فرآیند کسب دانش بهداشتی لازم
- ✓ تصمیم‌گیری
- ✓ طراحی عمل

یادگیری و رویکردهای آن

یادگیری و کسب اطلاعات یکی از ویژگی‌های بارز انسان است. انسان به طور غریزی تمایل دارد، به اطراف خویش بنگرد و حوزه اطلاعاتی خود را افزایش دهد. این روحیه تحقیق و جستجوگری همواره محرک انسان بوده و از خلقت بشر تا کنون، موجب کسب و تولید دانش‌های بشری شده است اما ابعاد و رویکردهای آن در دوران گوناگون متفاوت و متأثر از ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و مکاتب فلسفی است. یادگیری، تغییر رفتاری است که از طریق تجربه (تأثیر متقابل فرد بر محیط و محیط بر فرد) در انسان ایجاد می‌شود و مشتمل بر مهارت‌های ذهنی، فیزیکی و طرز تفکر است. از سوی دیگر یکی از عناصر اصلی در برنامه درسی و طراحی آموزشی، موضوع روش‌های یاددهی - یادگیری است و کلیه اقدامات و تصمیمات، ضمن اجرای روش به مرحله ظهور می‌رسد و یادگیری اتفاق می‌افتد. در طراحی آموزشی، موضوعاتی چون اهداف، روش‌های ارزشیابی، وسایل آموزشی تدوین و از طریق روش تدریس به راهکارهای عملی تبدیل می‌شود. اگر روش تدریس مورد استفاده به خوبی انتخاب و اجرا شود، بدون شک خلاقیت دانش‌آموزان نیز مجال پرورش پیدا می‌کند. در نتیجه، روش‌های یادگیری به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود و آنان می‌دانند چگونه یاد بگیرند که یاد بگیرند.

روش‌های یاددهی - یادگیری

با عنایت به اینکه امروزه یادگیری رویدادی اکتشافی تلقی می‌شود که از طریق مشارکت فعال معلم و دانش‌آموزان صورت می‌گیرد، ضرورت شناخت روابط فعال بین عوامل تدریس اهمیت بسیار دارد. کسب تجربه به وسیله فرد، یک فعالیت دوجانبه است. در نتیجه در فرآیند جدید آموزش، انتقال دانش و مفاهیم کارآیی کمتری دارد و بیشتر به فرآیند تولید دانش توجه می‌شود و این فرآیند امکان شناخت موقعیت‌ها، گزینش راهکارهای مناسب، استنباط و تحلیل دقیق موضوع و در نهایت کشف حقیقت را برای فراگیرندگان فراهم می‌آورد.

به علاوه، فراگیران باید خود را در بطن فرآیند آموزشی ببینند و نقش راهبردی خود را در «اکتشاف مفاهیم علوم» درک کنند. در این صورت، با علم تولید شده شریک می‌شوند، با کمال میل از آن دفاع و پشتیبانی می‌کنند و به کاربرد علوم اعتقاد و ایمان راسخ می‌یابند. در این جریان، یادگیری در همه ابعاد (مهارت‌های ذهنی، مهارت‌های فیزیکی و طرز تفکر) اتفاق می‌افتد. برای نیل به این اهداف و رویکردها، مربیان باید ویژگی‌ها و خصوصیات روش‌های تدریس یاددهی - یادگیری فعال را بدانند و برای دستیابی به آنها اهتمام ورزند.

در این روش‌ها:

یادگیری به سه کارکرد منجر می‌شود:

- فراگیرندگان روش‌های یادگیری را می‌دانند؛ بنابراین، مطالب و مفاهیم را از طریق اجرای روش‌های انتخابی کشف می‌کنند. در واقع، دانش‌آموزان در جریان آموزش، خود به برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی می‌پردازند. در این میان نقش مربی و معلم، تسهیل یادگیری و راهنمایی است.
- بیشتر فعالیت‌ها به صورت گروهی است و فعالیت فرد در گروه معنا پیدا می‌کند.
- منابع و امکانات آموزشی، با راهنمایی معلم و تلاش دانش‌آموزان انتخاب یا تولید می‌شود.
- مهارت‌هایی چون اندیشیدن، حل مسأله، تفکر و خلاقیت اهمیت ویژه‌ای دارد.
- انگیزه درونی دانش‌آموزان بسیار زیاد است زیرا خود شریک و بنیان‌گذار فعالیت‌ها هستند.
- زمینه‌های کاربردی شناسایی و مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی افراد افزایش می‌یابد.
- دانش نظری به نحو مطلوب، با واقعیت‌ها و رویدادهای عملی در خارج از مدرسه مرتبط می‌شود.
- فضای کلاس به یک کارگاه عملی تبدیل و ذهن فراگیرندگان فعال و سیال می‌شود.
- ارزشیابی از عملکرد به صورت فرآیندی است و نتیجه و پایان مسأله مورد نظر نیست.
- تشویق و ترغیب دانش‌آموزان به صورت گروهی و انفرادی انجام می‌شود.
- در فرآیند آموزش و تدریس، دانش‌آموزان با سئوالات زیادی روبرو می‌شوند و آنان برای سئوالات ایجاد شده فرضیه‌سازی کرده و آنها را بر اساس روش‌های مناسب بررسی می‌کنند. به همین منظور روش‌های آموزشی برنامه جامع آموزش سلامت با توجه به رویکرد آموزشی آن که یاددهی- یادگیری فعال و دانش‌آموز محور می‌باشد، به ایفای نقش و فعالیت دانش‌آموز به عنوان محتوای اصلی آموزش تأکید دارد اما از آنجا که با تکیه بر یک روش نمی‌توان به هدف‌های آموزشی به طور کامل دست یافت لذا بهتر است از روش‌های تدریس به صورت ترکیبی نیز بهره جست و از الگوهایی که از پشتوانه تجربی و تحقیقاتی معتبری برخوردارند، با توجه به نیازهای دانش‌آموزان و مطالب و موضوعات درسی استفاده کرد.

سرفصل‌های آموزش سلامت

فصل اول: سلامت جسم

- سیستم‌های بدن
- چرخه حیات
- مراقبت از اندام‌ها

فصل دوم: سلامت تغذیه‌ای

- آشنایی با مواد غذایی
- نیازهای تغذیه‌ای
- پایش رشد
- الگوی تغذیه‌ای
- بهداشت مواد غذایی

فصل سوم: محیط زیست

- پوشش‌های گیاهی
- پوشش‌های جانوری
- انرژی

فصل چهارم: سلامت محیط

- بهداشت آب
- بهداشت هوا
- بهداشت خاک
- بهداشت صوتی
- زباله و دفع آن
- مبارزه با بندپایان و جونندگان
- فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع

فصل پنجم: سلامت خانواده

- جمعیت
- سلامت نوجوانی
- مراقبت از کودکان
- مراقبت‌های دوران بارداری
- مراقبت از سالمندان
- روابط خانوادگی

فصل ششم: حوادث ایمنی

- پیشگیری از حوادث در منزل
- پیشگیری از حوادث در مدرسه
- پیشگیری از حوادث در جامعه
- مقابله با بلایای طبیعی
- کمک‌های اولیه
- بهداشت محیط کار

فصل هفتم: تحرک و تربیت بدنی

- اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام
- انواع ورزش، ایمنی و قوانین آن
- اهمیت بازی و انواع آن
- مهارت‌های حرکتی
- حرکات اصلاحی

- مواد نیروزا

- تغذیه و ورزش

فصل هشتم: سلامت روانی

- شناخت خود و عزت نفس

- احساسات و عواطف

- تصمیم‌گیری

- برقراری ارتباط

- تفکر نقاد

- روابط همسالان

فصل نهم: پیشگیری از رفتارهای پرخطر

- عادات ناسالم

- اعتیاد

- مواد مخدر و انواع آن

- اثرات سیگار بر بدن

- ایدز

فصل دهم: کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها

- پیشگیری

- سلامت و بیماری

- مراقبت از بیماری‌ها

- آشنایی با بیماری‌ها

فصل یازدهم: معلولیت‌ها

- اهمیت معلولیت

- انواع معلولیت

- پیشگیری

- کمک به افراد معلول

فصل دوازدهم: بهداشت عمومی و بهداشت مدرسه

- فعالیت‌های مدرسه و محله

- عوامل اجتماعی

- بهداشت عمومی

معیارها، مفاهیم، مهارت‌ها و تجارب بهداشتی مندرج در برنامه درسی به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد مهارت‌ها، عادات و رفتارهای بهداشتی را کسب کنند که به آنها کمک خواهد کرد در طول عمر از سلامت کامل برخوردار باشند.

فصل دوم

وضعیت آموزش سلامت در آموزش و پرورش در ایران و جهان

آموزش و پرورش در دنیا و ایران سابقه طولانی دارد و در طی این سالیان دستخوش تغییرات بسیاری شده است. به عنوان مثال در اروپا تا قبل از قرون ۱۶ و ۱۷ میلادی، آموزش به کودکان به این شکل انجام می‌شد که هر کس به مقتضای تعالیم و نیازهای محلی رایج، فن و حرفه‌ای را می‌آموخت. برای مثال اگر در یک آبادی فن نجاری یا قالبی‌ری رایج بود، کودکان آن آبادی این فن را می‌آموختند. هرچند که این نوع آموزش دارای مزایایی بود اما در عین حال معایبی نیز داشت. معایب این نوع آموزش و پرورش عبارتند از:

- ۱- کارها به صورت دسته‌جمعی و گروهی انجام می‌شد.
- ۲- افراد مبتکر و دارای شخصیت ممتاز جایگاهی نداشتند.
- ۳- آموزش و پرورش محدود بود و به دنیای وسیع راهی نداشت.
- ۴- قوانین از پیش ساخته بود و تغییری در آن داده نمی‌شد.
- ۵- آگاهی‌های فرد به صورت کلی بود و بیولوژی انسان، سلامت و مباحثی مانند بهداشت محیط و بهداشت فیزیکی محل کار و ارگونومی در آن جایگاهی نداشت.

پس از ایجاد تغییرات اساسی در روش آموزش و تأسیس مدارس جدید در دنیا، موضوع آموزش مطالب بهداشتی به دانش‌آموزان و همچنین مراقبت از آنها در قالب بهداشت مدارس در آموزش و پرورش نیز مطرح گردید. کشورهای پرچم‌دار این تحول بودند از جمله:

- فرانسه در سال ۱۷۹۳ طرح اختصاص یک ماده به بهداشت مدارس در آموزش علمی مدارس را تصویب کرد که به دنبال آن یک نفر پزشک به عنوان مسئول بهداشت مدارس انتخاب گردید.
- در کشور هلند، در سال ۱۸۶۸، بهداری آموزشگاه‌ها با استخدام دو پزشک پایه‌گذاری شد و در سال ۱۹۰۱ هنگامی که تعلیمات اجباری شد، شهرداری موظف گردید، اداره بهداری آموزشگاه‌ها را سازماندهی کند. در سال ۱۹۴۲، اولین قانون مربوط به بهداشت مدارس تصویب گردید. در سال‌های بعد به دنبال گسترش این سازمان، ۲۱۰ پزشک به طور تمام‌وقت به امور بهداشتی کودکانها و دبستان‌ها رسیدگی می‌کردند و زیر نظر شهرداری‌ها اداره می‌شدند.

۱۸ وضعیت آموزش سلامت در آموزش و پرورش در ایران و جهان

- در ایالات متحده آمریکا در سال ۱۸۲۹، ویلیام الکت، در مقاله‌ای راجع به مشخصات ساختمان مدارس نظرهای تازه‌ای ارائه داد. در سال ۱۸۵۰، هوراس من (Horace Mann) توصیه نمود که شناخت اعضا و فیزیولوژی برخی از قسمت‌های بدن انسان به زبان ساده برای دانش‌آموزان تدریس شود و خود نیز مدتی به آموزش این مطالب پرداخت. در سال ۱۸۹۰ درس‌های فیزیولوژی و بهداشت محیط‌زیست در ۴۰ ایالت آمریکا در برنامه رسمی دروس وارد شد و در سال ۱۸۹۴ ساموئل دارگین (Dargin)، معاینات عمومی دانش‌آموزان را در مدارس شهر بوستون آغاز کرد و پس از آن این برنامه در سال ۱۸۹۵ در مدارس شیکاگو و در سال ۱۸۹۸ در مدارس نیویورک اجرا شد. بالاخره در سال ۱۹۸۳، حدود ۲۰۰۰۰۰ کاردان وظایف آموزش سلامت، مراقبت‌های بهداشتی دانش‌آموزان و تدریس موضوعات مختلف بهداشتی را در مدارس آمریکا عهده‌دار شدند.

- در اندونزی در ساختار آموزش پایه مدارس ابتدایی (پایه اول تا ششم) و در مدارس دوره اول متوسطه (هفتم، هشتم و نهم) درس ورزش و بهداشت به میزان ۲ واحد برای هر پایه تحصیلی منظور شده است.

- در کانادا، برنامه جامع بهداشت مدارس، چارچوب عملی برای اقداماتی را فراهم می‌کند که آموزش سلامت و سایر خدمات بهداشتی برای دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان و کارکنان مدرسه طراحی گردد.

در ایران، تا سال‌های قبل از ۱۲۷۵ شمسی، تعلیم و تربیت عمدتاً در مکتب‌خانه‌ها صورت می‌گرفت. مکتب‌خانه‌ها در سراسر کشور پراکنده بودند و اداره آنها را روحانیون و علمای مذهبی برعهده داشتند. بدین ترتیب برنامه آموزشی و درسی منظم و یکسانی بر آنها حکمفرما نبود و در هر مکتب‌خانه، خود ملا مواد درسی و چگونگی آموزش را انتخاب می‌کرد.

سال ۱۲۷۵ شمسی، آغاز تغییرات در آموزش و پرورش بود به طوری که در سال ۱۲۸۸ مکتب‌خانه‌ها جایگاه خود را از دست دادند و به جای آن، مدارس جدید ایجاد شد. در همین سال به اهتمام چند تن از فضلا و دانشمندان، انجمنی به نام انجمن معارف تأسیس شد. این انجمن موفق به تأسیس تعدادی مدرسه و تهیه چند کتاب درسی گردید و اولین برنامه درسی در سال ۱۲۸۸ از سوی وزارت معارف تدوین شد و این اولین اقدام برای تأسیس مدارس جدید بود. در سال‌های بعد، وزارت معارف به وزارت فرهنگ و سپس به وزارت آموزش و پرورش تغییر می‌یابد.

به دنبال این تغییرات، در سال ۱۳۰۲ در برنامه‌های درسی دوره ابتدایی به مسأله سلامت و بهداشت توجه شد و به عنوان مثال طبق مصوبات جلسات ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۹ شورای عالی معارف، در سال ۱۳۰۲ شمسی درس‌های علم‌الاشیاء، حفظ‌الصحه و ورزش بدنی برای پایه‌های اول تا چهارم دوره ابتدایی در نظر گرفته شد. موضوعات سلامت و بهداشت که در این درس‌ها مطرح می‌گردیدند، طبق جدول صفحه بعد می‌باشد:

برنامه تفصیلی دوره ابتدایی				دوره تحصیلی
چهارم	سوم	دوم	اول	پایه درس
<ul style="list-style-type: none"> - اطلاعات ساده از بدن - گاز، نفت، سوخت - غلات، ادویه، شکلات، چای - آب 	<ul style="list-style-type: none"> - اطلاعات ساده از بدن - میوه‌های خوراکی - مواد تغذیه (قند-آرد-نان-نشاسته) - هوا و فواید آن - صحت و مرض - خواب و بیداری - آب مشروب و فاسد - اغذیه و اشربه مفیده و لازمه - اغذیه و اشربه مضره - منزل و شرایط محل سکنی 	<ul style="list-style-type: none"> - اطلاعات ساده از بدن - آب، باران، برف - هوا و فواید آن - مواد سال قبل قدری مفصل‌تر - مضرات استعمال دخانیات و مسکرات 	<ul style="list-style-type: none"> - اطلاعات بسیار ساده راجع به بدن انسان - غلات و حبوبات عمده - سبزی‌های خوردنی - نصایح ساده در فواید پاکیزگی - شستن دست و صورت و دهان - تمیز نگهداشتن ناخن، مو و لباس - مضرات خوردن و آشامیدن - اوقات خواب و بیداری 	علم الاشیاء
<ul style="list-style-type: none"> - مواد سال قبل قدری مفصل‌تر - تأکید در نظافت لباس و بدن و معابر و مجاری آب‌ها 		<ul style="list-style-type: none"> - بازی 	<ul style="list-style-type: none"> - بازی‌های منظم 	حفظ الصحه
	ورزش بدنی	بازی	بازی‌های منظم	ورزش بدنی

به منظور سهولت بررسی تغییرات، به شرح تغییرات در طی دوره‌های متفاوت پرداخته می‌شود:

□ از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۱۰- در طی این سال‌ها جلسات شورای عالی معارف تشکیل و برنامه تحصیلات دوره ابتدایی تصویب می‌شود. در این دوره موضوع سلامت گاه در قالب درس‌های علم‌الاشیاء، حفظ‌الصحه و ورزش بدنی و گاه در کتاب فارسی و یا ادغام با درس علم‌الاشیاء مطرح شده‌اند اما ورزش همواره به عنوان درس مستقلی مطرح بوده است.

□ از سال ۱۳۱۱ تا ۱۳۲۰- در طی این سال‌ها موضوع سلامت و بهداشت باز هم مطرح است و در سال ۱۳۱۳ دستور ورزش دبستان‌ها در شورای عالی معارف تصویب می‌شود. به طوری‌که برای کلاس‌های اول، دوم و سوم یک دستور و برای کلاس‌های چهارم و پنجم یک دستور ارائه می‌گردد. در سال ۱۳۱۴ با توجه به ضرورت و اهمیت سلامت دانش‌آموزان، سازمان صحیه مدارس در وزارت معارف تأسیس می‌گردد. در آن زمان وظایف این سازمان بیماریابی دانش‌آموزان و صدور معذوریت‌های تحصیلی بود. در سال ۱۳۱۵، صحیه مدارس به بهداری آموزشگاه‌ها تغییر نام داد.

در سال ۱۳۱۶، در برنامه تفصیلی، برخی موضوعات بهداشت در کتاب فارسی (سال‌های اول، دوم، سوم و چهارم ابتدایی) و برای پایه‌های پنجم و ششم به عنوان بهداشت مطرح می‌گردد.

۲۰ وضعیت آموزش سلامت در آموزش و پرورش در ایران و جهان

در سال ۱۳۱۷، در مصوبات جدول مواد درسی کلاس‌های پنجم و ششم ابتدایی دختران، بهداشت به طور وسیع‌تری مطرح می‌شود. در همین سال‌ها بهداری آموزشگاه‌ها ابتدا ضمیمه اداره کل دانشکده پزشکی و بیمارستان‌ها می‌شود اما بعد مجدداً به نام اداره کل بهداری آموزشگاه‌ها به وزارت معارف می‌پیوندد.

□ از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۵۰- در این سال‌ها برخی از موارد مربوط به بهداشت، در برنامه تعلیمات دینی وارد می‌شود. همچنین در سال ۱۳۲۸ برای پایه اول ابتدایی یک کتاب که بهداشت هم جزء آن است در نظر گرفته می‌شود و برای سال‌های دوم، سوم و چهارم نیز بهداشت در کتاب فارسی مطرح می‌گردد و برخی نیز در کتاب تعلیمات مدنی ارایه می‌شود.

در سال ۱۳۳۴، پایه‌های ۵ و ۶ ابتدایی هر کدام یک ساعت درس علم‌الاشیاء و بهداشت دارند. در سال ۱۳۴۱، ۲ ماده از مواد برنامه تعلیمات مرحله اول ابتدایی، شامل علم بهداشت و حفظ جان و دیگری ورزش و بازی است.

در سال ۱۳۴۲، علم‌الاشیاء که امروزه درس علوم تجربی نام دارد به درس «علم» و همچنین حفظ‌الصحه به بهداشت تغییر نام می‌دهد.

در سال ۱۳۵۰، به منظور تربیت نیروهای متخصص برای اجرای برنامه‌های بهداشتی در مدارس و از جمله آموزش سلامت به دانش‌آموزان، مدارس عالی بهداشت در استان‌های تهران، خراسان، اصفهان، آذربایجان شرقی و فارس تأسیس شد.

□ از سال ۱۳۵۱ تا ۱۳۷۰- توجه به ابعاد بهداشت مدارس با تربیت نیروی انسانی در ۱۷ مدرسه عالی بهداشت مدارس و تأسیس مراکزی به عنوان بهداری آموزشگاه‌ها برای ارجاع و درمان دانش‌آموزان ادامه یافت. در همین سال‌ها کتاب‌های درسی از نظر وجود مواد و موضوعات بهداشتی مورد توجه قرار گرفتند و همچنین مسأله آموزش موضوعات بهداشتی در مدرسه از طریق نیروهای متخصص مطرح و دنبال گردید. انتقال نیروهای متخصص از آموزش و پرورش به وزارت بهداری در همین سال‌ها اتفاق افتاد.

□ از سال ۱۳۷۱ تا کنون:

- در سال ۱۳۷۷، اهداف کلی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران توسط شورای عالی تصویب شد. از میان هشت (۸) هدف در نظر گرفته شده، یک هدف آن، اهداف زیستی به شرح زیر بود:

۱- تأمین سلامت جسمی و بهداشت روانی با فراهم ساختن شرایط مناسب

۲- تقویت روحیه رعایت بهداشت عمومی و حفظ محیط زیست

۳- پرورش روحیه توجه به تربیت بدنی به عنوان زمینه‌ای برای رشد معنوی انسان

- در سال ۱۳۷۹، اهداف زیستی برای سه دوره تحصیلی در شورای عالی آموزش و پرورش تصویب گردید:

• اهداف زیستی دوره ابتدایی:

۱- از حواس خود به خوبی محافظت و استفاده می‌کند.

۲- در نشستن و راه رفتن و استفاده از قوای بدنی به درستی عمل می‌کند.

۳- بهداشت فردی و اجتماعی را رعایت می‌کند.

۴- در حفظ محیط زیست کوشا است.

وضعیت آموزش سلامت در آموزش و پرورش در ایران و جهان ۲۱

- ۵- با تمرین‌ها و بازی‌های مناسب قابلیت‌های جسمی خویش را افزایش می‌دهد.
 - ۶- نکات ایمنی را می‌داند و رعایت می‌کند.
 - ۷- اهمیت مصونیت در برابر امراض را درک می‌کند.
 - ۸- در حفظ سلامتی خود و دیگران تلاش می‌کند.
 - اهداف زیستی دوره راهنمایی:
 - ۱- کارکرد و وظایف اعضای بدن را می‌شناسد و تناسب آنها را حفظ می‌کند.
 - ۲- با بهداشت فردی و اجتماعی آشنا است و آن را رعایت می‌کند.
 - ۳- در حفظ و احیای محیط زیست کوشش می‌کند.
 - ۴- برای حفظ سلامت خود ورزش می‌کند و در رشته ورزشی مورد علاقه خود دارای مهارت نسبی است.
 - ۵- با کمک‌های اولیه آشنایی دارد و می‌تواند از آنها در مواقع لزوم استفاده کند.
 - ۶- برخی از بیماری‌ها و عوامل بیماری‌زا را می‌شناسد و راه‌های پیشگیری از آنها را می‌داند.
 - ۷- نقش تغذیه را در حفظ سلامت بدن می‌داند و با تغذیه مناسب سلامت خود را حفظ می‌کند.
 - اهداف زیستی دوره متوسطه:
 - ۱- کارکرد و وظایف اعضای بدن را می‌شناسد و با انجام فعالیت‌های ورزشی، سلامت و تناسب آنها را حفظ می‌کند.
 - ۲- با بهداشت فردی، اجتماعی، روانی و تأثیر آنها بر سلامت جامعه آشناست و اصول آن را رعایت می‌کند.
 - ۳- در حفظ و احیای محیط زیست فعالانه مشارکت می‌کند.
 - ۴- برای ارتقای سطح سلامت خود در رشته‌های ورزشی مورد علاقه تلاش می‌کند.
 - ۵- با کمک‌های اولیه آشنایی دارد و در موقع بروز حوادث می‌تواند به یاری آسیب‌دیدگان بشتابد.
 - ۶- علایم برخی بیماری‌ها و راه‌های پیشگیری و درمان آنها را می‌داند.
- در طی همین سال‌ها به آموزش سلامت به دانش‌آموزان در قالب کتاب‌های درسی توجه خاص گردیده به طوری که سازمان‌ها و ارگان‌های ذیربط با آموزش سلامت همواره در این راه اقدام نموده و به بررسی کتاب‌های درسی از نظر وجود مطالب بهداشتی در آن پرداخته و هرکدام موارد خاص را پیشنهاد نموده‌اند.

فصل سوم

بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی در دوره‌های مختلف تحصیلی

بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی

تدوین و تبیین موضوعات و عناوین آموزش سلامت نیازمند بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی از نظر مباحث بهداشتی است. بدین منظور کتاب‌های سه دوره تحصیلی: ابتدایی، راهنمایی و متوسطه به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفت.

الف- دوره ابتدایی:

۱- فارسی	۴- قرآن	۷- هنر
۲- علوم	۵- هدیه‌های آسمانی	۸- جغرافی
۳- ریاضی	۶- اجتماعی	۹- مدنی

ب- دوره راهنمایی:

۱- علوم	۳- ادبیات فارسی
۲- حرفه و فن	۴- دینی

ج- دوره متوسطه:

۱- شیمی	۴- علوم آزمایشگاهی
۲- زمین‌شناسی	۵- مطالعات اجتماعی
۳- زیست‌شناسی	

بررسی این کتاب‌ها توسط تعدادی از معلمان و دبیران باتجربه و دانشجویان تربیت معلم مناطق مختلف آموزش و پرورش شهر تهران انجام گردید و نتایج به منظور دسترسی آسان به آنها در جداولی تنظیم گردید.

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی و پایه اول)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

علوم	فارسی	ریاضی	قرآن
۱- ما و اطراف ما: نقش حواس در شناسایی محیط و بهداشت چشم و گوش	ص ۷ و ۵۳ نقش حواس در شناسایی محیط (چشم و گوش) ص ۱۲ بازی و نقش حس بینایی در شناسایی محیط ص ۵۵ بهداشت چشم ص ۵۶ چشم؛ چشم ها در همه جا را می بینم ص ۹۱ عینک برای محافظت از چشم و رفع نواقص آن	ص ۳ تا ۱۰ ما و اطراف ما	ص ۷ وقتی معلم صحبت می کند بچه ها می شنوند و او را می بینند ص ۱۵ گوش دادن به سخنان امام جماعت
۲- سالم و قوی باشید: راه های سالم ماندن ، نیاز به غذا ، انجام ورزش و به کار گرفتن راه سالم ماندن	ص ۶ وسایل بهداشتی (بهداشت فردی) ص ۶ ریختن زباله در سطل (بهداشت جمعی) ص ۱۴ نقش بازی در سالم ماندن ص ۱۵ رعایت بهداشت محیط اجتماعی ص ۱۸ آب رودخانه برای نوشیدن مناسب نیست ص ۲۰ نیاز به غذا و رعایت بهداشت قبل از هر بار خوردن غذا ص ۲۶ و ۴۱ نیازمندهای انسان برای سالم ماندن (میوه و ماهی) ص ۴۰ راه های پاکیزه نگهداشتن کلاس ص ۴۲ و ۴۳ و ۵۹ نقش بازی و ورزش در سلامت بدن ص ۷۸ خواب و استراحت نیاز بدن برای سلامتی	ص ۲۰ بازی و تأثیر آن سالم ماندن	ص ۴۷ از خدا می خواهیم ما را سلامت و شاد بدارد (به راه های سالم ماندن اشاره می کنیم)
۳- جانوران: گوناگونی، محل زندگی، نوع غذا، نوع حرکت، لانه سازی، مهاجرت، استفاده از جانوران	ص ۱۷ و ۱۹ و ۲۲ و ۲۸ و ۵۸ و ۶۰ و ۱۰۴ به گوناگونی، محل زندگی و نوع غذا و حرکت و استفاده جانوران اشاره دارد ص ۵۵ لانه سازی پرندگان ص ۶۱ مهاجرت پرستو ها	ص ۲۰ تصویر چند جانور و تقسیم بندی جانوران گوشتخوار و گیاهخوار	ص ۱۸ هد هد، چند پرنده ص ۲۱ طاووس، مرغابی ص ۱۱ تهیه لباس و فرش از پشم جانوران

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی و پایه اول)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

قرآن	ریاضی	فارسی	علوم
	ص ۳۶ و ۳۷ جانوران و انواع حرکت آنان	ص ۶۲ جنگل محل زندگی جانوران ص ۷۴ طبقه بندی حیوانات بر اساس نوع تغذیه ص ۹۵ حلزون، انواع، نوع حرکت، جنس بدن، تغذیه و طریقه دفاع و پیدا کردن مسیر بازگشت آن	
ص ۱۱ تهیه لباس، مواد رنگی، کاغذ از فواید گیاهان است ص ۲۷ میز و نیمکت از چوب درختان تهیه شده است	ص ۱۱ شکل های هندسی و ارتباط آن با شکل های مختلف برگ ص ۳۱ و ۳۲ گیاهان و درختان و میوه	در اغلب تصاویر کتاب گیاهان با اندام های اصلی به جز ریشه، گوناگونی در ساقه، برگ، گل و میوه قابل مشاهده است ص ۲۰ فایده گیاه در تهیه نان و غذا ص ۵۰ مراحل به وجود آوردن میوه ص ۷۱ برنج (غذای اغلب ما ایرانی ها) ص ۷۷ نیاز گیاهان به آب ص ۷۹ مراحل رشد و نیازهایی یک گیاه (خاک، آب، نور خورشید و هوا)	۴- گیاهان: اندام های اصلی گیاه گوناگون در ریشه، ساقه، در برگ و میوه، فایده گیاه در تهیه پوشاک و غذا، رشد گیاه
ص ۳۹ نور و روشنائی و گرمای خورشید که خدا آفریده است	ص ۱۰۳ کبریت منبع نور و گرما	ص ۱۷ و ۴۵ آتش منبع گرما و استفاده از آن در پخت نان و غذا ص ۶۳ رنگ و جنس مناسب برای پوشش در محیط‌های سرد ص ۷۲ و ۷۷ معرفی خورشید ص ۱۱۶ و ۱۱۷ مقایسه پوشش مناسب برای دماهای مختلف و تفاوت دما در جاهای مختلف	۵- گرما: تفاوت دما در جاهای مختلف، رنگ اجسام در میزان جذب نور خورشید، استفاده از گرما، وسایل گرمایی، منبع گرمایی، رنگ و جنس مناسب

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی و پایه اول)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

قرآن	ریاضی	فارسی	علوم
			برای پوشش در محیط های سرد و گرم
ص ۱۲ حرکت یه سوی مسجد و خانه	ص ۲۵ انواع حرکت جانوران ص ۵۱ حرکت روی سطوح مختلف ص ۱۴۰ سنگینی بر حرکت مؤثر است	ص ۷ حرکت ماشین ها به وسیله چرخ ص ۱۴ و ۳۷ باد باعث حرکت می شود ص ۱۴ سطح شیب دار حرکت را آسان می کند ص ۳۶ باد علت حرکت ابرها	۶- حرکت: اجسام ساکن و متحرک، چرخ و فایده آن، تأثیر سطح در حرکت، تأثیر سنگینی در حرکت
-	-	-	۷- آهن ربا: شکل های مختلف آهن ربا، اجسام در برابر آهن ربا، کاربرد و مقایسه آن

بررسی وضعیت موجود کتاب های درسی در دوره های مختلف تحصیلی

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی و پایه اول)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

علوم	فارسی	ریاضی	قرآن
۸- آب : زمین هایی که در آن آب وجود دارد، فایده آب ، لزوم پاکیزه نگهداشتن آب ، استفاده درست از آب	ص ۹ و ۱۱ استفاده از آب برای نوشیدن ص ۱۱ و ۳۱ و ۳۴ و ۵۴ و ۸۶ و ۸۴ دریا یکی از محل هایی که در آن آب وجود دارد، لزوم پاکیزه نگهداشتن آب دریا ص ۱۲ لزوم صرفه جویی در مصرف آب ص ۱۷ آب در رودخانه ص ۳۲ باران تأمین کننده آب های سطحی و زیر زمینی ص ۳۳ عدم اسراف آب ص ۳۶ فایده باران ص ۵۲ آب برای شنا کردن	-	ص ۳۷ آب دریا جعبه را می برد
۹- سنگ:محل هایی که در آن سنگ وجود دارد ، فایده سنگ، گوناگونی سنگ ها	ص ۳۴ انواع سنگ های کنار دریا		ص ۶ و ۷ با سنگ خانه و مدرسه می سازیم
۱۰- خاک: خاک در همه جا وجود دارد، گوناگونی خاک، فائده خاک نیاز جانوران و گیاهان	ص ۱۹ خاک، انواع خاک، فایده خاک برای کشاورزی ص ۵۱ اشاره به کلمه خاک شده است		

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی پایه دوم)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

علوم	فارسی	ریاضی	قرآن	هدیه های آسمان
۱- گل، میوه، دانه: کاکل، میوه و دانه، قسمت های دانه، عوامل مؤثر در رشد دانه	۳۵ کاشتن چغندر و آماده کردن زمین برای رشد دانه و رسیدگی به آن ۵۴ کاشتن دانه گندم و استفاده از آن ۱۰۳ برگ و شکوفه دادن درختان و تبدیل آنها به میوه و دانه ۱۰۹ رشد گل ، میوه و دانه	۳ و ۲ تصویر در ارتباط با گل و میوه	۲۶ تصاویر انواع میوه ۳۳ شکوفه دادن درختان	۱۶ گندم، بوته های گل ۴۸ وجود شاخه، سبزه ۵۰ وجود بوستان گل‌های لاله و بنفشه
۲- محل زندگی جانوران و گیاهان ، زیستگاه های مختلف انواع جانوران ، لزوم پاکیزه نگهداشتن محیط	۱۷ محل زندگی روباه و خروس (اهلی و وحشی) ۵۹ محل زندگی پرندگان ۱۱۲ محل زندگی پرندگان و حشرات ۱۱۷ محل زندگی پروانه و تولید مثل آن ۱۲۳ گاو و محل زندگی آن	صفحات ۲ و ۳ و ۱۰ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۵۰ چند جانور و محل زندگی آنها	۳۷ و ۳۸ تصویر درختان و محل زندگی آنها (مناطق گرمسیری)	۲۰ شعر پروانه ها و گنجشک ها ۲۵ شعر خوانی شاپرک ها ۲۶ برای پاکیزگی ۱۶ انواع جانوران ۵۰ وجود آشغال در لابه لای گل‌ها
۳- پوشش بدن جانوران: مقایسه پوشش های جانوران، فایده پوشش ها، انتخاب پوشش مناسب	۱۷ پوشش بدن روباه و خروس ۴۳ پوشش بدن پرندگان ۸۶ پوشش بدن خروس، کلاغ و گنجشک ۱۳۴ پوشش بدن زاغ و روباه	۳ و ۲ و ۱۰ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ و ۳۷ و ۳۸ و ۳۹ و ۴۰ و ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ و ۴۶ و ۴۷ و ۴۸ و ۴۹ و ۵۰ و ۵۱ و ۵۲ و ۵۳ و ۵۴ و ۵۵ و ۵۶ و ۵۷ و ۵۸ و ۵۹ و ۶۰ و ۶۱ و ۶۲ و ۶۳ و ۶۴ و ۶۵ و ۶۶ و ۶۷ و ۶۸ و ۶۹ و ۷۰ و ۷۱ و ۷۲ و ۷۳ و ۷۴ و ۷۵ و ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ و ۷۹ و ۸۰ و ۸۱ و ۸۲ و ۸۳ و ۸۴ و ۸۵ و ۸۶ و ۸۷ و ۸۸ و ۸۹ و ۹۰ و ۹۱ و ۹۲ و ۹۳ و ۹۴ و ۹۵ و ۹۶ و ۹۷ و ۹۸ و ۹۹ و ۱۰۰ و ۱۰۱ و ۱۰۲ و ۱۰۳ و ۱۰۴ و ۱۰۵ و ۱۰۶ و ۱۰۷ و ۱۰۸ و ۱۰۹ و ۱۱۰ و ۱۱۱ و ۱۱۲ و ۱۱۳ و ۱۱۴ و ۱۱۵ و ۱۱۶ و ۱۱۷ و ۱۱۸ و ۱۱۹ و ۱۲۰ و ۱۲۱ و ۱۲۲ و ۱۲۳ و ۱۲۴ و ۱۲۵ و ۱۲۶ و ۱۲۷ و ۱۲۸ و ۱۲۹ و ۱۳۰ و ۱۳۱ و ۱۳۲ و ۱۳۳ و ۱۳۴ و ۱۳۵ و ۱۳۶ و ۱۳۷ و ۱۳۸ و ۱۳۹ و ۱۴۰ و ۱۴۱ و ۱۴۲ و ۱۴۳ و ۱۴۴ و ۱۴۵ و ۱۴۶ و ۱۴۷ و ۱۴۸ و ۱۴۹ و ۱۵۰ و ۱۵۱ و ۱۵۲ و ۱۵۳ و ۱۵۴ و ۱۵۵ و ۱۵۶ و ۱۵۷ و ۱۵۸ و ۱۵۹ و ۱۶۰ و ۱۶۱ و ۱۶۲ و ۱۶۳ و ۱۶۴ و ۱۶۵ و ۱۶۶ و ۱۶۷ و ۱۶۸ و ۱۶۹ و ۱۷۰ و ۱۷۱ و ۱۷۲ و ۱۷۳ و ۱۷۴ و ۱۷۵ و ۱۷۶ و ۱۷۷ و ۱۷۸ و ۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲ و ۱۸۳ و ۱۸۴ و ۱۸۵ و ۱۸۶ و ۱۸۷ و ۱۸۸ و ۱۸۹ و ۱۹۰ و ۱۹۱ و ۱۹۲ و ۱۹۳ و ۱۹۴ و ۱۹۵ و ۱۹۶ و ۱۹۷ و ۱۹۸ و ۱۹۹ و ۲۰۰ و ۲۰۱ و ۲۰۲ و ۲۰۳ و ۲۰۴ و ۲۰۵ و ۲۰۶ و ۲۰۷ و ۲۰۸ و ۲۰۹ و ۲۱۰ و ۲۱۱ و ۲۱۲ و ۲۱۳ و ۲۱۴ و ۲۱۵ و ۲۱۶ و ۲۱۷ و ۲۱۸ و ۲۱۹ و ۲۲۰ و ۲۲۱ و ۲۲۲ و ۲۲۳ و ۲۲۴ و ۲۲۵ و ۲۲۶ و ۲۲۷ و ۲۲۸ و ۲۲۹ و ۲۳۰ و ۲۳۱ و ۲۳۲ و ۲۳۳ و ۲۳۴ و ۲۳۵ و ۲۳۶ و ۲۳۷ و ۲۳۸ و ۲۳۹ و ۲۴۰ و ۲۴۱ و ۲۴۲ و ۲۴۳ و ۲۴۴ و ۲۴۵ و ۲۴۶ و ۲۴۷ و ۲۴۸ و ۲۴۹ و ۲۵۰ و ۲۵۱ و ۲۵۲ و ۲۵۳ و ۲۵۴ و ۲۵۵ و ۲۵۶ و ۲۵۷ و ۲۵۸ و ۲۵۹ و ۲۶۰ و ۲۶۱ و ۲۶۲ و ۲۶۳ و ۲۶۴ و ۲۶۵ و ۲۶۶ و ۲۶۷ و ۲۶۸ و ۲۶۹ و ۲۷۰ و ۲۷۱ و ۲۷۲ و ۲۷۳ و ۲۷۴ و ۲۷۵ و ۲۷۶ و ۲۷۷ و ۲۷۸ و ۲۷۹ و ۲۸۰ و ۲۸۱ و ۲۸۲ و ۲۸۳ و ۲۸۴ و ۲۸۵ و ۲۸۶ و ۲۸۷ و ۲۸۸ و ۲۸۹ و ۲۹۰ و ۲۹۱ و ۲۹۲ و ۲۹۳ و ۲۹۴ و ۲۹۵ و ۲۹۶ و ۲۹۷ و ۲۹۸ و ۲۹۹ و ۳۰۰ و ۳۰۱ و ۳۰۲ و ۳۰۳ و ۳۰۴ و ۳۰۵ و ۳۰۶ و ۳۰۷ و ۳۰۸ و ۳۰۹ و ۳۱۰ و ۳۱۱ و ۳۱۲ و ۳۱۳ و ۳۱۴ و ۳۱۵ و ۳۱۶ و ۳۱۷ و ۳۱۸ و ۳۱۹ و ۳۲۰ و ۳۲۱ و ۳۲۲ و ۳۲۳ و ۳۲۴ و ۳۲۵ و ۳۲۶ و ۳۲۷ و ۳۲۸ و ۳۲۹ و ۳۳۰ و ۳۳۱ و ۳۳۲ و ۳۳۳ و ۳۳۴ و ۳۳۵ و ۳۳۶ و ۳۳۷ و ۳۳۸ و ۳۳۹ و ۳۴۰ و ۳۴۱ و ۳۴۲ و ۳۴۳ و ۳۴۴ و ۳۴۵ و ۳۴۶ و ۳۴۷ و ۳۴۸ و ۳۴۹ و ۳۵۰ و ۳۵۱ و ۳۵۲ و ۳۵۳ و ۳۵۴ و ۳۵۵ و ۳۵۶ و ۳۵۷ و ۳۵۸ و ۳۵۹ و ۳۶۰ و ۳۶۱ و ۳۶۲ و ۳۶۳ و ۳۶۴ و ۳۶۵ و ۳۶۶ و ۳۶۷ و ۳۶۸ و ۳۶۹ و ۳۷۰ و ۳۷۱ و ۳۷۲ و ۳۷۳ و ۳۷۴ و ۳۷۵ و ۳۷۶ و ۳۷۷ و ۳۷۸ و ۳۷۹ و ۳۸۰ و ۳۸۱ و ۳۸۲ و ۳۸۳ و ۳۸۴ و ۳۸۵ و ۳۸۶ و ۳۸۷ و ۳۸۸ و ۳۸۹ و ۳۹۰ و ۳۹۱ و ۳۹۲ و ۳۹۳ و ۳۹۴ و ۳۹۵ و ۳۹۶ و ۳۹۷ و ۳۹۸ و ۳۹۹ و ۴۰۰ و ۴۰۱ و ۴۰۲ و ۴۰۳ و ۴۰۴ و ۴۰۵ و ۴۰۶ و ۴۰۷ و ۴۰۸ و ۴۰۹ و ۴۱۰ و ۴۱۱ و ۴۱۲ و ۴۱۳ و ۴۱۴ و ۴۱۵ و ۴۱۶ و ۴۱۷ و ۴۱۸ و ۴۱۹ و ۴۲۰ و ۴۲۱ و ۴۲۲ و ۴۲۳ و ۴۲۴ و ۴۲۵ و ۴۲۶ و ۴۲۷ و ۴۲۸ و ۴۲۹ و ۴۳۰ و ۴۳۱ و ۴۳۲ و ۴۳۳ و ۴۳۴ و ۴۳۵ و ۴۳۶ و ۴۳۷ و ۴۳۸ و ۴۳۹ و ۴۴۰ و ۴۴۱ و ۴۴۲ و ۴۴۳ و ۴۴۴ و ۴۴۵ و ۴۴۶ و ۴۴۷ و ۴۴۸ و ۴۴۹ و ۴۵۰ و ۴۵۱ و ۴۵۲ و ۴۵۳ و ۴۵۴ و ۴۵۵ و ۴۵۶ و ۴۵۷ و ۴۵۸ و ۴۵۹ و ۴۶۰ و ۴۶۱ و ۴۶۲ و ۴۶۳ و ۴۶۴ و ۴۶۵ و ۴۶۶ و ۴۶۷ و ۴۶۸ و ۴۶۹ و ۴۷۰ و ۴۷۱ و ۴۷۲ و ۴۷۳ و ۴۷۴ و ۴۷۵ و ۴۷۶ و ۴۷۷ و ۴۷۸ و ۴۷۹ و ۴۸۰ و ۴۸۱ و ۴۸۲ و ۴۸۳ و ۴۸۴ و ۴۸۵ و ۴۸۶ و ۴۸۷ و ۴۸۸ و ۴۸۹ و ۴۹۰ و ۴۹۱ و ۴۹۲ و ۴۹۳ و ۴۹۴ و ۴۹۵ و ۴۹۶ و ۴۹۷ و ۴۹۸ و ۴۹۹ و ۵۰۰ و ۵۰۱ و ۵۰۲ و ۵۰۳ و ۵۰۴ و ۵۰۵ و ۵۰۶ و ۵۰۷ و ۵۰۸ و ۵۰۹ و ۵۱۰ و ۵۱۱ و ۵۱۲ و ۵۱۳ و ۵۱۴ و ۵۱۵ و ۵۱۶ و ۵۱۷ و ۵۱۸ و ۵۱۹ و ۵۲۰ و ۵۲۱ و ۵۲۲ و ۵۲۳ و ۵۲۴ و ۵۲۵ و ۵۲۶ و ۵۲۷ و ۵۲۸ و ۵۲۹ و ۵۳۰ و ۵۳۱ و ۵۳۲ و ۵۳۳ و ۵۳۴ و ۵۳۵ و ۵۳۶ و ۵۳۷ و ۵۳۸ و ۵۳۹ و ۵۴۰ و ۵۴۱ و ۵۴۲ و ۵۴۳ و ۵۴۴ و ۵۴۵ و ۵۴۶ و ۵۴۷ و ۵۴۸ و ۵۴۹ و ۵۵۰ و ۵۵۱ و ۵۵۲ و ۵۵۳ و ۵۵۴ و ۵۵۵ و ۵۵۶ و ۵۵۷ و ۵۵۸ و ۵۵۹ و ۵۶۰ و ۵۶۱ و ۵۶۲ و ۵۶۳ و ۵۶۴ و ۵۶۵ و ۵۶۶ و ۵۶۷ و ۵۶۸ و ۵۶۹ و ۵۷۰ و ۵۷۱ و ۵۷۲ و ۵۷۳ و ۵۷۴ و ۵۷۵ و ۵۷۶ و ۵۷۷ و ۵۷۸ و ۵۷۹ و ۵۸۰ و ۵۸۱ و ۵۸۲ و ۵۸۳ و ۵۸۴ و ۵۸۵ و ۵۸۶ و ۵۸۷ و ۵۸۸ و ۵۸۹ و ۵۹۰ و ۵۹۱ و ۵۹۲ و ۵۹۳ و ۵۹۴ و ۵۹۵ و ۵۹۶ و ۵۹۷ و ۵۹۸ و ۵۹۹ و ۶۰۰ و ۶۰۱ و ۶۰۲ و ۶۰۳ و ۶۰۴ و ۶۰۵ و ۶۰۶ و ۶۰۷ و ۶۰۸ و ۶۰۹ و ۶۱۰ و ۶۱۱ و ۶۱۲ و ۶۱۳ و ۶۱۴ و ۶۱۵ و ۶۱۶ و ۶۱۷ و ۶۱۸ و ۶۱۹ و ۶۲۰ و ۶۲۱ و ۶۲۲ و ۶۲۳ و ۶۲۴ و ۶۲۵ و ۶۲۶ و ۶۲۷ و ۶۲۸ و ۶۲۹ و ۶۳۰ و ۶۳۱ و ۶۳۲ و ۶۳۳ و ۶۳۴ و ۶۳۵ و ۶۳۶ و ۶۳۷ و ۶۳۸ و ۶۳۹ و ۶۴۰ و ۶۴۱ و ۶۴۲ و ۶۴۳ و ۶۴۴ و ۶۴۵ و ۶۴۶ و ۶۴۷ و ۶۴۸ و ۶۴۹ و ۶۵۰ و ۶۵۱ و ۶۵۲ و ۶۵۳ و ۶۵۴ و ۶۵۵ و ۶۵۶ و ۶۵۷ و ۶۵۸ و ۶۵۹ و ۶۶۰ و ۶۶۱ و ۶۶۲ و ۶۶۳ و ۶۶۴ و ۶۶۵ و ۶۶۶ و ۶۶۷ و ۶۶۸ و ۶۶۹ و ۶۷۰ و ۶۷۱ و ۶۷۲ و ۶۷۳ و ۶۷۴ و ۶۷۵ و ۶۷۶ و ۶۷۷ و ۶۷۸ و ۶۷۹ و ۶۸۰ و ۶۸۱ و ۶۸۲ و ۶۸۳ و ۶۸۴ و ۶۸۵ و ۶۸۶ و ۶۸۷ و ۶۸۸ و ۶۸۹ و ۶۹۰ و ۶۹۱ و ۶۹۲ و ۶۹۳ و ۶۹۴ و ۶۹۵ و ۶۹۶ و ۶۹۷ و ۶۹۸ و ۶۹۹ و ۷۰۰ و ۷۰۱ و ۷۰۲ و ۷۰۳ و ۷۰۴ و ۷۰۵ و ۷۰۶ و ۷۰۷ و ۷۰۸ و ۷۰۹ و ۷۱۰ و ۷۱۱ و ۷۱۲ و ۷۱۳ و ۷۱۴ و ۷۱۵ و ۷۱۶ و ۷۱۷ و ۷۱۸ و ۷۱۹ و ۷۲۰ و ۷۲۱ و ۷۲۲ و ۷۲۳ و ۷۲۴ و ۷۲۵ و ۷۲۶ و ۷۲۷ و ۷۲۸ و ۷۲۹ و ۷۳۰ و ۷۳۱ و ۷۳۲ و ۷۳۳ و ۷۳۴ و ۷۳۵ و ۷۳۶ و ۷۳۷ و ۷۳۸ و ۷۳۹ و ۷۴۰ و ۷۴۱ و ۷۴۲ و ۷۴۳ و ۷۴۴ و ۷۴۵ و ۷۴۶ و ۷۴۷ و ۷۴۸ و ۷۴۹ و ۷۵۰ و ۷۵۱ و ۷۵۲ و ۷۵۳ و ۷۵۴ و ۷۵۵ و ۷۵۶ و ۷۵۷ و ۷۵۸ و ۷۵۹ و ۷۶۰ و ۷۶۱ و ۷۶۲ و ۷۶۳ و ۷۶۴ و ۷۶۵ و ۷۶۶ و ۷۶۷ و ۷۶۸ و ۷۶۹ و ۷۷۰ و ۷۷۱ و ۷۷۲ و ۷۷۳ و ۷۷۴ و ۷۷۵ و ۷۷۶ و ۷۷۷ و ۷۷۸ و ۷۷۹ و ۷۸۰ و ۷۸۱ و ۷۸۲ و ۷۸۳ و ۷۸۴ و ۷۸۵ و ۷۸۶ و ۷۸۷ و ۷۸۸ و ۷۸۹ و ۷۹۰ و ۷۹۱ و ۷۹۲ و ۷۹۳ و ۷۹۴ و ۷۹۵ و ۷۹۶ و ۷۹۷ و ۷۹۸ و ۷۹۹ و ۸۰۰ و ۸۰۱ و ۸۰۲ و ۸۰۳ و ۸۰۴ و ۸۰۵ و ۸۰۶ و ۸۰۷ و ۸۰۸ و ۸۰۹ و ۸۱۰ و ۸۱۱ و ۸۱۲ و ۸۱۳ و ۸۱۴ و ۸۱۵ و ۸۱۶ و ۸۱۷ و ۸۱۸ و ۸۱۹ و ۸۲۰ و ۸۲۱ و ۸۲۲ و ۸۲۳ و ۸۲۴ و ۸۲۵ و ۸۲۶ و ۸۲۷ و ۸۲۸ و ۸۲۹ و ۸۳۰ و ۸۳۱ و ۸۳۲ و ۸۳۳ و ۸۳۴ و ۸۳۵ و ۸۳۶ و ۸۳۷ و ۸۳۸ و ۸۳۹ و ۸۴۰ و ۸۴۱ و ۸۴۲ و ۸۴۳ و ۸۴۴ و ۸۴۵ و ۸۴۶ و ۸۴۷ و ۸۴۸ و ۸۴۹ و ۸۵۰ و ۸۵۱ و ۸۵۲ و ۸۵۳ و ۸۵۴ و ۸۵۵ و ۸۵۶ و ۸۵۷ و ۸۵۸ و ۸۵۹ و ۸۶۰ و ۸۶۱ و ۸۶۲ و ۸۶۳ و ۸۶۴ و ۸۶۵ و ۸۶۶ و ۸۶۷ و ۸۶۸ و ۸۶۹ و ۸۷۰ و ۸۷۱ و ۸۷۲ و ۸۷۳ و ۸۷۴ و ۸۷۵ و ۸۷۶ و ۸۷۷ و ۸۷۸ و ۸۷۹ و ۸۸۰ و ۸۸۱ و ۸۸۲ و ۸۸۳ و ۸۸۴ و ۸۸۵ و ۸۸۶ و ۸۸۷ و ۸۸۸ و ۸۸۹ و ۸۹۰ و ۸۹۱ و ۸۹۲ و ۸۹۳ و ۸۹۴ و ۸۹۵ و ۸۹۶ و ۸۹۷ و ۸۹۸ و ۸۹۹ و ۹۰۰ و ۹۰۱ و ۹۰۲ و ۹۰۳ و ۹۰۴ و ۹۰۵ و ۹۰۶ و ۹۰۷ و ۹۰۸ و ۹۰۹ و ۹۱۰ و ۹۱۱ و ۹۱۲ و ۹۱۳ و ۹۱۴ و ۹۱۵ و ۹۱۶ و ۹۱۷ و ۹۱۸ و ۹۱۹ و ۹۲۰ و ۹۲۱ و ۹۲۲ و ۹۲۳ و ۹۲۴ و ۹۲۵ و ۹۲۶ و ۹۲۷ و ۹۲۸ و ۹۲۹ و ۹۳۰ و ۹۳۱ و ۹۳۲ و ۹۳۳ و ۹۳۴ و ۹۳۵ و ۹۳۶ و ۹۳۷ و ۹۳۸ و ۹۳۹ و ۹۴۰ و ۹۴۱ و ۹۴۲ و ۹۴۳ و ۹۴۴ و ۹۴۵ و ۹۴۶ و ۹۴۷ و ۹۴۸ و ۹۴۹ و ۹۵۰ و ۹۵۱ و ۹۵۲ و ۹۵۳ و ۹۵۴ و ۹۵۵ و ۹۵۶ و ۹۵۷ و ۹۵۸ و ۹۵۹ و ۹۶۰ و ۹۶۱ و ۹۶۲ و ۹۶۳ و ۹۶۴ و ۹۶۵ و ۹۶۶ و ۹۶۷ و ۹۶۸ و ۹۶۹ و ۹۷۰ و ۹۷۱ و ۹۷۲ و ۹۷۳ و ۹۷۴ و ۹۷۵ و ۹۷۶ و ۹۷۷ و ۹۷۸ و ۹۷۹ و ۹۸۰ و ۹۸۱ و ۹۸۲ و ۹۸۳ و ۹۸۴ و ۹۸۵ و ۹۸۶ و ۹۸۷ و ۹۸۸ و ۹۸۹ و ۹۹۰ و ۹۹۱ و ۹۹۲ و ۹۹۳ و ۹۹۴ و ۹۹۵ و ۹۹۶ و ۹۹۷ و ۹۹۸ و ۹۹۹ و ۱۰۰۰	۵۴ پوشیده بودن معلم ۵۶ موی نرگس نوعی پوشش بدن ۵۸ جادر و مقنعه به عنوان پوشش ۴۰ عمامه پوشش سر بعضی از مردان	

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی پایه دوم)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

علوم	فارسی	ریاضی	قرآن	هدیه های آسمان
۴- ماده چیست؟(۱) حالت های ماده(جامد گاز)	ص ۶۲ تبدیل مایع به گاز (آب به بخار)	-	-	ص ۳۸ وجود شیر در سفره (مایع) ، جامد ص ۴۶ آب چشمه (مایع)
۵- ماده چیست ؟(۲)حجم و جرم ماده ، مقایسه مواد در حجم و جرم	-	-	-	ص ۳۸ شیر و نان حجم مختلف دارند و جرم مختلف
۶- نیرو: نقش نیرو در حرکت، کشش زمین، مقایسه نیروی کشش زمین برای اجسام مختلف	ص ۳۵ استفاده از نیروی چند نفر برای کشیدن چغدر قند از زمین	ص ۱۳۴ و ۱۳۶ و ۱۱۷ ارتباط با بحث نیرو	ص ۳۹ اتحاد پرندهگان باعث افزایش نیروی آنان در مقابل سپاه ابرهه ص ۴۹ و ۵۰ اتحاد سپاه اسلام باعث افزایش نیرو در مقابل سپاه کفر	-
۷- نور : نقش نور در درون، چشمه های نور ، استفاده از نور، سایه	ص ۸۱ آینه کاری حرم و نور چلچراغ‌ها که حرم را زیبا و نور را ایجاد کرده‌اند	-	ص ۳۸ استفاده از سایه درخت ص ۴۷ شب و نور ستارگان	ص ۴۰ وجود خورشید و سایه ص ۳۲ نگاه به آسمان ص ۸ آفتاب و غروب آن و چشمک زدن ستاره
۸- صدا: تولید صدا، انواع صدا، مقایسه صدا	ص ۲۹ نکاتی در مورد اینکه برای داشتن گوش سالم چه کارهایی باید انجام دهیم	-	در بخش انس با قرآن، صوت قرآن از ضبط صوت پخش می‌شود، آنها گوش کرده و هم خوانی می‌کنند	ص ۴۰ صدای پای اسب ، خواندن خروس ، آواز گنجشک ها ص ۵۴ شکستن عینک تولید صدا می کند، حرف زدن

بررسی وضعیت موجود کتب درسی (دوره ابتدایی پایه دوم)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

علوم	فارسی	ریاضی	قرآن	هدیه های آسمان
۹- هوا: وجود هوا در اطراف ما، نیاز جانداران به هوا، کاربرد هوا، راه های پاکیزه نگهداشتن هوا	-	-	-	درس ۴ گرمی و خنکی هوا ص ۴۸ وجود نسیم خنک
۱۰- هوا تغییر می کند، اندازه گیری دمای هوا، باد، تعیین جهت وزش باد، استفاده از باد	ص ۱۰۹ بادهایی که بیشتر در پاییز می وزد	-	-	درس ۴ گرمی و خنکی هوا، وزش باد ص ۵۸ گرمی هوا ص ۴۸ نسیم خنک
۱۱- روی زمین تغییر می کند: اثر آب و باد در فرسایش سطح زمین، اثر پوشش های گیاهی روی خاک	ص ۶۳ بارش باران بر روی زمین و از بین بردن ریشه گیاهان و درختان	-	-	درس ۳ ابرها می آیند ص ۴۸ باران و خاک ص ۴۸ بوی خاک، گلی بودن لباس دخترک
۱۲- رشد بدن: میزان رشد، عوامل موثر در رشد، نیاز به غذا ، استراحت، ورزش و لزوم حفظ پاکیزگی برای سلامت و رشد بدن	ص ۱۸ بزرگ شدن بچه ها، افتادن دندان های شیری و رویش دندان های دائمی و مواظبت از دندان ها برای سلامتی ص ۲۳ پاکیزگی، نظافت بدن برای اینکه سالم و سلامت باشید	ص ۵ معرفی چند وسیله بهداشتی ۱۵۳ و ۱۴۶ تصویر چند میوه و تأثیر آن در رشد بدن ص ۶۰ بازی و یاضی ، معرفی میوه ها و نیاز بدن برای رشد به این میوه ها	ص ۱۷ پیام قرآنی (عدم اسراف) برای سالم ماندن به اندازه غذا بخوریم	ص ۲۶ برای پاکیزگی ص ۶۲ غذای خوشمزه ص ۳۴ نماز نوعی ورزش ص ۳۸ افطار شیرین ص ۴۰ وجود غذا برای مهمان ص ۴۸ هواپیما ، تاب سواری ص ۵۸ شستن صورت ، استراحت

ردیف	موضوع	صفحه
۱	استفاده از میوه‌ها در بهداشت و سلامتی انسان‌ها تأثیر زیادی دارد	صفحات ۲-۵-۲۲-۵۷-۶۶-۱۴۶-۱۵۰-۱۵۳
۲	مصرف به اندازه بستنی در سلامتی کودکان تأثیر دارد	صفحه ۲
۳	داشتن وسایل شخصی مثل شانه، حوله، مسواک، و در رسیدن به بهداشت فردی و سلامتی دخالت زیادی دارند	صفحات ۲۲-۵-۸۵
۴	استفاده از ماهی در برنامه غذایی بسیار مفید است	صفحات ۱۴-۱۴۳
۵	استفاده از گوشت گاو، گوسفند، مرغابی، مرغ و مصرف گوشت در برنامه غذایی کودکان بسیار مفیدند	صفحات ۱۴-۱۵-۵۰-۶۴
۶	مراقبت کودکان از خود هنگام استفاده از وسایلی چون میخ، چکش، مداد نوک تیز و پول کثیف	صفحات ۱۷-۷۳-۷۵-۸۵-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۸-۱۲۸-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۴
۷	استفاده از پوشش مناسب در مناطق مختلف شامل: کلاه، کفش، ژاکت، دستکش و کفش مناسب	صفحات ۲۴-۳۱-۸۶-۹۰-۱۰۵
۸	داشتن نظم روزانه اعم از نظافت در صبح، خوابیدن به موقع در شب، صبح زود بیدار شدن، خوردن صبحانه و نقش آن در سلامتی و بهداشت افراد خصوصاً کودکان	صفحه ۷۲
۹	مصرف بیسکویت به عنوان میان وعده برای سلامتی کودکان مناسب است	صفحات ۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰
۱۰	استفاده از قارچ در برنامه غذایی کودکان برای رسیدن به بهداشت و سلامتی لازم است	صفحات ۸۱-۵۰
۱۱	نزدیک نشدن به قفس نگهداری حیوانات از جهت ایمنی و بهداشت لازم است	صفحه ۵۶
۱۲	اهمیت درخت، درختکاری و نقش آن در تمیزی هوا، زیبایی و ایجاد فضای سبز و مناسب	صفحات ۹۸-۱۳۲-۱۳۳-۱۶۱

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه‌های آسمانی	اجتماعی
بخش ۱: نیازهای جانوران	۱- نیاز به محل زندگی مناسب ۲- نیاز به غذا ۳- نیاز به هوا ۴- نیاز به آب ۵- نیاز به زندگی گروهی و همکاری	در درس ریاضی با اشاره به تناظر یک به یک و در آموزش علوم و مرتبط ساختن مفهوم مورد نظر جانوران: ماهی، قورباغه، مار نوع حرکت: جهیدن، شنا کردن، خزیدن	می‌توان با قسمت کاردستی در درس هنر هماهنگی دانست که با کمک ابزار مناسب به لانه سازی پرندگان و به محل زندگی جانوران اشاره می‌کند	با استفاده از موضوع‌های ویژه انشاء مثل انشاء در مورد زندگی گروهی بعضی از حیوانات که می‌تواند در یا دیگری کمک خوبی باشد	-	در گردش گروهی دانش آموزان مفهوم همکاری را در این درس بیشتر مشخص می‌کند درس ۳ مهربانترین دوست اشاره‌ای به مفهوم نیاز به غذا دارد درس ۵: نیاز به پوشش ارتباطی با این بخش دارد	-
بخش ۲: جانوران مهره دار	۱- ماهی‌ها ۲- دوزیستان ۳- خزندگان ۴- پرندگان ۵- پستانداران	-	ترسیم و نقاشی کردن جانوران و مشخص کردن اعضای بدن آنها	ص ۱۶ علوم ارتباطی رابطه زیادی با روانخوانی در فارسی دارد	-	با اشاره به بخش ۲ علوم جانوران مهره دار به ویژه پرندگان و نوع زندگی آنها در درس ۱۲ و حس همکاری و کمک به حیوانات و علاقمندی را در بچه‌ها به وجود می‌آوریم	-

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه های آسمانی	اجتماعی
بخش ۳: گیاهان	ریشه، ساقه، برگ، گل، دانه گیاهانی که به جای گل مخروط دارند	-	روش خشک کردن برگ های درختان و ساختن اشکال مختلف با برگ درختان، یادآوری مراحل علمی (م.ج.ف)، کاردستی با میوه کاج، اشاره به میوه گیاهان هنگام معرفی	در درس ما فقط یک کره زمین داریم با استفاده از درس گیاهان به عنوان بخشی از موجودات روی کره زمین می توان یادگیری را ساده تر نمود	-	درس ۱۳ بچه های طبیعت با کمک از مطالب مشترک گیاهان و بخشی از جانوران و یادآوری اندام های گیاهان درس را بهتر آموزش می دهیم	درس یک توقف کوتاه را می توان به گوناگونی گیاهان مرتبط ساخت زیرا در مورد محصولات کشاورزی توضیح داده است و درس به سوی شمال هم همینطور است
بخش ۵، ۴: گاز و مواد (۲و۱)	تبدیل جامد و مایع به یکدیگر، ذوب شدن، تبدیل مایع و گاز به یکدیگر، انجماد، تبخیر	مدت زمان ذوب یخ را اندازه گیری کنند که با استفاده از مبحث ساعت در ریاضی و مقایسه زمان های ذوب در شرایط مختلف و همچنین مشخص کردن نوع انرژی و منبع که ارتباط با مبحث مجهول یابی در ریاضی دارد (ص ۵۸) و مدرج کردن دماسنج	ساختن دماسنج و مدرج کردن آن ارتباط زیاد با کاردستی و درس هنر دارد	تلفیق با زبان آوزی با مشاهده صفحه اول بخش ۴ دانش آموز بتواند داستانی بسازد و بیان کند و یا با واژه‌ها جمله بسازد که می تواند در یادگیری و اشتراک این دو با هم نقشی داشته باشد، کامل کردن جملات بدون فعل، جمله-سازی، خلاقیت در زبان آموزی و انشاء	-	-	-

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه های آسمانی	اجتماعی
بخش ۶ :	انرژی حرکتی، انرژی گرمایی ، انرژی نورانی ، انرژی صوتی ، انرژی الکتریکی ، تبدیل انرژی به یکدیگر	مشخص کردن تعداد منابع انرژی در منزل و مقایسه آنها در نمودار ستونی با مبحث رسم نمودار در ریاضی اشتراک زیادی دارد	به تصویر کشیدن تصورات خودشان از انرژی‌های مختلف در فعالیت های ص ۵۸ ارتباط دارد		-	-	-
بخش ۷ : منابع انرژی	سوخت، انرژی آب جاری و باد، انرژی خورشید، انرژی را درست مصرف کنیم (جلوگیری از هدر رفتن)	در فعالیت پیشنهادی ص ۷۰ خواندن کنتور برق و قرار دادن آن در یک جدول و مشخص کردن مقدار انرژی مصرفی در ۲۴ ساعت که با مفهوم عدد نویسی، جمع و تفریق با انتقال ضرب اعداد و رسم نمودار ریاضی اشتراک دارد	-	در صفحه ۷۱ این بخش از کتاب در ارتباط با زبان آموزی و پرورش و خلاقیت ، مبحث فکر کنید تصورات خود را در قالب پیش بینی‌هایی بیان می کنند	-	-	-
بخش ۸: آب دورنی زمین	چرخه آب ، آب در هوا ، آب درونی خشکی ، آب در زیر زمین ، آب آشامیدنی، تهیه و تصفیه آب آشامیدنی	با کشیدن نمودار جدول نوع آلودگی و طریقه از بین بردن مروری بر رسم نمودار در ریاضی است، در ص ۸۱ بخش ۸ کمک زیادی در انجام این فعالیت	-	از کلمات ویژه این درس در جمله سازی ، هم خانواده‌ها هم معنی ها به کار گرفته می شود	-	-	با کمک گرفتن از درس ۸ علوم چرخه آب درون زمینی می توان درس محیط

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه های آسمانی	اجتماعی
	چاه چشمه ، رود	دارد، ساختن ماکت چگونگی حجم ، تعداد ، اندازه‌ها و ابعاد ماکت از ریاضی کمک گرفته شده					زیست اجتماعی را که زندگی در شمال را توضیح می دهد راحتتر تدریس نمود
بخش ۹ : دریا ها	اقیانوس ، تفاوت آب دریاها با چشمه و چاه، نمک ها چگونه وارد آب دریا می شوند، حرکات آب دریا موج، کف دریا، استفاده از دریا غذای نمک، شیرین کردن آب دریا، کشتیرانی، آلودگی دریا	-	-	تلفیقی با زبان آموزی مثلا با کلماتی مانند موج و ساحل شنی آشنا شده از آنها می‌خواهیم که جملاتی بسازند تا به یادگیری مفاهیم علوم نیز کمک کنیم، درس ۵ و ۱۹ فارسی در مورد بهداشت و حفظ منابع طبیعی	-	درس ۱۳ بچه های طبیعت با این مبحث ارتباط دارد، جهت حفظ محیط زیست	درس عبور از اصفهان به کمک نقشه دریاهای شمال و جنوب را نشان داده که به درس ۹ علوم مرتبط می‌شود و دانش آموز با توجه به درس به سوی شمال و محیط زیست در اجتماعی با فرق دریا ، اقیانوس ، دریاچه و رود ها آشنا می شود

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه های آسمانی	اجتماعی
بخش ۱۰: حرکتی	ماهیچه ها، استخوان، مفصل ها، آسیب‌های استخوان و ماهیچه شکستگی استخوان آموزش حمل فرد دچار ناراحتی استخوان یا ماهیچه	-	می توانند تصویر ماهیچه‌ها را کشیده و بر روی مقوا به کلاس ارایه دهند	-	-	-	-
بخش ۱۱: دستگاه گوارش	تعریف عمل گوارش قسمت‌های دستگاه گوارش، دهان، مری، روده و تعاریف آنها شیره معده، تشریح عمل هضم غذا، روده باریک، عمل جذب و دفع روده بزرگ، کبد	بخش ۱۱ علوم که ترتیب عمل گوارش است از دهان به صورت اول، دوم، سوم و به طور کلی ارتباط با عدد نویسی و ترتیب اعداد می‌تواند داشته باشد البته اشاره به تعداد دندان ها و طول روده باریک (۳ تا ۴ متر)	نقاشی و تصویر مربوطه را بکشید و به کلاس بیاورید	-	-	-	-

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره ابتدایی پایه سوم

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مفاهیم	علوم	ریاضی	هنر	فارسی	قرآن	هدیه های آسمانی	اجتماعی
بخش ۱۲ : گوارش سالم	چه غذاهای بخوریم، چربی ، پروتئین، ویتامین ها، قند و نشاسته، آب، دندان‌های سالم، راه کارهای برای داشتن دستگاه گوارش سالم	به تعداد مواد متفاوت که در غذا وجود دارند اشاره دارد مثل پروتئین ها، ویتامین ها ، چربی ها، قند و نشاسته، آب که باز هم با ترتیب اعداد دارد همچنین استفاده از نمودار ستونی در صفحه ۱۵۷ و ارتباطی نزدیک با بحث آموزش نمودار ستونی در ص ۸۹ ریاضی پایه سوم دارد و در رسم جدول‌های ویژه این بخش از ریاضی کمک گرفته شده است و به طور کلی در این بخش از اعداد ریاضی استفاده زیادی دارد	-	-	-	بخش چه غذایی بخوریم با درس نان تازه ارتباط دارد	-

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب های درسی (دوره ابتدایی - پایه چهارم)

سل تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	موضوع
علوم	۱- فصل ۷ (اندام های حرکتی) سلامت ماهیچه ها، استخوان (با ورزش و غذای مناسب) همچنین عکس و گچ گرفتگی استخوان آسیب دیده ، در رفتگی ، رگ به رگ شدن ، تورم ، پارگی تاندوم
علوم	۲- فصل ۱۱ (دستگاه گوارش) بهداشت دهان و دندان ، به اندازه و به موقع غذا خوردن و به موقع دفع مواد زاید از بدن
علوم	۳- فصل ۱۲ گوارش سالم ، خوردن انواع مواد خوراکی ، بهداشت دهان و دندان
ریاضی	صفحه ۱۲ مربوط به آلودگی محیط زندگی می باشد. صفحه ۳۶ با توجه به عکس می توان برای تأمین ویتامین ها از میوه جات استفاده کرد . صفحه ۶۹ با توجه به عکس این دانش آموز هشداردهیم تا بچه ها دستشان را در دماغشان نگذارند . صفحه ۸۵ در هنگام بازی مراقب خود و دوستانمان باشیم . صفحه ۸۶ سعی کنیم کمتر از وسایل شخصی استفاده کنیم تا هوا آلوده نشود . صفحه ۱۵۰ در وقت غذا خوردن سعی کنیم مواظب حیواناتی مانند گربه باشیم تا ... صفحه ۱۶۰ خواب به موقع و کافی در سلامتی مؤثر است .
	درس پنجم : صفحه ۲۷ (ما فقط یک کره زمین داریم) : برای سلامتی و محیطی سالم باید خانه و محله و شهرخود را پاکیزه نگه داریم ، طبیعت موجب پاکیزگی هوا و شادی روحیه می شود پس باید در حفظ و پاکیزگی کره زمین بکوشیم صفحه ۳۳ (شعر باهم

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب های درسی (دوره ابتدایی - پایه چهارم)

سل تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	موضوع
فارسی	<p>بخوانیم) تأکید شده است که باید محیط زندگی خود را پاکیزه نگه داریم</p> <p>صفحه ۴۳ درس هفتم (گردش در طبیعت) : که در آن بیان شده گردش در طبیعت و هوای پاک برای سلامتی بدن لازم است .</p> <p>صفحه ۵۴ درس نهم : جهت درمان بیماری باید به پزشک مراجعه کرد و چنانچه عمل جراحی لازم بود باید انجام داد.</p> <p>صفحه ۱۱۴ درس هجدهم : کوهنوردی برای سلامتی بدن لازم است. ورزش هم ضروری است. کوهنوردی نوعی ورزش است .</p> <p>صفحه ۱۲۰ درس نوزدهم : فواید جنگل و اکسیژن که درختان تولید می کنند و موجب از بین بردن آلودگی هوا می شوند بنابراین برای سلامتی خودمان هم که شده باید مراقب جنگل باشیم</p> <p>صفحه ۱۳۵ درس بیست و دوم (مداد رنگی ها) هوای سرد موجب سرماخوردگی می شود ، پس باید لباس گرم بپوشیم و به اندازه کافی استراحت کنیم تا بیمار نشویم .</p> <p>صفحه ۱۴۱ برای سلامتی و بهداشت به آب کافی نیازمندیم .</p>
درس اجتماعی	<p>صفحه ۲ : همکاری و تعاون در محیط خانواده باعث بهداشت روان و آرامش روح و سلامتی بدن می شود .</p> <p>صفحه ۶ : تصاویری مانند : مسواک و لیوان به بهداشت فردی اشاره می کند.</p> <p>صفحه ۹ : استفاده از گیاهان صحرایی جهت درمان است .</p> <p>صفحه ۲۹ : می توان با استفاده از تصاویر به فواید میوه های تازه اشاره نمود</p> <p>صفحه ۳۱ : تصویر مأمور آتش نشانی می باشد که برای حفظ سلامت بدن در زمان مأموریت ، از لباس مخصوص استفاده می کند.</p> <p>صفحه ۳۹ : بازدید از بعضی از اماکن دیدنی مانند موزه ها در جهت سلامت روان .</p> <p>صفحه ۴۳ : رفتن به مسافرت مخصوصاً شهرهای شمالی ایران و تماشا کردن طبیعت به منظور ایجاد آرامش روح و روان .</p> <p>صفحه ۴۷ : محیط زیست که بازهم اشاره به هوای پاک و نیاز انسان به آن می باشد .</p>

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب های درسی (دوره ابتدایی - پایه چهارم)

سل تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	موضوع
	صفحه ۴۹ : استفاده از جنگل و طبیعت و نگهداری از جنگل جهت پاکیزگی هوا و سلامتی انسان ها .
درس دینی ، هدیه های آسمانی	درس دوم صفحه ۱۰ : ورزش و کوهنوردی باعث سلامت جسم و روان می شود. درس دهم صفحه ۳۰ : اشاره به وضو گرفتن و بهداشت فردی می شود . درس سیزدهم صفحه ۳۶ : بچه های طبیعت و استفاده از فضای سبز و لذت بردن از آن جهت بهداشت فردی مناسب است . درس نوزدهم صفحه ۵۴ : در مورد نیاز انسان به خواب و استراحت . درس بیست و پنجم صفحه ۶۸ : در مورد نقش غذاهای مختلف و به اندازه خوردن غذا توصیه شده است . صفحه ۷۸ : تصویر کتاب درباره هوای پاک و تأثیر آن بر سلامت جسم و روان .

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب های درسی (دوره ابتدایی پایه پنجم)
سال تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	موضوعات بهداشتی
فارسی	از من نگهداری کنید . صفحه ۵۴ پارگراف ۴ من جاندار هستم گیاهان کار گاز کربنیک (CO ₂) را گرفته و اکسیژن (O ₂) پس می دهد درس رازی صفحه ۶۴ ، الکل را معرفی کنید . هلال احمر صحه ۸۹-۸۸ ، تأسیس هلال احمر و صلیب سرخ و نقش آنها در جنگ و حوادث ناگهانی و واکسیناسیون
علوم	بخش ۴ : جانوران بی مهره (موضوع انگل ها) . بخش ۱۱ : دستگاه تنفس . بخش ۱۲ : گردش خون .
جغرافیا	درس ۱ : محیط زندگی ما ، صفحه ۵ هوای شهر پاکیزه است یا آلوده . صفحه ۴۹ ، فعالیت در کلاس چه عواملی موجب آلودگی دریا می شود ، آلودگی دریا چه زیان هایی دارد . صفحه ۵۴ ، گفتگو در کلاس : چرا نباید زباله ها را در رود خانه ها بریزیم .
مدنی	درس ۳ : صفحه ۱۱۵ ، مدرسه وظیفه مربی بهداشت پرسیده شده است . درس ۵ : زندگی روستایی ساختمان خانه بهداشت توسط جهاد و هوای تازه و تمیزی که در روستا است .

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب‌های درسی (دوره ابتدایی پایه پنجم)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مدنی	دینی	قرآن	جغرافی	ریاضی	فارسی	علوم	ردیف
				مسأله‌های صفحه ۵۱ (در مورد مخلوط) ۲- مفهوم حجم	درس جابر بن حیان	ساختمان مواد (مشخصات مواد، مولکول‌ها و سه حالت ماده و نیز عنصر و ترکیب و مخلوط)	فصل اول: علوم فیزیکی
			درس ۵ صنایع پتروشیمی (تبدیل)			تغییرات مواد (شامل تغییرات فیزیکی و شیمیایی مواد)	
			صفحه ۱۸ تصویر ماشین درس ۵ صنایع ایران	صفحه ۷۲ بازی و ریاضی	درس یازده ادیسون	ماشین‌ها (اهرم ، سطح شیب دار)	
			درس ۱۶ حرکت‌های زمین			نور و رنگ (چشمه‌های نور، منشور، ذره بین و عدسی آن)	
		آیات ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ سوره قاف ص ۱۶ و ۱۷ (چگونگی خلقت کره زمین)	درس ۴ جغرافی درس ۱۴ قاره‌های جهان	بعضی از مسأله‌ها مانند (ص ۷۴ و ۹۸ و ۶۰ عدد نویسی	درس ۴ چشمه و سنگ درس ۵ کتاب‌های مرجع درس طوفان نوح	تاریخچه زمین (سنگ‌های رسوبی، فسیل تاریخچه های جانداران و تغییر خشکی‌ها و دریاها)	فصل دوم: علوم زمین

موضوعات بهداشتی مندرج در کتاب‌های درسی (دوره ابتدایی پایه پنجم)

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

مدنی	دینی	قرآن	جغرافی	ریاضی	فارسی	علوم	ردیف
		آیات ۷ و ۵ سوره قاف ص ۱۵ (در رابطه با گیاهان)	ص ۷ و ۸ پراکندگی جمعیت درس ۳ کشاورزی و دامپروری			خاک زندگی بخش (تشکیل خاک، گیا خاک و فرسایش خاک)	
	درس ۲۰ دینی نماز آیات			دایره (در رابطه با شکل زمین)		زمین نا آرام (ساختمان درونی زمین، آتشفشان و زلزله)	
	درس ۸ تعاون (جمعیت هلال احمر)			درس تقسیم		جانداران ساده (جلبک ها، باکتری ها و قارچ ها)	فصل سوم: علوم زیستی و بهداشت
				ص ۵ و ۱۳۳ مساله ص ۶۱ مساله		مبارزه ی پنهان ویروس ها ، راه‌های دفاع ، واکسن)	
						دستگاه عصبی و اندام های حسی (حس بینایی، شنوایی، بویایی و لامسه)	
	درس اول دینی برگ سبز گیاهان		درس‌های مربوط به کشورهای همسایه‌ی ایران		درس ۱۴ من دشمن دوستان -خویشم درس ۲۶ به ورزش تن خود به نیرو کنیم	۱۱- انسان و محیط زیست (زنجیره‌ی غذایی، محیط زیست و اثر انسان بر آن و جمعیت)	

بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی دوره راهنمایی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

ردیف	موضوعات بهداشتی	پایه	فصل	صفحه	ملاحظات
۱	آلودگی محیط دریا	اول	۹	۱۰۰	بحث و پیش بینی کنید صفحه ۱۰۰ نیز به ارایه راهکار هایی در این زمینه پرداخته است
۲	انواع کرم‌های شایع انگلی و چگونگی انتقال به بدن	اول	۱۱	۱۱۵	اطلاعات جمع آوری کنید صفحه ۱۱۵ به تحقیق درباره کرم‌های انگلی محل زندگی دانش آموزان مربوط می شود
۳	سرآغاز علم میکروب شناسی (میکروب ها) طبقه بندی میکروب ها ، باکتری ها ، فعالیت باکتری ها ، بیماری‌هایی که توسط باکتری‌ها منتقل می‌شود . پوسیدگی دندان ، باکتری‌ها و آلودگی غذا ، هاگ‌سازی باکتری‌های مفید ، آغازیان و بعضی بیماری‌ها که توسط آغازیان منتقل می‌شود ، قارچ‌های ذره بینی ، ویروس ها	اول	۱۴	۱۴۵-۱۵۸	بیش تر بدانید صفحه ۱۴۹، روش‌های پاستوریزه استریلیزه کردن شیر جمع آوری اطلاعات صفحه ۱۵۰ راه های محافظت غذا در برابر میکروب ها، آزمایش صفحه ۱۵۲ کشت باکتری
۴	افزایش چربی در غذاها باعث بروز بیماری فشار خون می گردد	دوم	۱۰	۱۳۲	بیش تر بدانیم
۵	غذا چیست ، کربوهیدرات‌ها ، پروتین‌ها ، چربی‌ها ، ویتامین ها ، مواد معدنی	دوم	۱۰	۱۲۸	اطلاعات جمع آوری کنید ، صفحه ۱۲۸ رژیم‌های غذایی گیاه‌خوار یا خام-خوار . بیش تر بدانید صفحه ۱۲۸ افزودنی‌های ترکیبات غذایی اطلاعات جمع آوری کنید صفحه ۱۲۴ تاریخچه کشف ویتامین ها

بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی دوره راهنمایی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

ردیف	موضوعات بهداشتی	پایه	فصل	صفحه	ملاحظات
۶	غذا یک مشکل جهانی	دوم	۱۰	۱۲۹-۱۳۱	ترسیم کنید، صفحه ۱۲۹ افزایش جمعیت و کمبود غذا، بیش‌تر بدانید صفحه ۱۳۱ گرسنگی، سیری، اشتها
۷	باکترهایی که در پوسیدگی دندان تأثیر دارند	دوم	۱۱	۱۳۴	شکل بیشتر بدانید صفحه ۱۳۴
۸	داروهای ضد اسهال و ضد یبوست چه نوع موادی دارند و در کجای لوله گوارش کار خود را انجام می‌دهند	دوم	۱۱	۱۴۲	اطلاعات جمع آوری کنید
۹	مطالبی پیرامون اندازه‌گیری فشار خون و فشار خون بالا یا پایین و سخت شدن دیواره سرخرگ‌ها	دوم	۱۳	۱۵۷	اندازه‌گیری کنید و اطلاعات جمع آوری کنید
۱۰		دوم	۱۴	۱۶۴	
۱۱	دستگاه دفع ادرار	دوم	۱۵	۱۶۵-۱۶۸	اندام‌های دفعی را جمع آوری کنید، صفحه ۱۲۷ تفسیر کنید، صفحه ۱۶۸ مقایسه خون و ادرار، اطلاعات جمع آوری کنید، بیماری-های کلیه صفحه ۱۶۸
۱۲	رسوب دهنده‌های الکتریکی و طرز کار آن برای جلوگیری از ورود آلاینده‌های کارخانه‌ها به هوا	سوم	۸	۹۳	بیش‌تر بدانید (علوم و فناوری)
۱۳	ساختمان استخوان و پوکی استخوان	سوم	۱۰	۱۰۸	بیش‌تر بدانیم صفحه ۱۰۸

بررسی وضعیت موجود کتاب های درسی دوره راهنمایی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

ردیف	موضوعات بهداشتی	پایه	فصل	صفحه	ملاحظات
۱۴	دیسک و کمر درد	سوم	۱۰	۱۱۰	بیش تر بدانیم صفحه ۱۱۰
۱۵	شکستگی استخوان ، ضرب دیدگی ، در رفتگی ، آرتريت و روماتیسم	سوم	۱۰	۱۱۲-۱۱۳	
۱۶	گرفتگی ماهیچه	سوم	۱۰	۱۱۶	بیش تر بدانید صفحه ۱۱۶
۱۷	تأثیر مواد مخدر در انتقال پیام های عصبی	سوم	۱۱	۱۲۲	بیش تر بدانید صفحه ۱۲۲
۱۸	در دستگاه هورمونی ، هورمون انسولین و بیماری قند	سوم	۱۱	۱۲۵-۱۲۶	جمع آوری اطلاعات صفحه ۱۲۶
۱۹	نوجوانی و بلوغ ، رشد، بلوغ ، تغییرات جنسی ، تغییرات عاطفی ، عواطف و رفتارها	سوم	۱۲	۱۲۷-۱۳۳	
۲۰	آدمی و محیط زیست ، منابع طبیعی ، حفظ محیط زیست ، آلودگی هوا، باران اسیدی، انسان و تغییر در طبیعت	سوم	۱۴	۱۴۶-۱۶	بحث کنید صفحه ۱۴۷، کود های شیمیایی و غیر شیمیایی، مشاهده کنید صفحه ۱۵ آلودگی هوا، فکر کنید صفحه ۱۵۱، بازیافت فعالیت صفحه ۱۵۲، روش های کاهش اثرات باران های اسیدی
۲۱	بیش تر بدانید صفحه ۱۵۶ اهداف کنفرانس بین المللی اقلیم جهان	سوم	۱۴		بحث کنید صفحه ۱۵۴ اثرات DDT

بررسی وضعیت موجود کتاب های درسی در دوره های مختلف تحصیلی

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	پایه تحصیلی	فصل	موضوع
زیست شناسی	پیش دانشگاهی رشته علوم تجربی	۶	پویایی جمعیت و جوامع زیستی شامل ویژگی‌های جمعیت: - اندازه - تراکم - پراکنش (توزیع) - الگوهای رشد جمعیت - آهنگ رشد
زیست شناسی	پیش دانشگاهی رشته علوم تجربی	۹	ویروس‌ها و باکتری‌ها: - ویروس - باکتری‌ها
زیست شناسی	پیش دانشگاهی رشته علوم تجربی	۱۰	آغازیان: - ویژگی‌های آغازیان - گوناگونی آغازیان - آغازیان و سلامتی - درمان و پیشگیری از مالاریا - واکسن مالاریا
زیست شناسی	پیش دانشگاهی رشته علوم تجربی	۱۱	قارچ‌ها: - ویژگی قارچ - گوناگونی قارچ‌ها - همزیستی قارچ‌ها

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	پایه تحصیلی	فصل	موضوع
زیست شناسی و آزمایشگاه ۲	سال سوم متوسطه نظری (علوم تجربی)	۱	ایمنی بدن: مکانیسم‌های دفاع - اختلال در دستگاه ایمنی - آیدز - آلرژی
زیست شناسی و آزمایشگاه ۲	سال سوم متوسطه نظری (علوم تجربی)	۲	دستگاه عصبی: - ساختار و کار نرونها - اثر مواد مخدر بر دستگاه عصبی مرکزی - اعتیاد چیست - اثرات نیکوتین - اثرات تنباکو - عملکرد برخی از مواد مخدر - ساختار و کار دستگاه عصبی - حواس: اندام‌های حسی
زیست شناسی و آزمایشگاه ۲	سال سوم متوسطه نظری (علوم تجربی)	۵	پوست- چشم- بیماری‌های چشم- گوش- زبان- بینی - هورمون‌ها و دستگاه درون ریز ماده ژنتیک: DNA کروموزم‌ها و میتوز سرطان "اختلال در تنظیم چرخه سلولی" میوز و تولید مثل جنسی: سندرم داون احتمال و وراثت

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	پایه تحصیلی	فصل	موضوع
زیست شناسی و آزمایشگاه ۲	سال سوم متوسطه نظری (علوم تجربی)	۱۱	تولید مثل و رشد و نمو جانوران: روش های تولید مثل جنسی در جانوران تولید مثل انسان : دستگاه تولید مثل مرد و دستگاه تولید مثل زن نمو جنین- تعریف بیماری های مقاربتی
زیست شناسی و آزمایشگاه ۱	سال دوم آموزش متوسطه نظری (علوم تجربی)	۵	تغذیه و گوارش: گوارش غذا دستگاه گوارش انسان زخم معده تغذیه گیاهی و خاک
زیست شناسی و آزمایشگاه ۱	سال دوم آموزش متوسطه نظری (علوم تجربی)	۶	تبادل گازها: دستگاه تنفس انسان، سرفه و عطسه
زیست شناسی و آزمایشگاه ۱	سال دوم آموزش متوسطه نظری (علوم تجربی)	۷	گردش مواد: دستگاه گردش خون، خون انعقاد خون دستگاه لنفی
زیست شناسی و آزمایشگاه ۱	سال دوم آموزش متوسطه نظری (علوم تجربی)	۸	تنظیم محیط داخلی و دفع مواد زاید: دستگاه دفع ادرار
زیست شناسی و آزمایشگاه ۱	سال دوم آموزش متوسطه نظری (علوم تجربی)	۹	حرکت: ماهیچه و استخوان ورزش و نرمش
شیمی - شیمی برای زندگی ۱	سال اول دبیرستان	۱	مایعی کم یاب در عین فراوانی- منابع آب در طبیعت- تجدید پذیری طبیعی منابع آب- مصرف آب- آب به عنوان یک حلال - آلودگی گرمایی آب آلاینده های اسیدی- آلودگی آب با کاتیون های سنگین تامین آب آشامیدنی- تصفیه آب- تصفیه فاضلاب شهری

بررسی وضعیت موجود کتب درسی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

عنوان کتاب	پایه تحصیلی	فصل	موضوع
شیمی - شیمی برای زندگی ۱	سال اول دبیرستان	۲	در پی هوای پاکیزه: هوا، تنفس، فشار هوا، اکسیژن، اثر گلخانه ای، اوزون، آلودگی هوا، انسان و آلودگی هوا، باران اسیدی، کنترل آلودگی
شیمی - شیمی برای زندگی ۱	سال اول دبیرستان	۳	مصرف دو باره تنها راه ادامه منابع طبیعی و انواع آن- زباله و زباله سازی- زباله‌های شهری و راه های دفع آن - انواع زباله
شیمی - شیمی برای زندگی ۱	سال اول دبیرستان	۴	طلای سیاه، اندوخته‌ای رو به پایان - نفت ، بهبود کیفیت سوخت - سوختن هیدروکربن‌ها - جایگزین‌های نفت
علوم زمین	پیش دانشگاهی علوم تجربی	۴	زمین لرزه
مطالعات اجتماعی	اول دبیرستان	۱	شناخت محیط اجتماعی شکل گیری گروه رابطه گروه ها با یکدیگر
مطالعات اجتماعی	اول دبیرستان	۲	نقش اجتماعی - وابستگی متقابل نقش ها - ارتباط نظام های اجتماعی با یکدیگر
مطالعات اجتماعی	اول دبیرستان	۳	خانواده یک نظام اجتماعی- خانواده یک نظام اجتماعی کل آسیب های خانواده
زمین شناسی	سوم ، علوم تجربی	۲	اثر گلخانه‌های هوا - وارونگی دمایی اینورژن -آلودگی هوا
زمین شناسی	سوم ، علوم تجربی	۳	ویژگی های آب دریا
زمین شناسی	سوم ، علوم تجربی	۴	ترکیب شیمیایی

فصل چهارم

جداول عناوین آموزشی

تعیین عناوین آموزشی سلامت به دانش آموزان

در این فصل، پس از بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی از نظر موضوعات و مباحث آموزش سلامت، عناوین اصلی و موضوعات آموزش سلامت بر اساس نیازهای گروه‌های مختلف دانش‌آموزان به تفکیک دوره و پایه تحصیلی بیان شده است.

برای تعیین این عناوین، ضمن مطالعه و بررسی پروژه‌ها، طرح‌ها و متون داخلی و خارجی، از تجارب متخصصان ذیربط نیز استفاده گردید. این مطالعات بیانگر این مسأله است که در اغلب کشورها، عناوین اصلی آموزش سلامت به دانش‌آموزان به جز چند مورد در بقیه موضوعات مشترک هستند. در این راستا ۷ جدول با توجه به مطالعات و بررسی‌ها، پژوهش‌ها و تجارب کارشناسی به شرح زیر طراحی گردید.

- ۱ - جدول شماره یک - این جدول بر اساس مطالعات، تجربیات و بررسی شورای برنامه ریزی تنظیم شده است.
- ۲ - جدول شماره دو - بر اساس مطالعات و بررسی متون و پروژه‌های سایر کشورها به دست آمده است.
- ۳ - جدول شماره سه - همان جدول شماره دو است با این تفاوت که در آن ریز موضوعات نیز درج شده است.
- ۴ - جدول‌های شماره ۴ و ۵ - این جدول‌ها بر اساس تلفیق جدول‌های شماره ۱ و ۲ به دست آمده‌اند.
- ۵ - جدول‌های شماره ۶ و ۷ - جدول شماره ۶ جدول نهایی شده یعنی عناوین آموزشی مورد نظر هستند و جدول شماره ۷ همان جدول شماره ۶ است که ریز مجموعه عناوین آموزشی نیز به تفکیک دوره و پایه تحصیلی در آن مشخص گردیده است. این جدول شامل: ۱۲ عنوان اصلی، ۵۹ موضوع اصلی و ۱۷۹ ریز موضوعات است که اهداف جزئی در مرحله بعدی بر اساس این جدول تعیین گردیده است.

جدول شماره ۱: عناوین آموزشی به تفکیک دوره و پایه های تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی					دوره راهنمایی			دوره متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم
۱- سلامت فردی	بهداشت پوست و مو	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	بهداشت چشم	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
	بهداشت گوش	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
	بهداشت دهان و دندان	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
	خواب و استراحت	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+
۲- سلامت تغذیه ای	آشنایی با مواد غذایی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	نیازهای تغذیه ای	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	سوء تغذیه	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	پایش رشد	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	الگوی تغذیه ای	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	بهداشت مواد غذایی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	بهداشت آب	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	بهداشت آب فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-
	زباله و دفع آن	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۱: عناوین آموزشی به تفکیک دوره و پایه های تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۶- حوادث و ایمنی	مراقبت از سالمندان	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	روابط خانوادگی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	پیشگیری از حوادث در منزل	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
	پیشگیری از حوادث در مدرسه	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
	پیشگیری از حوادث در جامعه	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	مقابله با بلایای طبیعی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	کمک های اولیه	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
	اهمیت تحرک بدنی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
۷- تحرک بدنی	انواع ورزش	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	اهمیت بازی و انواع آن	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
	حرکات اصلاحی	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
	مواد نیروزا	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
	بهداشت روانی	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-

جدول شماره ۱: عناوین آموزشی به تفکیک دوره و پایه های تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی											دوره راهنمایی			دوره متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی				
	آشنایی با بیماری ها	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
معلولیت -۱۱	اهمیت معلولیت	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
	انواع معلولیت	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
	پیشگیری از معلولیت	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
	کمک به افراد معلول	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	

جدول شماره ۲: عناوین آموزش سلامت به تفکیک دوره و پایه‌های تحصیلی

شماره عنوان اصلی	عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه			
			پیش دبستان	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۷	روابط بین فردی	برقراری ارتباط											
		روابط با همسالان											
۸	کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها	پیشگیری											
		علایم، علل، درمان											
		حفظ بهداشت											
۹	ایمنی و پیشگیری از آسیب دیدگی	پیشگیری از خطر											
		مداخله به موقع و هنگام فوریت											
		محافظت از خود											
۱۰	پیشگیری از سوء مصرف مواد	تأثیرات بر بدن											
		تصمیمات بهداشتی											

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
۱- رشد و تحول	سیستم های بدن	بخش های داخلی بدن و سیستم های بدن (عصبی، ماهیچه ای، گردش خون، غدد درون ریزو سیستم های دفع)
		رفتارها و عوامل محیطی که بر عملکرد سیستم های بدن تأثیر می گذارند
	چرخه حیات	کمک و سازگاری برای معلولین جسمی
		ویژگی های ارگانیزم های زنده و غیر زنده
		مراحل روند اساسی رشد ارگانیزم های زنده (باروری، رشد، تولید مثل و مرگ)
		تأثیرات وراثت و محیط بر رشد و تحول
۲- فعالیت های بدنی	مهارت حرکتی	مفاهیم حرکت (جهت، توازن، سطح، راه، دامنه، جذب نیرو)
	مهارت هایی که با دست انجام می گیرد (پرتاب کردن، گرفتن، ضربه زدن) به طور تیمی و انفرادی	
	تناسب اندام	مهارت های حرکتی (راه رفتن، دویدن، جهیدن، لی لی کردن، سر خوردن، پرش، جهش)
		مهارت های غیر حرکتی (پیچاندن، موازنه کردن)
		سیر تحولی مهارت های بدنی
		اصول پایه تربیت و راهنمای کلی مناسب نرمش برای تناسب اندام فوری
		اصول پایه تربیت و راهنمای کلی مناسب نرمش برای تناسب اندام بلند مدت
		اثرات مثبت نرمش در سلامت فردی
		رفتارهای فردی و اجتماعی مسئولانه در زمینه فعالیت بدنی
		مفاهیم حرکتی پیشرفته و استراتژی های بازی های اولیه

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
	صلاحیت فردی و اجتماعی	هدف و منافع ورزش ها، بازی و حرکات موزون در جامعه مدرن
		ایمنی ، قوانین ورزشکار بودن
		نقش رهبری در ورزش های تیمی
۳- تغذیه	بهبود وضعیت تغذیه	مواد غذایی اصلی موجود در غذا
		مقدار غذای مورد نیاز برای رشد بدن
		هرم غذایی
		گرسنگی و سیرس
		وراثت، رژیم و فعالیت بدنی
		عملکرد مواد غذایی
		برچسب تغذیه‌ای
		الگوی تغذیه‌ای
		بهداشت مواد غذایی
		بهداشت فردی در تهیه غذا
تأثیرات اجتماعی	دریافت غذای سالم و کافی	غذاهای سالم و بهداشتی برای گروه‌های مختلف اجتماعی
		فرهنگ تغذیه‌ای (رفتارهای غذایی)
		دسترسی در مواد اولیه غذایی
		اختلالات غذایی
۴- تولید مثل و تحول	تحول	تغییرات بدنی دوران بلوغ

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات	
جنسیت			
سلامت	تغییرات عاطفی دوران باوغ علایم بارداری مراحل سیستم تولید مثل نر وماده در چرخه حیات روش های پیشگیری از بارداری و HIV	عوامل و رفتارهای تحریک کننده میل جنسی	
		مزایای خویشتن داری ، به تعویق انداختن رفتار جنسی، تعیین حدود در رفتار جنسی	
		پیامدهای کوتاه مدت رفتارهای مخاطره آمیز	
		مراقبت های قبل از بارداری در هر دو جنس از نظر HIV	
		مراقبت های ویژه والدین و انواع نقص هایی که از هنگام تولد با کودک به دنیا می آیند.	
	سلامت	اهمیت برقراری ارتباط جنسی و تعیین حدود در آن انواع و درجات خطر جنسی (بارداری، تجاوز) تأثیر HIV/AIDS بر جامعه، خانواده و منابع پزشکی منابع موجود برای درمان مشکلات بهداشتی مربوط به تولید مثل انواع بیماری هایی که از طریق جنسی منتقل می شوند و روش پیشگیری از آن تعریف تبعیض و تجاوز جنسی	

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
۵- بهداشت روانی	احساسات و عواطف	انواع احساسات
		روش‌های کنترل احساسات
		علل افسردگی و اثرات آن و چگونگی کمک به افراد مبتلا
	هویت	تصمیم‌گیری
رابطه ویژگی‌های شخصیتی با هویت، خود باوری، تصمیم‌گیری و روابط میان فردی		
مهارت رهبری		
رابطه ظاهر فیزیکی، تغییرات درون و برون دار با عزت نفس		
۶- زندگی خانوادگی	اهداف و نقش‌ها	یک مدل تصمیم‌گیری
		انواع خانواده
		پرورش فرزند
		نقش اعضای خانواده
	حمایت‌ها	والد شدن
حمایت‌های مورد اطمینان (سیستم حمایتی، دولت، دوست)		
والد شدن	والد شدن	مهارت‌های پرورش فرزند
		منابع مالی لازم برای والد شدن
		انواع مختلف انضباط برای بچه‌های سنین مختلف
		تبعات والد شدن در سنین نوجوانی

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
۷- روابط میان فردی	برقراری ارتباط	خصوصیات شخصیتی مطلوب و نقش والدین در تحول فرزندان و راه‌های مختلف والد شدن
		اهمیت برقراری ارتباط در روابط انسانی
		مهارت های کلامی و غیرکلامی و کاربرد آنها
		فنون کنترل خشم
		تأثیر عاطفی روابط بلند مدت
		برقراری ارتباط مثبت و منفی
		نفوذ گروه اجتماعی بزرگتر بر رفتار فردی (مانند تسلی دادن، حل مشکلات، کنترل رفتار انحرافی از طریق اعمال قوانین..)
		اهمیت برقراری ارتباط در تعیین حدود در روابط جنسی
		مفهوم دوستی و ویژگی های مفهوم متضاد آن
		تعصب و تبعیض
روابط همسالان		هدف از دوستی در مراحل مختلف چرخه حیات
		اهمیت مسئولیت و خصوصیات شخصیتی مانند عشق، احترام، بخشندگی، محبت، ...)
		تعهد در روابط جدی و سطحی چگونگی مقابله طبیعی بدن با میکروب‌ها و امراض
		داروها
		ایمن سازی و سیستم ایمنی بدن
۸- کنترل و پیشگیری از امراض	پیشگیری	راه های کاهش عوامل ریسک مربوط به امراض مسری و مزمن
		اهمیت تشخیص زود هنگام در پیشگیری از پیشرفت بیماری

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
علایم ، علل و درمان		رفتارهای بهداشتی مثبت که ریسک ابتلا به امراض را کاهش می دهد.
		مراحل خود پایشی بدن در سنین مختلف
		نشانه‌های شایع بیماری در جوانان
		عرصه خدمات بهداشتی درمانی
		مراقبت از سلامتی
		علل مشارکت فعال در درمان و مدیریت امراض و مشکلات بهداشتی مزمن
		رابطه میان امراض و علم ژنتیک
		علل عمده مرگ در گروه‌های سنی مختلف
		کنترل و پیشگیری از امراض عفونی و انگلی شایع و مسری
		رابطه رعایت بهداشت فردی با اهمیت قایل شدن برای خود و دیگران
حفظ بهداشت		رابطه نور آفتاب شدید با سرطان پوست
		عوامل پوسیدگی دندان ، بیمارهای دهان و اقدامات پیشگیرانه
		تاثیرات استراحت بر نقش‌های فیزیکی (مانند بهبود بعد از شکستگی، ذخیره انرژی)
		قوانین امنیتی در برابر آتش سوزی، انواع اسلحه، استفاده از کمربند ایمنی
		شناسایی افرادی که در کمک گرفتن و پیشگیری از مصدومیت ارتباط دارند
پیشگیری از آسیب دیدگی	پیشگیری از خطر	مراحل مناسب برقراری تماس با پرسنل و مراقبین بهداشت در یک حالت اورژانس
		مسئولیت شخصی در کاهش خطرات و پیشگیری از حوادث
		اقدامات احتیاطی لازم برای حفظ امنیت در شرایط آب و هوایی سخت و بلایای طبیعی

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات	
	مداخله به موقع و هنگام فوریت	نشانه‌های خونریزی، خفگی، برق گرفتگی، مسمومیت و انواع سوختگی	
		کمک‌های اولیه مناسب در خونریزی، خفگی، انواع سوختگی، نیش زدگی، گاز گرفتگی، شکستگی و ایست قلبی	
		نشانه‌های و مراحل شرایط بیماری ناگهانی	
	محافظت از خود		تماس امن، ناامن و نامناسب
			استفاده از مهارت‌های انکاری، نه گفتن و رفتار نافذ که هدف آن امنیت فردی است
			اعمال و رفتارهایی که از شخص در هنگام تنهایی در منزل یا محله حمایت می‌کند (مانند کمک‌های اولیه)
			قوانین امنیت برای اعمال حیاتی (مانند استفاده از کلاه ایمنی، زانوبند، استفاده صحیح از تجهیزات)
			سوء استفاده جنسی و غیر جنسی از کودکان و راه‌های کمک گرفتن
			شرایط ایمنی در منزل و محل کار
			انواع اعتیاد (الکل، تنباکو و سایر مواد مخدر)
۱۰- پیشگیری از سوء مصرف مواد	تأثیرات بر بدن	روش‌های مداخله، درمان و ترک	
		شناخت مواد امن و نا امن	
		داروها (تجویز خود درمانی) و سوء استفاده از داروها	
		اثرات تنباکو و سیگار بر بدن	
		رفتارهای پر خطر رایج در جوانان	
		تأثیرات منفی استفاده از چند ماده مخدر	
		مراحل اعتیاد	
		تأثیر مواد مخدر و الکل بر حاملگی زنان و فرزندان در شکم آنان	

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
	تصمیمات بهداشتی	تأثیر عوامل درونی و بیرونی بر تصمیم جوانان در استفاده و یا عدم استفاده از مواد مخدر
		راه‌های تسهیم اطلاعات بهداشتی پیشگیری از تنباکو، الکل و سایر مواد مخدر به همسالان
		تبعات رانندگی در هنگام مستی و خماری
		بهای روانشناختی، اجتماعی، مالی و جسمی اعتیاد
		تأثیر سوء استفاده از دارو بر اعضای خانواده
		توانایی اتخاذ تصمیمات آگاهانه در مورد استفاده از تنباکو و الکل
		علل گرایش به پیوستن به گروه‌های بزه‌کار
۱۱- پیشگیری از خشونت	آگاهی	تبعات عاطفی و اجتماعی ایضاء (مثلاً جنسیتی، نژادی، معلولیتی)
		باورهای محلی و اجتماعی که بستر خشونت را می‌سازند
		رابطه میان استرس منفی و خشونت
		بهداشت روانی و تبعات قانونی ایضاء
		تأثیر اعمال همسالان بر یکدیگر
		عوامل بیرونی و درونی مؤثر بر خشونت
		روابط میان نگرش‌ها، رفتارها، و آسیب‌پذیری در برابر خشونت
		ویژگی‌های شخصیتی که به زندگی مسالمت‌آمیز در جامعه مربوط می‌شود (مانند احترام، تحمل، صداقت،...)
		تعریف ناشکیبایی و ارتباط آن با خشونت
		نقش فرد در کاهش خشونت و پیشگیری از خشونت
عوامل کمک کننده		

جدول شماره ۳: عناوین آموزش سلامت

عنوان اصلی	موضوع	ریز موضوعات
	جایگزین ها	برقراری ارتباط مؤثر، مذاکره و حل و فصل کشمکش
		علایم سوء استفاده در روابط (سوء استفاده عاطفی و خشونت جسمی)
		مسئولیت خانواده در تدوین رفتار و نگرش های غیر خشونت بار فرزندان
		مهارت نه گفتن ، مذاکره و همکاری برای پیشگیری
		تبعات بهداشتی خشونت داخل خانه، سوء استفاده از فرزندان ، تجاوز
		شناسایی منابع کمک کننده در مورد خشونت در مدارس و محله
		شناسایی مشاغل حمایت کننده از بهداشت مدرسه
۱۳- بهداشت عمومی و بهداشت عمومی مدرسه	فعالیت های محله و مدرسه	تأثیرات امراض بر محله و جامعه
		میزان دسترسی به خدمات بهداشتی محله
		نقش رایج خدمات سلامت محله در سلامت اعضای محله
		شناسایی منابع ارتقای رفتارهای بهداشتی و غیر بهداشتی از طریق پیام های اجتماعی
بهداشت عمومی	عوامل اجتماعی	تعیین نگرانی های بهداشتی شایع در کشور
		ابتکار عمل ارتقای بهداشت در کشور و سایر کشورها
		شیوه های ارتباط محیط فیزیکی با بهداشت محله و فرد
		عملکردها و فعالیت هایی که زندگی را ایمن تر می کند
		چگونگی تدوین سیاست های مربوط به امنیت محله توسط بخش های بهداشت عمومی و محلی
		عملکرد مدرسه و سایر آژانس های خدماتی اجتماعی و بهداشت عمومی و محله ای در زمینه ارتقای بهداشت و پیشگیری از بیماری ها

جدول شماره ۴: عناوین آموزش سلامت به تفکیک دوره و پایه تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره تحصیلی ریز موضوعات	پیش دبستانی دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه				
			پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۴- تولید مثل و جنسیت	سلامت خانواده	تحول	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
	رفتارهای پرخطر	سلامت	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	سلامت خانواده	جمعیت	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-
۵- بهداشت روانی	سلامت روانی	احساسات و عواطف	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-
		هویت	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
		تصمیم گیری	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-
		تفکر نقاد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
		مهارت های زندگی	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
۶- زندگی خانوادگی	سلامت خانواده	اهداف و نقش ها	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
		حمایت ها	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
		والد شدن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
۷- روابط میان فردی	سلامت روانی	برقراری ارتباط	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
		روابط با همسالان	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۴ : عناوین آموزش سلامت به تفکیک دوره و پایه تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره تحصیلی ریز موضوعات	پیش دبستانی دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه				
			پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۱۱- پیشگیری از خشونت	-	آگاهی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	عوامل کمک کننده	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	جایگزین ها	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۲- بهداشت عمومی و مدارس	-	فعالیت های محله و مدرسه	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	عوامل اجتماعی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	بهداشت عمومی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۳- سلامت فردی	سلامت فرد	بهداشت جسم	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
۱۴- سلامت محیط	سلامت محیط	بهداشت آب	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	سلامت محیط	فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	سلامت محیط	زباله و دفع آن	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	سلامت محیط	مبارزه با بند پایان و جوندگان	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۴: عناوین آموزش سلامت به تفکیک دوره و پایه تحصیلی

دوره متوسطه				دوره راهنمایی			پیش دبستانی دوره ابتدایی						دوره تحصیلی ریز موضوعات	موضوع	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی			
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	بهداشت محیط مدرسه / منزل	سلامت محیط	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	بهداشت هوا	محیط زیست	۱۵- محیط زیست
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	بهداشت خاک		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	آلودگی صوتی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	انرژی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پوشش گیاهی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	حیوانات		
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	انواع معلولیت	معلولیت ها	۱۶- معلولیت ها
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	پیشگیری از معلولیت	معلولیت ها	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	کمک به افراد معلول	معلولیت ها	

جدول شماره ۵: عناوین آموزشی به تفکیک دوره و پایه های تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	پیش دبستانی دوره ابتدایی					دوره راهنمایی			دوره متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱- فعالیت های بدنی	مهارت های حرکتی	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	انواع ورزش	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	تناسب اندام	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	صلاحیت فردی واجتماعی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	مواد نیروزا	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	حرکات اصلاحی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
۲- تغذیه	بهبودی وضعیت تغذیه	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	پایش رشد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دریافت غذای سالم و کافی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	اثرات اجتماعی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳- تولید مثل وجنسیت	تحول و رشد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	جمعیت	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+

+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	اهداف و نقش ها	۴- زندگی
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	حمایت ها	خانوادگی
+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	والد شدن	
-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	احساسات و عواطف	۵- بهداشت
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	هویت	روانی و روابط
-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	تصمیم گیری	بین فردی
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	تفکر نقاد	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	برقراری ارتباط	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	روابط همسالان	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	مهارت های زندگی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پیشگیری	۶- کنترل و
+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	سلامت و بیماری	پیشگیری از
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	راه های انتقال بیماری	بیماری ها
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	علایم، علل، درمان	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	حفظ بهداشت	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	مراقبت از بیماران	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	آشنایی با بیماری ها	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	پیشگیری از خطر	۷- ایمنی و
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مداخله به موقع	

+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	محافظة از خود	پیشگیری از آسیب دیدگی
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	اعتیاد	۸- پیشگیری از رفتارهای پرخطر
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	خشونت	
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	ایدز	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	فعالیت های محله و مدرسه	۹- بهداشت عمومی در مدارس
+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	عوامل اجتماعی	
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بهداشت عمومی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	مراقبت از اندام ها	۱۰- بهداشت جسم
-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	بهداشت آب	۱۱- سلامت محیط
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	زباله و دفع آن	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	بهداشت هوا	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	بهداشت خاک	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	آلودگی صوتی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	مبارزه با بند پایان و جوندگان	

جداول عناوین آموزش

+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	انرژی	۱۲- محیط زیست
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پوشش گیاهی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پوشش جانوری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	انواع معلولیت	۱۳- معلولیت
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	پیشگیری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	کمک به افراد معلول	

جدول شماره ۶ : عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه					
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱- سلامت جسم	سیستم های بدن	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	چرخه حیات	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	مراقبت از اندام ها	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
۲- سلامت تغذیه	آشنایی با مواد غذایی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	نیاز های تغذیه ای	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	پایش رشد	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	الگوی تغذیه	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	بهداشت مواد غذایی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
۳- سلامت محیط	زباله و دفع آن	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	مبارزه با بند پایان و جوندگان	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	بهداشت هوا	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	بهداشت خاک	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
		-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۶: عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دوره متوسطه				دوره راهنمایی			دوره ابتدایی						موضوع	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	آلودگی صوتی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	بهداشت آب	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پوشش گیاهی	۴- محیط زیست
-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پوشش جانوری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	انرژی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	جمعیت	۵- سلامت خانواده
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	سلامت نوجوانی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مراقبت های دوران بارداری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مراقبت از کودکان	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	مراقبت از سالمندان	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	روابط خانوادگی	

جدول شماره ۶: عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دوره متوسطه				دوره راهنمایی			دوره ابتدایی						موضوع	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پیشگیری از حوادث در منزل	۶- حوادث و ایمنی
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پیشگیری از حوادث در مدرسه	
-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	پیشگیری از حوادث در جامعه	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	مقابله با بلایای طبیعی	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	کمک های اولیه	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	بهداشت محیط کار	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام	۷- تحرک بدنی
-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	انواع ورزش ، ایمنی و قوانین آن	
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	اهمیت بازی و انواع آن	
-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مهارت های حرکتی	

جدول شماره ۶: عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع	دوره ابتدایی				دوره راهنمایی			دوره متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
	حرکات اصلاحی	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
	مواد نیروزا	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
۸- سلامت روانی	شناخت خود و عزت نفس	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
	احساسات و عواطف	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	تصمیم گیری	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	برقراری ارتباط	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+
	تفکر نقاد	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
	مهارت های زندگی	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
	روابط همسالان	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
۹- پیشگیری از رفتار های پر خطر	عادات نا سالم	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
	اعتیاد و پیشگیری از آن	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
	مواد مخدر و انواع آن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	بیماری های ناشی از	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۶: عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دوره متوسطه				دوره راهنمایی			دوره ابتدایی						موضوع	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی		
													مصرف سیگار	
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	خشونت	
+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	ایدز	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	پیشگیری	۱۰- کنترل و پیشگیری از بیماری ها
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	سلامت و بیماری ها	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	راه های انتقال بیماری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	علایم ، علل ، درمان	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	مراقبت از بیماران	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	آشنایی با بیماری ها	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	اهمیت معلولیت	۱۱- معلولیت
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	انواع معلولیت	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	پیشگیری از معلولیت	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	کمک به افراد معلول	

جدول شماره ۶: عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دوره متوسطه				دوره راهنمایی			دوره ابتدایی						موضوع	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	فعالیت های محله و مدرسه	۱۲- بهداشت عمومی و
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	عوامل اجتماعی	بهداشت عمومی
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بهداشت عمومی	مدرسه

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع اصلی	دوره پایه تحصیلی		ابتدایی									راهنمایی	دبیرستان					
		پیش دبستان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم		سوم	پیش دبستان	اول	دوم	سوم	
۱- سلامت جسم	سیستم های بدن		اعضای داخلی و خارجی بدن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			ساختمان و وظایف سیستم های بدن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	چرخه حیات		ویژگی های ارگانسیم زنده و غیر زنده	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			مراحل اساسی رشد موجودات زنده	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	مراقبت از اندامها		بهداشت پوست و مو	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
			بهداشت چشم	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
			بهداشت گوش	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
			بهداشت دهان و دندان	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
			خواب و استراحت	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	وظایف غذا در بدن	آشنایی با	۲- سلامت تغذیه
-	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-	گروه‌های غذایی و جایگزین ها - هرم غذایی	مواد غذایی	
-	-	-	-	+	-	+	+	+	-	-	-	-	اجزای تشکیل دهنده غذا		
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	وراثت ، رژیم و فعالیت بدنی		
-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	نیاز سنین مختلف به انرژی	نیازهای تغذیه ای	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	تغذیه در سنین مدرسه		
-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	سوء تغذیه		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی					ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
																پیش دبستان
														ریز موضوعات		
														مراحل رشد جسمی در انسان	پایش رشد	
														قد وزن مناسب هر گروه سنی و روش اندازه گیری آن		
														روش رسم منحنی های رشد		
															الگوی تغذیه ای	
														نقش مواد غذایی آلوده در ایجاد بیماری	بهداشت مواد غذایی	
														راههای آلوده شدن غذا		
														تشخیص مواد غذایی سالم از ناسالم		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول عناوین آموزش

دبیرستان		راهنمایی					ابتدایی						دوره		موضوع اصلی	عنوان اصلی
													پایه تحصیلی	ریز موضوعات		
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان				
-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	روش‌های نگهداری مواد غذایی (خام و پخته)			
-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	نکات مهم در مصرف مواد غذایی و ظروف مورد استفاده			
													اهمیت پوشش گیاهی	پوشش گیاهی	۳- سلامت تغذیه	
													اهمیت جانوران در زندگی انسان	پوشش جانوری		
									-	-	-	-	نابودی گونه‌های مختلف جانوران و علل آن			
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	اهمیت انرژی و انواع آن	انرژی		
-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	راه‌های صرفه‌جویی در مصرف انرژی			

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	نقش آب در زندگی	بهداشت آب	۴- سلامت محیط
-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	آب آلوده و منابع آلوده کننده آن		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	آب سالم		
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	صرف جویی در مصرف آب		
-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	لایه های مختلف هوا	بهداشت هوا	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	آلاینده های هوا		
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	اثرات آلودگی هوا بر زندگی موجودات		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	پیشگیری از آلودگی هوا		
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	اهمیت خاک و موارد استفاده از آن	بهداشت خاک	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	آلوده کننده های خاک	۴- سلامت محیط	
-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	حفاظت از خاک		
-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	اثرات صداها بر انسان	آلودگی صوتی	
-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	منابع آلوده کننده صدا		
-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	راه های کاهش آلودگی صوتی		
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	تعریف زباله و انواع آن	زباله و دفع آن	
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	راه های دفع زباله		
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	بازیافت زباله		

جدول شماره ۷ - عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه در دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع اصلی	دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	ابتدایی				راهنمایی			توسطه		
			پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۴- سلامت محیط	مبارزه با بند پایان و جوندگان	انواع جوندگان و بند پایان محیط زندگی	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
		نقش جوندگان و بند پایان در محیط و مواد غذایی	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
		بیماری های منتقله از جوندگان و بند پایان	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
		راه های مبارزه با جوندگان و بند پایان	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
فاضلاب و دفع بهداشتی	فاضلاب و دفع بهداشتی	تعریف فاضلاب	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
		راه های دفع فاضلاب	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
		خطرات فاضلاب	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
		بیماری های منتقله از مدفوع	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
		شرایط یک توالی بهداشتی	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	اهمیت دوران بارداری	مراقبتهای دوران بارداری	ادامه سلامت خانواده
-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	علایم بارداری		
-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تغذیه دوران بارداری		
-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بهداشت فردی مادر باردار		
-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بهداشت روانی دوران بارداری		
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	مشکلات سالمندان	مراقبت از	
-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	نیازهای روانی سالمندان	سالمندان	
-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	تعریف خانواده و انواع آن	روابط	
-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	نیازهای اساسی کودک در خانواده	خانوادگی	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	+	+	+	-	+	+	-	-	-	وظایف والدین و فرزندان در قبال یکدیگر		
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مهارت های پرورش فرزند		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	حوادث داخل منزل	پیشگیری از	
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	ایمن کردن قسمت های مختلف منزل	حوادث در منزل	۶- حوادث
-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	حوادث داخل مدرسه	پیشگیری از	ایمنی
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	راه های پیشگیری	حوادث در مدرسه	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی					ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
																پیش دبستان
														ریز موضوعات		
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	حوادث در گردشگاه‌ها و تفریح‌گاه‌ها و محل بازی	پیشگیری از حوادث در جامعه	حوادث و ایمنی	
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه			
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	راه‌های پیشگیری			
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	اقدام در قبل، هنگام و بعد از بلایای طبیعی	مقابله با بلایای طبیعی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	جعبه کمک‌هایی اولیه و وسایل آن	کمک‌های اولیه		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	علایم حیاتی			
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	اقدام در گرم‌زدگی و سرماخوردگی			

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دیپارتمان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	اقدام در برابر زخم و بریدگی	بهداشت محیط کار	
-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	اقدام در هنگام شوک		
+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	اقدام در هنگام خونریزی		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	اقدام در هنگام سوختگی		
-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	اقدام در هنگام مسمومیت		
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	اقدام در هنگام خفگی		
-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	عوامل زیان آور محیط کار	بهداشت محیط کار	
-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	ویژگی های مناسب محیط کار		
-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	وسایل ایمنی و امکانات بهداشتی محیط کار		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان			راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول				پیش دبستان
-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	اثرات مثبت نرمش در سلامت فردی	اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام	۷- تحرک بدنی
-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	راههای کلی مناسب برای تناسب اندام فردی		
-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	راههای کلی مناسب برای تناسب اندام بلند مدت		
-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	هدف ورزش، بازی در جامعه		
-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	انواع ورزش	انواع ورزش ایمنی و قوانین آن	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	زمان و مکان مناسب ورزش		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مهارت های حرکتی		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	مهارت های غیر حرکتی	حرکات اصلاحی	
-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سیر تحولی مهارت های بدنی		
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	مراقبت از اندام های حرکتی	مواد نیروزا	
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	انواع		
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	اثرات مواد نیروزا بر بدن		
-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	نکات بهداشتی و تغذیه در ورزش	بهداشت و تغذیه ورزشی	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع اصلی	دوره پایه تحصیلی / ریز موضوعات	ابتدایی										دبیرستان			
			پیش دبستان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی				
۸- سلامت روانی	شناخت خود و عزت نفس	شناخت تفاوت‌های فردی	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
		دوست‌یابی	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
		درک ارزش‌ها	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
		مقابله با فشارهای روانی	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
	احساسات و عواطف	تعریف و انواع احساسات و عواطف	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
		روش‌های ابراز احساسات	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
	تصمیم‌گیری	هیجان‌ها و راه‌های مقابله با آن	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
		اهمیت تصمیم‌گیری														
مراحل تصمیم‌گیری																
برقراری ارتباط	پیام‌های کلامی و غیرکلامی	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دیپریستان				راهنمایی			ابتدایی					دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول				پیش دبستان
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	شرایط برقراری ارتباط		
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	شناخت دیگران		
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	موانع ارتباطی (ادغام در شرایط برقراری ارتباط)		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان			راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول				پیش دبستان
														تفکر نقاد	سلامت روانی
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	دوستی	روابط همسالان
+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	تعصب و تبعیض	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	تعهد در ارتباط	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	فشار از طرف همسالان	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	تعریف عادات ناسالم	۹- پیشگیری از رفتار های پر خطر
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	پیامدهای کوتاه و بلند مدت رفتارهای پرخطر	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	تعریف و انواع اعتیاد	اعتیاد
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مراحل اعتیاد	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	اثرات زیانبار اعتیاد بر خانواده و جامعه	
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	روش‌های مداخله، درمان و ترک	
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پیشگیری	
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	داروها و سوء استفاده از آن	مواد مخدر و انواع آن
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	انواع مواد مخدر و تأثیر هر کدام بر بدن	
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تأثیر استفاده از چند ماده مخدر با هم	
+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تأثیر مواد مخدر در بارداری و جنین	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی					ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
																پیش دبستان
														ریز موضوعات		
														بیماریهای ناشی از مصرف سیگار	اثرات سیگار بر بدن	پیشگیری از رفتارهای پر خطر
														پیشگیری از مصرف سیگار		
														حل و فصل کشمکش	خشونت	
														استرس منفی و خشونت		
														عوامل مؤثر بر خشونت		
														نقش فرد و خانواده در کاهش خشونت و پیشگیری آن		

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی			ابتدایی					دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی	
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم				دوم
													ریز موضوعات
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	اثرات خشونت در خانواده
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	ایدز تعریف ایدز و راههای انتقال آن
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	روشهای پیشگیری از ایدز
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	تأثیرات HIV/AIDS بر خانواده و جامعه
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	درمان بیماری
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	کمک به بیماران ایدزی
-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	انواع پیشگیری
-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	راهنمای پیشگیری

جداول عناوین آموزش

۱۰- کنترل و پیشگیری

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	تعاریف سلامت و بیماری	سلامت و بیماری	پیشگیری از بیماری- ها
-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	راه‌های انتقال بیماری		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	بهداشت فرد بیمار	مراقبت از بیمار	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	مصرف دارو	بیمار	

جداول عناوین آموزش

جدول شماره ۷ - عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه در دوره تحصیلی

عنوان اصلی	موضوع اصلی	دوره پایه تحصیلی													
		ریز موضوعات	پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها	ادامه مراقبت از بیمار	تغذیه فرد بیمار	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		مسایل روانی بیمار	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		مراقبت در هنگام تب	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		بیماری‌های شایع پوستی	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
	آشنایی با بیماری‌ها	بیماری‌های اسهال	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		آسم و آلرژی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		سل	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		بیماری‌های انگلی روده‌ای	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		مالاریا	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		گلو درد چرکی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	هیپاتیت	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

جدول شماره ۷ - عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه در دوره تحصیلی

توسطه				راهنمایی			ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستانی			
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	صرع		
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	تالاسمی		
-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	دیابت		
-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	آنفلونزا و سرما خوردگی		
-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	سرخک و سرخجه		

جداول عناوین آموزش

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی					ابتدایی						دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی
پیش دبستانی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	پیش دبستان			
-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	تعریف معلولیت - علل آن	اهمیت معلولیت	۱۱- معلولیت
-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	اثر معلولیت بر خانواده	معلولیت	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	اختلالات بینایی	انواع معلولیت	
-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	اختلالات شنوایی	معلولیت	
-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	اختلالات ذهنی		
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	اختلالات حرکتی		
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	اختلالات اجتماعی		
-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	ایمنسازی	پیشگیری	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	روشهای پیشگیری از معلولیت		
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	توانبخشی معلولان		
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	نیازهای عاطفی	کمک به	

جدول شماره ۷- عناوین آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

دبیرستان		راهنمایی			ابتدایی					دوره پایه تحصیلی ریز موضوعات	موضوع اصلی	عنوان اصلی			
پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سوم	دوم	اول	پنجم	چهارم	سوم				دوم	اول	پیش دبستان
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	مناسب سازی فضای شهری	افراد	
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تسهیلات اجتماعی	معلول	
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	مسئولیت اجتماعی	فعالیت‌های مدرسه و محله	۱۲- بهداشت عمومی و
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	مسئولیت افراد در بهداشت مدارس		بهداشت مدرسه
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	مشارکت دانش آموزان در بهداشت مدرسه	عوامل اجتماعی	بهداشت مدرسه
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	حقوق بهداشتی کودکان		
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	نیازهای بهداشتی جامعه		
+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	ارایه خدمات بهداشتی - درمانی		
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی	بهداشت عمومی	

فصل پنجم

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزشی سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

بررسی اهداف آموزشی موضوعات سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

پس از بررسی وضعیت موجود کتاب های درسی دوره های مختلف تحصیلی و تدوین نهایی جداول موضوعات بهداشتی با استفاده از تجارب ملی، بین المللی، اهداف و موضوعات سلامت به تفکیک دوره و پایه تحصیلی آماده شد و مورد بررسی قرار گرفت. بدین صورت که برای ۱۲ سر فصل اصلی موضوعات مطرح شده در جدول نهایی ، اهداف آموزشی در سه حیطه دانشی، نگرشی و مهارتی تهیه گردید. هدف از تدوین این جدول افزایش دانش و آگاهی های بهداشتی، ایجاد نگرش و در نهایت ایجاد رفتار سالم در دانش آموزان است تا آنان بتوانند با نگرشی مثبت ، دانش و آگاهی های بهداشتی خود و مهارت های سالم زیستن را فرا گرفته و دانسته های خود را در تغییر رفتار به کار بندند.

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱	اعضای داخلی بدن را بشناسند			X	X						
۲	ساختمان بدن انسان و کارکرد آن را توصیف کنند				X	X					
۳	سیستم ایمنی بدن و کارکرد خون را شرح دهند				X	X					
۴	ویژگی های ارگانسیم زنده و غیرزنده را بیان نمایند					X	X				
۵	نسبت به حفاظت از اندام های بدن علاقه نشان دهند							X	X	X	
۶	در ارتباط با وظایف اندام های بدن بحث کنند					X	X				
۷	نقش و اهمیت اندام های بدن را طبقه بندی کنند			X							
۸	مراحل اساسی رشد را توضیح دهند				X						

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۹	کارکرد قلب و ریه‌ها را توضیح دهند								X			
۱۰	رشد و چرخه حیاتی جانوران را مشاهده و توصیف کنند					X						
۱۱	بین موجودات زنده ارتباط ایجاد نمایند تطابق و تفاوت‌ها را بررسی کنند								X	X	X	
۱۲	نیازهای موجودات زنده و نحوه تأمین آنها را مقایسه کنند					X	X					
۱۳	تغییرات گیاهان و جانوران در چرخه زندگی را مشاهده، مقایسه، اندازه‌گیری، ثبت و توصیف کنند									X	X	
۱۴	اهمیت سلامت پوست را بیان کنند						X	X	X	X	X	
۱۵	نسبت به حفاظت از سلامت پوست علاقه نشان دهد						X	X	Z	X	X	

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۶	راه‌های حفاظت از سلامت پوست را به طور عملی نشان دهند	X	X	X	X							
۱۷	اهمیت نظافت بدن توضیح دهند				X	X	X					
۱۸	طریقه مناسب شستن دست‌ها را تشخیص دهند			X	X							
۱۹	زمان‌های مناسب و لازم برای شستن دست‌ها را تشخیص دهند			X	X							
۲۰	نحوه شستن صحیح دست‌ها را به طور عملی نشان دهند			X	X							
۲۱	راه‌های حفاظت از سلامت مو را لیست نمایند							X	X			
۲۲	راه‌های پیشگیری از بوی عرق را بیان کنند							X	X			
۲۳	راه‌های حفاظت از پوست را فهرست کنند						X					

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۴	شایع ترین بیماری انگلی مو را در مدرسه یا محل سکونت خود شناسایی کنند								X			
۲۵	افراد مبتلا به شپش را شناسایی کنند					X	X					
۲۶	چند بیماری مو را نام ببرند					X	X					
۲۷	روش های مبارزه با شپش را در جامعه بررسی و گزارش دهند										X	
۲۸	نحوه استفاده از داروی شپش را به طور عملی نشان دهند					X	X					
۲۹	راه های حفاظت از بهداشت ناخن را توضیح دهند											X
۳۰	اهمیت نظافت ناخن ها را بیان کنند										X	X
۳۱	چند بیماری ناخن را نام ببرند					X	X	X				
۳۲	اهمیت بهداشت و سلامت چشم را شرح دهند								X	X	X	X

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۳۳	نسبت به حفاظت از چشم ها علاقه نشان دهند	X									
۳۴	راه‌های حفاظت از چشم ها را شرح دهند		X								
۳۵	مواد غذایی مفید برای سلامت چشم را فهرست کنند					X					
۳۶	عوامل خطرآفرین و تهدید کننده سلامت چشم را فهرست کنند		X								
۳۷	بیماری‌های ساده چشمی را شناسایی کنند						X				
۳۸	علائم نزدیک بینی و دور بینی را توضیح دهند						X				
۳۹	سنجش بینایی همکلاسی های خود را به کمک تابلوی دید انجام دهند								X		
۴۰	عیوب انکساری شایع در مدرسه خود را شناسایی کنند						X	X			

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۴۱	ساختمان چشم را توضیح دهند			X	X						
۴۲	اهمیت سلامت گوش را توضیح دهند					X					
۴۳	راههای حفاظت و مراقبت از سلامت گوش را فهرست کنند					X					
۴۴	وسایل حفاظتی به منظور پیشگیری از آلودگی صوتی را بشناسند					X					
۴۵	مشاغل پر سرو صدا و پر خطر که سلامتی دستگاه شنوایی را تهدید می کند را بشناسند و فهرست کنند				X	X					
۴۶	علل ناشنوایی را بشناسند					X					
۴۷	راههای رفتار با افراد ناشنوا را بدانند					X					
۴۸	بیماریهای گوش را فهرست کنند				X						
۴۹	ساختمان گوش را توضیح دهند					X					

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۵۰	نسبت به سلامت گوش و راه‌های حفاظت از آن علاقه نشان دهند						X	X	X			
۵۱	نیاز افراد ناشنوا و کم شنوا را از طریق ایفای نقش نشان دهند					X						
۵۲	سنجش شنوایی هم کلاسی‌های خود را با استفاده از سنجش‌های قابل دسترس تشخیص دهند						X					
۵۳	نقش و اهمیت دندان‌ها را بدانند	X										
۵۴	وظایف دندان‌ها را نام ببرند		X									
۵۵	نقش دندان را در ارتباط با سلامتی شرح دهند								X			
۵۶	اهمیت سلامت لثه را بیان کنند						X					
۵۷	عوامل مؤثر در سلامتی و بهداشت دهان و						X					

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
	دندان را فهرست نمایند										
۵۸	بیماری‌های دهان و دندان را بشناسد و نام ببرند					X					
۵۹	راه های پیشگیری از پوسیدگی دندان را فهرست کنند							X			
۶۰	نحوه صحیح مسواک زدن دندان‌ها را به طور عملی نشان دهند								X		
۶۱	طرز صحیح نخ کشیدن به دندان‌ها را به طور عملی نشان دهند							X			
۶۲	طرز استفاده صحیح از دهان شویه را بدانند و عملی نشان دهند									X	
۶۳	عوامل زمینه‌ساز و اصلی پوسیدگی دندان را لیست نمایند								X		

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۶۴	دندان‌های پوسیده همسالان خود را شناسایی کنند						X					
۶۵	لثه سالم را از ناسالم تشخیص دهند				X							
۶۶	علت بوی بددهان را بیان کنند			X								
۶۷	انواع دندان و کارکرد آنها را تشخیص دهند					X						
۶۸	دندان شیری را از دائمی تشخیص دهند				X							
۶۹	اسامی دندان‌ها را نام ببرند					X						
۷۰	غذاها و مواد مفیدی که از پوسیدگی دندان پیشگیری می کنند را بشناسند			X								
۷۱	اهمیت مراجعه مستمر به دندان پزشک را توضیح دهند						X					
۷۲	چگونگی مراقبت از دندان‌های دائمی را توصیف کنند					X						

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی		
۷۹	اثرات نامطلوب کم خوابی را بیان نمایند										
۸۰	شرایط نامناسب کم خوابی را توضیح دهند										
۸۱	نسبت به برنامه ریزی برای استراحت علاقه نشان دهند و مکان استراحت خود را تمیز نگه دارند										
۸۲	وسایل شخصی و مورد نیاز خواب و استراحت را فهرست نمایند	X									
۸۳	تفریحات سالم را لیست نمایند				X						
۸۴	برای همسالان خود یک برنامه تفریحی طراحی نمایند										
۸۵	زمان مناسب برای تفریح را تشخیص دهند										
۸۶	نسبت به انجام فعالیت های تفریحی علاقه نشان دهند										

جداول اهداف آموزشی وموضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

جداول اهداف آموزشی و موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

سلامت جسم

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۸۷	در برنامه روزانه خود برنامه تفریحی را بگنجانند				X						
۸۸	تفریحات سالم را از نا سالم تشخیص دهند					X					
۸۹	تفریحات گروه های سنی مختلف را دسته بندی نمایند						X				
۹۰	وسایل مورد نیاز برای انجام تفریحات سالم و متناسب با گروه های سنی را لیست نمایند							X			
۹۱	تأثیر خواب و استراحت لازم را با سلامتی توصیف کنند							X			

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۴	عوامل مؤثر در انتخاب غذا را تشخیص دهند (تغذیه نامنظم و رژیم غذایی)						X				
۱۵	گروه‌های اصلی مواد غذایی را نام ببرند						X				
۱۶	جایگزین‌های مواد غذایی را در گروه‌های غذایی بشناسند						X				
۱۷	مواد جایگزین را لیست نمایند						X				
۱۸	برای هر یک از گروه‌های مواد غذایی مواد جایگزین مناسبی پیشنهاد کنند						X				
۱۹	هرم غذایی را شرح دهند							X			

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	دانشگاهی
۲۰	اهمیت سطوح مختلف هرم غذایی را توضیح دهند									
۲۱	برنامه غذایی مناسب گروه‌های مختلف سنی را بر اساس هرم غذایی طراحی نمایند									
۲۲	گروه‌های اصلی مواد غذایی را دسته بندی کنند									
۲۳	در مورد اهمیت گروه‌های اصلی غذایی نمایش طراحی کنند									
۲۴	گروه‌های اصلی را در هرم غذایی تشخیص دهند									

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۲۵	غذاهایی را که ارزش غذایی بالایی دارند و نسبتاً ارزان هستند به خانواده خود پیشنهاد کنند			X									
۲۶	با توجه به امکانات منطقه‌ای خود یک برنامه غذایی برای سالمندان تهیه کنند						X						
۲۷	با استفاده از هرم غذایی مقدار غذای مصرفی روزانه خود طبقه‌بندی کنند								X				
۲۸	عوامل مؤثر در انتخاب غذا را تجربه کنند									X			
۲۹	اجزای تشکیل دهنده غذا را بشناسند										X		

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی
سال تحصیلی ۸۳-۸۴
سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۳۰	نقش و اهمیت اجزای تشکیل دهنده غذا را شرح دهند			X									
۳۱	یک غذای ساده متناسب با سن تهیه نمایند					X							
۳۲	راه‌هایی را که از طریق آن می‌توان به یک برنامه غذایی مخلوط و متنوع دست یافت را شرح دهند						X						
۳۳	یک وعده غذای ارزان را که در آن تمام گروه‌های غذایی وجود داشته باشد طراحی نمایند							X					
۳۴	ارتباط بین سلامتی و تغذیه مناسب را به بحث بگذارند								X				

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	دوم	سوم
۳۵	نسبت به حفظ و کنترل عادات صحیح تغذیه‌ای تلاش کنند	X									
۳۶	تأثیر فرهنگ بر نوع غذا را تشخیص داده و توصیف کنند					X					
۳۷	وراثت را تعریف کنند						X				
۳۸	نقش وراثت در سلامت جسم را شرح دهند						X				
۳۹	ارتباط وراثت با تغذیه را بیان کنند						X				
۴۰	رژیم غذایی مناسب گروه سنی خود را بیان کنند						X				

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۴۷	رژیم غذایی خوب و متعادل را از رژیم غذایی بد و نامتعادل تشخیص دهند						X				
۴۸	فواید فعالیت بدنی را توصیف کنند					X					
۴۹	شرایط متأثر از عوامل ارثی را تشخیص داده و توصیف کنند (دیابت و سرطان)						X	X			
۵۰	شرایط متأثر از عوامل محیطی را تشخیص داده و توصیف کنند (خطرات شغلی و ...)								X		

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی
سال تحصیلی ۸۳-۸۴
سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۵۱	نیاز به سبزیجات و میوه‌جات در برنامه غذایی و خودداری از مصرف نمک زیاد و قند و چربی را توصیف کنند						X				
۵۲	اهمیت و نقش غذا در ارتباط با تولید انرژی در بدن را شرح دهند					X					
۵۳	طریقه تأمین انرژی برای گروه‌های مختلف سنی را توضیح دهند								X		
۵۴	نیازهای تغذیه‌ای گروه‌های سنی مختلف را فهرست کنند						X				
۵۵	فایده تغذیه با شیر مادر را نام ببرند							X			

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۵۶	تفاوت تغذیه‌ای شیر مادر را با تغذیه با شیر خشک بیان کنند					X								
۵۷	ضرورت تغذیه کمکی را بیان کنند								X					
۵۸	غذاهای کمکی مناسب را برای گروه-های سنی ۶ ماهگی تا ۲ سالگی پیشنهاد کنند												X	
۵۹	طرز تهیه یک غذای کمکی را شرح دهند													X
۶۰	روش غذا دادن به کودکان ۲ تا ۵ ساله را شرح دهند													X
۶۱	میان وعده‌هایی را که از ارزش غذایی بالایی برخوردارند، پیشنهاد کنند													X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۶۲	اهمیت خوردن صبحانه سالم را بیان کنند	X									
۶۳	نیازهای تغذیه‌ای دوران بلوغ را تعریف کنند				X						
۶۴	نیازهای تغذیه‌ای دوران‌های مختلف سنی را با هم مقایسه کنند						X				
۶۵	نیاز تغذیه‌ای دوران بیماری را شرح دهند							X			
۶۶	نیاز تغذیه‌ای مادر باردار را توضیح دهند								X		
۶۷	نیاز تغذیه‌ای افراد سالمند را بشناسند									X	

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۶۸	اهمیت تغذیه در سنین مدرسه را بیان کنند						X					
۶۹	تغذیه مناسب سنین مدرسه را فهرست نمایند							X				
۷۰	گروه‌های غذایی مناسب سنین مدرسه را شرح دهند								X			
۷۱	یک برنامه غذایی مناسب گروه سنی خود طراحی کنند								X			
۷۲	میان وعده‌های مناسب سنین مدرسه پیشنهاد کنند									X		
۷۳	اهمیت خوردن صبحانه را در سنین مدرسه شرح دهند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۹۲	بیماری‌هایی که منجر به تأخیر در رشد جسمی می‌شوند را لیست نمایند				X						
۹۳	اقدامات لازم در خصوص طی مراحل کامل رشد جسمی را شرح دهند							X			
۹۴	رشد را تعریف کنند						X				
۹۵	ویژگی‌های رشد جسمی و روانی را شرح دهند							X			
۹۶	پیشرفت رشد جسمی در گروه‌های همسال خود را تشخیص دهند								X		

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۰۳	منحنی رشد چند نفر را با هم مقایسه کنند						X				
۱۰۴	منحنی رشد خود و چند نفر از همسالان خود را ترسیم کنند				X						
۱۰۵	روند ثبت اطلاعات بر روی منحنی رشد را بشناسند					X					
۱۰۶	ارتباط بین سلامت و تغذیه مناسب را توصیف کنند					X					
۱۰۷	اهمیت پایش رشد را در تأمین سلامت جسمی شرح دهند				X						
۱۰۸	شاخص‌های رشد را نام ببرند							X			

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی						راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۱۵	اهمیت الگوی تغذیه‌ای مناسب در تأمین سلامتی را شرح دهند											X		
۱۱۶	نقش الگوی تغذیه‌ای را در پیشگیری از بیماری‌ها بیان کنند												X	
۱۱۷	یک الگوی تغذیه‌ای مناسب گروه-های سنی ۷-۱۱ ساله را طراحی نمایند											X		
۱۱۸	غذاها را به گروه‌های مختلف تقسیم کنند												X	
۱۱۹	نقش مواد غذایی آلوده را در انتقال بیماری‌ها شرح دهند													X
۱۲۰	اهمیت غذای سالم را بیان کنند													X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۱۲۷	راه‌های آلوده شدن غذا را فهرست کنند											
۱۲۸	آلوده کننده‌های غذا را نام ببرد								X			
۱۲۹	طریقه محافظت از غذا را بیان کنند			X								
۱۳۰	شرایط نگهداری از مواد غذایی را شرح دهند								X			
۱۳۱	شرایط طبخ و توزیع مواد غذایی را شرح دهند									X		
۱۳۲	روش صحیح شستشوی سبزیجات را توضیح دهند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۱۳۳	نکات مهم در هنگام مصرف غذا را نام ببرند	X											
۱۳۴	مشخصات یک بوفه بهداشتی را فهرست کنند		X										
۱۳۵	یک فروشگاه مواد غذایی بهداشتی را با یک فروشگاه مواد غذایی غیربهداشتی مقایسه کنند			X									
۱۳۶	مسمومیت غذایی را تعریف کنند								X				
۱۳۷	علل مسمومیت غذایی را نام ببرند							X					
۱۳۸	علائم مسمومیت غذایی را بشناسند							X					

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی						راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۳۹	راه‌های پیشگیری از مسمومیت را شرح دهند				X									
۱۴۰	انواع مسمومیت را نام ببرند					X								
۱۴۱	در خصوص اهمیت تولید مواد غذایی بحث کنند						X							
۱۴۲	نقش تولید مواد غذایی سالم و بهداشتی را در تأمین سلامتی توضیح دهند									X				
۱۴۳	نسبت به تولید مواد غذایی علاقه نشان دهند						X							
۱۴۴	روش طراحی یک باغچه را در حیاط مدرسه شرح دهند							X						

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه					
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	دانشگاهی			
۱۵۱	روش‌های صحیح و ناصحیح نگهداری مواد خام یا ناپخته را با یکدیگر مقایسه کنند												
۱۵۲	نکات مهم مربوط به آماده سازی مواد غذایی را شرح دهند												
۱۵۳	روش‌های نگهداری مواد غذایی پخته شده را توضیح دهند												
۱۵۳	نکات مهم در پخت غذا را شرح دهند												
۱۵۴	شرایط و ویژگی‌های ظروف مورد استفاده مواد غذایی را بیان نمایند												

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفكيك پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت تغذیه

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۱۵۵	مضرات ظروف غیر بهداشتی و استاندارد را شرح دهند				X								
۱۵۶	در خصوص عدم استفاده از ظروف یکبار مصرف بحث کنند						X						
۱۵۷	ارتباط بین سلامتی و تغذیه مناسب را به بحث بگذارند						X						

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱	اهمیت و نقش آب در زندگی را بیان کنند	X										
۲	ویژگی‌های آب سالم را فهرست کنند			X								
۳	استفاده‌های مختلف آب را نام ببرند	X						X				
۴	نسبت به حفاظت از منابع آب سالم علاقه نشان دهند								X			
۵	آب سالم را از ناسالم تشخیص دهند	X										
۶	خطرات آب آلوده را بر سلامتی انسان شرح دهند	X								X		
۷	راه‌های پیشگیری از آلوده شدن آب را توضیح دهند										X	
۸	منابع آلوده کننده آب را طبقه‌بندی نمایند							X		X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۹	یک فیلتر ساده برای تصفیه آب بسازند						X							
۱۰	ساده‌ترین طریقه ضدعفونی آب را نمایش دهند						X		X					
۱۱	حجم یک منبع آب را محاسبه کنند										X			
۱۲	طریقه ذخیره‌سازی آب در منزل را بیان کنند						X		X					
۱۳	روش‌های ساده تصفیه آب را نام ببرند								X					
۱۴	راه‌های صرفه‌جویی آب را فهرست نمایند													X
۱۵	نسبت به صرفه‌جویی آب و مصرف بهینه آن علاقه نشان دهند													X

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	پیش دانشگاهی
۱۶	اهمیت هوا را در تأمین سلامت و زندگی افراد شرح دهند			X							
۱۷	ویژگی های هوای سالم را فهرست نمایند										
۱۸	علل آلودگی هوا را بیان نمایند	X									
۱۹	منابع آلوده کننده هوا در محل سکونت خود را نام ببرند						X				
۲۰	نسبت به سلامت هوا و تمیز نگهداشتن آن علاقه نشان دهند									X	
۲۱	اثرات آلودگی هوا بر محیط زیست را شرح دهند										X
۲۲	راه های پیشگیری کننده از آلودگی هوا را فهرست نمایند										X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۳۰	اهمیت خاک را در زندگی موجودات زنده شرح دهند											
۳۱	انواع خاکها را طبقه بندی نمایند											
۳۲	پنج راه حفاظت از خاک را نام ببرند					X						
۳۳	منابع آلوده کننده خاک در جامعه را نام ببرند											
۳۴	اثرات خاک آلوده بر سلامت انسان را شرح دهند											
۳۵	نسبت به حفاظت از خاک علاقه نشان دهند											
۳۶	آلودگی صوتی را تعریف کنند											

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۴۳	عوامل آلوده کننده صدا را که منجر به آلودگی صوتی می شود را طبقه بندی کنند								X			
۴۴	زباله را تعریف کنند								X			
۴۵	راه های دفع بهداشتی زباله را طبقه بندی کنند								X			
۴۶	انواع زباله را نام ببرند								X			
۴۷	مواد تشکیل دهنده زباله را شرح دهند								X			
۴۸	نسبت به پاکسازی محل سکونت خود اقدام نمایند											X
۴۹	نسبت به دفع بهداشتی زباله علاقه نشان دهند											X
۵۰	مراحل باز یافت زباله را بشناسند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۵۹	فاضلاب را تعریف کنند					X								
۶۰	اهمیت دفع بهداشتی فاضلاب را شرح دهند					X								
۶۱	عواقب دفع غیربهداشتی فاضلاب را توضیح دهند				X				X					
۶۲	انواع فاضلاب را نام ببرند					X								
۶۳	راه‌های انتقال بیماری از طریق دفع غیر بهداشتی فاضلاب را بیان کنند								X					
۶۴	راه‌های پیشگیری از بیماری را شرح دهند										X			
۶۵	عوامل مؤثر در انتقال بیماری را بشناسند								X					
۶۶	بیماری‌های منتقله از دفع غیر بهداشتی فاضلاب را نام ببرند											X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۷۴	محل های زندگی مگس را نام ببرند	X										
۷۵	راه های آسیب رسانی مگس به انسان را شرح دهند				X							
۷۶	مکان های احتمالی تخم گذاری پشه ها را نام ببرند							X				
۷۷	مضرات حشرات را بیان کنند					X						
۷۸	سه روش جلوگیری از ورود حشرات را در منزل و اطراف آن نام ببرند								X			
۷۹	محل زندگی چند حشره را با هم مقایسه کنند						X					
۸۰	روش های کنترل حشرات را فهرست کنند						X					

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط زیست

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱	اهمیت پوشش گیاهی را در تأمین سلامت بیان نمایند					X					
۲	فواید گیاهان را شرح دهند								X		
۳	علل نابودی پوشش‌های گیاهی را فهرست کنند					X	X				
۴	راه‌های پیشگیری از تخریب پوشش‌های گیاهی را شرح دهند							X			
۵	عواقب نابودی گیاهان را در حفظ محیط زیست بیان کنند						X				
۶	نسبت به حفاظت از محیط زیست علاقه نشان دهند									X	
۷	سه راه حفاظت از محیط زیست را نام ببرند										X
۸	ساده‌ترین راه حفاظت از محیط زیست را پیشنهاد دهند							X			X

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط زیست

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۹	چند نوع درخت میوه را که می توان در حیاط مدرسه کاشت، پیشنهاد دهند				X						
۱۰	محل کاشت چند نوع درخت را درحیاط مدرسه مشخص کنند					X					
۱۱	حفاظت از گل و گیاه را در مدرسه به عهده بگیرند				X	X					
۱۲	پوشش های جانوری را طبقه بندی کنند					X					
۱۳	اهمیت جانوران را در زندگی انسان بیان کنند				X						
۱۴	اثرات نابودی گونه های جانوری را بر محیط زیست بیان کنند				X						
۱۵	مسئولیت افراد را در حفظ پوشش جانوری بیان کنند				X						
۱۶	نقش دانش آموزان را در حفظ پوشش های جانوری شرح دهند					X			X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط زیست

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۷	علل نابودی گونه‌های مختلف جانوری را شرح دهند				X					X	
۱۸	اهمیت انرژی را در تأمین سلامت افراد بیان کنند						X				
۱۹	راه‌های تأمین انرژی را لیست نمایند						X				
۲۰	راه‌های صرفه جویی در مصرف انرژی را شرح دهند								X		
۲۱	نسبت به تأمین انرژی از راه‌های مختلف بحث و تبادل نظر کنند						X				
۲۲	انواع انرژی را نام ببرند						X				
۲۳	در مورد انرژی اتمی اظهار نظر کنند								X		
۲۴	راه‌های صرفه‌جویی در مصرف برق را نام ببرند								X		
۲۵	راه‌های صرفه‌جویی در مصرف بنزین را نام ببرند								X		
۲۶	راه‌های صرفه‌جویی در انرژی حرارتی را در زمستان نام ببرند								X		X

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت محیط زیست

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۷	درباره محدود بودن منابع انرژی بحث و تبادل نظرکنند				X	X				X				X
۲۸	نقش افراد به‌ویژه دانش‌آموزان را در صرفه‌جویی در انرژی شرح دهند						X							
۲۹	اهمیت جانوران را در زندگی انسان شرح دهند						X							
۳۰	در مورد صرفه‌جویی در انرژی راه‌های عملیاتی ارائه دهند													

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۴	حوادث داخل منزل را نام ببرند		X								
۱۵	اقدامات ایمنی قابل اجرا در خانه و مدرسه را توصیف کنند							X			
۱۶	راه‌های کمک خواستن در مواقع اضطراری را توضیح دهند								X		
۱۷	دلایل سوختگی‌های شدید را فهرست کنند									X	
۱۸	راه‌های پیشگیری از وقوع سوختگی را شرح دهند									X	
۱۹	نقش افراد را در پیشگیری از سوختگی بیان کنند									X	
۲۰	خطرات بریدگی‌ها را شرح دهند								X		
۲۱	چند وسیله برنده را نام ببرند									X	
۲۲	علت خفگی‌ها را توضیح دهند								X		
۲۳	راه‌های پیشگیری از خفگی با گاز را بیان نمایند								X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۴	اقدامات مناسب به هنگام نشت گاز در منزل را فهرست کنند		X								
۲۵	موادی که بوییدن، چشیدن و یا لمس کردن آنها مفید یا مضر است را تشخیص دهند	X									
۲۶	مواد سمی موجود در خانه را تشخیص دهند	X									
۲۷	در مورد عدم استفاده از دارو بدون تجویز پزشک یا اجازه والدین بحث کنند	X	X								
۲۸	مسمومیت را تعریف کنند					X					
۲۹	دلایل مسمومیت را فهرست کنند						X				
۳۰	راه‌های پیشگیری از مسمومیت را شرح دهند					X					
۳۱	راه‌های مهم پیشگیری از برق گرفتگی را توضیح دهند							X			
۳۲	انواع مسمومیت را نام ببرند								X		

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۴۱	مناطقى كه بازى كردن در آنها خطرناك است را بشناسند به عنوان مثال مسیله‌ها										
۴۲	خطرات ناشی از سقوط و زمین خوردگی را نام ببرند										
۴۳	فرآیند کمک خواستن در مواقع اضطراری را تشخیص دهند						X				
۴۴	علل شایع سقوط و زمین خوردگی را شرح دهند							X			
۴۵	محل‌های امنی که برای احتراز از موقعیت‌های با لقوه نامن می‌توان به آنجا پناه برد را تشخیص دهند									X	
۴۶	راه‌های پیشگیری از زمین خوردگی را شرح دهند							X			
۴۷	فعالیت‌های جلوگیری از آتش‌سوزی را تشخیص دهند										X
۴۸	اقدامات لازم در هنگام آتش‌سوزی را بیان کنند										X

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۵۷	عاداتی که منجر به تصادف با دوچرخه می شود را بیان نمایند				X						
۵۸	نکات ایمنی را برای جلوگیری از تصادفات متداول در جامعه شناسایی کنند						X				
۵۹	عادات بد هنگام نشستن در وسیله نقلیه را نام ببرند	X									
۶۰	نکاتی که باید هنگام پیاده روی رعایت نمایند را فهرست کنند								X		
۶۱	بلاایای طبیعی را شرح دهند		X				X				
۶۲	بلاایای طبیعی را نام ببرند										
۶۳	راه های پیشگیری از وقوع صدمه و آسیب در حین زلزله را فهرست کنند	X									
۶۴	نکاتی که باید در هنگام وقوع زلزله رعایت نمود را بیان کنند						X				

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۷۴	نسبت به آگاهسازی افراد جامعه در رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی علاقه نشان دهند		X								
۷۵	راه‌های صحیح عبور از خیابان را به‌طور عملی نشان دهند	X									
۷۶	محل‌های امن برای بازی کردن را تشخیص دهند	X									
۷۷	علائم راهنمایی و رانندگی را بخوبی بشناسد و لیست کنند	X									
۷۸	راه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر در جامعه را توضیح دهند						X				
۷۹	روش‌های پیشگیری از گرمزدگی و آفتاب سوختگی را نام ببرند						X				
۸۱	علل رایج تصادفات را بیان نمایند							X			

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه	
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۸۲	مناطق که امکان حمله حیوانات وجود دارد را نام ببرند	X									
۸۳	نکات ایمنی در هنگام گردش و تفریح را فهرست کنند		X								
۸۴	بیماری‌هایی که در اثر حمله حیوانات به انسان ایجاد می‌شود را لیست کنند					X					
۸۵	راه‌های پیشگیری از گم شدن و دزدیده شدن را توضیح دهند	X									
۸۶	نام و آدرس و شماره تلفن خود را بدانند	X									
۸۷	چگونگی مقابله با خطرات در موقعیت‌هایی که درگیر افراد غریبه هستند را توضیح دهند								X		
۸۸	مثال‌هایی از موقعیت‌های اضطراری و روش‌های کمک خواستن را به بحث بگذارند						X		X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۸۹	علایم اصلی ایمنی ترافیک را تفسیر کنند						X				
۹۰	قوانین اصلی ایمنی ترافیک برای دوچرخه سواران، پیاده‌ها و مسافران ماشین را توصیف کنند					X					
۹۱	کمک‌های اولیه را توضیح دهند					X					
۹۲	کمک‌های اولیه ساده برای زخم‌های سطحی را بیان کنند							X			
۹۳	کمک‌های اولیه مناسب برای زخم‌های کوچک را نمایش دهند						X				
۹۴	اهمیت کمک‌های اولیه را شرح دهند						X				
۹۵	در مورد کاربرد کمک‌های اولیه توضیح دهند						X				
۹۶	در مورد علایم حیاتی توضیح دهند						X				
۹۷	علایم حیاتی را نام ببرند							X			

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۹۸	علایم حیاتی کودکان، جوانان و بزرگسالان را لیست کنند				X						
۹۹	نقش افراد به ویژه دانش آموزان را در انجام کمک- های اولیه بیان نمایند					X					
۱۰۰	عوارض بی اطلاعاتی از انجام صحیح کمک های اولیه را نام ببرند					X					
۱۰۱	دلایل اقدام صحیح و به موقع کمک های اولیه در موقع حوادث را فهرست کنند						X				
۱۰۲	کمک های اولیه برای جراحات جزئی را تشخیص دهند							X			
۱۰۳	وسایل مورد نیاز جعبه کمک های اولیه را نام ببرند										X
۱۰۴	اقدامات ضروری را در موقع بروز حادثه شرح دهند										X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۰۵	نحوه حمل بیمار آسیب دیده را به طور عملی نشان دهند											
۱۰۶	عواقب خونریزی‌های شدید را شرح دهند					X						
۱۰۷	راه‌های صحیح رسیدگی به خونریزی‌های شدید را شرح دهند					X						
۱۰۸	نسبت به کمک نمودن به افراد حادثه دیده تلاش نمایند											
۱۰۹	فعالیت‌های ایمنی در خانه و مدرسه را دنبال نموده و در مورد آنها بحث کنند										X	
۱۱۰	اقدامات ایمنی در مقابل آتش‌سوزی را تشخیص دهند										X	
۱۱۱	اقدامات ایمنی ترافیک را تشخیص دهند											X
۱۱۲	شوک را تعریف کنند										X	

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه		
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۱۳	علل شوک را نام ببرند							X			
۱۱۴	اقدامات مورد نیاز افراد مبتلا به شوک را شرح دهند							X			
۱۱۵	علامت های گرمزدگی و سرمازدگی را فهرست کنند						X				
۱۱۶	خطرات گرمزدگی و سرمازدگی را بیان نمایند						X				
۱۱۷	اقدامات لازم برای درمان افراد سرمازده و گرمزده را به طور عملی نشان دهند						X				
۱۱۸	نسبت به آگاه سازی افراد در زمینه گرمزدگی و سرمازدگی کوشش نمایند						X				
۱۱۹	یک پانسمان صحیح را انجام دهند										
۱۲۰	سوختگی را تعریف کنند							X			
۱۲۱	راه های پیشگیری از سوختگی را شرح دهند						X				
۱۲۲	علل سوختگی را فهرست نمایند								X		

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	
۱۳۲	انواع گزیدگی‌ها و اقدامات مورد نظر در هر کدام را فهرست نمایند									X		
۱۳۳	اهمیت بهداشت محیط کار را توضیح دهند										X	
۱۳۴	دلایل رعایت نکات ایمنی در محیط کار را شرح دهند										X	
۱۳۵	عوامل زیان آور و خطر ساز محیط کار را فهرست کنند											X
۱۳۶	ویژگی‌های ایمنی و بهداشتی محیط کار را نام ببرند											X
۱۳۷	امکانات مورد نیاز یک محل کار ایمن و بهداشتی را لیست کنند										X	
۱۳۸	مشاغل پر خطر را شناسایی کنند											X
۱۳۹	مهمترین مشکلات ایمنی و بهداشتی یک کارگاه را شرح دهند										X	

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

حوادث و ایمنی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی					راهنمایی			متوسطه	
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۴۰	در مورد عوارض ناشی از مشاغل پر خطر تحقیق کنند										X
۱۴۱	یک برنامه غذایی ویژه مشاغل پر خطر کارخانجات صنعتی تهیه کنند										X
۱۴۲	وسایل ایمن کار را نام ببرند								X		
۱۴۳	نسبت به حقوق افراد در محیط کار به ویژه مشاغل سخت تحقیق و بررسی کنند										X
۱۴۴	بیماری های ناشی از مشاغل پر خطر را نام ببرند										X
۱۴۵	عوارض ناشی از ایمن نبودن محیط کار را شرح دهند										X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت روانی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۱	شباهت-های خود را با دیگران فهرست کنند											
۲	تفاوت‌های خود را با دیگران بپذیرند											
۳	وجود تفاوت‌های فردی در بین انسان‌ها را طبیعی بدانند و آن را بپذیرند							X	X			
۴	نسبت به شباهت نقاط قوت و ضعف خود علاقه نشان دهند								X	X		
۵	برای کم کردن نقاط ضعف خود تلاش کنند							X	X	X		
۶	برای با ارزش بودن خود دلیل بیاورند							X				
۷	عوامل ایجاد فشار روانی در مدرسه را نام ببرند						X					
۸	عوامل ایجاد فشار روانی در خانه را نام ببرند						X					
۹	واکنش‌های مناسب در مقابل خطرهای اجتماعی را بشناسند							X	X			

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت روانی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۰	نسبت به پیشنهادهای نادرست اطرافیان مقاومت نشان دهند											
۱۱	راه‌های مقابله با فشارهای روانی را تحلیل کنند											X
۱۲	اهمیت و نقش دوست را در زندگی بیان کنند											
۱۳	خصوصیات یک دوست خوب را بیان کنند											
۱۴	برای دوستیابی از راه‌های دوست‌یابی استفاده کنند											
۱۵	برای بهتر شدن دوستی‌ها راه حل ارائه دهند											X
۱۶	برای دوست شدن با فرد مناسب تلاش کنند											X
۱۷	روش‌های صحیح ابراز احساسات را نام ببرند											
۱۸	روش‌های غلط ابراز احساسات را فهرست کنند											
۱۹	از به‌کار بردن روش‌های غلط ابراز احساسات دیگران را شرح دهند											

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت روانی

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۰	به روش‌های صحیح برخورد با احساسات علاقه نشان دهند					X	X	X				
۲۱	نسبت به شناخت انواع احساسات علاقه نشان دهند					X	X					
۲۲	اهمیت وجود انواع هیجان‌ها را در زندگی شرح دهند					X	X					
۲۳	هیجان‌های خوشایند و ناخوشایند را مشخص کنند						X					
۲۴	روش مقابله با هیجان‌های ناخوشایند را شرح دهند					X	X					
۲۵	در مقابله با هیجان‌های ناخوشایند از خود واکنش صحیح نشان دهند					X	X					
۲۶	اهمیت و نقش تصمیم‌گیری دوست در زندگی را تشریح کنند					X						
۲۷	مراحل تصمیم‌گیری را توضیح دهند					X						
۲۸	یک الگوی تصمیم‌گیری را ارائه دهند					X						

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت روانی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۹	برای حل مسایل و مشکلات خود تصمیم مناسب بگیرند				X							
۳۰	انواع پیام‌های کلامی و غیرکلامی را برشمارند										X	
۳۱	تفاوت پیام کلامی و غیرکلامی را درک نمایند										X	
۳۲	پیام‌های غیرکلامی را در یک ارتباط تشخیص دهند										X	
۳۳	موانعی را که مانع از برقراری ارتباط می‌شود را بشناسند										X	
۳۴	شرایط لازم برای برقراری یک ارتباط خوب را توضیح دهند										X	
۳۵	در هنگام برقراری ارتباط شرایط لازم را فراهم کنند										X	
۳۶	در هنگام بیان عقاید خود اصول مربوط را رعایت کنند										X	
۳۷	روش‌های کسب اطلاع از نظر دیگران را شرح دهند										X	

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

سلامت روانی

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی											متوسطه	
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۳۸	با استفاده از روش‌های مرسوم به تواند اطرافیان خود را بشناسند													X
۳۹	تفکر نقاد را تعریف کنند													X
۴۰	در پذیرفتن یا رد هر موضوع تفکر نقاد را بکار برند													X
۴۱	در مورد اثرات گروه همسالان مثال بزنند													X X
۴۲	اثرات فشار منفی همسالان را نام ببرند													X X
۴۳	مهارت‌های مقابله با فشار منفی همسالان را یاد بگیرند													X X
۴۴	از قوه تعقل خود برای تجزیه و تحلیل موقعیت‌ها استفاده کنند													X X
۴۵	در مورد رفتارهای قاطعانه توضیح دهند													X X

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

پیشگیری از رفتارهای پرخطر

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم
۱۱	یک فرد معتاد را با یک فرد سالم از نظر اجتماعی مقایسه کنند								X		
۱۲	در مورد روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد بررسی کنند									X	
۱۳	روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد را به افراد مبتلا پیشنهاد کنند									X	
۱۴	روش پیشگیری از اعتیاد را شرح دهند										X
۱۵	نکات مهم را در پیشگیری از اعتیاد فهرست کنند									X	
۱۶	نقش دارو در درمان اعتیاد را توضیح دهند							X			
۱۷	ماده مخدر را تعریف کنند						X				
۱۸	انواع ماده مخدر و تأثیر هر کدام را بر بدن فهرست نمایند					X					

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

پیشگیری از رفتارهای پرخطر

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه				
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
	و تبادل نظر کنند											
۳۵	راهکارهای مناسب برای کنترل خشم را ارائه نمایند				X							
۳۶	اپیدمیولوژی بیماری ایدز را شرح دهند											
۳۷	بتوانند در پنج سطر به طور خلاصه ایمنولوژی بیماری ایدز را تعریف کنند											X
۳۸	راه های انتقال ویروس ایدز را نام ببرند				X				X			
۳۹	راه هایی را که امکان انتقال ایدز وجود ندارد را بشناسند											
۴۰	راه های پیشگیری از ایدز را نام ببرند											X
۴۱	خطرهای بیماری ایدز را بشناسند				X							
۴۲	باورهای غلط درباره انتقال ایدز را شرح دهند											X
۴۳	راه های مراقبت از خود در برابر بیماری ایدز و											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

پیشگیری از رفتارهای پرخطر

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	
۵۱	تعریف و ماهیت بیماری را بشناسند										X	پیش دانشگاهی
۵۲	فرق بین آلودگی و بیماری را توضیح دهند										X	
۵۳	رفتارها و گروه‌های پرخطر را بشناسند											X
۵۴	روش‌های تشخیص HIV/ AIDS را نام برند											X

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۱	پیشگیری را تعریف کنند						X					
۲	انواع پیشگیری را بشناسند						X					
۳	در مورد راههای پیشگیری از بیماری ها بررسی انجام دهند						X					
۴	نسبت به کاربرد راههای پیشگیری از بیماری علاقه نشان دهند						X					
۵	حداقل ۲ مورد از راههای پیشگیری از بیماری را نشان دهند						X					
۶	در مورد تعاریف سلامت و بیماری توضیح دهند						X					
۷	سلامت و بیماری را از نظر اقتصادی با هم مقایسه کنند							X				

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۸	راه‌های انتقال بیماری را شرح دهند				X							
۹	در مورد رعایت اصول بهداشت فردی در هنگام بیماری توضیح دهند					X						
۱۰	در هنگام بیماری استفاده از وسایل شخصی را ضروری بدانند						X					
۱۱	از مصرف خودسرانه دارو خودداری کنند							X				
۱۲	در هنگام بیماری از قطع دارو زودتر از موعد مقرر خودداری کنند								X			
۱۳	مضرات قطع دارو زودتر از موعد مقرر را بیان کنند									X		
۱۴	در هنگام بیماری به تغذیه خود توجه کنند									X		
۱۵	مراقبت های هنگام تب را بدانند										X	
۱۶	در هنگام تب شدید پاشویه کنند											X
۱۷	نسبت به انجام مراقبت های هنگام تب اقدام کنند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۲۷	در مورد انواع دیابت بررسی انجام دهند				X							
۲۸	خطرهای دیابت را شرح دهند				X							
۲۹	مراقبت‌های لازم برای یک فرد مبتلا به دیابت را شرح دهند								X			
۳۰	مواردی را که باید به بیماری شک کرد نام ببرند								X			
۳۱	مراقبت‌های لازم برای پیشگیری از دیابت را در زندگی به کار ببرند					X						
۳۲	مشخصات مهم بیماری صرع را نام ببرند						X					
۳۳	اقدامات لازم در هنگام صرع را نام ببرند						X					
۳۴	باورهای غلط در مورد بیماری صرع را توضیح دهند						X					
۳۵	عوامل شایع ایجاد اسهال در کودکان را نام ببرند					X						
۳۶	خطرهای کم آبی بدن را شرح دهند					X						

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۴۶	علل ایجاد آسم را بدانند									X		
۴۷	خطرهای آسم را شناسایی کنند										X	
۴۸	اقدامات لازم در موارد حمله آسم را شرح دهند											X
۴۹	تفاوت تالاسمی را با سایر کم‌خونی‌ها بدانند											X
۵۰	انواع تالاسمی را از هم تشخیص دهد											X
۵۱	راه‌های ایجاد بیماری تالاسمی را توضیح دهند										X	
۵۲	راه پیشگیری از بیماری تالاسمی را توضیح دهند											X
۵۳	نقش پشه آنوفل را در انتقال بیماری مالاریا شرح دهند											X
۵۴	شرایط مناسب را برای زندگی پشه آنوفل بیان کنند											X
۵۵	راه‌های نابود کردن پشه آنوفل را بدانند											X

جداول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۶۶	خطر بیماری های انگلی را برای سلامت انسان شرح دهند										X	
۶۷	انواع انگل های روده ای را نام ببرند				X							
۶۸	موارد شک به بیماری های انگلی را بدانند				X							
۶۹	در مورد راه های ورود انگل روده های به بدن انسان بررسی انجام دهند									X		
۷۰	برای پیشگیری از بیماری انگلی روده ای راه هایی را پیشنهاد کنند										X	
۷۱	راه های پیشگیری از بیماری های انگلی را در زندگی خود به کار ببرند					X						
۷۲	راه های متداول انتقال عفونت پوستی را شرح دهند					X						
۷۳	در مورد راه های مناسب پیشگیری از عفونت پوستی بررسی انجام دهند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفكيك پايه و دوره تحصيلي

سال تحصيلي ۸۳-۸۴

کنترل و پيشگيري از بيماري ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی	
۷۴	بیماری گال را تعريف کنند						X					
۷۵	خطرهای بيماري گال را بيان کنند						X					
۷۶	موارد شك به گال را بدانند						X					
۷۷	راه‌های پيشگيري از مبتلا شدن به گال و اقدامات بهداشتی مربوط به آن را بدانند						X					
۷۸	بیماری کچلی را تعريف کنند						X					
۷۹	موارد شك به کچلی را بيان کنند						X					
۸۰	راه ایجاد بيماري کچلی را توضیح دهند						X					
۸۱	مراقبت های بهداشتی برای پيشگيري از کچلی را به- کار برند						X					
۸۲	شپش را بشناسند							X				
۸۳	خطرهای گرفتاری با شپش را بيان کنند							X				

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

کنترل و پیشگیری از بیماری ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی				راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۸۴	راه‌های گرفتار شدن به شپش را توضیح دهند											
۸۵	راه‌های پیشگیری از مبتلا شدن به شپش را انجام دهند											
۸۶	تعریف هیپاتیت را بدانند					X						
۸۷	انواع هیپاتیت را از نظر راه انتقال طبقه بندی کنند					X						
۸۸	خطر انواع هیپاتیت را به صورت جدول در آورند						X					
۸۹	هنگام تزریق خون از سالم بودن آن مطمئن شوند						X					
۹۰	در برخورد با بیمار مبتلا به هیپاتیت نکات بهداشتی را رعایت کنند							X				
۹۱	نکات بهداشتی ایمنی در مقابل بیماری هیپاتیت را بدانند								X			
۹۲	خطر گلو درد چرکی را شرح دهند											X
۹۳	درمان مناسب برای گلو درد چرکی را بیان کنند											X

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

اهداف موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

سال تحصیلی ۸۳-۸۴

معلولیت ها

ردیف	اهداف آموزش سلامت	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه			
		پیش دبستانی	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
۱۷	نیازهای یک فرد نابینا را شناسایی کنند							X			
۱۸	برای کمک به افرادی که مشکل نابینایی دارند راه-های مناسب را توصیه کنند								X		
۱۹	برای کمک به افرادی که مشکل نابینایی دارند ابراز تمایل نمایند								X		X
۲۰	به افرادی که حقوق نابینایان را نادیده می گیرند، تذکر دهند										X
۲۱	روش های ساده سنجش شنوایی را شرح دهند						X				
۲۲	موارد مشکوک به اختلال شنوایی را فهرست کنند						X				
۲۳	درباره توانایی های ناشنوا بررسی نمایند							X			
۲۴	نیازهای فرد ناشنوا را درک کنند									X	
۲۵	در مورد نیازهای افراد ناشنوا توضیح دهند									X	

جدول اهداف آموزشی موضوعات آموزش سلامت به تفکیک پایه و دوره تحصیلی

فصل ششم

جداول دوبعدی هدف – محتوا

بررسی جدول دوبعدی اهداف – محتوا

پس از تعیین عناوین اصلی آموزش سلامت به دانش آموزان (۱۲ عنوان اصلی)، برای هر موضوع اصلی، جدول دوبعدی طراحی گردید.

هدف از طراحی این جدول آن است که با یک نگاه اجمالی به آن بتوان موضوع مورد نظر برای دانش آموز، روش های یاد دهی و نیز ارزشیابی آن و سایر اطلاعات مورد نیاز را به راحتی به دست آورد.

این جدول شامل ۷ ستون به ترتیب زیر می باشد :

- ۱ - مفاهیم اساسی یا مهارت های اساسی
- ۲ - اهداف جزئی بر مبنای سه حیطه دانشی، نگرشی و مهارتی
- ۳ - رئوس محتوا
- ۴ - روش های یاد دهی - یادگیری
- ۵ - شیوه های ارزشیابی
- ۶ - ابزار اندازه گیری
- ۷ - رسانه های آموزشی

جدول دو بعدی هدف - سیستم های بدن

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ☒ مهارتی ☐ نگرشی ☐	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم، اسلاید - پوستر - پاورپوینت و....	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های کلاسی - بحث های گروهی - انجام فعالیت هایی در منزل - بررسی گزارش از فیلم - مشاهده به صورت چک لیست	- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت ها در کلاس و منزل به صورت شفاهی و کتبی و مشاهده	- روش بحث گروهی - روش سخنرانی - روش پرسش و پاسخ - انجام فعالیت	- اعضای داخلی و خارجی بدن - ساختمان و وظایف سیستم های بدن	- آشنایی با اعضای داخلی بدن - آشنایی با اعضای خارجی بدن - آشنایی با ساختمان و وظایف سیستم های بدن	- سیستم های بدن

جدول دو بعدی اهداف - سیستم های بدن

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ مهارتی ☒ نگرشی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - فیلم، اسلاید - تخته و گچ	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت های کلاسی - بحث های گروهی - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت های کلاسی	- بحث گروهی - روش سخنرانی - پرسش و پاسخ - نمایش فیلم و اسلاید	- فعالیت های کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت های کلاسی ۳ و ۴	- ایجاد علاقه نسبت به شناخت اعضای داخلی و خارجی بدن - علاقمندی نسبت به شناخت وظایف سیستم های بدن	

جدول دو بعدی هدف - سیستم های بدن

اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ مهارتی ☐ نگرشی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- کسب توانایی شناخت اعضای داخلی و خارجی بدن - کسب توانایی شناخت ساختمان و وظایف سیستم های بدن	- توانایی شناخت اعضای داخلی و خارجی بدن - توانایی شناخت ساختمان و وظایف سیستم های بدن	- فعالیت های کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت های کلاسی ۳ و ۴	- بحث گروهی - نمایش فیلم و اسلاید - تهیه گزارش و تحقیق	- پاسخ فعالیت های کلاسی به صورت کتبی و شفاهی - مستمر	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش از فیلم و تحقیق	- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف - چرخه حیات

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ☒ مهارتی ☐ نگرشی ☐	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پوستر - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی - بحث‌های گروهی - بررسی گزارش از فیلم 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - فعالیت‌های کلاسی - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - بحث گروهی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - انجام فعالیت - نمایش فیلم و اسلاید 	<ul style="list-style-type: none"> - ویژگی‌های ارگانسیم زنده و غیرزنده - مراحل رشد موجودات زنده 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با ویژگی‌های ارگانسیم زنده و غیرزنده - آشنایی با مراحل رشد موجودات زنده 	<ul style="list-style-type: none"> - چرخه حیات

جدول دو بعدی اهداف - چرخه حیات

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ مهارتی ☒ نگرشی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت‌های کلاسی و بحث‌های گروهی - بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - فعالیت‌های کلاسی - گزارش تحقیق - کتبی	- سخنرانی - بحث‌های گروهی - نمایش فیلم، اسلاید - تحقیق	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- علاقمندی نسبت به شناخت ویژگی‌های ارگانیسم زنده و غیرزنده - علاقمندی به آشنایی با مراحل رشد موجودات زنده	

جدول دو بعدی اهداف - چرخه حیات

اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
دانشی ☐ مهارتی ☒ نگرشی ☐	- توانایی شناخت ارگانسیم زنده و غیرزنده - توانایی تشخیص مراحل رشد موجودات زنده	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- نمایش فیلم و اسلاید - سخنرانی - بحث های گروهی - تحقیق	- مستمر - فعالیت های کلاسی - گزارش تحقیق - کتبی - شفاهی	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت های کلاسی و بحث های گروهی - بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش از فیلم	- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف- مراقبت از اندامها

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ مهارتی ☐ نگرشی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - نمایشنامه -	- میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی - بحث‌های گروهی - بررسی گزارش تحقیق	- مستمر - شفاهی - فعالیت‌های کلاسی - مشاهده	- نمایش فیلم و اسلاید - نمایش و تئاتر - ایفای نقش - بحث‌های گروهی - تحقیق	- بهداشت پوست و مو - بهداشت چشم - بهداشت گوش - بهداشت دهان و دندان - خواب، استراحت و تفریح	- آشنایی با بهداشت پوست و مو - آشنایی با بهداشت چشم - آشنایی با بهداشت گوش - آشنایی با بهداشت دهان و دندان - آشنایی با بهداشت خواب، استراحت و تفریح	- مراقبت از اندامها

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از اندام‌ها

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ مهارتی ☒ نگرشی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
کتاب - تخته و گچ - فیلم - سناریو -	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت‌های کلاسی - بحث‌های گروهی - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت‌های گروهی - گزارش تحقیق - گزارش بازدید	- نمایش فیلم - ایفای نقش - بحث‌های گروهی - تحقیق - نمایش - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به رعایت نکات بهداشت چشم - علاقمندی به ایجاد شرایط مناسب برای داشتن خواب و استراحت کافی و تفریح - علاقمندی در به‌کارگیری روش‌های کارآمد بهداشت پوست و مو - ایجاد نگرش مناسب نسبت به آشنایی با روش‌های مناسب بهداشت گوش - ایجاد نگرش مناسب در استفاده از روش‌های مراقبت از دهان و دندان	

جدول دو بعدی اهداف- مراقبت از اندامها

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانش ☒ مهارتی ☐ نگرشی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - سناریو	- بررسی گزارش فیلم - مستمر - نتیجه فعالیت - بررسی گزارش تحقیق - براساس چک‌لیست - بررسی گزارش بازدید	- فیلم - شفاهی - پاسخ فعالیت‌های گروهی - گزارش تحقیق - مشاهده - گزارش بازدید	- نمایش فیلم - ایفای نقش - بحث‌های گروهی - تحقیق - نمایش تئاتر - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- کسب توانایی استفاده از روش‌های مراقبت از پوست و مو - کسب توانایی استفاده از روش‌ها و اصول بهداشت چشم و گوش - کسب توانایی مقابله با عوامل برهم‌زننده بهداشت دهان و دندان - کسب توانایی مقابله با عوامل مخل استراحت و خواب - کسب توانایی به کارگیری روش‌های کارآمد مقابله با عوامل برهم‌زننده سلامت گوش	- توانایی مراقبت از اندامها

جدول دو بعدی اهداف - آشنایی با مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم و اسلاید	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاس - بررسی گزارش فیلم - مشاهده - بررسی گزارش تحقیق	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم و اسلاید - فعالیت کلاسی - گزارش تحقیق	- سخنرانی - ایفای نقش - فیلم و اسلاید - بحث گروهی - تحقیق	- وظایف غذا در بدن - گروه‌های غذایی و مواد جایگزین - اجزای تشکیل دهنده غذا - وراثت، رژیم و فعالیت بدنی	- آشنایی با وظایف غذا در بدن - آشنایی با گروه‌های غذایی و مواد جایگزین - آشنایی با اجزای تشکیل دهنده غذا - آشنایی با نقش وراثت، رژیم و فعالیت بدنی	- آشنایی با مواد غذایی

جدول دو بعدی اهداف - آشنایی با مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی مهارت‌های اساسی ☐ اساسی
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم و اسلاید	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاسی - بررسی گزارش فیلم - مشاهده بر اساس چک لیست - بررسی گزارش تحقیق	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم و اسلاید - فعالیت کلاسی - گزارش تحقیق	- سخنرانی - ایفای نقش - نمایش فیلم و اسلاید - بحث گروهی - تحقیق	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- علاقمندی به شناخت وظایف غذا در بدن - ایجاد نگرش در استفاده از گروه‌های غذایی و جانشین آنها - علاقمندی به آشنایی با اجزای تشکیل دهنده غذا - ایجاد علاقه نسبت به شناخت نقش وراثت، رژیم و فعالیت بدنی	

جدول دو بعدی اهداف - آشنایی با مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
<p>- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم و اسلاید</p>	<p>- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاس - بررسی گزارش فیلم - مشاهده بر اساس چک لیست - بررسی گزارش تحقیق</p>	<p>- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم و اسلاید - فعالیت کلاسی - گزارش تحقیق</p>	<p>- سخنرانی - ایفای نقش - نمایش فیلم - اسلاید - بحث گروهی - تحقیق</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴</p>	<p>- کسب توانایی شناخت وظایف غذا در بدن - کسب توانایی استفاده از گروه‌های غذایی و جایگزین آنها در تغذیه خود - کسب توانایی تشخیص اجزای تشکیل دهنده غذا - کسب توانایی نقش وراثت، رژیم و فعالیت بدنی</p>	<p>- توانایی شناخت وظایف غذا در بدن - توانایی استفاده از گروه‌های غذایی - توانایی درک نقش وراثت، رژیم و تربیت بدنی</p>

جدول دو بعدی اهداف- آشنایی با مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - فیلم - پوستر - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق - مشاهده به صورت چک لیست - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاسی	- گزارش فیلم - گزارش تحقیق - مستمر - شفاهی - مشاهده	- نمایش فیلم - تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی	- نیازهای سنین مختلف به انرژی - تغذیه سنین مدرسه - انواع سوء تغذیه	- آشنایی با نیازهای سنین مختلف به انرژی - آشنایی با تغذیه در سنین مدرسه - آشنایی با انواع سوء تغذیه	- نیازهای تغذیه‌ای

جدول دو بعدی اهداف - نیازهای تغذیه‌ای

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - تخته و گچ - کتاب - فیلم - پوستر - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاسی - مشاهده با توجه به چک لیست 	<ul style="list-style-type: none"> - گزارش فیلم - گزارش تحقیق - مستمر - شفاهی - مشاهده 	<ul style="list-style-type: none"> - نمایش فیلم - تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ 	<ul style="list-style-type: none"> - علاقمندی به آشنایی با نیازهای سنین مختلف به انرژی - ایجاد نگرش در استفاده از تغذیه مناسب سنین مدرسه - ایجاد علاقمندی برای مقابله با سوء تغذیه 	

جدول دو بعدی اهداف- نیازهای تغذیه‌ای

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒
- تخته و گچ - کتاب - فیلم - پوستر - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاس - مشاهده با توجه به چک لیست	- گزارش فیلم - گزارش - تحقیق - مستمر - شفاهی - مشاهده	- نمایش فیلم - تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- کسب توانایی شناخت نیازهای سنین مختلف به انرژی - کسب توانایی به کارگیری تغذیه مناسب در سنین مدرسه - کسب توانایی مقابله با انواع سوء تغذیه	- توانایی شناخت نیاز سنین مختلف به انرژی - توانایی به کارگیری تغذیه مناسب در سنین مدرسه - توانایی مقابله با انواع سوء تغذیه

جدول دو بعدی اهداف - پایش رشد

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - تخته و گچ - کتاب - فیلم و اسلاید - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش فیلم - مشاهده به صورت چک لیست - توجه به میزان مشارکت - دانش‌آموز 	<ul style="list-style-type: none"> - گزارش تحقیق - گزارش فیلم و بازدید و مشاهده - پاسخ فعالیت انجام شده 	<ul style="list-style-type: none"> - تحقیق - فیلم - بازدید - انجام فعالیت - سخنرانی - انجام فعالیت 	<ul style="list-style-type: none"> - مراحل رشد جسمی در انسان - اندازه‌های مناسب قد و وزن در سنین مختلف و روش اندازه‌گیری آن - رسم منحنی رشد 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با مراحل رشد جسمی در انسان - آشنایی با اندازه‌های مناسب قد و وزن در سنین مختلف و روش اندازه‌گیری آن - آشنایی با رسم منحنی رشد 	<ul style="list-style-type: none"> - پایش رشد

جدول دو بعدی اهداف- پایش رشد

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - فیلم - پاورپوینت	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش فیلم و مشاهده - مشاهده با توجه به چک لیست - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاسی	- گزارش تحقیق - گزارش فیلم - مشاهده مستمر - پاسخ فعالیت انجام شده	- تحقیق - فیلم - بازدید - انجام فعالیت - سخنرانی - انجام فعالیت	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با مراحل رشد جسمی انسان - علاقمندی به آشنایی با اندازه‌های مناسب قد و وزن در سنین مختلف و اندازه‌گیری آن - علاقمندی به بکارگیری روش‌های مناسب رسم نمودار منحنی رشد	

جدول دو بعدی اهداف - پایش رشد

اهداف جزئی	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی	رؤوس محتوا	ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رسانه‌های آموزشی
- کسب توانایی در تحلیل مراحل رشد جسمی در انسان - کسب توانایی اندازه‌گیری قد و وزن - کسب توانایی رسم نمودار (منحنی رشد)	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۳ و ۲ - فعالیت کلاسی ۴	- تحقیق - فیلم - بازدید - انجام فعالیت - سخنرانی - انجام فعالیت	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش فیلم و بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت - مشاهده بر اساس چک لیست	- تخته و گچ - کتاب - فیلم - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف- الگوهای تغذیه‌ای

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- بررسی گزارش تحقیق - مشاهده به صورت چک لیست - توجه به مشارکت دانش‌آموز در بحث	- گزارش تحقیق - شفاهی - مشاهده - مستمر	- تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی	- اهمیت الگوی تغذیه مناسب - نقش الگوهای تغذیه‌ای در پیشگیری از بیماری‌ها - الگوی تغذیه‌ای مناسب گروه سنی ۷-۱۱ سال	- آشنایی با اهمیت الگوی تغذیه مناسب - آشنایی با نقش الگوهای تغذیه‌ای در پیشگیری از بیماری‌ها - آشنایی با الگوی تغذیه‌ای مناسب گروه سنی ۷-۱۱ سال	- الگوهای تغذیه‌ای

جدول دو بعدی اهداف - الگوی تغذیه‌ای

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
<p>کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت -</p>	<p>- بررسی گزارش تحقیق - مشاهده با توجه به چک لیست - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت کلاسی</p>	<p>- گزارش تحقیق - مشاهده - شفاهی - مستمر</p>	<p>- تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳</p>	<p>- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با اهمیت الگوی تغذیه مناسب - ایجاد نگرش مناسب در به‌کارگیری الگوهای تغذیه مناسب گروه سنی ۷-۱۱ سال - ایجاد نگرش مناسب در به‌کارگیری الگوهای تغذیه مناسب برای پیشگیری از بیماری‌ها</p>	

جدول دو بعدی اهداف- الگوی تغذیه‌ای

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
<p>- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت</p>	<p>- بررسی گزارش تحقیق - مشاهده بر اساس چک لیست - توجه به مشارکت دانش‌آموز</p>	<p>- گزارش تحقیق - مشاهده- شفاهی - مستمر-شفاهی</p>	<p>- تحقیق - سخنرانی - بحث گروهی</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳</p>	<p>- کسب توانایی شناخت اهمیت الگوی تغذیه مناسب - کسب توانایی استفاده از الگوهای تغذیه‌ای مناسب به منظور پیشگیری از بیماری‌ها - کسب توانایی در به‌کارگیری الگوی تغذیه‌ای مناسب در سنین ۷-۱۱ سال</p>	<p>- توانایی شناخت اهمیت الگوی تغذیه مناسب و استفاده از آن برای پیشگیری از بیماری‌ها</p>

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☒ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت	- توجه به مشارکت - دانش‌آموز در بحث - فعالیت‌های گروهی - بحث‌های گروهی - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - شفاهی - فعالیت کلاسی - فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم و اسلاید - گزارش بازدید	- بحث گروهی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - انجام فعالیت - بازدید - نمایش فیلم و اسلاید - بازدید	- نقش مواد غذایی آلوده در ایجاد بیماری - راه‌های آلوده شدن غذا - تشخیص مواد غذایی سالم از ناسالم - روش‌های نگهداری مواد غذایی - نکات مهم در مصرف مواد غذایی و ظروف	- آشنایی با نقش مواد غذایی آلوده در ایجاد بیماری - آشنایی با راه‌های آلوده شدن غذا - آشنایی با راه‌های تشخیص مواد غذایی سالم از ناسالم - آشنایی با روش‌های نگهداری مواد غذایی - آشنایی با نکات مهم در مصرف مواد غذایی و ظروف مورد استفاده	- بهداشت مواد غذایی

جدول دو بعدی هدف - محتوا

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت مواد غذایی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
کتاب - تخته و گچ - فیلم - اسلاید - پاورپوینت -	- توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت - های گروهی - نتیجه مشاهده - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - شفاهی - فعالیت کلاسی - گزارش بازدید - گزارش فیلم - گزارش بازدید	- بحث گروهی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - انجام فعالیت بازدید - نمایش فیلم و اسلاید - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- علاقمندی در مقابله با آلودگی مواد غذایی - ایجاد علاقه در شناخت نقش مواد غذایی آلوده در ایجاد بیماری - ایجاد علاقه نسبت به شناخت مواد غذایی سالم از نا سالم - ایجاد نگرش مناسب در به-کارگیری روش‌های نگهداری مواد غذایی - علاقمندی در استفاده از نکات مهم بهداشتی در مصرف مواد غذایی و استفاده از ظروف بهداشتی	

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت مواد غذایی

اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی مقابله با اثرات مواد غذایی آلوده در ایجاد بیماری - کسب توانایی شناخت راه های آلوده شدن غذا - کسب توانایی تشخیص مواد غذایی سالم از نا سالم - کسب توانایی در استفاده از روش های مناسب نگهداری مواد غذایی کسب توانایی در به کار گیری روش های مناسب و صحیح مصرف مواد غذایی و استفاده از ظروف بهداشتی 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی مقابله با اثرات مواد غذایی آلوده - توانایی استفاده از روش های مناسب نگهداری از مواد غذایی - توانایی به کارگیری روش های مناسب مصرف مواد غذایی و استفاده از ظروف بهداشتی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵ 	<ul style="list-style-type: none"> - بحث گروهی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - انجام فعالیت و بازدید نمایش فیلم و اسلاید بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - گزارش تحقیق - مشاهده - شفاهی - مستمر - شفاهی 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به مشارکت دانش آموز در فعالیت گروهی - بررسی نتیجه - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - اسلاید

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت آب

مفاهیم اساسی ■ مهارت های اساسی □	اهداف جزئی ■ دانشی □ نگرشی □ مهارتی	رئوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- بهداشت آب	- آشنایی با نقش آب در زندگی - آشنایی با مشخصات آب آلوده و منابع آلوده کننده آن - آشنایی با مشخصات آب سالم - آشنایی با چگونگی صرفه جویی در مصرف آب	- نقش آب در زندگی - آب آلوده و منابع آلوده کننده آن - آب سالم - صرفه جویی در مصرف آب	- پرسش و پاسخ - نمایش فیلم - نمایش - بازدید	- توجه به میزان مشارکت درفعالیت های کلاسی - گزارش فیلم - مشاهده - گزارش بازدید - مستمرشفاهی - کتبی	- میزان مشارکت در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک لیست - بررسی گزارش بازدید	- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت آب

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی مهارت‌های اساسی ☐ اساسی
- کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت	- میزان مشارکت در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش بازدید	- توجه به میزان مشارکت مستمر دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم - مشاهده گزارش بازدید - شفاهی - کتبی	- پرسش و پاسخ - نمایش فیلم - نمایش - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت‌های کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- علاقمندی نسبت به آشنایی با نقش آب در زندگی - ایجاد علاقه نسبت به شناخت مشخصات آب آلوده و منابع آلوده‌کننده آن - ایجاد نگرش مناسب در استفاده از آب سالم - ایجاد نگرش در مقابله با اسراف در مصرف آب	

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت آب

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- کتاب - تخته - گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت	- میزان مشارکت در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم - مشاهده - گزارش بازدید - شفاهی- کتبی	- پرسش و پاسخ - نمایش فیلم - نمایش - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- کسب توانایی شناخت نقش آب در زندگی - کسب توانایی شناخت آب آلوده و منابع آلوده‌کننده آن - کسب توانایی شناخت آب آلوده و منابع آلوده‌کننده آن - کسب توانایی ایجاد آب سالم - کسب توانایی صرفه‌جویی در مصرف آب	- توانایی نقش آب در زندگی - توانایی شناخت آب آلوده و منابع آلوده‌کننده آن - توانایی صرفه‌جویی در مصرف آب

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت هوا

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی ☐	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - تخته و گچ - کتاب - فیلم - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - براساس چک‌لیست - بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموز - در فعالیت کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - مشاهده - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - مستمر - شفاهی - کتاب 	<ul style="list-style-type: none"> - سخنرانی - پرسش و پاسخ - فیلم - بحث‌های گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - لایه‌های هوا - آلاینده‌های هوا - اثرات آلودگی هوا بر زندگی موجودات - پیشگیری از آلودگی هوا 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با لایه‌های هوا - آشنایی با آلاینده‌های هوا - آشنایی با اثرات آلودگی هوا بر زندگی موجودات - آشنایی با روش‌های پیشگیری از آلودگی هوا 	<ul style="list-style-type: none"> - بهداشت هوا

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت هوا

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<p>- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم</p>	<p>- مشاهده براساس چک‌لیست - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم</p>	<p>- مشاهده - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم - مستمر - شفاهی- کتبی</p>	<p>- سخنرانی - پرسش و پاسخ - نمایش فیلم - بحث‌های گروهی</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵ و ۶</p>	<p>- ایجاد علاقه نسبت به شناخت لایه‌های مختلف هوا - ایجاد علاقه نسبت به شناخت آلاینده‌های هوا - علاقمندی نسبت به شناخت اثرات آلودگی هوا بر موجودات - ایجاد رغبت و علاقه در به‌کارگیری روش‌های مناسب پیشگیری از آلودگی هوا</p>	

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت هوا

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- تخته و گچ - کتاب - فیلم - پاورپوینت	- مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مشاهده - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - مستمر - شفاهی - کتبی	- سخنرانی - پرسش و پاسخ - فیلم - بحث‌های گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵ و ۶	- کسب توانایی شناخت لایه‌های مختلف هوا - کسب توانایی شناخت آلاینده‌های هوا - کسب توانایی درک اثرات آلودگی هوا بر زندگی موجودات - کسب توانایی استفاده از روش‌های پیشگیری از آلودگی هوا	- توانایی شناخت لایه‌های مختلف هوا - توانایی شناخت آلودگی هوا - توانایی استفاده از روش‌های پیشگیری از آلودگی هوا

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت خاک

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید - مستمر - شفاهی- کتبی	- پرسش و پاسخ - بحث گروهی - بازدید	- خاک و موارد استفاده از آن - آلوده‌کننده‌های خاک - حفاظت از خاک	- آشنایی با اهمیت خاک و موارد استفاده از آن - آشنایی با آلوده‌کننده‌های خاک - آشنایی با نحوه حفاظت خاک	- بهداشت خاک

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت خاک

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- توجه به مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - گزارش بازدید مستمر - شفاهی - کتبی	- پرسش و پاسخ - بحث گروهی - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ و ۵	- علاقمندی به آشنایی با اهمیت خاک و موارد استفاده از آن - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با آلوده کننده های خاک - علاقمندی در به کارگیری روش های حفاظت از خاک	

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت خاک

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید - مستمر - شفاهی - کتبی	- پرسش و پاسخ - بحث گروهی - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ و ۵	- کسب توانایی شناخت خاک و موارد استفاده از آن - کسب توانایی شناخت خاک‌های آلوده - کسب توانایی به کارگیری روش‌های حفاظت از خاک	- توانایی شناخت خاک و موارد استفاده از آن - توانایی شناخت خاک‌های آلوده - توانایی به کارگیری روش‌های حفاظت از خاک

جدول دو بعدی اهداف - آلودگی صوتی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده براساس چک‌لیست	- گزارش فیلم - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده - مستمر - شفاهی - کتبی	- فیلم - نمایش - سخنرانی - بحث گروهی	- اثرات صدا بر انسان - منابع آلوده‌کننده صدا - راه‌های کاهش آلودگی صوتی	- آشنایی با اثرات صدا بر انسان - آشنایی با منابع آلوده‌کننده صدا - آشنایی با راه‌های کاهش آلودگی صوتی	- آلودگی صوتی

جدول دو بعدی اهداف - آلودگی صوتی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده براساس چک‌لیست	- گزارش فیلم - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده - مستمر - شفاهی - کتبی	- فیلم - نمایش - سخنرانی - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳	- ایجاد علاقه نسبت به شناخت اثرات صدا بر انسان - ایجاد علاقه نسبت به شناخت منابع آلوده‌کننده صدا - ایجاد نگرش درخصوص کاهش آلودگی صوتی	

جدول دو بعدی اهداف - آلودگی صوتی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
<ul style="list-style-type: none"> - فیلم - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت - دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده براساس چک‌لیست 	<ul style="list-style-type: none"> - گزارش فیلم - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده - مستمر - شفاهی - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - فیلم - نمایش - سخنرانی - بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی شناخت اثرات صدا بر انسان - کسب توانایی شناخت منابع آلوده‌کننده صدا - کسب توانایی به‌کارگیری برخی از راه‌های کاهش آلودگی صوتی 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی شناخت آلودگی صدا و راه‌های کاهش آن

جدول دو بعدی اهداف- زباله و دفع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ■ دانشی □ نگرشی □ مهارتی	مفاهیم اساسی ■ مهارت‌های اساسی □
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید - شفاهی- کتبی	- بحث گروهی - بازدید - بازدید	- زباله و انواع آن - راه‌های دفع زباله - بازیافت زباله	- آشنایی با زباله و انواع آن - آشنایی با راه‌های دفع زباله - آشنایی با نحوه بازیافت زباله	- زباله و دفع آن

جدول دو بعدی اهداف - زباله و دفع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - شفاهی - کتبی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس - گزارش بازدید	- بحث گروهی - بازدید - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- ایجاد علاقه نسبت به شناخت زباله و انواع آن - ایجاد نگرش مناسب در دفع صحیح زباله - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با روش بازیافت زباله	

جدول دو بعدی اهداف- زباله و دفع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- تخته- گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - شفاهی- کتبی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید	- بحث گروهی - بازدید - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاس ۳ و ۴	- کسب توانایی تشخیص انواع زباله و راه‌های دفع آن - کسب توانایی به کارگیری روش دفع صحیح زباله	- توانایی تشخیص انواع زباله و راه‌های دفع آن - توانایی بازیافت زباله

جدول دو بعدی اهداف - مبارزه با بندپایان و جوندگان

مفاهیم اساسی ■ مهارت های اساسی □	اهداف جزئی ■ دانشی □ نگرشی □ مهارتی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- مبارزه با بندپایان و جوندگان	- آشنایی با انواع جوندگان و بندپایان در محیط زندگی - آشنایی با نقش جوندگان و بندپایان در بهداشت محیط و مواد غذایی - آشنایی با بیماری هایی که از جوندگان و بندپایان منتقل می شود.	- انواع جوندگان و بندپایان در محیط زندگی - نقش جوندگان و بندپایان در بهداشت محیط و مواد غذایی - بیماری های ناشی از جوندگان و بندپایان	- بحث گروهی - سخنرانی - تحقیق و گزارش - نمایش	- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت ها در کلاس - کتبی - گزارش تحقیق	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش تحقیق	- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف

جدول دو بعدی اهداف- مبارزه به بندپایان و جوندگان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی مهارت‌های ☐ اساسی
- کتاب - مشارکت دانش‌آموزان در - تخته و گچ - منابع مختلف	- توجه به میزان - فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش تحقیق	- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت‌های کلاس - کتبی - گزارش و تحقیق	- بحث گروهی - سخنرانی - تحقیق و گزارش - نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳	- علاقمندی نسبت به شناخت انواع جوندگان و بندپایان در محیط زندگی - علاقمندی نسبت به شناخت نقش جوندگان و بندپایان در بهداشت محیط و مواد غذایی - ایجاد نگرش مناسب برای مقابله با جوندگان و بندپایان محیط زندگی	

جدول دو بعدی اهداف - مبارزه با چوندگان و بندپایان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
<p>- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف</p>	<p>- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید</p>	<p>- مستمر - شفاهی - پاسخ فعالیت‌های کلاسی - کتبی - گزارش تحقیق</p>	<p>- بحث گروهی - سخنرانی - تحقیق و گزارش - نمایش</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳</p>	<p>- کسب توانایی شناخت انواع چوندگان و بندپایان در محیط زندگی - کسب توانایی شناخت نقش چوندگان و بندپایان در بهداشت محیط و مواد غذایی - کسب توانایی درک رابطه میان برخی بیماری‌ها و چوندگان و بندپایان</p>	<p>- توانایی شناخت انواع چوندگان و بندپایان در محیط زندگی و نقش آنها در ایجاد بیماری</p>

جدول دو بعدی اهداف- فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
کتاب - تخته و گچ - فیلم - منابع مختلف	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی براساس چک‌لیست - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش بررسی و تحقیق	- مستمر - شفاهی - کتبی - مشاهده - گزارش فیلم - گزارش بررسی و تحقیق	- بحث گروهی - سخنرانی - نمایش - فیلم - تحقیق و گزارش	- فاضلاب - راه‌های دفع فاضلاب - خطرات فاضلاب - بیماری‌های ناشی از مدفوع - توالی بهداشتی	- آشنایی با فاضلاب - آشنایی با راه‌های دفع فاضلاب - آشنایی با خطرات فاضلاب - آشنایی با بیماری‌هایی که از طریق مدفوع منتقل می‌شود - آشنایی با شرایط یک توالی بهداشتی	- فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع

جدول دو بعدی اهداف - فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع

اهداف جزئی	روش های یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی ☐	رنوس محتوا	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- علاقمندی نسبت به آشنایی با فاضلاب - ایجاد نگرش مناسب در به کارگیری روش صحیح دفع فاضلاب - ایجاد نگرش مناسب مقابله با خطرات فاضلاب - علاقمندی نسبت به به-کارگیری روش های پیشگیری از ایجاد بیماری توسط مدفوع - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با شرایط یک توال بهداشتی	۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵ - فعالیت کلاسی	- مستمر - شفاهی - مشاهده - کتبی - گزارش فیلم - گزارش بررسی و تحقیق	- توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - مشاهده براساس چک لیست - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش بررسی و تحقیق	- کتاب - تخته و گچ - فیلم - منابع مختلف

جدول دو بعدی اهداف - فاضلاب و دفع بهداشتی مدفوع

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- کتاب - تخته و گچ - فیلم - منابع مختلف - پاورپوینت	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش و تحقیق	- مستمر - شفاهی - مشاهده - کتبی - گزارش فیلم - گزارش بررسی و تحقیق	- بحث گروهی - سخنرانی - نمایش - فیلم - بررسی و تحقیق	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- کسب توانایی شناخت فاضلاب - کسب توانایی در بکارگیری روش دفع صحیح فاضلاب - کسب توانایی درک خطرات فاضلاب - کسب توانایی درک استانداردهای یک توالی بهداشتی - کسب توانایی درک رابطه میان برخی بیماری‌ها و مدفوع - کسب توانایی درک استانداردهای یک توالی بهداشتی	- توانایی شناخت فاضلاب و راه‌های دفع آن - توانایی درک خطرات فاضلاب در ایجاد بیماری - توانایی درک استانداردهای یک توالی بهداشتی

جدول دو بعدی هدف - محتوا

جدول دو بعدی اهداف - پوشش گیاهی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ	- بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش فیلم - مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت	- نمایش فیلم - بحث گروهی	- اهمیت پوشش گیاهی	- آشنایی با اهمیت پوشش گیاهی	- پوشش گیاهی

جدول دو بعدی اهداف - پوشش گیاهی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ	- بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش فیلم - مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت	- نمایش فیلم - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲	- ایجاد علاقه در شناخت اهمیت پوشش گیاهی	

جدول دو بعدی اهداف - پوشش گیاهی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ	- بررسی گزارش فیلم - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت	- نمایش فیلم - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲	- کسب توانایی درک اهمیت پوشش گیاهی	- توانایی درک اهمیت پوشش گیاهی

جدول دو بعدی اهداف- پوشش جانوری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته- گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم و بازدید - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش بازدید فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده	- بازدید فیلم - بحث گروهی - سخنرانی	- اهمیت جانوران در زندگی انسان - علل نابودی گونه‌های مختلف جانوران	- آشنایی با اهمیت جانوران در زندگی انسان - آشنایی با علل نابودی گونه‌های مختلف جانوران	- پوشش جانوری

جدول دو بعدی اهداف- پوشش جانوری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	مفاهیم اساسی
					☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ ☐
- فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش بازدید- فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای گروهی - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش بازدید- فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت- های گروهی - مشاهده	- بازدید - فیلم - بحث گروهی - سخنرانی	- فعالیت کلاسی ۲و۱ - فعالیت کلاسی ۴و۳	- علاقمندی به شناسایی نقش و اهمیت جانوران در زندگی انسان - ایجاد نگرش مناسب در شناخت علل نابودی گونه‌های مختلف جانوران	☐ ☐

جدول دو بعدی اهداف- پوشش جانوری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش بازدید- فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده براساس چک لیست	- گزارش بازدید- فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - مشاهده	-بازدید- فیلم - بحث گروهی - سخنرانی	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- کسب توانایی بیان اهمیت جانوران در زندگی انسان - کسب توانایی تحلیل علت نابودی گونه‌های مختلف جانوران	- توانایی شناخت اهمیت جانوران و علل نابودی گونه‌های مختلف آن

جدول دو بعدی اهداف - انرژی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	مفاهیم اساسی □ مهارت‌های اساسی □
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - فیلم - بروشور	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت گروهی - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش فیلم - مشاهده به صورت چک لیست	- میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی - گزارش بازدید - گزارش فیلم - گزارش نمایش	- بحث گروهی - بازدید - فیلم - نمایش	- اهمیت انرژی، اهمیت و انواع آن -راه‌های صرفه‌جویی در مصرف انرژی	- آشنایی با انرژی، اهمیت و انواع آن - آشنایی با راه‌های صرفه‌جویی انرژی	- انرژی

جدول دو بعدی اهداف- انرژی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - بروشور - فیلم	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت- های گروهی - بررسی گزارش بازدید و فیلم - مشاهده به صورت چک لیست	- میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی - گزارش بازدید - گزارش فیلم و نمایش	- بحث گروهی - بازدید - فیلم - نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- علاقمندی به آشنایی با انرژی و اهمیت و انواع آن - ایجاد نگرش مناسب برای صرفه جویی در مصرف انرژی	

جدول دو بعدی اهداف - انرژی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - بروشور - فیلم	- توجه به میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی - بررسی گزارش بازدید - فیلم - مشاهده به صورت چک لیست	- میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی - گزارش بازدید - گزارش فیلم و نمایش	- بحث گروهی - بازدید - فیلم - نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- کسب توانایی شناخت انواع انرژی - کسب توانایی مقابله با اصراف در استفاده از انرژی	- توانایی شناخت انواع انرژی و صرفه‌جویی در مصرف آن

جدول دو بعدی اهداف - جمعیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم-نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی	- گزارش فیلم-نمایش - مستمر - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - شفاهی-کتبی	- نمایش فیلم - نمایش - پرسش و پاسخ	- اثرات سوء - افزایش جمعیت - راه‌های کنترل جمعیت	- آشنایی با اثرات سوء افزایش جمعیت - آشنایی با راه‌های کنترل جمعیت	- جمعیت

جدول دو بعدی اهداف - جمعیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی	- مستمر - گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - شفاهی - کتبی	- نمایش فیلم - نمایش - پرسش و پاسخ	- فعالیت‌های کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت‌های کلاسی ۳ و ۴	- ایجاد علاقه نسبت به شناخت اثرات سوء افزایش جمعیت - علاقمندی نسبت به آشنایی با راه‌های کنترل جمعیت	

جدول دو بعدی اهداف - جمعیت

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی
مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی ☒	۱ و ۲ - فعالیت‌های کلاسی ۳ - فعالیت‌های کلاسی	- نمایش فیلم - نمایش - پرسش و پاسخ - شفاهی - کتبی	- مستمر - گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - شفاهی - کتبی	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی	- تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف - سلامت نوجوانی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم	- مشاهده براساس چک‌لیست - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان درفعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- مشاهده مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم	- سخنرانی - پرسش و پاسخ - بحث‌های گروهی - نمایش فیلم	- تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ - نیازهای دوران بلوغ	- آشنایی با تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ - آشنایی با نیازهای دوران بلوغ	- سلامت نوجوانی

جدول دو بعدی اهداف - سلامت نوجوانی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم	- مشاهده براساس چک‌لیست - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- مشاهده - مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم	- سخنرانی - پرسش و پاسخ - بحث‌های گروهی - نمایش فیلم	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ - ایجاد نگرش مناسب نسبت به نیازهای دوران بلوغ	

جدول دو بعدی اهداف - سلامت نوجوانی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - فیلم	- مشاهده براساس چک‌لیست - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- مشاهده - مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم	- سخنرانی - پرسش و پاسخ - بحث‌های گروهی - نمایش فیلم	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- کسب توانایی تحلیل تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ - کسب توانایی درک نیازهای دوران بلوغ	- توانایی تحلیل تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ - توانایی درک نیازهای دوران بلوغ

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از کودکان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☒ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - سایر منابع	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش	- مراحل رشد کودکان - تغذیه خردسالان	- آشنایی با مراحل رشد کودکان - آشنایی با تغذیه خردسالان	- مراقبت از کودکان

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از کودکان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - سایر منابع	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت‌های کلاسی ۲ و ۳	- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با مراحل رشد کودکان - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با تغذیه خردسالان	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از کودکان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - کتاب - سایر منابع	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت در دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت‌های کلاسی ۲ و ۳	- کسب توانایی درک مراحل رشد کودک - کسب توانایی شناخت نوع تغذیه خردسالان	- توانایی درک مراحل رشد کودک - توانایی شناخت تغذیه خردسالان

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت‌های دوران بارداری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	مفاهیم اساسی
					☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☒ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم و اسلاید	- بررسی گزارش فیلم- اسلاید - بررسی گزارش بازدید و تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای کلاسی	- مستمر - کتبی - شفاهی - گزارش فیلم - گزارش بازدید و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای کلاسی	- سخنرانی - نمایش فیلم و اسلاید - پرسش و پاسخ - بازدید - تحقیق - بحث گروهی	- اهمیت دوران بارداری - علایم بارداری - تغذیه دوران بارداری - بهداشت فردی دوران بارداری - بهداشت روانی دوران بارداری	- آشنایی با اهمیت دوران بارداری - آشنایی با علایم بارداری - آشنایی با تغذیه دوران بارداری - آشنایی با نکات بهداشت فردی در دوران بارداری - آشنایی با بهداشت روانی دوران بارداری	- مراقبت‌های دوران بارداری

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت‌های دوران بارداری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیل و اسلاید - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم - اسلاید - بررسی گزارش بازدید و تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده چک‌لیست	- مستمر - کتبی - شفاهی - گزارش فیلم و اسلاید - گزارش بازدید و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده	- سخنرانی - نمایش فیلم - اسلاید - پرسش و پاسخ - بازدید - تحقیق - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ و ۵ - فعالیت کلاسی ۶	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به اهمیت دوران بارداری - علاقمندی به آشنایی با علایم دوران بارداری - علاقمندی به آشنایی با تغذیه دوران بارداری - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با نکات بهداشت فردی در دوران بارداری - علاقمندی نسبت به آشنایی با بهداشت روانی دوران بارداری	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت‌های دوران بارداری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم و اسلاید - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم و اسلاید - بررسی گزارش بازدید و تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده چک‌لیست	- مستمر - کتبی - شفاهی - گزارش فیلم - اسلاید - گزارش بازدید و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - مشاهده	- سخنرانی - نمایش فیلم و اسلاید - پرسش و پاسخ - بازدید - تحقیق - بحث گروهی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ و ۵ - فعالیت کلاسی ۶	- کسب توانایی درک مناسب نسبت به اهمیت دوران بارداری - کسب توانایی شناخت علائم دوران بارداری - کسب توانایی استفاده از تغذیه صحیح در دوران بارداری - کسب توانایی رعایت نکات بهداشت فردی در دوران بارداری - کسب توانایی تحلیل تغییرات روانی و نیازهای مادر در دوران بارداری	- توانایی درک اهمیت دوران بارداری - توانایی شناخت مراقبت‌های دوران بارداری

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از سالمندان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - کتبی - گزارش بازدید - گزارش تحقیق و بررسی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس	- بازدید - سخنرانی - تحقیق و بررسی	- مشکلات سالمندان - نیازهای روانی سالمندان - نکات بهداشتی و تغذیه‌ای سالمندان	- آشنایی با مشکلات سالمندان - آشنایی با نیازهای روانی سالمندان - آشنایی با نکات بهداشتی و تغذیه‌ای سالمندان	- مراقبت از سالمندان

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از سالمندان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
<p>- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف</p>	<p>- بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی</p>	<p>- مستمر - کتبی - گزارش بازدید - گزارش تحقیق و بررسی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس</p>	<p>- بازدید - سخنرانی - تحقیق و بررسی - فیلم</p>	<p>- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت‌های کلاس ۳ و ۴</p>	<p>- ایجاد نگرش مناسب در حل مشکلات سالمندان - ایجاد نگرش مناسب در برآورده ساختن نیازهای روانی سالمندان - علاقمندی نسبت به آشنایی با نکات بهداشتی و تغذیه‌ای سالمندان</p>	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از سالمندان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
فیلم - تخته-گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - کتبی - گزارش - بازدید- فیلم - گزارش تحقیق و بررسی * توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس	- بازدید - سخنرانی - تحقیق و بررسی - فیلم	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت‌های کلاس ۳ و ۴	- ایجاد نگرش مناسب در حل مشکلات سالمندان - ایجاد نگرش مناسب در برآورده ساختن نیازهای روانی سالمندان - علاقمندی نسبت آشنایی با نکات بهداشتی و تغذیه‌ای سالمندان	- توانایی حل مشکلات سالمندان - توانایی انجام مراقبت‌های دوران سالمندی

جدول دو بعدی اهداف - روابط خانوادگی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- تخته-گچ - کتاب - فیلم - منابع مختلف - پاورپوینت	- بررسی گزارش - فیلم - بررسی گزارش - نمایش - بررسی گزارش - تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم - گزارش نمایش - گزارش تحقیق و بررسی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس	- سخنرانی - نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش - تحقیق و بررسی	- خانواده و انواع آن - نیازهای اساسی کودک در خانواده - وظایف والدین و فرزندان در قبال یکدیگر - مهارت های پرورش فرزند	- آشنایی با تعریف خانواده و انواع آن - آشنایی با نیازهای اساسی کودک در خانواده - آشنایی با وظایف والدین و فرزندان در قبال یکدیگر - آشنایی با مهارت های پرورش فرزند	- روابط خانوادگی

جدول دو بعدی اهداف- روابط خانوادگی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته-گچ - کتاب - فیلم -منابع مختلف - پاورپوینت	- بررسی گزارش - بررسی گزارش - بررسی گزارش - بررسی گزارش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم - گزارش نمایش - گزارش تحقیق و بررسی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس	- سخنرانی - نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش - تحقیق و بررسی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت‌های کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت‌های کلاسی ۴ - فعالیت‌های کلاسی ۵	- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با خانواده و انواع آن - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با نیازهای اساسی کودک در خانواده - ایجاد نگرش مناسب نسبت به شناخت وظایف والدین و فرزندان نسبت به یکدیگر - علاقمندی نسبت به بکارگیری روش‌های پرورش فرزند	

جدول دو بعدی اهداف - روابط خانوادگی

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی	- کسب توانایی شناخت خانواده و انواع آن - کسب توانایی در به کارگیری و طلب نیازهای خود در خانواده - کسب توانایی انجام وظایف در قبال خانواده - توانایی به کارگیری روش‌های پرورش فرزند	- سخنرانی - نمایش فیلم - بحث‌های گروهی - نمایش - تحقیق و بررسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم - گزارش نمایش - گزارش تحقیق و بررسی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش نمایش - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- تخته و گچ - کتاب - فیلم - منابع مختلف - پاورپوینت
☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت‌های کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت‌های کلاسی ۴ - فعالیت‌های کلاسی ۵				

جدول دوبعدی اهداف- پیشگیری از حوادث منزل

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- فیلم - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - گزارش فعالیت در منزل	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی و منزل	- بحث گروهی - نمایش فیلم و تئاتر - فعالیت در منزل	- حوادث داخل منزل - ایمن‌سازی منزل	- آشنایی با حوادث داخل منزل - آشنایی با ایمن کردن قسمت‌های مختلف منزل	- حوادث منزل

جدول دوبعدی اهداف - پیشگیری از حوادث منزل

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم و نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - بررسی گزارش فعالیت در منزل	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فعالیت منزل	- بحث گروهی - نمایش فیلم و تئاتر - فعالیت	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- علاقمندی نسبت به آشنایی با حوادث داخل منزل - ایجاد نگرش نسبت به ایمن کردن قسمت‌های مختلف منزل	

جدول دوبعدی اهداف- پیشگیری از حوادث منزل

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی- یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی	
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی	- کسب توانایی شناخت حوادث داخل منزل - کسب توانایی جهت ایمن‌سازی محیط منزل	- کسب توانایی آشنایی با حوادث داخل منزل - کسب توانایی کاربرد اقدامات جهت ایمن‌سازی قسمت‌های مختلف منزل	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- بحث گروهی - نمایش فیلم - ایفای نقش - فعالیت در منزل	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی و منزل	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - گزارش فعالیت منزل
☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	- کسب توانایی شناخت حوادث داخل منزل - کسب توانایی جهت ایمن‌سازی قسمت‌های مختلف منزل	- کسب توانایی آشنایی با حوادث داخل منزل - کسب توانایی کاربرد اقدامات جهت ایمن‌سازی قسمت‌های مختلف منزل	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی و منزل	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - گزارش فعالیت منزل	

جدول دویبعدی اهداف - پیشگیری از حوادث در مدرسه

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی ☐	- حوادث داخل مدرسه - آشنایی با راه های پیشگیری از حوادث داخل مدرسه	- پرسش و پاسخ - فیلم - اسلاید - بررسی و تحقیق	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و اسلاید و تحقیق - مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی	- بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت کلاسی - بررسی گزارش تحقیق و اسلاید	- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف- پیشگیری از حوادث در مدرسه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم	- بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش تحقیق	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و اسلاید - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش تحقیق	- پرسش و پاسخ - فیلم- اسلاید - تحقیق و بررسی	- فعالیت کلاسی ۱ و ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- علاقمندی نسبت به آشنایی با حوادث داخل مدرسه - ایجاد نگرش در مقابله با حوادث داخل مدرسه	

جدول دویبعدی اهداف - پیشگیری از حوادث در مدرسه

اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐	مهارت های اساسی ☐	اهداف جزئی	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی 			<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی - آشنایی با حوادث در داخل مدرسه - کسب توانایی مقابله با حوادث داخل مدرسه 	<ul style="list-style-type: none"> - پرسش و پاسخ - فیلم - اسلاید - تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش فیلم و اسلاید - توجه به مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم

جدول دویبعدی اهداف- پیشگیری از حوادث در جامعه

مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐	اهداف جزئی دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	رئوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- حوادث در جامعه	- آشنایی با حوادث در گردشگاه ها، تفریحگاه ها و محل های بازی - آشنایی با حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه - راه های پیشگیری از حوادث در جامعه	- حوادث گردشگاه ها و تفریحگاه ها - حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه - راه های پیشگیری از حوادث در جامعه	- فیلم و اسلاید - نمایش - تحقیق و بررسی	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش نمایش - گزارش فیلم و اسلاید - گزارش تحقیق و بررسی	- بررسی گزارش فیلم- اسلاید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - بررسی گزارش نمایش	- کتاب - تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت - منابع مختلف

جدول دویبعدی اهداف - پیشگیری از حوادث در جامعه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش - فیلم - اسلاید - بررسی گزارش - تحقیق و بررسی - بررسی گزارش - نمایش	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش نمایش - گزارش فیلم و اسلاید - گزارش تحقیق و بررسی	- فیلم و اسلاید - نمایش - تحقیق و بررسی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳	- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با حوادث در گردشگاه‌ها و تفریحگاه‌ها و محل بازی - ایجاد نگرش در کاربرد روش‌های کاهش حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه - ایجاد نگرش در زمینه کاهش حوادث در جامعه	

جدول دویبعدی اهداف - پیشگیری از حوادث در جامعه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
کتاب - تخته و گچ - فیلم - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم و اسلاید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - بررسی گزارش نمایش	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش نمایش - گزارش فیلم و اسلاید - گزارش تحقیق و بررسی	- فیلم و اسلاید - نمایش - تحقیق و بررسی	-فعالیت کلاسی ۱ -فعالیت کلاسی ۲ -فعالیت کلاسی ۳	- کسب توانایی کاهش حوادث در گردشگاه‌ها، تفریحگاه‌ها و محل بازی - کسب توانایی تحلیل حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه - کسب توانایی در زمینه کاهش حوادث در جامعه	- توانایی کاهش حوادث در گردشگاه‌ها، تفریحگاه‌ها و محل بازی - توانایی تحلیل حوادث ناشی از تصادف با وسایل نقلیه - توانایی در کاهش حوادث در جامعه

جدول دوبعدی اهداف - مقابله با بلایای طبیعی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم و اسلاید - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- ستمر - شفاهی کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان - گزارش فیلم	- فعالیت عملی - بحث گروهی - نمایش فیلم	- اقدام در قبل، هنگام و بعد از بلایای طبیعی	- آشنایی با اقدام در قبل، هنگام و بعد از بلایای طبیعی	- مقابله با بلایای طبیعی

جدول دوبعدی اهداف- مقابله با بلایای طبیعی

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی	☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی				
- ایجاد نگرش در استفاده از روش های ایمن سازی در قبل، هنگام و بعد از بلایای طبیعی	- فعالیت ۱ و ۲ و ۳ - بحث گروهی - نمایش فیلم	- مستمر - شفاهی- کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت گروهی - گزارش فیلم	- میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- فیلم و اسلاید - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - سایر منابع	

جدول دوبعدی اهداف - مقابله با بلایای طبیعی

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی
مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی ☒					
- توانایی استفاده از روش‌های ایمنی در قبل، هنگام و بعد از بلایای طبیعی	- فعالیت‌های ۱ و ۲ و ۳	- فعالیت عملی - بحث گروهی - نمایش فیلم	- مستمر - شفاهی - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی	- میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت عملی - بررسی گزارش - فیلم	- فیلم و اسلاید - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - سایر منابع

جدول دوبعدی اهداف - کمک‌های اولیه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - فیلم و اسلاید - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش اجرای نمایش - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده گزارش اجرای نمایش - گزارش بازدید - کتبی - شفاهی - گزارش تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - بحث گروهی - فیلم و اسلاید - فعالیت عملی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - نمایش - بازدید - تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - جعبه کمک‌های اولیه و وسایل آن - علایم حیاتی - اقدام در سرمازدگی و گرم‌زدگی - اقدام در زخم و بریدگی - اقدام هنگام شوک - اقدام هنگام خونریزی - اقدام هنگام سوختگی - اقدام هنگام مسمومیت - اقدام هنگام خفگی 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با جعبه کمک‌های اولیه و وسایل آن - آشنایی با علایم حیاتی بدن - آشنایی با اقدام در سرمازدگی و گرم‌زدگی - آشنایی با اقدام در برابر زخم و بریدگی - آشنایی با اقدام در هنگام شوک - آشنایی با اقدام در هنگام خونریزی - آشنایی با اقدام در هنگام سوختگی - آشنایی با اقدام هنگام مسمومیت - آشنایی با اقدام هنگام خفگی 	<ul style="list-style-type: none"> - کمک‌های اولیه

جدول دویبعدی اهداف - کمک‌های اولیه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
-فیلم و اسلاید - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش اجرای نمایش - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده گزارش اجرای نمایش - گزارش بازدید مستمر - کتبی - شفاهی - گزارش بررسی و تحقیق	- بحث گروهی - فیلم و اسلاید - فعالیت‌های عملی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - نمایش - بازدید - تحقیق و بررسی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴ - فعالیت کلاسی ۵ - فعالیت کلاسی ۶ - فعالیت کلاسی ۷ - فعالیت کلاسی ۸ - فعالیت کلاسی ۹	- علاقمندی به آشنایی با وسایل کمک‌های اولیه - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با علایم حیاتی - ایجاد نگرش در به‌کارگیری اقدامات در سرمازدگی و گرم‌زدگی - ایجاد نگرش در به‌کارگیری اقدامات در برابر زخم و بریدگی - علاقمندی در کاربرد اقدامات در هنگام شوک - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با اقدامات هنگام خونریزی - ایجاد علاقه نسبت به مقابله با مسمومیت - ایجاد علاقه نسبت به مقابله با خفگی	

جدول دوبعدی اهداف - کمک‌های اولیه

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- فیلم و اسلاید - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده براساس چک‌لیست - بررسی گزارش اجرای نمایش - بررسی گزارش بازدید - بررسی گزارش تحقیق و بررسی	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - گزارش فیلم و اسلاید - مشاهده - گزارش اجرای نمایش - گزارش بازدید - مستمر - کتبی - شفاهی - گزارش بررسی و تحقیق	- بحث گروهی - فیلم و اسلاید - فعالیت‌های عملی - سخنرانی - پرسش و پاسخ - نمایش - بازدید - تحقیق و بررسی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴ - فعالیت کلاسی ۵ - فعالیت کلاسی ۶ - فعالیت کلاسی ۷ - فعالیت کلاسی ۸ - فعالیت کلاسی ۹	- کسب توانایی آشنایی با وسایل کمک‌های اولیه - کسب توانایی اندازه‌گیری علائم حیاتی - کسب توانایی انجام اقدامات لازم در هنگام گرمزدگی و سرمزدگی - کسب توانایی به‌کارگیری روش‌های کمک‌های اولیه در هنگام زخم و بریدگی - کسب توانایی کاهش عوارض شوک - کسب توانایی آشنایی با اقدامات هنگام خونریزی - کسب توانایی در بکارگیری اقدامات هنگام مسمومیت - کسب توانایی در بکارگیری اقدامات هنگام خفگی	- توانایی شناخت وسایل کمک‌های اولیه و علائم حیاتی - توانایی انجام اقدامات در گرمزدگی - سرمزدگی - زخم - بریدگی - شوک - خونریزی - مسمومیت - خفگی

جدول دویعدی اهداف - بهداشت محیط کار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - فیلم و اسلاید - تخته و گچ - پاورپوینت - کتاب 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - گزارش فیلم و اسلاید - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید - شفاهی - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - فیلم و اسلاید - بحث گروهی - بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - عوامل زیان‌آور محیط کار - ویژگی‌های مناسب محیط کار - وسایل ایمنی و امکانات بهداشتی محیط کار 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با عوامل زیان‌آور محیط کار - آشنایی با ویژگی‌های مناسب محیط کار - آشنایی با وسایل ایمنی و امکانات بهداشتی محیط کار 	<ul style="list-style-type: none"> - بهداشت محیط کار

جدول دوبعدی اهداف- بهداشت محیط کار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم و اسلاید - تخته و گچ - پاورپوینت - کتاب	- بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش بازدید	- مستمر - گزارش فیلم و اسلاید - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش بازدید - شفاهی- کتبی	- فیلم و اسلاید - بحث گروهی - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به کاهش عوامل زیان‌آور محیط کار - علاقمندی نسبت به آشنایی با ویژگی‌های مناسب محیط کار - ایجاد نگرش مناسب در کاربرد وسایل ایمنی و امکانات بهداشتی محیط کار	

جدول دویعدی اهداف - بهداشت محیط کار

اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐	مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی 			<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت های کلاسی ۲ و ۳ - فعالیت کلاسی ۴ 	<ul style="list-style-type: none"> - فیلم و اسلاید - بحث گروهی - بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - گزارش فیلم و اسلاید - توجه به مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - گزارش بازدید - شفاهی - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم و اسلاید - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش بازدید 	<ul style="list-style-type: none"> - فیلم و اسلاید - تخته و گچ - پاورپوینت - کتاب
	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی آشنایی با عوامل زیان آور محیط کار - توانایی درک ویژگی های مناسب محیط کار - توانایی کاربرد وسایل ایمنی و استفاده از امکانات بهداشتی در محیط کار 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی آشنایی با عوامل زیان آور محیط کار - کسب توانایی درک ویژگی های مناسب محیط کار - کسب توانایی کاربرد وسایل ایمنی و استفاده از امکانات بهداشتی در محیط کار 					

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای عملی و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- نمایش فیلم - فعالیت عملی - نمایش فیلم - بحث گروهی - سخنرانی	- اثرات نرمش در سلامت فرد - نرمش مناسب برای تناسب اندام فوری - نرمش مناسب برای تناسب اندام بلند مدت - هدف، اصول و مبانی تربیت بدنی و بازی در جامعه	- آشنایی با آمادگی جسمانی و برخی از آزمون‌های آن - آشنایی با راه‌های کلی مناسب نرمش برای تناسب اندام فوری - آشنایی با راه‌های کلی مناسب نرمش برای تناسب اندام بلند مدت - آشنایی با هدف، اصول و مبانی تربیت بدنی و بازی در جامعه	- تحرک بدنی و تناسب اندام

جدول دو بعدی اهداف - اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام

مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد نگرش مناسب در کسب آمادگی جسمانی و حرکتی - ایجاد نگرش مناسب نسبت به انجام راه های مناسب نرمش برای تناسب اندام فوری - علاقمندی در به کارگیری راه های کلی مناسب نرمش برای تناسب اندام بلند مدت - ایجاد علاقه نسبت به شناخت هدف، اصول و مبانی تربیت بدنی و بازی در جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - نمایش فیلم - فعالیت عملی - فعالیت عملی - نمایش فیلم - بحث گروهی - سخنرانی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت ها 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های عملی و بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت تحرک بدنی و تناسب اندام

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت- های عملی و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- نمایش فیلم - فعالیت عملی - نمایش فیلم - بحث گروهی - سخنرانی	-فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- کسب توانایی به دست آوردن آمادگی جسمانی و حرکتی - کسب توانایی انجام نرمش‌های مناسب برای تناسب اندام فوری - کسب توانایی در اجرای نرمش مناسب برای تناسب اندام بلندمدت - کسب توانایی در ک هدف و اصول و مبانی تربیت بدنی و بازی در جامعه	- کسب آمادگی جسمانی و حرکتی - انجام نرمش برای تناسب اندام فوری و بلندمدت - درک هدف ورزش و بازی در جامعه

جدول دو بعدی اهداف- انواع ورزش، ایمنی و قوانین آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	مفاهیم اساسی □ مهارت‌های اساسی □
- تخته و گچ - فیلم - کتاب - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت- های کلاسی، بحث گروهی، بارش فکری	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و بحث گروهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بحث گروهی و بارش فکری	- نمایش فیلم - سخنرانی - بحث گروهی - بارش فکری	- انواع ورزش آموزشی - زمان و مکان مناسب ورزش - اصول ایمنی و قوانین ورزشکار بودن - پذیرش مسئولیت در فعالیت‌های ورزشی	- آشنایی با انواع ورزش رایج آموزشی و چند شیرین‌کاری - آشنایی زمان و مکان مناسب ورزش - آشنایی با اصول ایمنی، قوانین ورزشکار بودن - آشنایی با همکاری و پذیرش مسئولیت در فعالیت‌های ورزشی	- انواع ورزش، ایمنی و قوانین آن

جدول دو بعدی اهداف- انواع ورزش، ایمنی و قوانین آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
- تخته و گچ - فیلم - کتاب -منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای کلاسی، بحث گروهی و بارش گروهی	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و بحث گروهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای بحث گروهی و بارش فکری	- نمایش فیلم - سخنرانی - بحث گروهی - بارش فکری	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴	- ایجاد علاقه نسبت به انجام انواع ورزش رایج آموزشگاهی و چند شیرین‌کاری - ایجاد نگرش مناسب نسبت به انجام ورزش در رمان و مکان مناسب - علاقمندی نسبت به انجام همکاری و پذیرش مسئولیت در فعالیتهای ورزشی - علاقمندی نسبت به کارگیری اصول ایمنی و قوانین ورزشکار بودن	

جدول دو بعدی اهداف- انواع ورزش، ایمنی و قوانین آن

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی	- کسب توانایی انجام انواع ورزش رایج آموزشی و چند شیرین کاری - کسب توانایی انجام ورزش در زمان و مکان مناسب - کسب توانایی اجرای نکات ایمنی و قوانین ورزشکار بودن - توانایی پذیرش مسئولیت در فعالیت های ورزشی - کسب توانایی اجرای نکات ایمنی و قوانین ورزشکار بودن - توانایی پذیرش مسئولیت در فعالیت های ورزشی	- نمایش فیلم - سخنرانی - بحث گروهی - بارش فکری	- مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش فیلم و بحث گروهی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های بارش گروهی و بارش فکری	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی، بحث گروهی و بارش گروهی	- تخته و گچ - فیلم - کتاب - منابع مختلف

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت بازی و اهداف آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	مفاهیم اساسی ■ مهارت های اساسی □
- تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف	- مشاهده از طریق چک لیست - میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- مستمر - شفاهی - کتبی - مشاهده - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- سخنرانی - بحث گروهی - فعالیت عملی- نمایش	- شرایط یک اسباب بازی خوب - تاثیر بازی در سلامت - چند نوع بازی	- آشنایی با شرایط یک اسباب بازی خوب - آشنایی با تاثیر بازی در سلامت - آشنایی با چند نوع بازی	- بازی و انواع آن

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت بازی و انواع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف	- مشاهده از طریق چک لیست - میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- مستمر - شفاهی - کتبی - مشاهده - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- سخنرانی - بحث گروهی - فعالیت عملی- نمایش	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ و ۴	- ایجاد نگرش مناسب در کاربرد یک اسباب بازی خوب - ایجاد نگرش مناسب نسبت به تاثیر بازی در سلامت - علاقمندی نسبت به انجام چند نوع بازی	

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت بازی و انواع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف	- مشاهده از طریق چک لیست - میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- مستمر - شفاهی - کتبی - مشاهده - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و فعالیت عملی	- سخنرانی - بحث گروهی - فعالیت عملی-نمایش	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ و ۴	- کسب توانایی شناخت یک اسباب بازی خوب - کسب توانایی درک تاثیر بازی و سلامت - کسب توانایی شناخت چند نوع بازی	- توانایی شناخت یک اسباب بازی خوب - توانایی درک تاثیر بازی و سلامت - کسب توانایی شناخت چند نوع بازی

جدول دو بعدی اهداف- مهارت های حرکتی

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	مفاهیم اساسی ■ مهارت های اساسی □
فیلم - تخته و گچ - منابع مختلف - پاورپوینت -	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت- های بارش فکری و سخنرانی	- مستمر - شفاهی - کتبی - مشاهده - توجه به مشارکت دانش آموزان در بحث های گروهی و فعالیت عملی	- سخنرانی - فعالیت عملی - فیلم - بارش فکری - تحقیق و بررسی	- مفاهیم حرکت - مهارت هایی که با دست انجام می شود -مهارت های حرکتی -مهارت های غیر حرکتی -سیر تحولی مهارت های بدنی	- آشنایی با مفاهیم حرکتی از طریق فعالیت - آشنایی با مهارت هایی که با دست انجام می شود - آشنایی با مهارت های حرکتی - آشنایی با مهارت های غیر حرکتی - آشنایی سیر تحولی مهارت های بدنی	- مهارت های حرکتی

جدول دو بعدی اهداف- مهارت های حرکتی

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های بارش فکری و سخنرانی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های بارش فکری و سخنرانی - گزارش تحقیق و بررسی	- سخنرانی - فعالیت عملی - فیلم - بارش فکری - تحقیق و بررسی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵	- علاقمندی نسبت به مفاهیم حرکت از طریق فعالیت - ایجاد علاقه نسبت به به کارگیری چند مهارت که با دست انجام می شود - ایجاد علاقه نسبت به توسعه مهارت های حرکتی - ایجاد علاقه نسبت به توسعه مهارت های غیر حرکتی - آشنایی با سیر تحولی مهارت های بدنی	

جدول دو بعدی اهداف- مهارت های حرکتی

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی	
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی	- توانایی شناخت مفاهیم حرکت - توانایی استفاده از چند مهارت که با دست انجام می شود - توانایی توسعه مهارت های حرکتی- غیر حرکتی - توانایی شناخت سیر تحولی مهارت های بدنی	- کسب توانایی شناخت مفاهیم حرکت از طریق فعالیت - کسب توانایی استفاده از چند مهارت که با دست انجام می شود - کسب توانایی توسعه مهارت های حرکتی - کسب توانایی توسعه مهارت های غیر حرکتی - کسب توانایی شناخت سیر تحولی مهارت های بدنی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵	- سخنرانی - فعالیت عملی - فیلم - بارش فکری - تحقیق و بررسی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های بارش فکری و سخنرانی - گزارش تحقیق و بررسی - کتبی	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های بارش فکری و سخنرانی - پاورپوینت

جدول دو بعدی اهداف - حرکات اصلاحی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته - گچ - فیلم - کتاب	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی	- فعالیت عملی - فیلم - نمایش	- مراقبت از اندام - های حرکتی	- آشنایی با نحوه مراقبت از اندام‌های حرکتی	- حرکات اصلاحی

جدول دو بعدی اهداف - حرکات اصلاحی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- تخته - گچ - فیلم - کتاب	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت - های عملی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی	- فعالیت عملی - فیلم - نمایش	- فعالیت ۱ و ۲ و ۳	- ایجاد نگرش نسبت به مراعات نکات مربوط به مراقبت از اندام‌های حرکتی	

جدول دو بعدی اهداف - حرکات اصلاحی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - فیلم - کتاب	- بررسی گزارش فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت-های عملی	- مستمر - شفاهی - گزارش فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی	- فعالیت عملی - فیلم - نمایش	- فعالیت ۱ و ۲ و ۳	- کسب توانایی استفاده از نکات بهداشتی در مورد مراقبت از اندامهای حرکتی	- توانایی مراقبت از اندامهای حرکتی

جدول دو بعدی اهداف - مواد نیروزا

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیتهای بحث گروهی، بارش فکری	- مستمر - شفاهی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی و بارش فکری	- سخنرانی - بارش فکری - بحث فکری	- مواد نیروزا - اثرات مواد نیروزا بر بدن	- آشنایی با مواد نیروزا - آشنایی با اثرات مواد نیروزا بر بدن	- مواد نیروزا

جدول دو بعدی اهداف- مواد نیروزا

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش آموز در بحث گروهی و ایفای نقش	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید - توجه به مشارکت دانش آموزان در بحث گروهی و ایفای نقش	- بازدید - بحث گروهی - ایفای نقش	- فعالیت ۱ و ۲ - ایفای نقش	- علاقمندی در مورد شناخت انواع مواد نیروزا - ایجاد نگرش نسبت به عدم استفاده از مواد نیروزا	

جدول دو بعدی اهداف - مواد نیروزا

اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
<p>دانشی ☐</p> <p>نگرشی ☐</p> <p>مهارتی ☒</p>	<p>- توانایی شناخت مواد نیروزا</p> <p>- توانایی مقابله با مصرف مواد نیروزا</p>	<p>- فعالیت ۱ و ۲</p> <p>- فعالیت ۳</p>	<p>- بازدید- بحث گروهی</p> <p>- ایفای نقش</p>	<p>- مستمر</p> <p>- شفاهی</p> <p>- کتبی</p> <p>- گزارش بازدید</p> <p>- توجه به مشارکت دانش آموزان در بحث گروهی و ایفای نقش</p>	<p>- بررسی گزارش بازدید</p> <p>- میزان مشارکت دانش آموز در بحث گروهی و ایفای نقش</p>	<p>- تخته و گچ</p> <p>- کتاب</p> <p>- منابع مختلف</p>

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت و تغذیه ورزشی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم و بحث گروهی و نمایش	- گزارش فیلم - بحث گروهی و نمایش - مستمر - شفاهی - کتبی	- بحث گروهی - فیلم - نمایش	- نکات بهداشتی و تغذیه‌ای در ورزش	- آشنایی با نکات بهداشتی و تغذیه‌ای در ورزش	- بهداشت و تغذیه ورزشی

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت و تغذیه ورزشی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- فیلم - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم و بحث گروهی و نمایش	- گزارش فیلم و بحث گروهی و نمایش - مستمر - شفاهی - کتبی	- بحث گروهی - فیلم - نمایش	- فعالیت ۱ و ۲ و ۳	- ایجاد علاقمندی نسبت به رعایت نکات بهداشتی و تغذیه‌ای در ورزش	

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت و تغذیه ورزشی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- فیلم - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم و بحث گروهی و نمایش	- گزارش فیلم و بحث گروهی و نمایش - مستمر - شفاهی - کتبی	- بحث گروهی - فیلم - نمایش	- فعالیت ۱ و ۲ و ۳	- کسب توانایی رعایت نکات بهداشتی و تغذیه‌ای در ورزش	- توانایی انجام نکات بهداشتی و تغذیه‌ای در ورزش

جدول دوبعدی اهداف - شناخت خود و عزت نفس

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					دانشی ☒	نگرشی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - نتیجه ایفای نقش 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - گزارش تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت عملی - ایفای نقش - بحث گروهی - تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - تفاوت‌های فردی - دوست‌یابی - ارزش‌ها - مقابله با فشارهای روانی 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با تفاوت‌های فردی - آشنایی با روش دوست‌یابی - آشنایی با ارزش‌ها - آشنایی با روش مقابله با فشارهای روانی 	<ul style="list-style-type: none"> - شناخت خود و عزت نفس

جدول دوبعدی اهداف - شناخت خود و عزت نفس

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی	☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	- فعالیت عملی - ایفای نقش - بحث گروهی - تحقیق و بررسی	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های عملی - بحث گروهی - فعالیت های عملی - بحث گروهی - گزارش تحقیق و بررسی	- میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های عملی - بحث گروهی - بررسی گزارش تحقیق و نتیجه ایفای نقش	- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف - شناخت خود و عزت نفس

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - بررسی گزارش تحقیق و بررسی - بررسی نتیجه ایفای نقش	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - گزارش تحقیق و بررسی	- فعالیت عملی - ایفای نقش - بحث گروهی - تحقیق و بررسی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- کسب توانایی درک تفاوت‌های فردی - کسب توانایی یافتن دوست - کسب توانایی درک ارزش‌ها - کسب توانایی بکارگیری روش‌های مقابله با فشارهای فردی	

جدول دوبعدی اهداف- احساسات و عواطف

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - نتیجه ایفای نقش و سخنرانی - بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت عملی - بحث گروهی - ایفای نقش و سخنرانی	- فعالیت‌های عملی - داستان - ایفای نقش - سخنرانی - بحث گروهی	- انواع احساسات و عواطف - روش‌های ابراز احساسات - هیجان‌ها و راه‌های مقابله با آن	- آشنایی با انواع احساسات و عواطف - آشنایی با روش‌های ابراز احساسات - آشنایی با هیجان‌ها و راه‌های مقابله با آن	- احساسات و عواطف

جدول دوبعدی اهداف - احساسات و عواطف

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت دانش‌آموز - در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی و سخنرانی - نتیجه سخنرانی - ایفای نقش 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - کتبی - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - ایفای نقش و سخنرانی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت‌های عملی - داستان - ایفای نقش - سخنرانی - بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ و ۲ - فعالیت ۳ و ۴ - فعالیت ۵ و ۶ 	<ul style="list-style-type: none"> - علاقمندی نسبت به شناخت انواع احساسات و عواطف - علاقمندی نسبت به استفاده از روش‌های ابراز احساسات - ایجاد نگرش مناسب نسبت به شناخت هیجان‌ها و راه‌های مقابله با آن 	

جدول دوبعدی اهداف- احساسات و عواطف

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی و سخنرانی - ایفای نقش 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی- کتبی - توجه به مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی - بحث گروهی - ایفای نقش و سخنرانی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت‌های عملی - داستان - ایفای نقش - سخنرانی - بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ و ۲ - فعالیت ۳ و ۴ - فعالیت ۵ و ۶ 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی شناخت انواع احساسات - کسب توانایی بروز مناسب احساسات - کسب توانایی مقابله با هیجان‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی شناخت انواع احساسات و عواطف - توانایی بروز مناسب احساسات - توانایی مقابله با هیجان‌ها

جدول دوبعدی اهداف - تصمیم گیری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی	- بارش فکری - سخنرانی - ایفای نقش	- اهمیت و نقش تصمیم‌گیری الگوی تصمیم‌گیری - مراحل تصمیم‌گیری	- آشنایی با اهمیت و نقش تصمیم‌گیری - آشنایی با یک الگوی تصمیم‌گیری - آشنایی با مراحل تصمیم‌گیری	- تصمیم‌گیری

جدول دوبعدی اهداف - تصمیم گیری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های کلاسی	- بارش فکری - سخنرانی - ایفای نقش	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳	- علاقمندی نسبت به شناخت اهمیت و نقش تصمیم‌گیری - ایجاد علاقه در رایه یک الگوی تصمیم‌گیری - ایجاد نگرش مناسب در به‌کارگیری مراحل تصمیم‌گیری	

جدول دوبعدی اهداف - تصمیم گیری

اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی درک اهمیت و نقش تصمیم‌گیری - کسب توانایی در ارائه یک الگوی تصمیم‌گیری - کسب توانایی در به-کارگیری مراحل تصمیم‌گیری 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ 	<ul style="list-style-type: none"> - بارش فکری - سخنرانی - ایفای نقش 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - کتبی - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف- برقراری ارتباط

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها	- تحقیق - فعالیت‌های عملی - ایفای نقش - سخنرانی - بارش فکری	- پیام‌های کلامی و غیرکلامی - برقراری ارتباط - شناخت دیگران - موانع ارتباطی	- آشنایی با پیام‌های کلامی و غیرکلامی - آشنایی با شرایط برقراری ارتباط - آشنایی با روش شناخت دیگران - آشنایی با موانع ارتباطی	- ارتباط

جدول دوبعدی اهداف - برقراری ارتباط

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<p>- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف</p>	<p>- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها</p>	<p>- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها</p>	<p>- تحقیق - فعالیت‌های عملی - ایفای نقش - سخنرانی - بارش فکری</p>	<p>- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴</p>	<p>- ایجاد علاقه نسبت به شناخت پیام‌های کلامی و غیرکلامی - ایجاد علاقه در ایجاد شرایط برای برقراری ارتباط - علاقمندی در به-کارگیری روش‌های شناخت دیگران - ایجاد نگرش مناسب در از میان برداشتن موانع ارتباطی</p>	

جدول دوبعدی اهداف- برقراری ارتباط

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌ها	- تحقیق - فعالیت‌های عملی - ایفای نقش - سخنرانی - بارش فکری	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳	- کسب توانایی تشخیص پیام‌های کلامی از غیر کلامی - کسب توانایی برقراری ارتباط - کسب توانایی به- کارگیری روش‌های شناخت دیگران - کسب توانایی در برطرف نمودن موانع ارتباطی	- توانایی شناخت پیام‌های کلامی از غیر کلامی - توانایی برقراری ارتباط

جدول دوبعدی اهداف - تفکر نقاد

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی - کتبی	- فعالیت عملی - بحث گروهی	- تفکر نقاد - روش استفاده از تفکر نقاد	- آشنایی با تفکر نقاد - آشنایی با روش استفاده از تفکر نقاد	- تفکر نقاد

جدول دوبعدی اهداف - تفکر نقاد

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی	☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی				
- علاقمندی به شناخت تفکر نقاد - ایجاد علاقه در استفاده از روش تفکر نقاد	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- فعالیت عملی - بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی - کتبی	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی	- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف - تفکر نقاد

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی	دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی ☒	فعالیت عملی - بحث گروهی	مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی - کتبی -	توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی و بحث گروهی	کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف -
- کسب توانایی شناخت تفکر نقاد - کسب توانایی استفاده از روش تفکر نقاد	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲				

جدول دوبعدی اهداف- روابط همسالان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ■ دانشی □ نگرشی □ مهارتی	مفاهیم اساسی ■ مهارت‌های اساسی □
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت عملی - بحث گروهی - بارش فکری - بررسی گزارش تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های عملی، بحث گروهی - بارش فکری - گزارش تحقیق - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - ایفای نقش - بحث گروهی - سخنرانی - بارش فکری - تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - دوستی - تعصب و تبعیض - تعهد در روابط - فشار همسالان 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با مفهوم دوستی - آشنایی با مفهوم تعصب و تبعیض - آشنایی با مفهوم تعهد در روابط - آشنایی با مفهوم فشار از طرف همسالان 	<ul style="list-style-type: none"> - روابط همسالان

جدول دوبعدی اهداف - روابط همسالان

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<p>- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف</p>	<p>- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی، بحث گروهی، بارش فکری - بررسی گزارش تحقیق</p>	<p>- مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های عملی، بحث گروهی، بارش فکری - گزارش تحقیق - کتبی</p>	<p>- ایفای نقش - بحث گروهی - سخنرانی - بارش فکری - تحقیق</p>	<p>- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴</p>	<p>- ایجاد علاقه در شناخت مفهوم دوستی - ایجاد علاقه در شناخت مفهوم تبعیض و تعصب - ایجاد نگرش مناسب در پذیرش تعهد در روابط - علاقمندی در به-کارگیری روش‌های مقابله با فشار از طرف همسالان</p>	

جدول دوبعدی اهداف- روابط همسالان

اهداف جزئی	اهداف جزئی	اهداف جزئی	اهداف جزئی	اهداف جزئی	اهداف جزئی
☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی	دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی ☒	رؤوس محتوا	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری رسانه های آموزشی
- توانایی درک مفهوم دوستی - توانایی درک مفهوم تعصب و تبعیض - توانایی پذیرش تعهد در روابط - توانایی مقابله با فشارهای همسالان	- کسب توانایی درک مفهوم دوستی - کسب توانایی درک مفهوم تعصب و تبعیض - کسب توانایی پذیرش تعهد - کسب توانایی مقابله با فشار همسالان	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- ایفای نقش - بحث گروهی - سخنرانی - بارش فکری - تحقیق	- مستمر - شفاهی - میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های عملی، بحث گروهی و بارش فکری - فعالیت های عملی، بحث گروهی، بارش فکری - گزارش تحقیق کتبی	- توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت عملی، بحث گروهی و بارش فکری - بررسی گزارش تحقیق - کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف - عادات ناسالم

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف - فیلم	- میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی - گزارش فیلم	- بحث گروهی - سخنرانی - فیلم	- عادات ناسالم - پیامدهای رفتارهای پرخطر	- آشنایی با تعریف عادات ناسالم - پیامدهای کوتاه و بلندمدت رفتارهای پرخطر	- عادات ناسالم

جدول دوبعدی اهداف- عادات ناسالم

اهداف جزئی	روش های یاددهی- یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی	☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	- روش های - یاددهی- یادگیری	- شیوه های ارزشیابی	- رسانه های آموزشی
- ایجاد نگرش مناسب نسبت به عادات ناسالم - علاقمندی نسبت به شناخت پیامدهای کوتاه و بلندمدت رفتارهای پرخطر	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲-۳	- بحث گروهی - گزارش فیلم - سخنرانی	- میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- تخته و گچ - کتاب - منابع مختلف - فیلم

جدول دوبعدی اهداف - عادات ناسالم

اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐	مهارت های اساسی ☒	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی ☒	- توانایی درک عادات ناسالم - توانایی تشخیص پیامدهای کوتاه و بلندمدت رفتارهای پرخطر	- کسب توانایی درک عادات ناسالم - کسب توانایی تشخیص پیامدهای کوتاه و بلندمدت رفتارهای پرخطر	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- بحث گروهی - سخنرانی - گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - گزارش فیلم	- میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی - بررسی گزارش فیلم	- تخته و گچ - کتاب - فیلم - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف- اعتیاد

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					دانشی ■ نگرشی □ مهارتی □	مفاهیم اساسی ■ مهارت‌های اساسی □
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف - فیلم	- بررسی گزارش - بازدید و تحقیق - میزان مشارکت - دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - بحث گروهی - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید و بررسی و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - بحث گروهی - کتبی - گزارش فیلم	- بررسی و تحقیق - فیلم - سخنرانی - بازدید - بحث گروهی	- اعتیاد و انواع آن - مراحل اعتیاد - اثرات اعتیاد بر خانواده و جامعه - روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد - پیشگیری از اعتیاد	- آشنایی با اعتیاد و انواع آن - آشنایی با مراحل اعتیاد - آشنایی با اثرات زیان‌بار اعتیاد بر خانواده و جامعه - آشنایی با روش‌های مداخله درمان و ترک اعتیاد - آشنایی با روش‌های پیشگیری از اعتیاد	- اعتیاد

جدول دویبعدی اهداف - اعتبار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	مفاهیم اساسی ☐
					☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف - فیلم	- بررسی گزارش بازدید و تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بحث گروهی - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بحث گروهی - کتبی - گزارش فیلم	- بررسی و تحقیق - فیلم - سخنرانی - بازدید - بحث گروهی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- علاقمندی نسبت به آشنایی با انواع اعتیاد و مراحل آن - ایجاد علاقه نسبت به درک اثرات زیان‌بار اعتیاد بر خانواده و جامعه - علاقمندی نسبت به شناخت روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد - ایجاد نگرش مناسب نسبت به به‌کارگیری روش‌های پیشگیری از اعتیاد	

جدول دوبعدی اهداف - اعتیاد

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف - فیلم	- بررسی گزارش بازدید و تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بحث گروهی و... - بررسی گزارش فیلم	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید و تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بحث گروهی - کتبی - گزارش فیلم	- بررسی و تحقیق - فیلم - سخنرانی - بازدید - بحث گروهی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- کسب توانایی شناخت اعتیاد و مراحل آن - کسب توانایی تشخیص اثرات زیانبار اعتیاد بر خانواده و جامعه - کسب توانایی شناخت روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد - کسب توانایی پیشگیری از اعتیاد	- توانایی شناخت اعتیاد و مراحل آن - توانایی تشخیص اثرات زیانبار اعتیاد بر خانواده و جامعه - توانایی شناخت روش‌های مداخله، درمان و ترک اعتیاد - توانایی پیشگیری از اعتیاد

جدول دوبعدی اهداف- مواد مخدر و انواع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم و اسلاید	- بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی - بررسی گزارش فیلم و اسلاید	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و... - گزارش فیلم و اسلاید - کتبی	- بحث گروهی - اسلاید و فیلم - بازدید - ایفای نقش - سخنرانی	- داروها و سوء استفاده از آن - انواع مواد مخدر و تأثیر آن بر بدن - اثرات استفاده از چند ماده مخدر بر هم	- آشنایی با داروها و سوء استفاده از آنها - آشنایی با انواع مواد مخدر و تأثیر آنها بر بدن - آشنایی با اثرات استفاده از چند ماده مخدر بر هم	- مواد مخدر

جدول دوبعدی اهداف- مواد مخدر و انواع آن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم و اسلاید	- بررسی گزارش بازدید و فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید، فیلم و اسلاید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- بحث گروهی - اسلاید و فیلم - بازدید - ایفای نقش - سخنرانی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ و ۳ - فعالیت ۴	- ایجاد علاقه نسبت به شناخت داروها و موارد سوء استفاده از آنها - ایجاد نگرش مناسب در مورد انواع مواد مخدر و اثرات سوء آن بر بدن - ایجاد نگرش مناسب در مورد اثرات سوء استفاده از چند ماده مخدر بر هم	

جدول دوبعدی اهداف - مواد مخدر و انواع آن

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش‌های یاددهی - یادگیری	شیوه‌های ارزشیابی	ابزار اندازه‌گیری	رسانه‌های آموزشی	
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی	- کسب توانایی درک تأثیر سوء مواد مخدر بر بدن - کسب توانایی تشخیص اثرات زیانبار استفاده از چند ماده مخدر با هم - توانایی شناخت دارو و اثرات سوء آن	- فعالیت ۱ و ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- بازدید - ایفای نقش - سخنرانی - بحث گروهی - اسلاید- فیلم	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید و فیلم - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی	- بررسی گزارش بازدید و فیلم - میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی	- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - فیلم و اسلاید
☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	- کسب توانایی درک تأثیر سوء مواد مخدر بر بدن - کسب توانایی تشخیص اثرات زیانبار استفاده از چند ماده مخدر با هم - کسب توانایی شناخت دارو و موارد سوء استفاده از آن					

جدول دوبعدی اهداف- اثر سیگار بر بدن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی و نمایش	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت در فعالیت عملی و نمایش	- تحقیق - فعالیت عملی - نمایش	- بیماری‌های ناشی از مصرف سیگار - پیشگیری از مصرف سیگار	- آشنایی با بیماری‌های ناشی از مصرف سیگار - آشنایی با روش پیشگیری از مصرف سیگار	- سیگار

جدول دویبعدی اهداف - اثر سیگار بر بدن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی و نمایش	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت عملی و نمایش	- تحقیق - فعالیت عملی - نمایش	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با بیماری‌های ناشی از مصرف سیگار - ایجاد نگرش مناسب نسبت به استفاده از روش پیشگیری از مصرف سیگار	

جدول دویبعدی اهداف- اثر سیگار بر بدن

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت عملی و نمایش	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت عملی و نمایش	- تحقیق - نمایش - فعالیت عملی	- فعالیت ۱	- کسب توانایی استفاده از روش‌های کارآمد مقابله با مصرف سیگار	- توانایی مقابله با مصرف سیگار

جدول دویبعدی اهداف - خشونت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی، بارش فکری و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت گروهی، بارش فکری و بحث گروهی - کتبی	- بارش فکری - فعالیت عملی - ایفای نقش - بحث گروهی - سخنرانی	- رابطه استرس منفی با خشونت - عوامل مؤثر بر خشونت - نقش فرد و خانواده در کاهش خشونت و پیشگیری از آن - اثرات خشونت بر خانواده	- آشنایی با رابطه استرس منفی با خشونت - آشنایی با عوامل مؤثر بر خشونت - آشنایی با نقش فرد و خانواده در کاهش خشونت و پیشگیری از آن - آشنایی با اثرات خشونت بر خانواده	- خشونت

جدول دوبعدی اهداف - خشونت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی، بارش فکری و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت گروهی، بارش فکری و بحث گروهی - کتبی	- بارش فکری - فعالیت عملی - ایفای نقش - سخنرانی - بحث گروهی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به درک رابطه استرس منفی با خشونت - علاقمندی نسبت به شناخت عوامل مؤثر بر خشونت - علاقمندی نسبت به استفاده از روش‌های کارآمد مقابله با خشونت - ایجاد علاقه نسبت به شناخت اثر خشونت در خانواده	

جدول دوبعدی اهداف - خشونت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - بارش فکری - بحث گروهی و...	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت گروهی، بارش فکری و بحث گروهی - کتبی	- بارش فکری - فعالیت عملی - ایفای نقش - بحث گروهی - سخنرانی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴	- کسب توانایی تشخیص رابطه میان استرس منفی و خشونت - کسب توانایی تشخیص عوامل مؤثر بر شناخت - توانایی استفاده از روش‌های کاهش خشونت و پیشگیری از آن - کسب توانایی استفاده از روش‌های کارآمد در کاهش خشونت و یا پیشگیری از آن - کسب توانایی درک اثر خشونت بر خانواده	- توانایی تشخیص ارتباط میان استرس منفی و خشونت - توانایی تشخیص عوامل مؤثر بر شناخت - توانایی استفاده از روش‌های کاهش خشونت و پیشگیری از آن - توانایی درک اثر خشونت بر خانواده

جدول دوبعدی اهداف- ایدز

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی و بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی و بحث گروهی - گزارش نمایش - کتبی	- بحث گروهی - تحقیق - سخنرانی - فعالیت‌های عملی - نمایش	- ایدز و راه‌های انتقال آن - روش‌های پیشگیری از ایدز - تأثیرات HIV/AIDS بر خانواده و جامعه - درمان ایدز - کمک به بیماران ایدزی	- آشنایی با بیماری ایدز و راه‌های انتقال آن - آشنایی با روش‌های پیشگیری از ایدز - آشنایی با تأثیرات HIV/AIDS بر خانواده و جامعه - آشنایی با روش درمان بیماری ایدز - آشنایی با روش‌های کمک به بیماران ایدزی	

جدول دویبعدی اهداف - ایدز

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی، بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی و بحث گروهی - گزارش نمایش فیلم - کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - بحث گروهی - نمایش - تحقیق - سخنرانی - فعالیت‌های عملی - نمایش 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵ 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی با بیماری ایدز و راه‌های انتقال آن - ایجاد نگرش مناسب نسبت به بکارگیری روش‌های کارآمد پیشگیری از ایدز - ایجاد نگرش مناسب نسبت به شناخت تأثیرات HIV/AIDS بر خانواده و جامعه - ایجاد علاقه نسبت به شناخت درمان بیماری ایدز - ایجاد نگرش نسبت به کمک به بیماران ایدزی 	

جدول دویبعدی اهداف- ایدز

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش نمایش - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی و بحث گروهی - بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش تحقیق - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی و بحث گروهی - گزارش نمایش فیلم - کتبی	- بحث گروهی - نمایش - تحقیق - سخنرانی - فعالیت گروهی - نمایش	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵	- کسب توانایی تشخیص راه‌های انتقال ایدز - کسب توانایی به- کارگیری روش‌های پیشگیری از ایدز - کسب توانایی تشخیص اثرات HIV/AIDS بر خانواده و جامعه - کسب توانایی شناخت درمان بیماری ایدز - کسب توانایی کمک به بیماران ایدزی	- توانایی تشخیص راه‌های انتقال ایدز - توانایی استفاده از روش‌های پیشگیری - توانایی تشخیص اثرات ایدز بر خانواده و جامعه - توانایی شناخت درمان ایدز - توانایی کمک به بیماران ایدزی

جدول دو بعدی اهداف - پیشگیری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش بحث گروهی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای گروهی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی - گزارش بحث گروهی - گزارش نمایش	- سخنرانی - بحث گروهی - نمایش	- سطوح مختلف پیشگیری - راه‌های پیشگیری از بیماری	- آشنایی با سطوح مختلف پیشگیری - آشنایی با راه‌های پیشگیری از بیماری	- پیشگیری

جدول دو بعدی اهداف - پیشگیری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی	
					☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش بحث گروهی - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای گروهی - گزارش بحث گروهی - گزارش نمایش	- سخنرانی - بحث گروهی - نمایش	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- علاقمندی نسبت به آشنایی با سطوح مختلف پیشگیری - ایجاد علاقه نسبت به کارگیری راه‌های پیشگیری از بیماریها	

جدول دو بعدی اهداف- پیشگیری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش - بحث گروهی - میزان مشارکت دانش‌آموزان - در فعالیت‌های گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان - در فعالیت‌های گروهی - گزارش - بحث گروهی - گزارش نمایش 	<ul style="list-style-type: none"> - سخنرانی - بحث گروهی - نمایش 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ - فعالیت ۲ 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی شناخت سطوح مختلف پیشگیری - کسب توانایی به- کارگیری روش‌های پیشگیری از بیماری‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی شناخت سطوح پیشگیری - توانایی به‌کارگیری روش‌های پیشگیری از بیماری‌ها

جدول دو بعدی اهداف- سلامت و بیماری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم	- نتایج بحث گروهی - بررسی گزارش - نمایش و فیلم	- مستمر - شفاهی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های گروهی - گزارش نمایش و فیلم - کتبی	- سخنرانی - بحث گروهی - نمایش	- سلامت و بیماری - راه‌های انتقال بیماری	- آشنایی با تعاریف سلامت و بیماری - آشنایی با راه‌های انتقال بیماری	- سلامت و بیماری

جدول دو بعدی اهداف - سلامت و بیماری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم	- نتایج بحث گروهی - بررسی گزارش - نمایش و فیلم	- مستمر - شفاهی - نتیجه بحث گروهی - گزارش فیلم و نمایش - کتبی	- بحث گروهی - نمایش - فیلم	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- ایجاد نگرش مناسب نسبت به بیماری و سلامت - ایجاد علاقه در تشخیص راه‌های انتقال بیماری	

جدول دو بعدی اهداف- سلامت و بیماری

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم	- نتایج بحث گروهی - بررسی گزارش - نمایش و فیلم	- مستمر - شفاهی - نتیجه بحث گروهی - گزارش فیلم و نمایش - کتبی	- بحث گروهی - نمایش - فیلم	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- کسب توانایی درک تشخیص میان سلامت و بیماری - کسب توانایی شناخت راه‌های انتقال بیماری	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از بیمار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - فیلم	- میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش تحقیق، نمایش، بازدید، و بحث‌های گروهی	- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های عملی گزارش تحقیق و بررسی، نمایش، بازدید، بحث‌های گروهی، کتبی	- نمایش - سخنرانی - بحث گروهی - بازدید	- بهداشت فردی بیمار - روش مصرف دارو - تغذیه بیمار - مسایل روانی بیمار - مراقبت‌های هنگام تب	- آشنایی با نکات بهداشت فردی بیمار - آشنایی با روش مصرف دارو - آشنایی با نوع تغذیه بیمار - آشنایی با مسایل روانی بیمار - آشنایی با مراقبت‌های هنگام تب	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از بیمار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<p>- کتاب - تخته و گچ - پاور پوینت - منابع مختلف</p>	<p>- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای عملی - بررسی گزارش تحقیق، نمایش، بازدید، و بحث‌های گروهی</p>	<p>- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای عملی - گزارش تحقیق و بررسی، نمایش، بازدید، بحث‌های گروهی - کتبی</p>	<p>- نمایش - سخنرانی - بحث گروهی و بازدید - بارش فکری - تحقیق و بررسی - فعالیتهای عملی</p>	<p>- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵</p>	<p>- علاقمندی نسبت به رعایت نکات بهداشت فردی در هنگام بیماری - علاقمندی نسبت به شناخت روش صحیح مصرف دارو - ایجاد نگرش مناسب نسبت به استفاده از تغذیه مناسب در هنگام بیماری - ایجاد علاقه نسبت به رعایت مسایل بهداشت روانی در هنگام برخورد با بیمار - ایجاد نگرش مناسب نسبت به اجرای مراقبت‌های هنگام بیماری</p>	

جدول دو بعدی اهداف - مراقبت از بیمار

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
<p>کتاب - گچ و تخته - پاورپوینت - منابع مختلف</p>	<p>- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش تحقیق، نمایش، بازدید، و بحث‌های گروهی</p>	<p>- مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای عملی - گزارش تحقیق و بررسی، نمایش، بازدید، بحث‌های گروهی - کتبی</p>	<p>- نمایش - سخنرانی - بحث گروهی - بازدید - بارش فکری - تحقیق و بررسی - فعالیتهای عملی</p>	<p>- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ - فعالیت ۴ - فعالیت ۵</p>	<p>- کسب توانایی استفاده از نکات بهداشتی فردی در هنگام بیماری - کسب توانایی به‌کارگیری روش کارآمد استفاده صحیح از دارو - کسب توانایی بکارگیری روش تغذیه مناسب در هنگام بیماری - کسب توانایی رعایت مسایل بهداشت روانی در مورد افراد بیمار - کسب توانایی اجرایی مراقبت‌های هنگام تب</p>	<p>- توانایی به‌کارگیری نکات بهداشتی هنگام بیماری - توانایی استفاده صحیح از دارو - توانایی استفاده از تغذیه صحیح در هنگام بیماری - توانایی رعایت بهداشت روانی در مورد فرد بیمار - توانایی اجرای مراقبت‌های هنگام تب</p>

جدول دو بعدی اهداف- آشنایی با بیماری‌ها

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - فیلم - منابع مختلف	- میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش تحقیق، بحث گروهی، تحقیق و فیلم	- مستمر - شفاهی- کتبی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی - گزارش بازدید و فیلم، بحث گروهی و تحقیق	- نمایش - سخنرانی - بحث گروهی - بازدید - بارش فکری - تحقیق و بررسی - فعالیت‌های عملی	- بیماری‌ها	- آشنایی با برخی از بیماری‌ها	- بیماری‌ها

جدول دویبعدی اهداف - آشنایی با بیماری ها

رسانه های آموزشی	ابزار اندازه گیری	شیوه های ارزشیابی	روش های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - گچ و تخته - فیلم - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای عملی بررسی گزارش تحقیق، نمایش، بازدید، و بحث های گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای عملی - گزارش تحقیق و بررسی، نمایش، بازدید، بحث های گروهی، کتبی 	<ul style="list-style-type: none"> - نمایش - سخنرانی - بحث گروهی - بازدید - بارش فکری - تحقیق و بررسی - فعالیتهای عملی 	<ul style="list-style-type: none"> - ۴۵ فعالیت کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - علاقمندی نسبت به شناخت علائم، راههای انتقال و پیشگیری از بیماریهای مختلف 	

جدول دو بعدی اهداف - آشنای با بیماری‌ها

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - گچ و تخته - فیلم - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های عملی - بررسی گزارش تحقیق، نمایش، بازدید، و بحث‌های گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر، گزارش بازدید - شفاهی - کتبی، فیلم، بحث‌های گروهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های عملی گزارش تحقیق و بررسی 	<ul style="list-style-type: none"> - نمایش - سخنرانی - بحث گروهی - بازدید - بارش فکری - تحقیق و بررسی - فعالیتهای عملی - فیلم 	<ul style="list-style-type: none"> - ۴۵ فعالیت کلاسی 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی استفاده از اطلاعات مربوط به علائم، راههای انتقال بمنظور پیشگیری از بیماری‌های مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی شناخت بیماری‌ها و راههای پیشگیری

جدول دو بعدی اهداف- اهمیت معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش نمایش - بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی- کتبی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها - گزارش تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - بحث گروهی - نمایش - تحقیق 	<ul style="list-style-type: none"> - معلولیت و علل آن - تاثیر معلولیت بر خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با معلولیت و علل آن - آشنایی با اثر معلولیت بر خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - اهمیت معلولیت

جدول دوبعدی اهداف- اهمیت معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش نمایش - بررسی گزارش تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها - گزارش تحقیق	- بحث گروهی - نمایش - تحقیق	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲	- علاقمندی نسبت به آشنایی با معلولیت و علل آن - ایجاد علاقه نسبت به آشنایی اثر معلولیت بر خانواده	

جدول دوبعدی اهداف - اهمیت معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - گچ و تخته - پاور پوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش - نمایش - بررسی گزارش - تحقیق - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش نمایش - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها - گزارش تحقیق	- بحث گروهی - نمایش - تحقیق	- فعالیت کلاسی ۱ - نمایش - تحقیق - فعالیت کلاسی ۲	- کسب توانایی شناخت معلولیت و انواع آن - کسب توانایی درک تاثیر معلولیت بر خانواده	- توانایی شناخت معلولیت و انواع آن - توانایی درک تاثیر معلولیت بر خانواده

جدول دوبعدی اهداف - انواع معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - فیلم - منابع مختلف	- بررسی گزارش فیلم - بررسی گزارش - نمایش و فیلم - بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- گزارش تحقیق و بررسی - گزارش نمایش و فیلم - مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- بررسی و تحقیق - نمایش - بازدید - نمایش فیلم - بازدید	- اختلالات بینایی - اختلالات شنوایی - اختلالات ذهنی - اختلالات حرکتی - اختلالات اجتماعی	- آشنایی با اختلالات بینایی - آشنایی با اختلالات شنوایی - آشنایی با اختلالات ذهنی - آشنایی با اختلالات حرکتی - آشنایی با اختلالات اجتماعی	- انواع معلولیت

جدول دوبعدی اهداف - اهمیت معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - فیلم - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش نمایش و فیلم - بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- گزارش تحقیق و بررسی - گزارش نمایش و فیلم - مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- بررسی و تحقیق - نمایش - بازدید - نمایش فیلم - بحث گروهی - بازدید	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- علاقمندی نسبت به آشنایی با اختلالات بینایی - علاقمندی نسبت به آشنایی با اختلالات شنوایی - علاقمندی نسبت به آشنایی با اختلالات ذهنی - علاقمندی نسبت به آشنایی با اختلالات حرکتی - علاقمندی نسبت به آشنایی با اختلالات اجتماعی	

جدول دوبعدی اهداف - انواع معلولیت

مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- توانایی شناخت انواع معلولیت ها - توانایی استفاده از روش های مقابله با اختلالات اجتماعی	- کسب توانایی شناخت اختلالات بینایی - کسب توانایی شناخت اختلالات شنوایی - کسب توانایی شناخت اختلالات ذهنی - کسب توانایی شناخت اختلالات حرکتی - کسب توانایی استفاده از روش های مقابله ای با اختلالات اجتماعی	- فعالیت کلاسی ۱ - فعالیت کلاسی ۲ - فعالیت کلاسی ۳ - فعالیت کلاسی ۴ - فعالیت کلاسی ۵	- بررسی و تحقیق - نمایش - بازدید - نمایش فیلم - بحث گروهی - بازدید	- گزارش تحقیق و بررسی - گزارش نمایش - فیلم - مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت ها	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش نمایش و فیلم - بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت ها	- تخته - گچ - کتاب - فیلم - منابع مختلف

جدول دوبعدی اهداف - کمک به افراد معلول

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی-یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - گچ و تخته - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- بررسی مستمر پرسشنامه - شفاهی کتبی - گزارش بازدید - پاسخ فعالیت‌های در کلاس	- بازدید - سخنرانی - پرسش و پاسخ	- نیازهای عاطفی - مناسب‌سازی فضاهای شهری - تسهیلات اجتماعی	- آشنایی با نیازهای عاطفی - آشنایی با مناسب‌سازی فضاهای شهری - آشنایی با تسهیلات اجتماعی	- کمک به افراد معلول

جدول دوبعدی اهداف - کمک به افراد معلول

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - شفاهی - پاسخ به فعالیت‌های کلاسی	- پرسشنامه - بازدید - سخنرانی - پرسش و پاسخ	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ و ۳ - فعالیت ۴	- علاقمندی به پاسخ - به نیازهای عاطفی - ایجاد نگرش مناسب برای ایجاد تسهیلات اجتماعی - ایجاد علاقه نسبت به ایجاد شرایط برای مناسب سازی فضای شهر	

جدول دوبعدی اهداف - کمک به افراد معلول

مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☐	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
- توانایی درک نیازها عاطفی - توانایی درک عوامل مناسب سازی فضای شهری - توانایی شناخت تسهیلات اجتماعی	- کسب توانایی درک نیازهای عاطفی - کسب توانایی درک عوامل مناسب سازی فضای شهری - کسب توانایی شناخت تسهیلات اجتماعی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ و ۳ - فعالیت ۴	- پرسشنامه - بازدید - سخنرانی - پرسش و پاسخ	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - شفاهی - پاسخ به فعالیت های کلاسی	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی	- کتاب - تخته و گچ - منابع مختلف

جدول دویعدی اهداف - پیشگیری از معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق - بررسی گزارش بازدید و - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- گزارش مستمر تحقیق - شفاهی - توجه به مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- تحقیق - ایفای نقش - بازدید - سخنرانی	- روش‌های پیشگیری از معلولیت - ایمن‌سازی - توانبخشی	- آشنایی با روش‌های پیشگیری از معلولیت - آشنایی با مفهوم ایمن‌سازی - آشنایی با توانبخشی معلولان	- پیشگیری

جدول دویبعدی اهداف - پیشگیری از معلولیت

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی مهارت‌های اساسی ☐
- تخته و گچ - کتاب - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش تحقیق و بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- مستمر - گزارش تحقیق و بازدید - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها	- تحقیق - ایفای نقش - بازدید - سخنرانی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ و ۴	- علاقمندی در به-کارگیری روش‌های کارآمد پیشگیری از معلولیت - ایجاد نگرش مناسب نسبت به انجام ایمن سازی - ایجاد علاقه نسبت به توانبخشی معلولان	

جدول دویعدی اهداف - پیشگیری از معلولیت

اهداف جزئی	رئوس محتوا	روش های یاددهی - یادگیری	شیوه های ارزشیابی	ابزار اندازه گیری	رسانه های آموزشی
☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒ مهارتی	- کسب توانایی به کارگیری روشهای کار آمد مقابله با معلولیت - کسب توانایی درک ارتباط میان ایمن سازی و پیشگیری از معلولیت - کسب توانایی درک عوامل توانمندسازی معلولان	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳ و ۴ - تحقیق - ایفای نقش - بازدید - سخنرانی	- مستمر - گزارش تحقیق و بازدید - شفاهی - توجه به میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت ها	- بررسی گزارش تحقیق و بازدید - میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت ها	تخته - گچ کتاب پاورپوینت منابع مختلف

جدول دو بعدی اهداف - فعالیت‌های مدرسه و محله

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی مهارت‌های ☐ اساسی
کتاب تخته و گچ	- بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید - توجه به مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- بازدید - بحث گروهی	- مسئولیت افراد در بهداشت مدارس - مشارکت دانش‌آموزان در بهداشت مدرسه	- آشنایی با مسئولیت افراد در بهداشت مدارس - آشنایی با چگونگی مشارکت دانش‌آموزان در بهداشت مدرسه	

جدول دو بعدی اهداف- فعالیت‌های مدرسه و محله

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ	- بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- مستمر - شفاهی - گزارش بازدید - توجه به مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی	- بازدید - بحث گروهی	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲	- علاقمندی نسبت به آشنایی با مسئولیت افراد در بهداشت مدارس - ایجاد نگرش مناسب نسبت به مشارکت در بهداشت مدرسه	

جدول دو بعدی اهداف- فعالیت‌های مدرسه و محله

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
<ul style="list-style-type: none"> - کتاب - تخته و گچ - فیلم و اسلاید - پاورپوینت 	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - مستمر - شفاهی - گزارش بازدید - توجه به مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - بازدید - بحث گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت ۱ - فعالیت ۲ 	<ul style="list-style-type: none"> - کسب توانایی تشخیص مسئولیت افراد در بهداشت مدارس - کسب توانایی شرکت در فعالیت‌های بهداشت مدارس 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی تشخیص مسئولیت افراد در بهداشت مدارس - توانایی شرکت در فعالیت‌های بهداشت مدارس

جدول دو بعدی اهداف- عوامل اجتماعی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و نتایج سخنرانی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و سخنرانی	- بحث گروهی - سخنرانی - بازدید	- حقوق بهداشتی کودکان - نیازهای بهداشتی جامعه - رایه خدمات بهداشتی- درمانی	- آشنایی با حقوق بهداشتی کودکان - آشنایی با نیازهای بهداشتی جامعه - آشنایی با نحوه رایه خدمات بهداشتی- درمانی	

جدول دویبعدی اهداف - عوامل اجتماعی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	☐ مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - سایر منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و نتایج سخنرانی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و سخنرانی	- بحث گروهی - سخنرانی - بازدید	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳	- علاقمندی نسبت به شناخت حقوق بهداشتی کودکان - ایجاد علاقه نسبت به تشخیص نیازهای بهداشتی جامعه - ایجاد نگرش مناسب در استفاده از خدمات بهداشتی - درمانی	

جدول دو بعدی اهداف- عوامل اجتماعی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت های اساسی ☒
کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت - سایر منابع مختلف	- بررسی گزارش بازدید - توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث گروهی و نتایج سخنرانی	- مستمر - شفاهی - کتبی - گزارش بازدید - میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث گروهی و سخنرانی	- بحث گروهی - سخنرانی - بازدید	- فعالیت ۱ - فعالیت ۲ - فعالیت ۳	- کسب توانایی شناخت حقوق بهداشتی فرد - کسب توانایی درک نیازهای بهداشتی جامعه - کسب توانایی درک استفاده از خدمات بهداشتی	- توانایی شناخت حقوق بهداشتی فرد - توانایی درک نیازهای بهداشتی جامعه - توانایی درک استفاده از خدمات بهداشتی- درمانی

جدول دوبرعی اهداف - بهداشت عمومی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☒ دانشی ☐ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☒ مهارت‌های اساسی
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- آزمون	- مستمر - نتایج سخنرانی - کتبی	- سخنرانی	- مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی	- آشنایی با مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی	- بهداشت عمومی

جدول دو بعدی اهداف - بهداشت عمومی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی - یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☒ نگرشی ☐ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☐
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- آزمون	- مستمر - کتبی - نتایج سخنرانی	- سخنرانی	- فعالیت ۱	- علاقمندی نسبت به آشنایی با مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی	

جدول دو بعدی اهداف- بهداشت عمومی

رسانه‌های آموزشی	ابزار اندازه‌گیری	شیوه‌های ارزشیابی	روش‌های یاددهی- یادگیری	رئوس محتوا	اهداف جزئی ☐ دانشی ☐ نگرشی ☒ مهارتی	مفاهیم اساسی ☐ مهارت‌های اساسی ☒
- کتاب - تخته و گچ - پاورپوینت	- آزمون	- مستمر - کتبی - نتایج سخنرانی	- سخنرانی	- فعالیت ۱	- کسب توانایی شناخت مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی	- مسئولیت دولت و سازمان‌ها در بهداشت عمومی

جدول دو بعدی هدف - محتوا

فصل هفتم

رویکرد های غالب در آموزش سلامت

رویکردهای غالب در آموزش سلامت

در مبحث بهداشت و سلامت، رویکردهای مختلفی وجود دارد که در زیر به آنها اشاره می‌شود:

۱- رویکرد سلامت از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت

مبنای این رویکرد تعریفی است که سازمان جهانی بهداشت در مورد سلامت ارائه داده است. سازمان جهانی بهداشت، سلامت را اینگونه تعریف کرده است:

«تأمین رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی و نه فقط نبود بیماری و نقص عضو». با توجه به این تعریف، فقط به صرف نداشتن بیماری جسمی نمی‌توان فرد را سالم دانست. شخصی سالم است که از سلامت روان نیز برخوردار بوده و از نظر اجتماعی هم در آسایش باشد.

سازمان جهانی بهداشت با توجه به پیچیدگی وجود انسان و ضرورت‌ها و نیازهایی که برای انسان در زندگی مطرح است، به طور طبیعی دایره سلامت را از بعد جسمانی و روانی وسعت بخشیده و به بُعد اجتماعی گشاده است و اخیراً هم بعد معنوی را نیز به آن افزوده است.

سلامت از نظر سازمان جهانی بهداشت به عنوان یکی از حقوق عمده انسان تلقی می‌شود و در نتیجه همه مردم باید به منابع اساسی برای تأمین سلامت دسترسی داشته باشند. دانش‌آموز هم به عنوان عضوی از جامعه و به عنوان یک انسان حق دارد که از نعمت سلامت برخوردار باشد و برای حفظ و ارتقای آن تلاش کند. از این رو باید جامعه و مدارس، شرایط را به نحوی فراهم کنند که کودکان از سلامت جسم، روان و اجتماعی برخوردار گردند.

۲- رویکرد مراقبت‌های بهداشتی اولیه (Primary Health Care= P.H.C)

براساس تصمیم مجمع بهداشت و هیأت اجرایی یونسف و در پاسخ به دعوت دولت شوروی سابق، کنفرانس بین‌المللی مراقبت‌های بهداشتی اولیه از ۶ الی ۱۲ سپتامبر ۱۹۷۸ در شهر آلماتای مرکز جمهوری قزاقستان تشکیل

۳۹۶ رویکردهای غالب در آموزش سلامت

گردید. دستاورد این کنفرانس، اعلامیه‌ای ده ماده‌ای بود که به اعلامیه «آلماتا» معروف شد و هنوز سند معتبری در تعریف و تعیین مبانی خدمات بهداشتی اولیه است.

اعلامیه آلماتا، هدف کلی بهداشت برای همه تا سال ۲۰۰۰ میلادی (= Health For All By The Year ۲۰۰۰) را نیل به سطحی از تندرستی (جسمی، روانی، اجتماعی) برای تمام مردم جهان که ایشان را قادر سازد از نظر اجتماعی و اقتصادی زندگی سازنده‌ای داشته باشند، تعریف نموده است. کلید حصول به چنین هدفی خدمات بهداشتی اولیه است.

سازمان بهداشت جهانی (W.H.O)، خدمات بهداشتی اولیه را این‌چنین تعریف کرده است: «خدمات اولیه، عبارت است از مراقبت‌های اصلی در زمینه بهداشت که برای همه افراد خانواده‌ها قابل دسترس باشد. این خدمات بخش اساسی نظام بهداشتی و توسعه اقتصادی-اجتماعی کشور است و خدمات را تا حد ممکن به جایی که مردم در آن زندگی و کار می‌کنند، می‌برد.» این مراقبت‌ها با هزینه‌های قابل پرداخت از طرف کشور و جامعه با روش‌های علمی و از نظر اجتماعی قابل قبول و قابل دسترس است.

اجزای PHC عبارتند از:

- ۱- آموزش سلامت
 - ۲- بهبود تغذیه و طرز نگهداری مواد غذایی
 - ۳- تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشت محیط
 - ۴- بهداشت مادر و کودک همراه با برنامه قابل قبول تنظیم خانواده
 - ۵- واکسیناسیون
 - ۶- کنترل بیماری‌های واگیر و بومی
 - ۷- درمان ساده
 - ۸- تأمین داروهای اساسی
 - ۹- بهداشت روانی
- اخیراً، سه جزء دیگر: بهداشت حرفه‌ای، مقابله با سوانح و حوادث و بهداشت دهان و دندان نیز به آن اضافه شده است.

رویکرد مراقبت‌های بهداشت اولیه دربرگیرنده اصول کلیدی زیر است:

- ۱- عدالت
 - ۲- مشارکت/ درگیری جامعه در سلامت
 - ۳- هماهنگی و همکاری‌های بین بخشی
 - ۴- تکنولوژی مناسب
 - ۵- هزینه‌های قابل پرداخت
- در این رویکرد، همه افراد خانواده باید از مراقبت‌های اساسی برخوردار باشند و دانش‌آموزان به عنوان عضوی از این خانواده مطرح می‌گردند که باید از این مراقبت‌ها بهره‌مند گردند، ضمن آنکه خود باید در به دست آوردن این مراقبت‌ها مشارکت نمایند.

رویکردهای غالب در آموزش سلامت

۳- رویکرد ارتقای سلامت (Health Promotion)

اولین کنفرانس بین‌المللی ارتقای سلامت در اکتبر سال ۱۹۸۶ در اتاوا برگزار شد که از آن به «منشور اتاوا» یاد می‌کنند. بعد از این کنفرانس، کنفرانس‌های دیگری که به بررسی موضوعات عمده منشور اتاوا می‌پرداخت (۱۹۸۸ و ۱۹۹۱) تشکیل شد. برگزاری این کنفرانس‌ها به تفهیم راهکارهای ارتقای سلامت و کاربردهای عملی آن افزوده است. در این راستا، در چهارمین کنفرانس بین‌المللی با عنوان «بازیگران جدید برای دورانی جدید»، ارتقای سلامت را به قرن بیست و یکم هدایت نمود. این کنفرانس در ژوئیه ۱۹۹۷ در شهر جاکارتا در کشور اندونزی برگزار گردید.

ارتقای سلامت (Health Promotion)، عبارت است از فرآیند توانمندسازی مردم جهت افزایش کنترل بر سلامت و بهبود سلامت خود. ارتقای سلامت ارایه دهنده یک فرآیند همه‌جانبه اجتماعی و سیاسی است و تنها شامل تقویت مهارت‌ها و توانایی‌های افراد نیست بلکه شامل تغییر شرایط اجتماعی، محیطی و اقتصادی به منظور کاهش اثرات نامطلوب شرایط یاد شده در سلامت فرد و جامعه نیز می‌باشد.

در متن ارتقای سلامت، سلامت به عنوان منبعی است که این امکان را به مردم می‌دهد تا به صورت فردی، اجتماعی و اقتصادی زندگی مولدی داشته باشند.

منشور اتاوا، همگام با مفهوم سلامت به عنوان یک حق انسانی، پیش‌شرط‌های معینی را برای تحقق سلامت تعیین می‌کند که شامل:

- ۱- صلح
 - ۲- منابع اقتصادی مناسب
 - ۳- غذا
 - ۴- مسکن
 - ۵- اکوسیستم پایدار (محیط زیست)
 - ۶- استفاده مداوم از منابع می‌باشد.
- پذیرش این پیش‌شرط‌ها روابط جدانشدنی مابین شرایط اجتماعی و اقتصادی، محیط فیزیکی، شیوه‌های زندگی فردی و سلامت را مورد توجه قرار می‌دهد. این وابستگی‌ها کلید درک همه‌جانبه سلامت را که محور تعریف ارتقای سلامت است، فراهم می‌سازد. نکته مهم دیگر در برنامه ارتقای سلامت، عنصر مشارکت است.

منشور اتاوا، سه راهبرد اساسی را برای ارتقای سلامت تعیین می‌کند. این راهبردها عبارتند از:

- ۱- حمایت همه‌جانبه (Advocacy) برای تحقق سلامت با هدف فراهم نمودن شرایط ضروری برای سلامت.
 - ۲- قادرسازی (Enabling) همه مردم برای به فعلیت رساندن کامل ظرفیت آنها در زمینه سلامت.
 - ۳- مداخله کردن (Mediating) در منابع مختلف جامعه، در راستای سلامت.
- این راهبردها توسط پنج اولویت اقدامات اساسی در جهت ارتقای سلامت که در منشور اتاوا ارایه شده مورد حمایت قرار می‌گیرد:

- سیاست‌های عمومی سالم
- ایجاد محیط‌های حمایتی برای سلامت
- تقویت فعالیت‌های اجتماعی در جهت سلامت

۳۹۸ رویکردهای غالب در آموزش سلامت

- توسعه مهارت های شخصی و بازننگری خدمات بهداشتی
 - اعلامیه جاکارتا پنج اولویت را برای ارتقای سلامت در قرن بیست و یکم تعیین می کند:
 - اعتلای مسئولیت اجتماعی برای سلامت
 - افزایش سرمایه گذاری برای توسعه سلامت
 - گسترش مشارکت برای ارتقای سلامت
 - افزایش ظرفیت اجتماعی و توانمندسازی افراد
 - تضمین ساختار مناسب برای ارتقای سلامت
- سازمان بهداشت جهانی با نگرش سوق دادن مفاهیم و استراتژی های ارتقای سلامت به سوی فعالیت های اجرایی، برنامه و پروژه هایی را طراحی و اجرا کرده است. این برنامه ها شامل موارد زیر است:
- پروژه روستاها، بخش ها و شهرهای سالم، جزایر سالم
 - ارتقای سلامت در مدارس
 - ارتقای سلامت در بیمارستان ها
 - پروژه فروشگاه های سالم
 - ارتقای سلامت در محل کار
 - برنامه های عملی سازمان بهداشت جهانی در زمینه الکل و دخانیات
 - زندگی توأم با فعالیت و سالمندی سالم

ارتقای سلامت مدارس

ارتقای سلامت مدارس برای بهبود سلامت جامعه ضروری و یک نوع سرمایه گذاری برای نسل های آینده است. ارتقای سلامت مدارس می تواند مدارس را شادتر کرده و نتایج آموزش را بهبود بخشد. در ارتقای سلامت، دانش آموزان عنصر مهمی به حساب می آیند که با مشارکت خود در برنامه های سلامت به ارتقای سلامت در مدارس کمک می کنند.

برنامه های سلامت مدارس دارای پنج جزء است:

- ۱- آموزش سلامت در کلاس
 - ۲- بهداشت در کل برنامه درسی
 - ۳- اقدام برای سالم سازی مدارس
 - ۴- اقدام بهداشتی با مشارکت مدرسه و جامعه
 - ۵- ارائه خدمات بهداشت توسط مدرسه
- ۴- رویکرد توانمندسازی
- توانمندسازی فرآیندی است که به وسیله آن مردم بر تصمیم گیری ها و اقداماتی که سلامت آنها را تحت تأثیر قرار می دهد، کنترل بیشتری دارند.

توانمندسازی ممکن است یک فرآیند اجتماعی، فرهنگی، روانی و یا سیاسی باشد که از طریق آن افراد و گروه های اجتماعی می توانند نیازهای خود را بیان کرده، نگرانی های خود را ابراز داشته، برای مشارکت فعال در روند

رویکردهای غالب در آموزش سلامت

تصمیم‌گیری، استراتژی‌هایی را مطرح نموده و برای برآورده ساختن نیازهای خود به اقدامات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دست بزنند. به وسیله این فرآیند مردم یک ارتباط نزدیک میان اهداف خود و نتایج زندگی می‌بینند. توانمندسازی به دو صورت ممکن است انجام شود:

توانمندسازی فرد عمدتاً به توانایی افراد برای تصمیم‌گیری و داشتن تسلط بر زندگی شخصی خود متکی است، در حالیکه توانمندسازی جامعه متضمن اقدام جمعی افراد برای ایجاد تأثیر بیشتر و کنترل بر تعیین‌کننده‌های سلامت و کیفیت زندگی در جامعه است.

از آنجایی که توانمندی‌ها و رفتار افراد تحت تأثیر رویدادهایی است که در دوران کودکی برای افراد اتفاق می‌افتد، از این رو لازم است که رشد کودک در مسیر خواست‌ها، نیازها و با هماهنگی و همکاری دوجانبه خانواده و مدرسه صورت گیرد تا توانمندی‌های لازم در او به وجود آید. در شکل‌گیری توانایی‌ها عوامل مختلفی دخالت دارند:

۱- **خانواده** - خانواده باید مکانی باشد که ضمن ارضای نیازهای مختلف روانی از جمله محبت و امنیت، عرصه مناسبی را برای اظهار و ابراز عواطف، نیازها، علایق و استعداد‌های کودک فراهم آورد و با رشد و پرورش صحیح، او را در مقابل نامالایمات و مشکلات واکنش‌دهنده کند.

۲- **مدرسه** - مدرسه هم محل تجلی رفتارهای فردی و اجتماعی کودک است و هم زمینه بسیاری از رفتارهای آینده را پی‌ریزی می‌کند، از این رو لازم است که مدارس کودکان را درست هدایت نمایند تا توانمندی‌های لازم در آنان به وجود آید. در این راستا استفاده از روش‌های مناسب یاددهی می‌تواند نقش اساسی و ارزشمندی در رشد و شکوفایی توانمندی‌ها داشته باشد.

۴- رویکرد مهارت‌های زندگی Life Skills

مهارت زندگی عبارت است از توانایی رفتار سازگار و مثبت که افراد را توانمند می‌سازد تا به طور مؤثر با نیازها و چالش‌های زندگی روزمره خود برخورد نمایند.

آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند به دو صورت اجرا شود:

۱- آموزش مهارت‌های زندگی عام که با هدف ارتقای سلامت و بهداشت روان و ایجاد رفتارها و تعامل سالم صورت می‌گیرد. در این نوع که شامل مهارت‌های فردی، روابط بین فردی، مهارت‌های شناختی و جسمانی است افراد توانمند می‌شوند تا زندگی خود را کنترل نموده، هدایت کنند و به پرورش قابلیت‌های خود در زندگی با محیط و تغییر دادن آن بپردازند.

۲- آموزش مهارت‌های اختصاصی به ویژه قدرت تصمیم‌گیری و حل مشکل - تفکر خلاق و تفکر انتقادی، خودآگاهی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های روابط بین فردی، مقابله با هیجانات و کنترل استرس به منظور پیشگیری از یک آسیب و مشکل.

در برنامه آموزش مهارت‌های زندگی، دانش‌آموزان در جریان یادگیری و آموزش فعالانه شرکت دارند. شیوه‌های مناسب و مؤثر به تناسب موضوع عبارتند از:

- تشکیل گروه‌های کوچک

- بارش ذهنی

- ایفای نقش

- بحث و مناظره

شیوه‌های فعال یادگیری

در طی سالیان، همواره موضوعات بهداشتی به افراد جامعه و به خصوص دانش‌آموزان آموزش داده شده است اما هنوز هم در این زمینه مشکلاتی وجود دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که علت وجود این مشکلات، تأکید بیشتر تنها بر جنبه دانشی بوده است در حالی که مسأله مهم‌تر این است که این آموخته‌ها به عمل منتهی شوند. بدین جهت آموزشی سودمند است که انتقال‌دهنده دانش صحیح بوده، با سلامت جسم و روان افراد مرتبط و کاربردی باشد. برای نیل به این هدف باید روش‌های سنتی را کنار گذاشت و در جستجوی روش‌های نوین بود.

منظور از روش‌های نوین، روش‌های فعال یادگیری است. در شیوه فعال، تقویت حس خلاقیت در کودکان اهمیت بسیاری دارد. از آنجایی که دنیا با سرعت سرسام‌آوری در حال تحول است، لاجرم باید مهارت‌های جدید را نیز به کودکان آموخت. طبیعت کودک اقتضا می‌کند که همواره در حال یادگیری، فعالیت و بازی باشد، از این رو از طریق همین بازی و فعالیت می‌توان کودک را درگیر نمود. زمانی که کودک به طور مستقیم در فرآیند یادگیری مشارکت می‌کند، علاوه بر اینکه حس اعتماد به نفس در وی تقویت می‌شود، او احساس می‌کند که کار مفیدی انجام داده، در نتیجه مهارت برقراری ارتباط در وی زیاد می‌شود. از سوی دیگر، کودکان مایلند دانسته‌های خود را به دیگران انتقال دهند لذا آنها آموخته‌های بهداشتی خود را برای اطرافیان بازگو می‌کنند و از این طریق گام مؤثری در توسعه دانش بهداشتی برداشته می‌شود.

شیوه فعال آموزش، راه‌های یادگیری و تفکر را در کودکان توسعه می‌دهد و می‌تواند متناسب با موضوع و سن کودک تغییر کند. تعداد کمی از آنها به اعتبارات زیاد و تجهیزات بسیار نیاز دارند.

شیوه‌های فعال آموزش عبارتند از:

۱- بحث گروهی

۲- داستان

۳- تصاویر و تخته سیاه

۴- فعالیت عملی

۵- بررسی

۶- بازدید

۷- نمایش

۸- شعر و سرود

۹- بازی

رویکردهای غالب در آموزش سلامت

۵- رویکرد تلفیقی

تاکنون چهار رویکرد مختلف در مبحث آموزش سلامت به دانش‌آموزان مطرح گردید که هر کدام به نوعی سعی در تأمین، حفظ و ارتقای سلامت دارند اما رویکردی که در این پروژه مورد استفاده قرار گرفته، رویکرد تلفیقی است. این رویکرد مبتنی بر برآیند رویکردهای قبلی با توجه به نظرهای کارشناسی متخصصان امر بهداشت و سلامت می‌باشد. اساس این رویکرد، اعتقاد به تعریف سازمان بهداشت جهانی از مقوله سلامت و در نظر گرفتن ابعاد سلامت جسمی، سلامت روان، سلامت اجتماعی و بعد معنویت برای سالم بودن افراد می‌باشد. در این رویکرد همچنین دانش‌آموز به عنوان فردی از افراد جامعه و به عنوان یک شهروند که حق دارد از دانش و مراقبت‌های بهداشتی اولیه همانند بزرگسالان برخوردار باشد، در نظر گرفته می‌شود. از سوی دیگر، از آنجایی که باور داریم که دانش‌آموزان توانایی مشارکت در امور بهداشتی مدرسه را دارند و به عنوان جزیی از اجزای سلامت مدارس مطرح می‌گردند، بنابراین در مبحث ارتقای سلامت مدارس به عنوان یک عضو فعال در نظر گرفته می‌شوند. در عین حال آنان مهارت‌های سالم زیستن و یک شهروند خوب بودن در مدارس را فرا می‌گیرند و این همان موضوع توانمندسازی آنان برای ورود به جامعه فردا است. این موارد اساساً، چهارچوب رویکرد تلفیقی را تشکیل می‌دهد.

مروری بر وضعیت موجود کتاب‌های درسی

یکی از مراحل قابل توجه در طراحی و تدوین پروژه جامع آموزش سلامت، بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی از لحاظ میزان محتوای بهداشتی و مرتبط با سلامت می‌باشد. در همین راستا کلیه کتاب‌های درسی پایه‌های مختلف دوره ابتدایی، راهنمایی و برخی از دروس مرتبط دوره متوسطه مورد بررسی دقیق کارشناسان، دبیران و آموزگاران محترم مناطق مختلف آموزش و پرورش شهر تهران قرار گرفت. با توجه به اینکه آموزش سلامت شامل هر فعالیتی است که با هدف افزایش دانش بهداشتی صورت می‌گیرد و هدف از آن ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماری از طریق آموزش و تعلیم است و از طرفی سلامت در فرهنگ متعالی اسلام به عنوان یک ارزش مطرح شده با تعبیرات لطیفی مانند: برترین نعمت‌ها^۱، گواراترین نصیب‌ها^۲، نعمت قدرناشناخته و از نظر دورمانده^۳، نعمت دنیا^۴، نعمتی که بدون آن خیری در دنیا نیست^۵، نعمتی که آدمی از شکر آن عاجز است^۶، حسنه دنیا^۷، دارایی مخفی، و ده‌ها عنوان دیگر توصیف و اهمیت آن گوشزد شده است و بالاخره در قالب ادعیه مختلف به عنوان یک درخواست مهم از پروردگار، مطرح شده و به اهل ایمان آموزش داده شده است. بنابراین با توجه به تعالیم عالیه دین مبین اسلام و رویکردهای بین‌المللی و ملی در ارتباط با تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، محیطی، تغذیه‌ای و... از طریق افزایش دانش بهداشتی، توسعه کمی و کیفی محتوای آموزش سلامت در کتاب‌های درسی مورد تأکید و توجه بوده و

۴۰۲ رویکردهای غالب در آموزش سلامت

از اولویت‌های مهم و اساسی پژوهش مورد نظر قرار گرفته است. علاوه بر موارد فوق‌الذکر، از بررسی‌های به عمل آمده وضعیت موجود نیز چنین استنباط می‌شود که میزان محتوای لحاظ شده در کتاب‌های درسی پایه‌ها و دوره‌های مختلف تحصیلی، پاسخگوی نیازهای قشر عظیم دانش‌آموزان پوینده و بالنده این مرز و بوم نمی‌باشد و بسیار اندک است به طوری که: در کلیه کتاب‌های دوره ابتدایی که شامل: علوم، فارسی، ریاضی، قرآن، اجتماعی و هدیه‌های آسمانی است، میزان محتوای آموزشی، بهداشتی مرتبط با ارتقای سلامت با توجه به ویژگی‌های سنی و آسیب‌پذیری آنان محدود و ناچیز می‌باشد. و نیاز آنان را در ارتباط با مراقبت از خود، مراقبت از دیگران و حفاظت از محیط پیرامونشان را برآورده نمی‌کند. به طور مثال در مبحث سلامت تغذیه‌ای در خصوص اهمیت شیر و فرآورده‌های آن میزان مطالب ارائه شده ۰/۳ درصد است یعنی از کل صفحات کتاب‌های دوره ابتدایی که ۳۶۳۷ صفحه می‌باشد، در ۱۲ صفحه به موضوع شیر پرداخته شده است.

در دوره راهنمایی، در کتاب‌های حرفه و فن و علوم تا حدودی به مباحث بهداشت محیط، بیماری‌ها، ایمنی و تغذیه، بهداشت فردی، بهداشت خانواده اشاره گردیده است و در سایر دروس مطالب خاص و قابل توجهی به چشم نمی‌خورد. در این دوره هم در خصوص اهمیت شیر و فرآورده‌های آن درصد صفحات مربوط به شیر نسبت به کل صفحات که ۴۲۵۹ صفحه است، ۰/۸ درصد است به این معنا که کل صفحات مربوط به موضوع شیر و لبنیات ۳۳ صفحه بوده است.

در دوره متوسطه، در دروس زیست‌شناسی، زمین‌شناسی، شیمی و مطالعات اجتماعی به طور مختصر به مباحث خصوص بهداشت محیط، جمعیت، سلامت فردی، تحرک بدنی اشاره شده است. شایان ذکر است بیشتر مطالب ارائه شده در قالب آناتومی و ساختمان بدن می‌باشد.

مروری بر اهداف و موضوعات پیشنهادی

با توجه به اینکه هدف از چارچوب برنامه جامعه آموزش سلامت، فراهم آوردن یک راهنمای مناسب برای مدارس در زمینه فراگیری معلومات، مهارت‌ها و عادت‌هایی است که برای دانش‌آموزان لازم است و چون این چارچوب استانداردهای یادگیری برای دانش‌آموزان را از سنین پیش دبستانی تا پیش‌دانشگاهی تعیین می‌نماید، لذا بیان موضوعات، سرفصل‌ها و اهداف اسکلت گسترده‌ای به دست می‌دهد تا مدارس بتوانند مجموعه مواد آموزش سلامت و ارزیابی‌هایی را که خاص هر واحد آموزشی است. بر آن استوار نمایند. در همین راستا با توجه به بررسی وضعیت موجود کتاب‌های درسی، از لحاظ میزان مفاد مندرج بهداشتی و مرتبط با سلامت در آنها و رویکردهای بین‌المللی و ملی مطرح شده ارتقای سلامت، جداول متنوع و متعددی که دربرگیرنده سرفصل‌ها و موضوعات بهداشتی گوناگون بودند، طراحی گردید و در قالب ۷ جدول با عناوین مختلف ارائه شد. در نهایت پس از بررسی‌های فراوان، عناوین آموزش سلامت به دانش‌آموزان به تفکیک پایه و دوره تحصیلی از پیش‌دبستانی تا پیش‌دانشگاهی در قالب جدول شماره ۷ تدوین گردید. این جدول شامل ۱۲ عنوان اصلی و ۱۵۹ موضوع است که در شورای برنامه‌ریزی مورد بررسی قرار گرفت و تأیید شد.

روش اجرا:

در بسیاری از کشورهای منطقه EMRO. آموزش سلامت عنصر برجسته فعالیت‌های ارتقای سلامت می‌باشد. آموزش سلامت فعالیتی است که به صورت رسمی، غیررسمی در طول زندگی افراد رخ می‌دهد. در حالت رسمی، خانواده‌ها آموزش‌های بهداشتی را برای کودکانشان فراهم می‌کنند و آموزش‌های غیررسمی بیشتر درباره سلامت، از طریق گروه‌های همسال- تعاملات اجتماعی و در محل‌های کار ادامه می‌یابد. به طور رسمی، آموزش سلامت می‌تواند از طریق مدارس، مراکز ارایه مراقبت‌های اولیه بهداشتی و... ادامه یابد. به طور کلی در سراسر دنیا آموزش سلامت به روش‌های گوناگونی ارایه می‌شود و تفاوت‌هایی بین اهداف نهایی برآورده شده برای فعالیت آموزش سلامت وجود دارد. چنین تفاوت‌هایی در فرآیندهای اتخاذ شده برای تحقق اهداف و معیارهای ارزشیابی موفقیت آموزش سلامت نیز انعکاس می‌یابد اما نکته مهم این است که در بحث آموزش سلامت واضح‌ترین و اساسی‌ترین نقطه تمایز، تمایز بین آنچه که به عنوان یک رویکرد پیشگیرانه و یک رویکرد توانمندسازی اتخاذ می‌شود، می‌باشد.

در همین راستا با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، رویکردهای بین‌المللی و رویکرد تلفیقی مطرح شده، روند اجرای آموزش جامع سلامت ویژه دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی در پژوهش موردنظر به شرح زیر اعلام می‌گردد:

□ گنجاندن محتوای بهداشتی در کتاب‌های درسی

برای اجرای این برنامه، لازم است محتوی آموزشی خاص در قالب کتاب‌های درسی وارد گردد، لحاظ نمودن مطالب در محتوای کتب متناسب با گروه سنی هدف و به گونه‌ای باشد که ضمن ارتقای بهداشتی دانش‌آموزان، مهارت‌های سالم زیستن را در آنان ایجاد نماید و آنان را تشویق به کسب آگاهی و دانش بهداشتی بیشتر، ایجاد نگرش سالم و در نهایت رفتار سالم و بهداشتی نماید.

بدین منظور محتوای آموزشی می‌بایست براساس سرفصل‌های آموزشی تعیین شده و اهداف در نظر گرفته شده سه حیطه شناختی، نگرشی، مهارتی براساس هر گروه سنی خاص تدوین گردد.

□ تدوین کتاب کار معلم

از آنجایی که تدریس متون بر عهده معلمان و دبیران می‌باشد، کتاب کار ویژه‌ای جهت استفاده و بهره‌برداری آنان به عنوان کتاب کار معلم که شیوه آموزش و رویکردهای نوین را مطرح می‌نماید، تألیف می‌گردد تا آنان ضمن آنکه مطالب تخصصی متناسب با موضوعات در نظر گرفته شده را کسب می‌کنند با نحوه ارایه آموزش‌ها و انجام فعالیت آشنا می‌شوند.

□ مشارکت دانش‌آموزان

با توجه به رویکرد تعیین شده در پژوهش موردنظر «رویکرد تلفیقی» و تأکید بر مشارکت دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌ی آموزشی، آموزش‌ها در قالب فعالیت‌های خاص پیش‌بینی می‌گردد تا دانش‌آموزان در فرصت‌های مناسب به صورت گروهی نسبت به انجام آن اقدام نمایند.

□ تدوین محتوا ویژه والدین و جلب مشارکت آنان

برای آنکه در ضمن اجرای برنامه آموزشی در مدارس میان دانش بهداشتی دانش‌آموزان و والدین آنها تضاد ایجاد نگردد و از طرفی دانش‌آموزان بتوانند به راحتی اندوخته‌های خود را به والدین منتقل کنند و همچنین والدین نسبت

رویکردهای غالب در آموزش سلامت

به انجام فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان باید در منزل انجام دهند، آگاهی داشته باشند، برای والدین دانش‌آموزان به-خصوص در مناطق محروم، متون و محتوای آموزشی خاصی در نظر گرفته شده است.

هدف ارزشیابی:

هدف از طراحی این پروژه آرایه آگاهی‌های لازم بهداشتی به دانش‌آموزان برای ارتقای سلامت در آنان است. برای اثبات این نظریه، باید تغییراتی را که در نتیجه اقدامات ایجاد شده‌اند، ارزشیابی شوند.

برای ارزشیابی تغییرات نیازمند آن هستیم که جایگاه وضعیت موجود را مشخص کنیم. بنابراین به همان اندازه که به ارزشیابی بعد از اقدام نیاز داریم باید به ارزشیابی قبل از اقدام هم بپردازیم. در عین حال می‌توان در زمان اجرای آزمایشی طرح، نتایج را در مدرسی که طرح را اجرا کرده‌اند و آنهایی که جزء اجرای آزمایشی نبوده‌اند، مقایسه نمود.

روش‌های ارزشیابی:

برای دریافت این نکته که آیا اجرای طرح منجر به تغییرات گشته یا خیر می‌توان دانش، نگرش و مهارت‌های ایجاد شده در دانش‌آموزان را سنجید.

- پرسیدن سؤال- می‌تواند به دو صورت کتبی و شفاهی انجام شود. سپس پاسخ‌های قبل از انجام فعالیت با پاسخ‌های بعدی مقایسه شود.
- مشاهده و ثبت- با مشاهده اعمال مخاطبین طرح و ثبت آن می‌توان تغییرات را ارزشیابی نمود.
- آزمون‌های عملی- به صورت انجام یک فعالیت عملی توسط مخاطبین.
- انجام تحقیق و بررسی- با استفاده از شیوه‌های مرسوم آن.

توصیه‌ها و پیشنهادها:

□ سیاست‌گذاران باید:

- در مورد اهمیت سلامت و بهداشت بیشتر بدانند و نگرش مثبتی نسبت به آن داشته باشند. سازمان‌های ذیربط از فعالیت‌های یکدیگر در زمینه آموزش سلامت به دانش‌آموزان آگاه شوند و درباره الگوی مشارکت و مسئولیت‌ها به توافق برسند.

- با انتظارات آموزشی (دانش- نگرش- مهارت) از دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی و معلمان آشنا باشند همچنین از نوع و میزان تجهیزات (تجهیزات بهداشتی) مورد انتظار مدارس آگاهی داشته باشند.

- شیوه‌های آموزشی جدید برای دانش‌آموزان را به طور تدریجی و واقع‌بینانه در مدارس به‌کار برند و زمینه را برای کاربرد چنین شیوه‌هایی آماده سازند.

- بدانند که چه منابعی برای ایجاد تغییرات مورد نظر، مورد نیاز است. این منابع ممکن است کتاب، منابع آموزشی، وسایل کمک‌آموزشی برای دانش‌آموزان، مربیان و معلمان باشد اما مهم‌ترین منبع، دانش و مهارت معلمان است که از طریق اجرای دوره‌های آموزشی ویژه آنان میسر می‌گردد.

□ مدیران و معلمان باید:

- دیدگاه مشارکت دانش‌آموزان در امور بهداشت مدرسه را ترویج دهند و آن را در مدارس به‌کار برند و فرصت‌های مورد نیاز را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند.

۴۰۶ رویکردهای غالب در آموزش سلامت

- بدانند که دانش‌آموزان از چه منابعی برای ایجاد و تغییرات مورد نظر باید استفاده کنند. این منابع را در اختیار آنان قرار دهند (این منابع ممکن است کتاب و وسایل کمک‌آموزشی و... باشد).
- شیوه‌های فعال آموزش را به کار برند و قبل از آن لازم است خود در این زمینه آموزش‌های لازم را کسب کنند و مهارت لازم را به دست آورند.
□ دانش‌آموزان باید:
- بدانند که برخورداری از سلامت حق آنان است.
- مشارکت آنان در برنامه‌های آموزش سلامت یک الویت بهداشتی است.
- به منظور کسب مهارت‌های لازم در فرصت‌های ایجاد شده از شیوه‌های فعال آموزش استفاده کنند و در کاربرد این شیوه مشارکت فعال داشته باشند.
- با کاربرد و بهره‌مندی از مهارت‌های کسب شده بتوانند رفتارهای پرخطر را کاهش دهند.

منابع

منابع فارسی

- اسکندری، حسین. (۱۳۸۳). تربیت پنهان. تهران: انتشارات تزکیه.
- برجعی، احمد. (۱۳۷۸). تاثیر سازگاری و الگوی فرزندپروری والدین بر تحول روانی - اجتماعی دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران. دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.
- بلاچ، سیدنی. (۱۳۷۰). مقدمه ای بر روان درمانی: نظریه ها و روش های رایج. ترجمه مهدی قرچه داغی. تهران: انتشارات رشد.
- واژه نامه ارتقای سلامت. ترجمه دکتر محمد پوراسلامی، سمیرا یار، حمیده سرمست خالصی، عباس. (۱۳۷۸). بهداشت و محیط زیست. آموزش و پرورش
- یانگ، یورلی، درستن، سوزان. (۱۳۸۰). آموزش سلامت برای بچه ها در خانه و مدرسه. ترجمه سعید پارسی نیا.
- هاوز، هیو. (۱۳۷۹). ارتقای بهداشت مدارس. ترجمه دکتر محمد پوراسلامی، دکتر شهرام رفیعی فر، فریبا کاوه زاده، مژده سعیدی نژاد.
- رفیعی فر، شهرام. (۱۳۸۳). از آموزش سلامت تا سلامت.
- نشریات وضعیت کودکان جهان ۲۰۰۲. ترجمه سعید پارسی نیا، سیمین حکمت.
- سیر تحول برنامه های درسی ابتدایی و راهنمایی. (۱۳۸۲). جمیله السادات حسینی روح الامینی.
- برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر. (۱۳۸۱). ترجمه غلامرضا خوی نژاد.
- اصفهان، محمد مهدی. (۱۳۸۴). آیین تندرستی. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- دفتر سلامت روانی، اجتماعی و مدارس وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. (۱۳۸۴). «مراقبت از بیماری های واگیر».
- صدیق، رحمت الله. (۰). بررسی وضعیت مواد مخدر در دانش آموزان کشور.
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. (۱۳۸۳). بررسی کشوری سلامت اجتماعی نوجوانان ۱۰-۱۹ ساله ایرانی.
- حلم سرشت، پیروش و دل پیشه، اسماعیل. (۱۳۸۰). اصول تغذیه و بهداشت مواد غذایی.
- سازمان جهان بهداشت و یونیسف. (۱۳۸۰). برنامه آموزش سلامت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن. ترجمه سوسن سعدوندیان.

- Albertyn, R.M.; Kapp, C. A' Groenewald, C.J.(٢٠٠١). "patterns of empowerment in individuals through the course of a Life Skills programme in "Journal of studies in the education of adults. ٣٣(٢). ٢١-١٨٠.
- Allensworth, D. (١٩٩٣). Research base for innovative practices in school health education. In S. Jackson (Ed.), *Comprehensive school health programs: Innovative practices and issues* (pp. ٩-٤٨). Washington, DC: US Department of Education.
- Allensworth, D., Symons, C., & Olds, S. (١٩٩٤). *Healthy students ٢٠٠٠: An agenda for continuous improvement in America's schools*. Kent, OH: American School Health Association.
- Allensworth, D., Wyche, J., Lawson, E., & Nicholson, L. (١٩٩٥). *Defining a comprehensive school health program: An interim statement*. Washington, DC: National Academy Press.
- Armstrong, T. (١٩٩٤). *Multiple intelligences in the classroom*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Association for Supervision and Curriculum Development. (١٩٩٤). *Challenging the gifted in the regular classroom: Facilitator's guide*. Alexandria, VA: Author.
- Barbarash, L. (١٩٩٧). *Multicultural games*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Behrmann, M. (١٩٩٨). Assistive technology for young children. In C. Dede (Ed.), *Learning with technology* (pp. ٧٣-٩٣). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Belka, D. (١٩٩٤). *Teaching children games: Becoming a master teacher*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Bellian, C. (١٩٩٨). *Improving school health: A guide to school health councils*. Atlanta, GA: American Cancer Society.
- Brindis, C., Irwin, C., Ozer, E., Handley, M., Knopf, D., & Millstein, S. (١٩٩٨). *Improving adolescent health*. San Francisco: National Adolescent Health Information Center.
- Bullock, C., Bedini, L., & Driscoll, L. (١٩٩٤). *The Wake Leisure Education Program*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina at Chapel Hill, Center for Recreation and Disability Studies.
- Baumreind, D. (١٩٩١). The Influence Of Parenting Style On Adolescent Competence and Substance Use. *J. of early Adolescence*.
- Botvin, G.J.; Mihalie, S.F.; Grotmeter, J.k. (١٩٩٨). "History and description of life skills training "Blueprints for violence prevention" Book five: Life Skills training. Boulder, co: center for the study and prevention of drug abuse.
- Botvin, G.J.; Kantor, L.W. (٢٠٠٠). "Preventing alcohol and tobacco use through life skills training". *Journal of Akcigik researcg & health*, ٢٤(٤), ٨-٢٥٠.
- Buschner, C. (١٩٩٤). *Teaching children movement concepts and skills: Becoming a master teacher*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- California Department of Education. (١٩٩٤a). *Health education framework*. Sacramento: Author.
- California Department of Education. (١٩٩٤b). *Physical education framework*. Sacramento: Author.
- Carrera, M. (١٩٩٦). *Lessons for lifeguards*. New York: Donkey Press.
- Centers for Disease Control and Prevention. (١٩٩٦). *Physical activity and health: A report of the Surgeon General*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

CENTER FOR LITERACY STUDIES. (٢٠٠١). A Comprehensive Orientation and Study Skills Course Designed for Tennessee Families First Adult Education Classes. The University of Tennessee, Knoxville, Center for Literacy Studies In Partnership With Tennessee Department of Human Services *Developed and Written by Jim Ford Jane Knight Emily McDonald- Littleton.*

Centers for Disease Control and Prevention. (١٩٩٧). *Guidelines for school and community programs: Promoting lifelong physical activity.* Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

Centers for Disease Control and Prevention. (١٩٩٨a). *Physical activity and good nutrition: Essential elements for good health.* Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

Centers for Disease Control and Prevention. (١٩٩٨b). *School health programs: An investment in our nation's future.* Available online: <http://www.cdc.gov.nccdphp/dash/atag/anc.htm>.

Centers for Disease Control and Prevention. (١٩٩٨c). *Trends in sexual risk behaviors among high*

school students—United States, ١٩٩١-١٩٩٧. Atlanta, GA: Author. Available online: <http://www.cdcnpi.org>. www.cdcnpi.org (Click on "Feature Publications").

Chalmers, L. (١٩٩٢). *Modifying curriculum for the special needs student in the regular classroom.*

Moorhead, MN: Practical Press.

Chalmers, L. & Olson, M. (١٩٩٥). *Collaboration handbook for educators working toward inclusion of special needs students.* Moorhead, MN: Practical Press.

Cimons, M. (١٩٩٨, September ١٨). Most teenagers say they have resisted sex. (p.١). *The Star-Ledger.* Newark, NJ: Newark Morning Ledger Company.

Cornacchia, H., Olsen, L. & Ozias, J. *Health in elementary schools.* (١٩٩٦). St. Louis, MO: Mosby - Year Book.

Collins, M.E.; Mowbray, C.T. (١٩٩٩). "Measuring coping strategies in an educational intervention for individuals with psychiatric..

"Journal Health & social Work. ٢٤(٤).١٢-٢٧٩.

Cortese, P. & Middleton, K. (Eds.). (١٩٩٤). *The comprehensive school health challenge.* Santa Cruz, CA: ETR Associates.

Cotton, R.T. (١٩٩٦). *Personal trainer manual.* San Diego, CA: American Council on Exercise.

Council on Physical Education for Children. (١٩٩٥). *Developmentally appropriate physical education practices for children.* Reston, VA: American Alliance for Health, Physical Education,

Recreation, and Dance.

Cronin, M.E. (١٩٩٦). "Life skills curricula for students with learning.

Danielson, C. & Abrutyn, L. (١٩٩٧). *An introduction to using portfolios in the classroom.*

Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Darden, C.A; Gazda G.M. (١٩٩٦). "Life skills and mental health counseling" *Journal of Mental health counseling.* ١٨(٢).٨-١٣٤.

Darden, C.A.; "Ginter, E.J. (١٩٩٦). "Life skills development scaleadolescence form". *Journal of mental health counseling* ١٨(٢).٢٢-١٤٢

Darling-Hammond, L. (١٩٩٧). *The right to learn: A blueprint for creating schools that work.* San

Francisco: Josey-Bass.

Davis, M. & Harmacek, M. (١٩٩٧). *School health needs assessment: A starter kit.* Denver, CO: University of Colorado Health Sciences Center, Office of School Health.

Dede, C. (١٩٩٨). The scaling-up process for technology-based education innovations. In C. Dede

- (Ed.), *Learning with technology* (pp. ١٩٩-٢١٣). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Dorman, S. (Ed.). (١٩٩٨, May). Enhancing school physical education with technology. In *Journal of School Health*, ٦٨ (٥), ٢١٩-٢٠.
- Drug Strategies. (١٩٩٦). *Making the grade: A guide to school drug prevention programs*. Washington.
- Drug Strategies. (١٩٩٨). *Safe school, safe students: A guide to violence prevention strategies*. Washington, DC.
- Dryfoos, J. (١٩٩٠). *Adolescents at risk: Prevalence and prevention*. New York: Oxford University Press.
- Dunn, R. (١٩٩٦). *How to implement and supervise a learning style program*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Early Childhood Task Force. (١٩٩٥). *Right from the start: Guidelines for sexuality issues*. New York: Sexuality Information and Education Council of the United States.
- Elias, M., Zins, J., Weissberg, R., Frey, K., Greenberg, M., Haynes, N., Kessler, R., Schwab-Stone, M. & Shriver, T. (١٩٩٧). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Evans, S.W; Axelrod, J; Sapia, J. (٢٠٠٠). "Effective school-based mental health interventions: Advancing the social skills Training paradigm". *Journal of school Health*, ٧٠(٥), ٤-١٩١.
- Firestone, W., Ballou, J., Bader, B. & Whelchel, N. (١٩٩٥). *Is playing it safe unsafe?* New Brunswick, NJ: Rutgers University.
- Franks, B.D. (١٩٩٤). Personalizing physical activity prescription. *Physical Activity and Fitness Research Digest*, ١ (٧).
- Ginter, E.J. (١٩٩٩). "David K. Brooks' contribution to the developmentally based life skills approach" *Journal of Mental health counseling*, ٢١(٣), ١٢-١٩١.
- Glatthorn, A. (١٩٩٤). *Developing a quality curriculum*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Goldstein, A.p, Glick, B. (١٩٩٤). "Aggression replacement training: curriculum and evaluation". *Simulation & Gaming*, ٢٥(١), ٩-١٨.
١١. Heaven P.C.L. (١٩٩٦). *Adolescent Health* Routledge: international Thomson publishing.
- Haffner, D. (Ed.). (١٩٩٥). *Facing facts: Sexual health for America's adolescents*. New York: Sexuality Information and Education Council of the United States.
- Hannaford, C. (١٩٩٥). *Smart Moves*. Arlington, VA: Great Ocean.
- Harmin, M. (١٩٩٤). *Inspiring active learning*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Harvard School of Public Health. (١٩٩٢). *Creating an agenda for school based health promotion*.
- Haynes, B.J. & O'Loughlin, J. (١٩٩٧). *Instructional and assessment considerations for ESl Students*. Paper prepared for New Jersey State Department of Education.
- Hechinger, F. (١٩٩٢). *Fateful choices: Healthy youth for the ٢١st century*. New York: Carnegie Council on Adolescent Development.
- Herman, J., Aschbacher, P. & Winters, L. (١٩٩٢). *A practical guide to alternative assessment*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Huck, R., Myers, R. & Wilson, J. (١٩٨٩). *ADAPT: A developmental activity program for teachers*. Pittsburgh, PA: Allegheny Intermediate Unit.
- Herrmann, D.S, Mcwhirter, J.J. (١٩٩٧). "Refusal and resistance skills for children and adolescents: A selected review" *Journal of*

منابع

- counseling & development. ٧٥(٣). ١١-١٧٧).
- Hyerle, D. (١٩٩٦). *Visual tools for constructing knowledge*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Jacobs, H.J. (١٩٩٧). *Mapping the big picture: Integrating curriculum and assessment K-١٢*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Jensen, E. (١٩٩٨). *Teaching with the brain in mind*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Johnson, D., Johnson, R. & Holubec, E.J. (١٩٩٤). *The new circles of learning*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Joint Committee on National Health Education Standards. (١٩٩٥). *National Health Education Standards*. Atlanta, GA: American Cancer Society.
- Kadish, T.E.; Glaser, B.A.; Calhoun, G.B.; Ginter, E.J. (٢٠٠١)
"Identifying the developmental strengths of juvenile offenders: Assessing four life skills..." *Journal of Addictions & offender counseling*. ٢١(٢), ١١-٥٨).
- Kasser, S. (١٩٩٥). *Inclusive games*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Kozma, R. & Schank, P. (١٩٩٨). Connecting with the ٢١st century: Technology in support of educational reform. In C. Dede (Ed.), *Learning with technology* (pp.٣-٢٧). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Lieberman, A. & Grolnick, M. (١٩٩٧). Networks, reform and the professional development of teachers. In A. Hargreaves (Ed.), *Rethinking educational change with heart and mind* (pp. ١٩٢-٢١٥). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Logsdon, B.J., Alleman, L.M., Straits, S.A., Belka, D.E. & Clark, D. (١٩٩٧). *Physical education plans for preschool and kindergarten*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Loucks-Horsley, S., Harding, C.K., Arbuckle, M.A., Murray, L.B., Dubea, C. & Williams, M.K. (١٩٨٧). *Continuing to learn: a guidebook for teacher development*. Andover, MA: The Regional Laboratory for Educational Improvement of the Northeast and Islands and Oxford, OH: National Staff Development Council.
- Marx, E. & Northrop, D. (١٩٩٥). *Educating for health*. Newton, MA: Education Development Center, Inc.
- Marx, E., Wooley, S. & Northrup, D. (Eds.). (١٩٩٨). *Health is academic: A guide to coordinated school health programs*. New York: Teachers College Press.
- Marzano, R. (١٩٩٢). *A different kind of classroom*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R.J. & Kendall, J.S. (١٩٩٦). *A comprehensive guide to designing standards-based districts, schools, and classrooms*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development; and Aurora, CO: Mid-Continent Regional Educational Laboratory.
- Marzano, R., Pickering, D. & McTighe, J. (١٩٩٣). *Assessing student outcomes*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Meyer, A.L.; Farrell, A.D. (١٩٩٨). "Social skills to promote resilience in urban sixth-grade students: one product of an action research strategy to prevent youth violence in high-risk environments". *Journal of Education & treatment of children*. ٢١(٤). ١٨-٤٦١.
- Mohnsen, B. (١٩٩٥). *Using technology in physical education*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Moote, Jr. G; Smyth, N.J; Wodarski, J. (١٩٩٩). "Social skills training

- with youth in school settings: A review." Research on social work practice, ٩(٤), ٣٩-٤٢٧.
- National Association for Sport and Physical Education. (١٩٩٨). *Physical activity for children: A statement of guidelines*. Reston, VA: Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance.
- National Guidelines Task Force. (١٩٩١). *Guidelines for comprehensive sexuality education*. New York: Sex Information and Education Council of the United States.
- National School Boards Association. (١٩٩١). *School health: helping children learn*. Alexandria, VA: National School Boards Association.
- New Jersey Department of Education. (١٩٨١). *Family life education curriculum guidelines: Overview and rationale*. Trenton, NJ.
- New Jersey Department of Education. (١٩٩٧). *New Jersey Youth Risk Behavior Survey*. Trenton, NJ.
- New Jersey Department of Health and Senior Services. (١٩٩٦). *The New Jersey Middle School Survey on Substance Use: Grades ٧ & ٨*. Trenton, NC.
- Newman, I. & Farrell, K. (١٩٩١). *Thinking ahead: preparing for controversy*. Kent, OH: American School Health Association.
- Nicol, M.M; Robertson, L.; Connaughton J.A. (٢٠٠٠). "Life skills programs for chronic mental illnesses. (Cochrane Review)". The Cochrane library. Issue ٧. Oxford: update software (ISSN ١٤٦٤-٧٨٠ X).
- Ozer, E., Brindis, C., Millstein, S., Knopf, D., & Irwin, C. (١٩٩٨). *America's adolescents: are they healthy?* San Francisco: National Adolescent Health Information Center.
- Pate, R., Corbin, C., Simons-Morton, B., & Ross, J. (١٩٨٧). Physical education and its role in school health promotion. *Journal of School Health*, ٥٧ (١٠).
- Pehrsson, R.S. & Denner, P.R. (١٩٨٩) *Semantic organizers: a study strategy for special needs learners*.
- Perrone, V. (Ed.). (١٩٩١). *Expanding student assessment*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Physical activity and cardiovascular health. (١٩٩٥). *NIH Consensus Statement*, ١٣ (٣).
- Picklesimer, B.K.; Hooper, D.R.; et.al. (١٩٩٨). "Life skills, adolescence and career choices". *Journal of mental health counseling*, ٢٠(٣), ١١-٢٧٩.
- Pollock, M. & Vincent, K. (١٩٩٦). Resistance training for health. *Physical Activity and Fitness Research Digest*, ٢ (٨).
- Purcell, T. (١٩٩٤). *Teaching children dance: Becoming a master teacher*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Randall, D.E. (١٩٨٩). *Strategies for working with culturally diverse communities and clients*. Washington, DC: Association for the Care of Children's Health.
- Ratliffe, T. & Ratliffe, L. (١٩٩٤). *Teaching children fitness: Becoming a master teacher*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Readence, J.E., Bean, T.W., & Baldwin, R.S. (١٩٨٥). *Content area reading: an integrated approach*. Dubuque, IA: Kendall/Hunt.
- Reis, S.M., Burns, D.E., & Renzulli, J.S. (١٩٩٢). *Curriculum compacting: The complete guide to modifying the regular curriculum for high ability students*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Reixach, D.N. (١٩٩٦). "The conversation group: A new approach to life skills". *Journal of Guidance & counseling*, ١١(٢), ٥-٣٦.
- Sallis, J. (١٩٩٤). Influences on physical activity of children, adolescent, and adults on determinants

منابع

- of active living. *Physical Activity and Fitness Research Digest*, ١(٧).
- Scheier, L.M.; Botvin, G.J. (١٩٩٨). "Relations of social skills. Personal competence and adolescent alcohol use : A developmental exploratory study". *Journal of Early adolescence*, ١٨(١), ٣٨-٧٧.
- Seffrin, J. (١٩٩٢). Why school health education? In H. Wallace, G. Parcel, J. Igoe, & K. Patrick (Eds.), *Principles and practices of student health* (Vol. ٢). Oakland, CA: Third Party.
- Shope, J.T.; Copeland, L.A. (١٩٩٣). "A developmental exploratory study". *Journal of Early adolescence*, ١٨(١), ٣٨-٧٧.
- Sparks, D. & Hirsch, S. (١٩٩٧). *A new vision for staff development*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Standards and Assessment Task Force. (١٩٩٥). *National Physical Education Standards: A guide to content and assessment*. Reston, VA: National Association for Sport and Physical Education.
- Sylwester, R. (١٩٩٥). *A celebration of neurons: an educator's guide to the human brain*. Alexandria.
- Tierney, R.J., Readece, J.E., & Dishner, E.K. (١٩٩٥). *Reading strategies and practices: A compendium*.
- Udvari-Solner, A. (١٩٩٢). *Curricular adaptations: Accommodating the instructional needs of diverse learners in the context of general education*. Topeka, KS: Kansas State Board of Education.
- United States Department of Health and Human Services. (١٩٩١). *Healthy People ٢٠٠٠: National health promotion and disease prevention objectives*. Washington, DC: Author.
- Vuchinich, S. (١٩٩٨). *Problem solving in families*. India. Pvt. Ltd Sage Publications.
- Walberg, H., Hautel, G., & Gerlach-Downe, S. (١٩٩٤). *Assessment reform: Challenges and opportunities*. Bloomington, IN: PDK Educational Foundation.
- Wallace, H., Patrick, K., Parcel, G. & Igoe, J. (١٩٩٢). *Principles and practices of student health*. Oakland, CA: Third Party.
- Werner, P. (١٩٩٤). *Teaching children gymnastics: Becoming a master teacher*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- White, J. (٢٠٠١). "Mental health concepts and skills. Sk online". Salem Keizer public schools.
- Wichroski, M.A. (٢٠٠٠). "Facilitating self-esteem and social supports in a family life skills program". *Journal of women & social work*, ١٥(٢), ١٧-٢٧٧.
- Wood, J.W. (١٩٩٢). *Adapting instruction for mainstreamed and at-risk students*. New York: Macmillan.
- World Health organization (WHO). (١٩٩٧). "The life skills education project. Geneva". WHO Technical report series. No. ٨٧٠.

پیوست‌ها

مفاهیم بهداشتی

سلامت (Health)

سلامت در اساسنامه سازمان بهداشت جهانی سال ۱۹۴۸ چنین تعریف شده است: حالتی از رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی است و تنها نبودن بیماری، معلولیت و یا زمین‌گیری نیست.

ارتقای سلامت (Health Promotion)

ارتقای سلامت عبارت است از فرآیند توانمندسازی مردم جهت افزایش کنترل بر سلامت و بهبود سلامت خود

بهداشت برای همه (Health for all)

بهداشت برای همه به معنای دستیابی کلیه مردم دنیا به سطحی از سلامت که به آنها امکان برخورداری از یک زندگی مولد از لحاظ اجتماعی و اقتصادی را بدهد، می‌باشد.

بهداشت عمومی (Public Health)

بهداشت عمومی علم و هنر ارتقای سلامت، پیشگیری از بیماری و افزایش طول عمر از طریق تلاش‌های سازمان یافته جامعه است.

مراقبت‌های اولیه بهداشتی (Primary Health Care)

مراقبت‌های اولیه بهداشتی عبارت است از مراقبت‌های بهداشتی ضروری که با هزینه‌های قابل پرداخت از طرف کشور و جامعه، با روش‌های عملی، از لحاظ علمی صحیح و از نظر اجتماعی قابل قبول و قابل دسترس می‌باشد.

پیشگیری از بیماری‌ها (Disease Prevention)

پیشگیری از بیماری‌ها دربرگیرنده اقداماتی است که علاوه بر جلوگیری از وقوع بیماری، نظیر کاهش عوامل خطر، پیشرفت آنرا نیز متوقف کرده و در صورت بروز عوارض آن را کم می‌کند.

آموزش سلامت (Health Education)

آموزش سلامت دربرگیرنده موقعیت‌ها و فرصت‌های برنامه‌ریزی شده یادگیری است که آگاهانه طراحی شده و به صورت یک ارتباط برنامه‌ریزی شده جهت اعتلای سواد بهداشتی می‌باشد و این امر متضمن ارتقای دانش و توسعه مهارت‌های زندگی (life skills) معطوف به سلامت فرد و جامعه می‌باشد.

جلب حمایت همه جانبه برای سلامت (Advocacy For Health)

جلب حمایت همه جانبه برای سلامت ترکیبی از اقدامات فردی و اجتماعی برای جلب تعهد سیاسی، حمایت سیاسی، پذیرش اجتماعی و پشتیبانی سیستم‌های طراحی شده برای یک برنامه یا هدف بهداشتی خاص می‌باشد.

پیوست‌ها

اتحاد (ائتلاف) Alliance

اتحاد در زمینه سلامت شکلی از مشارکت بین دو دسته (شریک) یا بیشتر است که از مجموعه اهداف مورد قبول در ارتقای سلامت پیروی و تبعیت می کنند.

جامعه (Community)

جامعه گروه معینی از مردم است که اغلب در یک محدوده جغرافیایی زندگی می کنند و فرهنگ، ارزش ها و هنجارهای مشترکی دارند و طبق روابطی که جامعه در طول زمان آن را به وجود آورده است در یک ساختار اجتماعی سازماندهی شده به سر می برند. اعضای جامعه، هویت شخصی و اجتماعی خود را از طریق مشارکت در باروها، ارزش ها و هنجارها که از گذشته توسط خود جامعه به وجود آمده و ممکن است در آینده نیز تغییر پیدا کند به دست می آورند، آنها هویت خود را به عنوان یک گروه به نمایش می گذارند و در نیازهای عمومی و تعهد برای برآورده ساختن آنها مشارکت دارند.

اقدامات اجتماعی در جهت سلامت (Community Action For Health)

اقدامات اجتماعی در جهت سلامت ، به تلاش های جمعی گروه های اجتماعی اطلاق می گردد که در جهت افزایش کنترل جامعه بر تعیین کننده های سلامت و به دنبال آن بهبود سلامت هستند.

تعیین کننده های سلامت (Determinants of Health)

تعیین کننده های سلامت طیفی از عوامل شخصی ، اجتماعی، اقتصادی و محیطی وجود دارند که وضعیت سلامت افراد و جوامع را تعیین می نمایند.

توانمندسازی برای سلامت (Empowerment for Health)

توانمندسازی برای سلامت فرایندی است که به وسیله آن مردم بر تصمیم گیری ها و اقداماتی که سلامت آنها را تحت تاثیر قرار می دهد، کنترل بیشتری دارند.

قادر سازی (Enabling)

در ارتقای سلامت، قادر سازی یعنی مشارکت با افراد یا گروه ها برای توانمند کردن آنها از طریق بسیج منابع انسانی و مادی به منظور حفظ و ارتقای سلامت است.

همه گیری شناسی (Epidemiology)

همه گیری شناسی عبارت است از مطالعه توزیع و تعیین کننده های حالات سلامت و یا رخ داده های سلامت در جوامع معین و همچنین مطالعه جهت کنترل مشکلات بهداشتی.

عدالت سلامت (Equity in Health)

عدالت در سلامت به معنی انصاف است. عدالت در سلامت بدین معنی است که نیازهای مردم و توزیع فرصت‌ها و یا موقعیت‌ها برای سلامت را هدایت می‌کند.

رفتار بهداشتی (Health Behavior)

رفتار بهداشتی هر فعالیتی است که به وسیله فرد اتخاذ می‌شود (صرف نظر از وضعیت سلامت واقعی یا مشاهده شده) با هدف حفظ، حمایت و ارتقای سلامت می‌باشد و به هر صورت چنین رفتاری باید به‌طور عینی در تحقق سلامت مؤثر باشد.

ارتباطات بهداشتی (Health communication)

ارتباطات بهداشتی یک استراتژی کلیدی برای آگاه‌سازی جامعه در باره مسایل و نگرانی‌های مرتبط با سلامت و همچنین برای قرار دادن مسایل بهداشتی در برنامه کار عموم مردم است. استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی، نوآوری‌های تکنولوژیکی برای انتشار و یا پخش اطلاعات مفید در میان جامعه، افزایش آگاهی در مورد جنبه‌های معینی از سلامت فردی و جمعی و همچنین اهمیت سلامت در توسعه از مصادیق ارتباطات بهداشتی است.

توسعه سلامت (Health Development)

توسعه سلامت فرایند ارتقای مستمر و پیشرونده وضعیت سلامت افراد و گروه‌ها در یک جامعه است.

امید به سلامت (Health Expectancy)

امید به سلامت سنجشی است مبتنی بر یک جمعیت در خصوص مقدار یا نسبت مورد انتظار تخمین زده شده برای طول زندگی که بایستی سالم و مفید، عاری از ناخوشی، بیماری و ناتوانی باشد که بر حسب هنجارها و تصورات اجتماعی و استانداردهای حرفه‌ای ایجاد شده است.

دست آورد سلامت (Health Gain)

سنجش دست آورد سلامت روشی است برای بیان بهبود نتایج سلامت که برای نشان دادن مزیت نسبی یک شکل از مداخله بهداشتی بر شکل دیگر در ایجاد بیشترین دست آورد سلامت، می‌توان از آن استفاده کرد.

اهداف نهایی (آرمانی) سلامت (Health Goal)

اهداف نهایی (آرمانی سلامت) نتایج سلامت را در رابطه با دانش و منابع موجود خلاصه می‌کند به طوری که تحقق آن در مدت زمان معین به صورت امید یا آرزوی یک کشور و یا یک جامعه مطرح می‌شود.

پیوست‌ها

شاخص سلامت (Health Indicator)

شاخص سلامت خصوصیتی از یک فرد، جمعیت و یا محیط است که در معرض اندازه‌گیری (به‌طور مستقیم و غیر مستقیم) بوده و برای توصیف یک جنبه و یا جوانب بیشتری از سلامت فرد و یا جامعه می‌توان از آن استفاده کرد (کیفیت، کمیت، زمان).

سواد بهداشتی (Health Literacy)

سواد بهداشتی نشان دهنده مهارت‌های شناختی و اجتماعی است که انگیزه و توانایی لازم را برای درک و استفاده از اطلاعات بهداشتی ایجاد می‌کند به گونه‌ای که سلامت مطلوب را حفظ کرده و ارتقای دهد.

نتایج سلامت (Health Outcomes)

نتایج سلامت تغییر در وضعیت سلامت فرد، گروه و یا جمعیت است که به یک مداخله برنامه‌ریزی شده و یا مجموعه‌ای از مداخله‌ها مربوط می‌شود، بدون در نظر گرفتن اینکه مداخله با هدف تغییر وضعیت سلامت طراحی شده است.

سیاست بهداشتی (Health Policy)

سیاست بهداشتی، صورت رسمی و یا رویه متداول در درون نهادها (بالاخص دولتی) است که اولویت‌ها و پارامترهای عملیاتی را در پاسخ به نیازهای بهداشتی، منابع موجود و دیگر فشارهای سیاسی تعیین می‌نماید.

ارزشیابی ارتقای سلامت (Health Promotion Evaluation)

ارزشیابی ارتقای سلامت عبارت است از ارزیابی میزان دستیابی به نتایج outcomes با ارزش. عنصر اصلی ارزشیابی سلامت، میزان توانمندسازی افراد یا جوامع از طریق فعالیت‌های ارتقای سلامت است به گونه‌ای که سلامت خود را تحت نظارت و کنترل خویش داشته باشند.

وضعیت سلامتی (Health Status)

وضعیت سلامتی، توصیف و یا سنجشی است از سلامتی یک فرد و یا جمعیت در یک مقطع زمانی مشخص در مقایسه با استانداردهای قابل شناسایی که این امر معمولاً با مراجعه به شاخص‌های بهداشتی Health indicators صورت می‌گیرد.

اهداف بهداشتی (Health Target)

اهداف بهداشتی برای جمعیتی معین، بیانگر میزان تغییری است که در یک دوره زمانی معین می‌توان به‌طور منطقی انتظار داشت (و با استفاده از یک شاخص بهداشتی اندازه‌گیری می‌شود). به‌طور کلی پایه و اساس هدف‌ها تغییرات مشخص و قابل سنجش در نتایج (Out Comes) بهداشتی میان مدت است.

زیر ساخت ارتقای سلامت (Infrastructure For Health Promotion)

زیر ساخت ارتقای سلامت در برگیرنده آن عده از منابع مادی، انسانی، ساختارهای سازمانی، اداری و سیاستگذاری‌ها، مقررات و انگیزه‌هایی است که تسهیل کننده پاسخی سازمان یافته از بعد ارتقای سلامت نسبت به موضوعات و چالش های بهداشت عمومی باشد.

شرایط زندگی (Living Condition)

شرایط زندگی به محیط روزانه اطراف مردم اطلاق می شود. محیطی که مردم در آن زندگی کرده، تفریح نموده و کار می کنند. این شرایط زندگی: نتیجه موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی و محیط فیزیکی بوده که همگی می توانند بر روی بهداشت و سلامت افراد تأثیر گذار باشند و به میزان وسیعی خارج از کنترل مستقیم افراد هستند.

مداخله (Mediation)

مداخله در ارتقای سلامت عبارت است از فرآیندی که از طریق آن خواسته‌های مختلف (شخصی، اجتماعی، اقتصادی) افراد، جوامع و بخش های مختلف دولتی و خصوصی به گونه ای با همدیگر تطبیق می یابند که سلامتی را ارتقای داده و آن را حفظ نمایند.

مشارکت در امر ارتقای سلامت (Partnership For Health Promotion)

مشارکت در امر ارتقای سلامت عبارت است از توافقی داوطلبانه بین دو یا چند شریک جهت همکاری در راستای یک سری نتایج بهداشتی مشترک.

کیفیت زندگی (Quality Of Life)

کیفیت زندگی بدین صورت تعریف می شود: درک و آگاهی افراد از موقعیت خود در زندگی در متن فرهنگ و نظام ارزش های محل زندگی و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها و مسایل مربوط به خود. این مفهوم، یک مفهوم وسیع بوده و به صورت پیچیده‌ای با سلامت جسمانی شخص، وضعیت روانشناختی فرد و میزان استقلال وی و نیز روابط اجتماعی، بارورهای شخصی و ارتباط فرد با عوامل عمده محیطی در آمیخته است.

همکاری‌های بین بخشی (Intersectoral Collaboration)

عبارت است از یک رابطه شناخته شده بین قسمت‌های متفاوت بخش‌های مختلف اجتماع که به منظور فعالیت بر روی یک موضوع معین جهت نیل به نتایج بهداشتی یا نتایج بهداشتی میان مدت ایجاد شده است. به طوری که نتایج حاصل از آن مؤثرتر، کارآمدتر یا پایدارتر از آنی است که از عملکرد بخش بهداشت به تنهایی می تواند حاصل شود.

پیوست‌ها

سرمایه‌گذاری بهداشتی (Investment For Health)

سرمایه‌گذاری بهداشتی اشاره به منابعی دارد که به‌طور واضح جهت دستیابی به بهداشت و دستاوردهای بهداشتی (Health gain) اختصاص داده می‌شوند. این سرمایه‌گذاری‌ها ممکن است توسط آژانس‌های دولتی، خصوصی و نیز توسط مردم به‌طور انفرادی یا گروهی انجام شود.

مهارت‌های زندگی (Life Skills)

مهارت‌های زندگی عبارتند از توانایی رفتارهای سازگار و مثبت که افراد را توانمند می‌سازد تا به‌طور مؤثر با نیازها و چالش‌های زندگی روزمره برخورد نمایند.

سبک زندگی (Life Style) (سبکی از زندگی که منجر به ارتقای سلامت می‌شود)

سبک زندگی عبارت است از یک شیوه زندگی مبتنی بر الگوهای رفتاری قابل شناخت که این الگوها از تأثیر متقابل بین ویژگی‌های شخصیتی یک فرد با مداخلات اجتماعی و شرایط اجتماعی، اقتصادی زندگی حاصل می‌شود.

رفتارهای مخاطره‌آمیز (Risk Behavior)

رفتارهای مخاطره‌آمیز انواع خاصی از رفتارها را در بر می‌گیرد که ثابت شده است با افزایش احتمال ابتلای افراد به ناخوشی یا بیماری خاصی ارتباط دارند.

عوامل مخاطره‌آمیز (Risk Factor)

عوامل مخاطره‌آمیز عبارت است از رفتار یا وضعیت اجتماعی، اقتصادی یا زیست‌شناختی که همراه با استعداد فزاینده‌ای ابتلای به بیماری، ناخوشی یا صدمات بوده و یا به‌وجود آورنده و علت این حالت‌ها می‌باشد.

خودیاری (Self Help)

خودیاری فعالیت‌هایی است که توسط اشخاص عادی (افراد غیرحرفه‌ای در زمینه بهداشت) جهت بسیج منابع لازم به منظور حفظ و نگهداری، اعاده و ارتقای سلامت افراد یا جوامع انجام می‌گیرد.

توسعه پایدار (Sustainable Development)

توسعه پایدار توسعه‌ای است که نیازهای موجود در حال حاضر را بدون لطمه وارد کردن به توانایی‌های نسل‌های آینده در برآورد کردن نیازهای خودشان، برآورد می‌کند.

توانایی‌های روانی اجتماعی (Psychosochial Competence)

توانایی‌های روانی اجتماعی عبارت است از آن گروه توانایی‌ها که فرد را برای مقابله مؤثر و پرداختن به کشمکش‌ها و موقعیت‌های زندگی یاری می‌بخشند. این توانایی فرد را قادر می‌سازد تا در رابطه با سایر انسان‌ها، جامعه، فرهنگ و محیط خود مثبت و سازگارانه عمل کند و سلامت روانی خود را تأمین نماید.

تغذیه (Nutrition)

تغذیه علمی است که از ترکیبات، ساختمان و متابولیسم مواد غذایی در بدن و رابطه آنها با رشد و نمو و تکامل بدن انسان و موجودات زنده بحث کرده و راه‌های سنجش و ارزیابی کیفی و کمی غذا را توصیف می‌کند.

خوراک (Meal or Diet)

خوراک مجموعه‌ای از مواد غذایی است که به روش‌های گوناگون مخلوط و برای خوردن انسان آماده می‌شود. مانند آبگوشت که مخلوطی از گوشت، حبوبات و سبزیجات است.

غذا (Food)

هر ماده جامد یا مایع که وقتی وارد بدن شود بتواند در نتیجه تغییرات و تبدیلات برای تولید انرژی لازم جهت انجام فعالیت‌های مختلف بدنی یا تنظیم اعمال داخلی و غیرارادی یا رشد و نمو و ترمیم بافت‌های از بین رفته به مصرف برسد.

ماده مغذی (Nutrient)

غذا های موجود در طبیعت مخلوطی از انواع ترکیبات شیمیایی هستند و هر یک از این ترکیبات به تنهایی دارای نوعی خاصیت تغذیه ای و شیمیایی بوده و در بدن به مصرف ویژه‌ای می‌رسد.

مواد مغذی اساسی

موادی هستند که باید به طور آماده و حاضر در اختیار بدن انسان قرر گیرد. مانند ویتامین‌ها.

عنصر غذایی

این اصطلاح در مورد عناصر شیمیایی که در ساختمان بدن انسان یا حیوانات وارد می‌شوند به کار برده می‌شود مانند

کربن، ازت، ید، سدیم و ...

نشانگر های رشد

پارامتر های وزن و قد بهترین نشانگر ها جهت تعیین سلامتی، رشد و وضع تغذیه هستند.

پیوست‌ها

چاقی

سازمان جهانی بهداشت WHO معیار سنجش چاقی افراد را بر مبنای شاخص توده بدن یا Body Mass Index (BMI) استوار کرده است. بر مبنای این معیار، نسبت وزن به قد سنجیده و ارزیابی می‌شود. افرادی که BMI آنها بین ۲۵-۲۹/۹ قرار دارد دارای اضافه وزن یا چاقی درجه یک، ۳۰ تا ۳۹/۹ چاقی درجه ۲ با شدت متفاوت و از مقدار ۴۰ به بالا دارای چاقی‌های مفرط و خطرناک بیمار کننده هستند.

کم غذایی (Under nutrition)

عدم کفایت کلی غذا برای رفع نیازهای بدن ولو این که از نظر مواد مغذی متوازن باشد، به ایجاد کم غذایی منجر خواهد شد که به صورت لاغری و ضعف ظاهر می‌شود.

گرسنگی

کلمه گرسنگی برای نشان دادن حس نیاز بدن به غذا به کار برده می‌شود. به عبارت دیگر، احساس نیاز به غذا که شدت و ضعف این حس به میزان نیاز بدن به غذا بستگی دارد.

گرسنگی پنهان

نشان دهنده محرومیت بدن از مواد غذایی برای مدت یا مدت‌های طولانی است.

متابولیسم (Metabolism)

مجموعه اعمالی که بر روی مواد مغذی جذب شده انجام می‌گیرد تا انرژی آنها آزاد شده و یا به صورت ساختمان و ترکیبات سلول‌ها و بافت‌های بدن مورد استفاده بدن قرار گیرد.

دانش بهداشتی

شامل اطلاعات مورد نیاز برای برخورداری افراد از سواد بهداشتی، تأمین و ارتقای سلامت، پیشگیری از بیماری‌ها و کاهش رفتارهای مخاطره آمیز می‌باشد.

شهروند مسئول

فردی است که برای سالم، ایمن و امن نگاه داشتن جامعه‌اش احساس تعهد می‌کند و چنین فردی از رفتارهایی که سلامت، ایمنی و امنیت خودش و دیگران را تهدید کند، اجتناب می‌ورزد.

برقراری کننده ارتباط مؤثر

فردی است که قادر باشد دانش، عقاید و ایده‌هایش را به صورت شفاهی، کتبی هنری، گرافیک و یا با استفاده از رسانه‌های نوین، نشان دهد یا انتقال دهد. چنین فردی قادر به ارائه پیام به دیگران و یا پیام‌گیری از آنان می‌باشد.

امنیت غذایی

عبارت است از دسترسی به غذای کافی برای تمام مردم در تمام اوقات به منظور زندگی سالم، فعال، شاداب و پویا.

غذای آماده (Fast Food)

غذاهایی که در خارج از منزل تهیه می‌شود.

حداقل نیازمندی‌ها (Minimum Requirement)

عبارت از مقادیری از یک ماده مغذی است که در حال سلامتی کامل مورد نیاز بدن انسان بوده و می‌تواند از بروز عوارض کمبود آن ماده جلوگیری کند.

ارتباط اجتماعی

ارتباط اجتماعی عبارت است از فن انتقال اطلاعات، افکار و رفتارهای انسانی از یک شخص به شخص دیگر.

اجتماعی شدن

اجتماعی شدن فرآیندی است که به انسان، راه‌های زندگی در جامعه و تعامل با انسان‌ها را می‌آموزد و به فرد شخصیت و هویت می‌دهد و ظرفیت‌های او را در جهت انجام وظایف فردی به عنوان عضو جامعه توسعه می‌بخشد.

جمع‌گرایی

جمع‌گرایی میزان پیوند افراد با همدیگر و روحیه گروهی داشتن است به طوری که این روحیه زمینه همکاری و همدلی را فراهم سازد و موجب انسجام بیشتر جامعه شود.

توانایی تصمیم‌گیری

این توانایی به فرد کمک می‌کند تا به نحو مؤثرتری در مورد مسایل زندگی تصمیم‌گیری نماید

توانایی حل مسایل

این توانایی فرد را قادر می‌سازد تا به طور مؤثرتری مسایل زندگی را حل نماید.

توانایی تفکر خلاق

این نوع تفکر هم به حل مسأله و هم به تصمیم‌گیری‌های مناسب کمک می‌کند و به فرد کمک می‌کند تا مسایل را از ورای تجارب مستقیم خود دریابد.

پیوست‌ها

توانایی تفکر نقادانه

این تفکر توانایی تحلیل اطلاعات و تجارب است و فرد را قادر می‌سازد تا در برخورد با ارزش‌ها، فشار گروه و رسانه‌های گروهی، مقاومت کند و از آسیب‌های ناشی از آن در امان بماند.

مدرسه (School)

فضایی آموزشی که دانش‌آموزان طبق مقررات وزارت آموزش و پرورش و براساس برنامه درسی کشور در آن تحصیل می‌کنند.

ارتقای سلامت (Health Promotion)

فرآیند توانمندسازی مردم در کنترل سلامت خود و بهبود آن.

ارتباط (Communication)

در میان نهادن عقاید و نقطه نظرات از سوی طرف‌های ذی‌علاقه. در اینجا مقصود به‌کارگیری راهبردهایی است که در ابتدای مراحل اجرایی، ارتباط درون مدرسه، بین مدرسه و جامعه، بین مدرسه و نهادها و بین نهادها با یکدیگر را تسهیل می‌نماید.

همکاری (Co Operation)

ارتباط غیر رسمی بین افراد و سازمان‌های دارای اهداف مشترک، اگر مجاری ارتباطی موجود باشد، افراد و سازمان‌ها با هم. بر مبنایی که بدین منظور تعیین می‌گردد، فعالیت می‌کنند.

مشارکت (Collaboration)

ارتباط رسمی بین افراد و سازمان‌های متعهد به دیدگاه، مأموریت و اهداف مشترک. این ارتباطات قادرند ساختار سازمانی جدیدی با نقش‌ها و مسئولیت‌های اشتراکی بنا کنند و در رهبری مشترک و متمرکز منابع مداخله داشته باشند.

هماهنگی (Co Ordination)

نشست‌های مرتب بین افراد و سازمان‌های دارای اهداف مشترک به منظور بحث در مورد مشارکت در منابع برنامه‌ها و رفع نیازها. این نشست‌ها شامل مباحثی در مورد منابع حمایتی ممکن، نیازهای بهداشتی دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان و موانع برآورده کردن آنها می‌باشد.

مراقبت (Care)

منظور تحت نظر داشتن فرد برای انجام اقداماتی است که از ابتلای به بیماری و مشکلات سلامت جلوگیری می‌کند.

غربالگری (Screening)

عبارت است از بررسی برای یافتن آلودگی یا بیماری در جمعیت یا افرادی که خود به دنبال مراقبت بهداشتی نیستند. این افراد به ظاهر سالم می‌باشند.

بهداشت دهان و دندان

عبارت است از تأمین و حفظ کم و کیف فیزیولوژیکی قسمت‌های مربوط به حفره دهان یعنی مخاط، لثه‌ها، غدد بزاقی و دندان‌ها.

بهداشت فردی

مجموعه نکاتی است که هر فرد با رعایت آن می‌تواند از لحاظ جسمی، روانی، در وضع مناسبی قرار گیرد و وظیفه‌ای را که نسبت به خود، افراد خانواده و جامعه دارد، به خوبی انجام دهد.

بهداشت مدارس

مجموعه اقداماتی است که به منظور تشخیص، حفظ، ارتقای و تأمین سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان و کارکنان مدارس که به نحوی در ارتباط با دانش‌آموزان قرار دارند، زیر نظر راهنمایی و سرپرستی مسئولان آموزشگاه به اجرا در می‌آید.

گندزداها و پاک‌کننده‌ها

عوامل و موادی هستند که میکروب‌ها و عوامل بیماری‌زا را از بین می‌برند و محیط سالم و مناسبی برای زندگی به وجود می‌آورند.

گندزدایی

عبارت است از نابودکردن عوامل بیماری‌زا در محیط بی‌جان مانند اماکن مسکونی، لباسها، ظروف، سبزی و آب و ... در واقع گندزدایی در مورد محیط زندگی به کار می‌رود.

ضد عفونی

ضد عفونی عبارت است از نابود کردن عوامل بیماری‌زا بر روی بافت‌های زنده مانند ضد عفونی پوست.

سوء تغذیه (Malnutrition)

سوء تغذیه یک حالت غیر طبیعی است که در نتیجه کمبود نسبی یا مطلق یک یا چند ماده مغذی اساسی و یا مصرف زیاد از حد احتیاج به مواد غذایی در انسان ظاهر می‌شود.

پیوست‌ها

بهداشت مواد غذایی

بهداشت مواد غذایی شامل کلیه اقداماتی است که انجام آنها موجب می‌گردد یک ماده غذایی از ابتدای تولید تا مصرف آن توسط مصرف‌کننده سالم باشد و موجب بیماری انسان نگردد.

فساد مواد غذایی

فساد مواد غذایی تغییری است که در ماده غذایی رخ می‌دهد به طوری که خوردن آن ماده برای انسان زیان‌آور می‌شود. این تغییرات می‌تواند ارزش غذایی را کم کند یا از بین ببرد یا موجب مسمومیت و بیماری در انسان شود.

مواد مخدر (Narcotics)

هر ماده‌ای است که پس از وارد شده به بدن بر یک یا چند عملکرد مغز تأثیر بگذارد که مخدرهایی مانند توتون، مشروبات الکلی و ... را در بر می‌گیرد.

اعتیاد (Addiction)

در سال ۱۹۶۴ بنا به توصیه کمیته کارشناسی سازمان بهداشت جهانی، کلمه اعتیاد جای خود را به وابستگی دارویی drug dependence که در پزشکی جدید با نام (وابستگی به مواد) به کار می‌رود، داد. به مفهوم این است که انسان با استعمال نوعی ماده شیمیایی از نظر جسمی و روانی به آن وابستگی پیدا می‌کند به طوری که در اثر دستیابی و مصرف دارو احساس آرامش و لذت به او دست می‌دهد اما با نرسیدن دارو دردهای جسمانی و احساس ناراحتی را تجربه می‌کند.

وابستگی (Dependency)

بیماری بالینی است که با تظاهرات رفتاری، شناختی و وابستگی فیزیولوژیک خود را نشان می‌دهد و باعث می‌شود که فرد مصرف مواد را به رفتارهای دیگر ترجیح دهد.

سوء مصرف (Substance Abuse)

به هر نوع مصرف مواد که تأثیر ناخواسته‌ای بر مصرف‌کننده داشته باشد، اطلاق می‌شود. میزان تأثیری که مواد بر فرد و زندگی او به جای می‌گذارد، سوء مصرف خواهد بود.

توانمندسازی (Empowerment)

توانمندسازی در ارتقای سلامت، فرایندی است که به‌وسیله آن مردم بر تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتی که سلامت آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، مشارکت و کنترل بیشتری دارند.

در معرض خطر (At-Risk)

افراد و نوجوانانی که دارای علائم رفتاری مانند رفتارهای خشن و مجرمانه هستند، در معرض خطر هستند ولی گروهی از نوجوانان در معرض خطر افرادی انزوا طلب، منفعل و ساکت هستند.

رشد Growth

رشد عبارت است از افزایش تدریجی در اندازه های بدن، اعضا و بافت های آن از دوران جنینی تا بزرگسالی که شامل رشد وزنی و قدی است.

کالری

گرمای حاصل از سوختن غذا در بدن را با واحدی اندازه گیری می کنند که به آن کالری می گویند. کالری عبارت است از مقدار حرارتی که می تواند درجه حرارت یک سانتیمتر مکعب آب را از ۱۵ درجه سانتی گراد به ۱۶ درجه سانتی گراد افزایش دهد.

مسمومیت غذایی

عبارت است از مجموعه اختلالاتی که در نتیجه خوردن غذاهای فاسدی که به میکروب ها و مواد شیمیایی آلوده هستند، در بدن به وجود می آید.

اصول مراقبت های بهداشتی اولیه

بنا به تصمیم مجمع بهداشت و هیأت اجرایی یونیسیف و در پاسخ به دعوت دولت شوروی سابق، کنفرانس بین المللی مراقبت های بهداشتی اولیه از ۶ تا ۱۲ سپتامبر ۱۹۷۸ در شهر آلماتا در مرکز جمهوری قزاقستان، تشکیل گردید. دستاورد این کنفرانس اعلامیه ای ده ماده ای بود که به نام اعلامیه آلماتا معروف شد و هنوز سندی معتبر در تعریف و تعیین مبانی خدمات بهداشتی اولیه است.

سازمان بهداشت جهانی، خدمات بهداشتی را به صورت زیر تعریف کرده است:

خدمات اولیه عبارت است از مراقبت های اصلی در زمینه بهداشت که برای همه افراد و خانواده های جامعه قابل دسترس باشد. این خدمات بخش اساسی نظام بهداشتی و توسعه اقتصادی، اجتماعی کشور است و خدمات را تا حد ممکن به جایی که مردم در آن زندگی و کار می کنند، می برد.

۱ اجزای PHC عبارت از :

- ۱- آموزش سلامت
- ۲- بهبود تغذیه و طرز نگهداری مواد غذایی
- ۳- تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشت محیط
- ۴- بهداشت مادر و کودک همراه با برنامه قابل قبول تنظیم خانواده

پیوست‌ها

- ۵- واکسیناسیون
 - ۶- کنترل بیماری‌های واگیر و بومی
 - ۷- درمان ساده
 - ۸- تأمین داروی اساسی
 - ۹- بهداشت روانی
- اخیراً دو جزء دیگر: مقابله با سوانح و حوادث و بهداشت دهان و دندان به آن اضافه شده است.

بهداشت

دانش بهداشت، راه‌های ایجاد، ارتقای و گسترش سلامت جسمی، روانی و اجتماعی را به انسان نشان می‌دهد. به عبارتی بهداشت، علم و هنر پیشگیری از بیماری‌ها، افزایش طول عمر و سطح سلامت انسان است.

اقدامات پیشگیرانه

اقداماتی است که از ابتلای فرد به بیماری و شیوع آن در جامعه جلوگیری می‌کند.

کنترل رشد

عبارت است از نشان دادن زود هنگام اختلال در تغذیه یا اختلال در تندرستی به کمک اندازه‌گیری‌هایی که در طول دوران کودکی انجام می‌شود. این اندازه‌گیری شامل: وزن، قد، دور سر، دور بازو و ضخامت چربی زیر پوست در ناحیه بازو است.

بهداشت محیط مدارس

عبارت است از مجموعه اقداماتی که باعث می‌گردد، محیط آموزشگاه به گونه‌ای گردد که هیچ اثر نامطلوبی بر سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان بر جای نگذارد.

بهداشت محیط

بنا به تعریف سازمان بهداشت جهانی، بهداشت محیط عبارت است از کنترل عواملی از محیط زندگی که به نحوی در رفاه و سلامت جسمی، روانی و اجتماعی انسان تأثیر دارند و یا خواهند داشت.

بهبودی محیط

بخشی از فعالیت‌های بهداشت محیط است که مربوط می‌شود به کنترل آن دسته از عوامل فیزیکی که بر رشد تکامل، تندرستی و بقای انسان‌ها اثر می‌گذارد. تصفیه و پاکسازی آب مورد مصرف از آلودگی‌های بیماری‌زا مبارزه با آلودگی هوا، دفع صحیح زباله و فاضلاب از جمله اقدامات بهسازی محیط است.

محیط (Environment)

محیط عبارت است از مجموعه شرایط و عوامل خارجی که بر زندگی و تکامل فرد یا جامعه اثر می‌گذارد. محیط به سه نوع تقسیم می‌شود: ۱- محیط فیزیکی ۲- محیط بیولوژیک (زنده) ۳- محیط اجتماعی.

انواع پیشگیری

- ۱- نوع اولیه: اقدامات لازم جهت جلوگیری از ایجاد بیماری یا تغییر حالت پذیرش شخص یا کاهش عوامل بیماری‌زا است.
- ۲- نوع دوم: این نوع پیشگیری مربوط به کشف به موقع و درمان بیماری‌ها با ایجاد علائم آشکار بالینی است.
- ۳- نوع سوم: شامل اقداماتی است که ناتوانی حاصل از بیماری را کاهش می‌دهد و اعمال اعضا و دستگاه‌های بدن را به وضعیت طبیعی بدن نزدیک می‌کند.

بیماری (Disease)

بیماری معمولاً یک حالت ناراحت کننده و رنج آور در جسم یا روان است. بدین معنا که وقتی بیماری پیش می‌آید اعمال طبیعی جسم و روان انسان مختل می‌شود.

عامل بیماری‌زا

عوامل بیماری‌زا، عاملی است که برای بروز بیماری ضروری است. عوامل بیماری‌زا به دو دسته عوامل عفونی و غیر عفونی تقسیم می‌شوند.

بیمار (Patient)

کسی که علائم بیماری را در خود نشان دهد.

بیماری‌های واگیردار

بیماری‌هایی هستند که عامل آنها یک موجود زنده بیولوژیکی به نام میکروب است. بیماری‌های واگیردار از شخصی به شخص دیگر قابل سرایت هستند.

حامل (Carrier)

کسی که عامل بیماری‌زا را در خود جا داده است و بدون اینکه خود علائم بیماری را داشته باشد، باعث انتقال آن به سایرین می‌شود. حاملین سالم به دو دسته هستند:

- ۱- حاملین سالم که در آنها علائم بیماری دیده نمی‌شود.
- ۲- حاملین به ظاهر سالم که در یکی از دوره‌های کمون یا دوران نقاهت بیماری هستند.

پیوست‌ها

مخزن

مخازن عفونت عبارتند از: انسان، حیوان، گیاهان و برخی مواد آلی که عامل عفونت در آنها جایگزین شده، رشد یافته و تکثیر پیدا می‌کند و باعث انتقال بیماری می‌شود.

دوره کمون

دوره کمون فاصله زمانی ورود عامل بیماریزا به بدن تا بروز علائم بالینی است. این دوره در بیماری‌های مختلف متفاوت و از چند ساعت تا چند سال متغیر است.

میزبان

میزبان، حیوان یا انسان زنده‌ای است که در شرایط طبیعی عامل عفونی را در خود جا می‌دهد.

جداسازی

مجزا نمودن شخص مبتلا به بیماری واگیر در دوران سرایت بخشی به منظور جلوگیری از انتقال بیماری را جداسازی می‌گویند.

واکسیناسیون

یکی از بهترین روش‌های پیشگیری از بیماری‌ها است. منظور از واکسیناسیون بالا بردن سطح ایمنی در بدن است. پس از تزریق واکسن، دستگاه دفاعی بدن شروع به فعالیت می‌کند و ایمنی در بدن ایجاد می‌شود.

مقاومت

مجموعه مکانیسم‌های دفاعی بدن در مقابل حمله عوامل بیماریزا را مقاومت می‌گویند.

اپیدمی یا همه‌گیری (Epidemy)

انتشار یک بیماری و شیوع بیش از حد انتظار آن در یک ناحیه و یک زمان را اپیدمی می‌گویند.

پاندمی یا عالم‌گیری (Pandemic)

هنگامی است که بیماری از مرز چند کشور بگذرد و چندین قاره را مبتلا کند.

آندمیک (Endemic)

وجود یک بیماری به طور ثابت در یک منطقه را آندمیک گویند.

بیانیه محیط زیست

از دستاوردهای کنفرانس استکهلم تصویب (بیانیه محیط زیست انسانی) است که خط مشی رفتار محیط زیستی افراد و دولت‌ها را تعیین می‌کند. این اولین بیانیه مشترک ۱۱۳ کشور در باره توجه و تعهد آنان نسبت به محیط زیست انسانی است. بیانیه استکهلم ذکر می‌کند که انسان به عنوان وابسته‌ای به محیط خود و شکل دهنده آن مسئول است برای :

الف: بهبود کیفیت زندگی بشر

ب: حفاظت، مدیریت و استفاده منطقی از منابع زمین به طریقی که همه افراد بشر نه فقط نسل حاضر بلکه نسل‌های آینده نیز در آن سهیم باشند.

ج: پیشگیری، کاهش و یا از بین بردن آلودگی و تخریب محیط زیست

د: آموزش افراد همه گروه‌های سنی در زمینه حفاظت محیط زیست و تعادل بوم‌شناختی

ه: ترویج آن دسته از پژوهش‌های علمی که در جهت مسایل محیط زیست است

و: سازمان‌دهی و تشویق مؤسسات اجتماعی برای برقراری همکاری‌های ملی و بین‌المللی در محو یا تقلیل اثرات سوء فعالیت‌های انسانی

ز: حفظ صلح و ارتباطات متوازن بین ملت‌ها از طریق مبادلات عادلانه و خلع سلاح

اکوسیستم:

یک اکوسیستم یا نظام بوم‌شناختی (اکولوژیکی) محیطی است که از بخش‌های غیر زنده، یعنی فضا و عناصر فیزیکی و شیمیایی و بخش‌های زنده یعنی گیاهان و حیوانات و میکروب‌ها تشکیل شده باشد.

تولید مثل :

تولید مثل، به‌وجود آمدن نسل جدیدی از موجودات و مهمترین عامل رشد جمعیت است. تولید مثل چون در برگیرنده زایش، تخم‌گذاری، رویش و تقسیم سلولی است به جای کلمه تولد به کار برده می‌شود.

جمعیت:

گروهی از افراد گونه‌ای واحد از موجودات زنده است که در زمانی به‌خصوص، مکانی را اشغال می‌کنند.

طول عمر فیزیولوژیکی:

یعنی متوسط دوره زندگی افراد یک جمعیت که در شرایط مطلوب زندگی کرده و در اثر طول عمر و یا کهولت سن می‌میرند و در مورد جمعیت به‌خصوص ثابت است.

آب سخت (Hard water)

آبی که در آن به علت وجود ترکیب‌های حل شده کلسیم، منیزیم و آهن صابون به خوبی کف نمی‌کند

پیوست‌ها

باران اسیدی (Acid rain)

بارانی که با حل کردن گازهایی مانند گوگرد، دی اکسید و اکسیدهای نیتروژن موجود در هوای کره زمین، خاصیت اسیدی پیدا می‌کند.

پالایش (Refine)

فرایندی که در آن اجزای نفت خام را از یکدیگر جدا می‌کنند.

سوخت (Fuel)

ماده‌ای سوختنی است که تنها به منظور تامین انرژی سوزانده می‌شود.

سوخت فسیلی (Fossil fuel)

موادی مانند زغال سنگ، نفت خام و گاز طبیعی که طی میلیون‌ها سال از تجزیه اجساد و بقایای جانوران و گیاهان مدفون شده در زمین به وجود آمده‌اند و امروز به عنوان منبع تأمین انرژی به کار می‌روند.

سوختن (Combustion)

واکنش اکسایشی که سریع روی می‌دهد و با ایجاد شعله و آزاد کردن مقدار زیادی گرما، صوت و نور همراه است.

طلای سیاه (Black gold)

عنوانی است که به نفت خام نسبت می‌دهند و ارزش اقتصادی آن را یادآور می‌شود.

طلای کثیف (Dirty gold)

عنوانی است که به زباله نسبت می‌دهند و ارزش اقتصادی آن را یادآور می‌شود.

گازهای گلخانه‌ای (greenhouse gases) :

گازهایی مانند دی‌اکسیدکربن، بخار آب و متان که از طریق اثر گلخانه‌ای باعث گرم شدن زمین می‌شوند.

لایه اوزن (Ozone Layer)

پوشش اطراف زمین که از گاز اوزن تشکیل شده و زمین را در برابر تابش پرنرژی و خطرناک فرابنفش محافظت می‌کند.

رویکردهای آموزشی در آموزش سلامت

سطح دانشی که آموزش و یادگیری را مفید و مؤثر می‌سازد، به طرز قابل توجهی بالا رفته‌است. یادگیری یک روند تعاملی است. لازم است تا دانش آموزان نیز در فعالیت‌ها، فعالانه مشارکت نمایند. چراکه گاهی دانش آموزان مجبور می‌شوند به مواد درسی بحث برانگیزی که درک آن برایشان سخت می‌شود، با موفقیت و به خوبی پاسخ بدهند. در هر کلاس آموزش سلامت، به طور طبیعی دانش آموزان مختلفی شرکت خواهند کرد. هریک از آنان ترجیح می‌دهند با سبک‌های یادگیری خاص خود، یاد بگیرند. معلمان هم سبک‌های یادگیری خاص خود را دارند. طبیعی است که معلم‌ها هم دوست دارند با سبک یادگیری خود به دانش آموزانشان درس دهند. اگر معلمی همواره به سبکی درس دهد که خودش برای یادگیری ترجیح می‌داده، ممکن است دانش آموزان زیادی باشند که سبک‌های یادگیری آن‌ها با سبک یادگیری او جور در نیاید و در نتیجه نیازهای آن دانش آموزان برآورده نشود. برای برآوردن نیازهای دانش آموزان مختلف با سلیقه‌های مختلف در یک کلاس آموزش سلامت، بسیار مهم است که معلم از رویکردهای آموزشی مختلف در هر بخش بهره بگیرد.

استراتژی‌های آموزشی

استراتژی‌های آموزشی رویکردی را که یک معلم ممکن است اتخاذ نماید تا به دانش آموزان کمک کند، به هدف‌های یادگیری خود برسد، تعیین می‌نماید. این استراتژی‌ها را می‌توان به استراتژی‌های مستقیم، غیر مستقیم، تعاملی، آزمایشی (تجربی) و مستقل طبقه بندی کرد. روش‌های آموزشی را معلمان به کار می‌برند تا محیط‌های یادگیری جدیدی خلق کنند و ماهیت کلاسی را که معلم و شاگرد در طول درس در آن حضور می‌یابند، به نوعی ویژه‌تر از گذشته نمایند. در حالی که اغلب، روش‌های خاص با استراتژی‌های معین مرتبط هستند، بعضی از شیوه‌ها را ممکن است ذیل استراتژی‌های مختلفی نیز یافت. در صفحات آتی، تعدادی از روش‌های آموزشی که بیش از همه استفاده می‌شود، از هریک از پنج استراتژی آموزشی توضیح داده می‌شود.

آموزش مستقیم

استراتژی آموزش مستقیم تا حد بسیار زیادی معلم محور است. روش *ارایه* درس به شکل سخنرانی مثالی از آموزش مستقیم است. معمولاً در کلاس‌های آموزش سلامت سخنرانی‌های کوچکی در فصل‌های نمونه انجام می‌گیرد.

سخنرانی یک نوع برقراری ارتباط یک طرفه است و روشی بسیار مفید و مؤثر در جمع‌آوری اطلاعات در مدت زمانی بسیار کوتاه است. سخنرانی‌ها فقط زمانی مؤثرند که:

- مدت زمان آن ۱۵-۱۰ دقیقه باشد و بیش از ۲۰ دقیقه به طول نینجامد؛

پیوست‌ها

- با بحث‌های گروهی و انواع اعلام حضور (demonstrations) توأم باشد؛
 - از وسایل کمک آموزشی مثل اورهد و فیلیپ چارت بهره گرفته شود؛
- سخنرانی‌ها در اصل در سطح گسترش اطلاعات پایه مربوط به طرح مواد درسی آموزش سلامت به کار می‌رود.

ارزیابی و ارزشیابی

هدف از سخنرانی، انتقال دانش از جایی به جایی (یا فردی به فرد) دیگر است. روش‌های مناسب ارزیابی برای درک صحیح دیگران، شامل به کار گرفتن ترکیبی از موارد امتحانی مانند مقاله، پاسخ کوتاه، چندگزینه‌ای‌ها و درست و غلط می‌باشد. می‌توانید از مراحل آزمون بسته استفاده نمایید یا از دانش آموزان خود بخواهید یک نقشه مفهومی برای شما طراحی کنند.

بازنگری ساختمان

بازنگری ساختمان به نوع سازماندهی و مرتب کردن موضوعات و مفاهیم برمی‌گردد طوری که با این چیدمان، دانش آموزان بهتر موضوعات و مفاهیم جدید را بفهمند. اغلب این بازنگری ساختمان را در اول هر فصل، به شکل یک سازمان دهنده پیشرفته (advanced organizer) مشاهده می‌کنیم.

ارزیابی و ارزشیابی

از آن جا که بازنگری ساختمان را معمولاً به عنوان یک سازمان دهنده (organizer) به کار می‌برند، معلمان خیلی مایل نیستند آن را ارزیابی کنند.

مقایسه

مقایسه، یعنی یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌ها:

- جزئیات را مشاهده کنید و شاخص‌ها را بسط دهید؛
- شباهت‌ها را بر اساس شاخص‌ها تعیین کنید؛
- تفاوت‌ها را بر اساس شاخص‌ها جستجو نمایید و به صورت الفبایی مرتب نمایید؛
- خلاصه نمایید.

ارزیابی و ارزشیابی

چهار مؤلفه‌ای راکه در قسمت مقایسه آمد می‌توان به عنوان شاخص‌هایی در الگوهای مانند سوابق حکایت گونه (anecdotal records)، چک‌لیست‌ها و تعیین مقیاس‌ها (rating scales) به کار برد که در بخش "الگوهای ارزیابی و ارزشیابی" این راهنمای ماده درسی آمده است.

سؤالات تعلیمی

این قبیل سؤالات، سؤالاتی هستند که بیشتر همسو و واقعی‌اند و اغلب با "چه چیز"، "چه جایی (کجا)"، "چه زمانی" (کی)، "چگونه یا چه طور" شروع می‌شوند.

ارزیابی و ارزشیابی

سؤالات آموزشی، یک مؤلفه قوی است که در آن دانش‌آموزان پیشرفت خود را ارزشیابی می‌کنند و طبق نیازهای خود به مرور برآن می‌پردازند. روند تصمیم‌گیری، در تلفیق با محتوا مورد استفاده قرار می‌گیرد. جهت ارزیابی میزان فهمیده شدن محتوای درس و بررسی روند ارزیابی پیشرفت دانش‌آموز، معلم می‌تواند از سؤالات آموزشی خود استفاده نماید.

از آن جا که تکلیف نوشتنی یا یک ارایه شفاهی (درس / مصاحبه) زنده و یا ضبط شده نشانگر فعالیت فعلی دانش‌آموز است و به راحتی می‌توان از آن‌ها برای ارزیابی استفاده کرد، معلم هم می‌تواند با استفاده از تعیین مقیاس، چک لیست، یا سوابق حکایت گونه پیشرفت دانش‌آموز را ضبط نماید. شاخص‌ها بر اساس عناصر محتوایی و نیز میزان کاربرد دانش‌آموز از "مرحله تصمیم‌گیری" می‌باشند.

شاخص‌های محتوایی ممکن است شامل موارد زیر باشند:

- تطبیق هدف دانش‌آموز و طرح کار خود برای نیل به هدف؛
- چارچوب زمانی؛
- سیستم حمایتی؛
- نکاتی که به طور معمول در چک‌لیست‌ها دیده می‌شوند.
- امکان دارد پردازش شاخص‌ها شامل تجربه موارد زیر باشد:
- طراحی؛
- جمع‌آوری اطلاعات؛
- سازماندهی اطلاعات؛
- تحلیل اطلاعات برای کاربردی کردن آن‌ها؛
- تصمیم‌گیری درباره آن‌ها؛
- ایجاد یک کل، از سلسله بخش‌ها؛
- مرور.

آموزش غیر مستقیم

استراتژی آموزش غیر مستقیم *دانش‌آموز* محور است. روش‌های آموزش غیر مستقیم فقط زمانی مؤثر هستند که:

- فکر کردن به نتایج مطلوب باشد؛
- نگرش‌ها، ارزش‌ها یا نتایج میان فردی مطلوب باشد؛
- روند کار نیز به اندازه نتیجه کار مطلوب باشد؛
- توجه به گونه‌ای باشد که فهم (*understanding*) و یادسپاری (*retention*) مفاهیم یا تعمیم‌دهی آنها برای دانش‌آموزان امری شخصی و درونی شده باشد؛
- توانایی یادگیری دایمی مطلوب باشد.

بعضی از نمونه‌های موجود در روش‌های آموزشی غیرمستقیم از این قرار است:

پیوست‌ها

نقشه های مفهومی

این روش آموزشی می تواند یادگیری خلاق معنی دار و بلند مدت را ارتقا دهد. در ماده درسی آموزش سلامت نقشه‌دهی مفهومی غالباً به منظور تشویق دانش آموزان استفاده می‌گردد. به این ترتیب دانش آموزان متوجه می‌شوند که چقدر بین اطلاعات جدید و آن چه می‌دانسته اند، ارتباط وجود دارد.

نقشه دهی مفهومی:

- تکنیکی است برای تعیین مفاهیم کلیدی و نشان دادن ارتباط‌های سلسله مراتبی بین مفاهیم؛
- می تواند یادگیری و یادآوری را تسهیل نماید؛
- می تواند باورهای کلیدی را برای دانش آموزان شفاف سازد؛
- می تواند به عنوان ابزار پیش‌آموزشی (pre-instructional) برای ارتقای مفهوم موضوع درس، سفرهای (علمی) منطقه‌ای یا فعالیت‌های کلاسی مورد استفاده قرار گیرد؛
- می تواند به منظور مرور موضوع درس مورد استفاده قرار گیرد؛
- می تواند برای رشد خود_ارزیابی (self-evaluate) در زمینه دانش و فهم آن مورد استفاده قرار گیرد؛
- می تواند خلاصه‌ای از یک فصل یا یک درس به دست دهد.

ارزیابی و ارزشیابی

وقتی نقشه‌دهی مفهومی به عنوان یک فعالیت درگیرکننده (engaging activity)، یک فعالیت ترکیبی (synthesis activity) یا فعالیتی مورد استفاده قرار می‌گیرد که اطلاعات شناختی (diagnostic information) را فراهم می‌آورد. پس لحاظ کردن نوع اطلاعاتی که دانش‌آموزان در ارزیابی نقشه‌های مفهومی جمع‌آوری کرده‌اند بسیار مهم است. سوابق حکایت‌گونه شاید مناسب‌ترین داده‌هایی باشند که در این شیوه ضبط می‌شوند. معلمان نیز ممکن است بنای موارد حکایت‌گونه را بر نکته های زیر بگذارند:

- شامل شدن مفاهیم مورد نیاز؛
- ایجاد رابطه میان ارتباطات مفاهیم؛
- رشد دانش آموز در پیشرفت نقشه‌های مفهومی؛
- منطقی یا خرد به کار رفته در ساختار نقشه‌های مفهومی.

این شاخص‌ها را می‌توان در الگوی سابقه‌حکایت‌گونه (که در بخش بعدی این راهنما آمده) وارد کرد.

نواک و گاوین (Novak and Gawin, ۱۹۹۴) در "یاد بگیریم چگونه یاد بگیریم" ارزیابی نقشه‌های مفهومی دانش‌آموز را از طریق نمره‌دهی به سطوح سلسله مراتبی که در نقشه مشخص شده و ارتباط‌های ترسیم شده میان مفاهیم و نیز نمونه‌ای که می‌آورد توصیه می‌کند.

حل مسأله

حل مسأله به روند تصمیم‌گیری یا سلسله گام‌هایی برمی‌گردد که افراد یا گروه‌ها برای رسیدن به پاسخ سؤالات یا حل مسأله استفاده می‌کنند. این گام‌ها شامل موارد زیر است:

۱. درباره آنچه از موضوع می‌دانید و احساس می‌کنید بیندیشید؛
۲. درباره موضوع تحقیق کنید. واقعیت‌ها را بیابید؛
۳. چالش مد نظر را مطرح کنید. جایگزین‌ها و پیامدهای آن را کشف کنید؛
۴. تصمیم بگیرید. یک هدف شخصی برای خود تعیین کنید؛
۵. یک طرح کار تدوین کنید و آن را به کار ببرید؛
۶. پیشرفت را ارزشیابی کنید در صورت لزوم آن را مرور و اصلاح نمایید.

ارزیابی و ارزشیابی

شاید معلمان بخواهند این گام‌ها را در چک‌لیست خود، تعیین مقیاس، یا الگوی سابقه‌حکایت‌گونه خود وارد کنند تا از این رهگذر بتوانند اطلاعات مربوط به دانش آموز را ضبط نمایند. این گام‌ها همان شاخص‌ها هستند.

مطالعات موردی

مطالعات موردی به سناریوهای تعیین شده برمی‌گردد. این سناریوها براساس موقعیت‌هایی نوشته می‌شود که در آن دانش‌آموزان مشاهده، تحلیل، ضبط، اجرا، نتیجه‌گیری، خلاصه یا توصیه می‌کنند.

ارزیابی و ارزشیابی

مطالعات موردی در آموزش سلامت به عنوان راه‌های ارزیابی کارکرد دانش‌آموزان که در آن دانش‌آموزان طرح کار کلاس را تدوین می‌کنند، بسیار ایده‌آل است. مطالعات موردی را می‌توان برای نشان دادن (performance) آیت‌م-های یک آزمون به کار برد. شش مرحله روند تصمیم‌گیری را می‌توان در حکم شاخص‌های یک چک‌لیست، یک فرم سابقه‌حکایت‌گونه یا تعیین مقیاس به کار برد. می‌توانید به چک‌لیست پیشنهادی مطالعات موردی پایه‌ای در بخش الگوها مراجعه نمایید.

خواندن برای درک معنا

خواندن برای درک معنی به تعیین اطلاعات از سوی نوشته برمی‌گردد. معنا بر اساس معنای تحت‌اللفظی و ضمنی متن و بر اساس پیشینه تجربی و مفهومی دانش‌آموز است.

ارزیابی و ارزشیابی

منظور از این ارزیابی و ارزشیابی، کاربرد (application) خواندن برای درک معنا است. ارزیابی درست از کاربرد شامل آزمون‌ها یا ارزیابی‌های عملکردی (performance) است. یک ابزار نمونه ارزیابی، چک‌لیستی است که به منظور ارزیابی توانایی دانش‌آموز برای استفاده از اطلاعات در خواندن برای درک معنا تهیه می‌شود در بخش الگوهای همین راهنما آمده است.

پیوست‌ها

بحث‌های فکری (Reflective Discussions)

بحث فکری دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا به طور فردی یا گروهی ، از طریق مباحثه در مورد یک موضوع عمیق‌تر بیندیشند.

ارزیابی و ارزشیابی

مهارت‌های ارتباطی مؤثر و مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌ها همین جا باید بررسی شود. ابزار ارزیابی نمونه‌ای که در بخش الگوهای این راهنما آمده ، سوابق حکایت گونه در بحث متفکرانه است.

رویه کلوز (Cloze Procedure)

رویه کلوز به یک استراتژی بر می‌گردد که در آن کلمات کلیدی از متن حذف می‌شوند و دانش‌آموزان باید کلماتی را براساس معنای ساختاری در متن بیابند و به جای آن‌ها بگذارند.

ارزیابی و ارزشیابی

روال کلوز به این ترتیب است که ابزاری برای ارزیابی به دست می‌دهد و بنابر این معلم می‌تواند پاسخ‌های دانش‌آموزان را بر اساس معنا ارزیابی کند. سابقه حکایت گونه نیز می‌تواند برای ضبط برداشت دانش‌آموزان از موارد زیر مناسب باشد:

- واژه‌شناسی متناسب با موضوع
- جریان معنا

آموزش تعاملی (Interactive Instruction)

استراتژی آموزشی تعاملی گروه‌های (مختلف) نوآموزان (learner) را به کار می‌گیرد. پیش از آن که اعضای هر گروه، منصوب به کار شوند ، بسیار مهم است که هرکدام از کاری که قرار است انجام دهند ، این که چقدر وقت خواهند داشت و نیز از مراحل ضبط یا گزارش به طور کامل آگاهی داشته باشند. لازم است استفاده صحیح و کارآمد از استراتژی آموزشی تعاملی در آموزش سلامت این است که دانش‌آموزان از مهارت‌های ویژه پویایی گروه آگاه باشند . موارد زیربنایی اندکی از جمله احترام به نظر دیگران ، مهارت‌های خوب گوش دادن ، و بالاخره مهارت‌های ضبط کردن و گزارش تهیه کردن وجود دارند. واحدهای نمونه طوری تعبیه می‌شوند که دانش‌آموزان را با این مهارت‌های پویایی گروه آشنا کنند و پیشرفت دانش‌آموزان را حین تمرین هدایت کنند.

مناظره (Debates)

آماده کردن یک مناظره و ارائه آن، دانش‌آموزان را در مسابقه‌ای رسمی در زمینه کسب مهارت استدلال منطقی شرکت می‌دهد.

ارزیابی و ارزشیابی

فنون ارزیابی مناسب ممکن است هر اطلاعاتی را مبنی بر ضبط شیوه‌های سوابق حکایت‌گونه، چک‌لیست‌ها معاینات، یا تعیین مقیاس‌ها را شامل شود.

ایفای نقش

ایفای نقش به فعالیتی گفته می‌شود که در آن به هریک از دانش آموزان یک گروه، بخشی یا نقشی برای ایفا کردن محول گردد. این شیوه را اغلب زمانی به کار می‌برند که یادگیری از روندهای خاص یک گروه یا فهمیدن احساسات دیگران مد نظر باشد.

ارزیابی و ارزشیابی

هر معلمی می‌تواند در مورد ایفای نقش از شاخص‌های جدیدی استفاده کند و آن‌ها را در هریک از الگوهای سوابق حکایت‌گونه، چک‌لیست‌ها یا تعیین مقیاس وارد نماید.

میزگردها

میزگرد به گروه کوچکی از دانش آموزان گفته می‌شود که در آن هر دانش آموز درباره موضوعی در مقابل بقیه کلاس و تحت هدایت یک رییس جلسه به ارایه اطلاعات یا اظهارنظر می‌پردازد.

ارزیابی و ارزشیابی

تعیین مقیاس، چک‌لیست‌ها و سوابق حکایت‌گونه، فنون مناسبی برای ارزیابی عملکرد دانش آموزان در مناظرات هستند. یک تعیین مقیاس جامع نگر (*holistic*) برای ارایه شفاهی موضوع، نمونه‌ای است که به عنوان مثال آورده شده و معلم می‌تواند روش خود را با آن منطبق نماید...

تمرین با همسالان

تمرین با همسالان شامل دانش آموزانی می‌شود که در حال تمرین و تعریف مهارت‌ها یا اطلاعات مفهومی با یک دانش آموز هم سن و سال خود هستند.

ارزیابی و ارزشیابی

در این ماده درسی، تمرین با همسالان قرار می‌گیرد که در آن دانش آموزان، چالشی را مطرح می‌کنند و خود نیز درباره جایگزین‌ها و نتایج آن به‌کند و کاو می‌پردازند. معلم‌ها می‌توانند از ابزار ضبط حکایت که میزان مشارکت و تلاش دانش آموز را پررنگ می‌کند، استفاده نمایند.

پیوست‌ها

گروه‌های یادگیری جمعی (Co-operative Learning Groups)

گروه‌های یادگیری جمعی با شخصیت دانش آموز، متجانس است و دو تا شش عضو دارد که در نقش‌های متنوعی با هم شریک‌اند. معماهایی که در این بخش خواهد آمد، نمونه‌ای از گروه‌های یادگیری جمعی است.

ارزیابی و ارزشیابی

یک ابزار خود ارزشیابی، مثل عملکرد/مهارت‌های گروه من در بخش الگوهای این مستند آمده است.

معما

در این روش، دانش‌آموزان در مورد یک موضوع ماهر و متخصص (expert) می‌شوند و بعد با سایر افراد دارای مهارت و متخصصان دیگر در مورد موضوع تعیین شده مواجه می‌شوند.

به منظور هدایت و پیشبرد یک معما:

- هر دانش‌آموز سهمی از آن ماده درسی را که قرار است معرفی شود، دریافت می‌کند؛
- گروه‌های متخصص در مورد مواد و شیوه‌های بارش افکار جمعی بحث و تبادل نظر می‌کنند. در این بحث‌ها به ارایه برداشت‌های خود نسبت به سایر اعضای گروه‌ها می‌پردازند؛
- متخصصان به گروه‌های خود بازمی‌گردند تا سهمی از درس را که بر عهده آن‌هاست تدریس نمایند و از سایر اعضای گروه‌ها نیز چیزهایی یاد بگیرند.

ارزیابی و ارزشیابی

مقیاس اندازه‌گیری، مهارت‌های گروهی مشترک، را می‌توان در پرونده کاری هر دانش‌آموز وارد کرد و در طول زمان از آن استفاده نمود.

بارش افکار جمعی

بارش افکار جمعی را برای تعمیم ایده‌ها و راه‌حل‌های تخیلی به کار می‌برند. معلم یا یک دانش‌آموز نقش تسهیل‌کننده را ایفا می‌کند و نظرات دانش‌آموزان را ضبط می‌نماید.

گره‌گشایی جمعی زمانی مفید و مؤثر واقع می‌شود که:

- تمامی اظهارات مورد قبول باشد؛
- بر کمیت بیشتر از کیفیت تأکید شود؛
- هیچ نقدی مجاز نیست. اجازه دهید آن چه قرار است پیش آید، اتفاق بیافتد، هرچند اهانت‌آمیز و بعید باشد؛
- هیچ بحث یا قضاوتی نباید صورت گیرد مگر آن که به منظور شفاف‌سازی اهداف بحث باشد؛
- آدم‌ها می‌توانند (ایده‌هایشان را) بر اساس ایده‌های دیگران بسازند؛
- باید زمانی مشخصی به آن اختصاص داده شود.

وقتی تمام ایده‌ها تعمیم پیدا کرد، می‌توان آن‌ها را با هم ترکیب کرد، مرتبشان کرد و بعد بنا بر شاخص‌های مورد توافق آن‌ها را ارزشیابی نمود.

در آموزش سلامت، از بارش افکار جمعی در سطح الف "روند تصمیم‌گیری" به عنوان وسیله منعکس ساختن آنچه دانش آموزان از قبل می‌دانند و در مورد موضوع خاصی احساس می‌کنند، استفاده می‌شود. بارش افکار جمعی را نیز به عنوان ابزار تحقیق در سطح الف به کار می‌برند. سطح ب نیز از بارش افکار جمعی، وقتی که دانش آموزان به کند و کاو گزینه‌های خود می‌پردازند، به خوبی استفاده می‌کند.

ارزیابی و ارزشیابی

معلم می‌تواند زمانی که بارش افکار جمعی در محیط گروه‌های یادگیری جمعی مورد استفاده قرار می‌گیرد تصمیم به ارزیابی آن بگیرد. سوابق حکایت‌گونه شاید م‌پسندیده تر و مقبول تری در ضبط داده باشد. نمونه ای هم در بخش الگوها آمده است.

مطالعه مستقل (Independent Study)

قراردادهای یادگیری (learning contracts) و پروژه‌های تحقیقی دو روش مطالعه مستقل‌اند که در طرح ماده درسی آموزش سلامت وجود دارند.

قراردادهای یادگیری در هر واحد از طرح ماده درسی آموزش سلامت به طور مستمر مورد استفاده قرار می‌گیرند. برای تعیین و اجرای یک طرح کار لازم است تا دانش آموزان هدف/اهداف شخصی خود را ابراز دارند و طرح کارهای همراه یا هم راستای آن را طراحی نموده تا بتوان آن‌ها را برآورده ساخت. قراردادهای یادگیری در آموزش سلامت شامل ساختارهای حمایتی و تاریخ‌های ارزشیابی و در صورت لزوم، مرور-تصحیح می‌باشد.

ارزیابی و ارزشیابی

از قراردادهای یادگیری در این برنامه، با عنوان طرح‌های کار در سطح ج از روند تصمیم‌گیری یاد می‌شود. به منظور ارزیابی این طرح‌های کار، معلم می‌تواند به تعیین مقیاس برای طرح‌های کار که در بخش الگوهای این راهنما آمده مراجعه نمایند.

پروژه‌های تحقیقی

پروژه‌های تحقیقی بخش منسجمی از سطح میانی آموزش سلامت می‌باشند. دانش آموزان در پروژه‌های تحقیقی یا به طور جداگانه یا به عنوان شریک و اعضای گروه‌های کوچک درگیر می‌شوند.

ارزیابی و ارزشیابی

با بخش الگوهای این راهنما مشورت کنید تا جایگاه چک لیست نمونه را با تیتراژ چارچوبی برای نمره دهی به یک پروژه یا یک تکلیف (assignment) نوشتاری معین کند.

پیوست‌ها

گزارش‌ها

ممکن است گزارش به شکل مکتوب، تصویر یا شفاهی باشد. هدف گزارش، تشویق دانش آموز برای ابراز دانش و ایده‌هایش در مورد موضوع انتخابی باشد. معمولاً از گزارش‌ها در سطح الف از روند تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند.

ارزیابی و ارزشیابی

معلم می‌تواند در زمان ارزیابی یک گزارش به تعیین مقیاس جامع نگر برای نمره دهی به یک مقاله، چارچوبی برای نمره دهی یک پروژه یا تکلیف (assignment) نوشتاری، یا به یک ارزیابی گزارش مراجعه نمایند.

تکلیف (Homework)

تکلیف به کلیه وظایفی (assignments) اطلاق می‌شود که بر عهده دانش آموز گذاشته می‌شود و او را موظف می‌نماید در طول مدتی که از کلاس دور است، آن‌ها را تکمیل نماید. وظایف تکلیف گونه دانش آموز (homework assignments) را می‌توان به عنوان یک فن ارزیابی و یک شیوه آموزشی به کار برد.

ارزیابی و ارزشیابی

اگر تکلیفی با هدف ارزیابی، به دانش آموزان محول می‌شود، بسیار مهم است که دانش آموزان باید از آغاز کار، در جریان این هدف قرار بگیرند. انواع مختلف تکلیف وجود دارد مانند سؤال‌های تعیین شده، درست کردن یک مدل، یا نوشتن یک خلاصه. فنون ارزیابی نیز باید با قالب تکلیف هماهنگ باشد. بخش الگوها را نیز برای ابزارهایی که مفیدند چک کنید. این ابزارها را می‌توان به کار گرفت تا تکلیف نوشتاری مناسب را انتخاب کرد.

یادگیری تجربی

استراتژی یادگیری تجربی را می‌توان به صورت‌های زیر توصیف کرد. این استراتژی:

- دانش آموز-محور است؛
- بر روند کار تأکید می‌کند نه نتیجه کار؛
- میزان درک و یادسپاری را تا حد زیادی افزایش می‌دهد؛
- دانش آموزان را برای مشارکت فعالانه و درس دادن به یکدیگر - هنگامی که توضیح می‌دهند چه کاری دارند می‌کنند - تشویق می‌کند؛
- از جزء به کل است (نخست تصاویر یا مثال‌هایی داده می‌شود و بعد فرمول یک قانون، یک مفهوم یا تعمیمی از آن نتیجه گرفته می‌شود)؛
- فعالیت-محور است؛
- از دانش آموزان می‌خواهد تا در مورد تجربه‌ای که داشته‌اند بیندیشند و آنچه را یاد گرفته‌اند در محیط‌های دیگر هم به کار ببرند؛

- شامل پنج فاز است:
 - . تجربه کردن (فعالیتی که روی می‌دهد)؛
 - . تسهیم (واکنش‌ها و مشاهدات)؛
 - . تحلیل (الگوهایی که به طور قطع تعیین شده‌اند)؛
 - . استنباط (مفاهیمی که بسط داده می‌شوند)؛
 - . اجرای طرح‌هایی که برای به کار بردن انواع یادگیری در موقعیت‌های جدید تدوین می‌شوند.

سفرهای (علمی) منطقه‌ای

سفرهای (علمی) منطقه‌ای به آن قسم از فعالیت‌های دانش‌آموز برمی‌گردد که به منظور تأمین اهداف آموزشی و خارج از کلاس انجام می‌گیرد.

ارزیابی و ارزشیابی

راه‌های زیادی برای ارزیابی سفرهای (علمی) منطقه‌ای وجود دارد . انتخاب نوع ارزیابی با هدف سفر (علمی) منطقه‌ای و نتیجه‌های مورد انتظار از دانش‌آموز تعیین می‌شود. لازم است هر معلمی از میزان هماهنگی فنون ارزیابی با اهداف طرح شده برای یادگیری مطمئن شود.

هر معلم حین طرح ارزیابی و ارزشیابی ممکن است از خود سؤالاتی بپرسد مانند: این سفر علمی به کدام یک از اهداف یادگیری اشاره خواهد کرد؟ از کدام گروه‌های دانش‌آموزی استفاده خواهد شد؟ آیا دانش‌آموزان تنها کار می‌کنند یا گروهی؟

نظرخواهی‌ها

نظرخواهی یعنی جمع‌آوری اطلاعات از یک نمونه ، به منظور تعیین بسامد پاسخ‌های ویژه. دانش‌آموزان شیوه‌های نظرخواهی را در ریاضیات سطح میانی می‌خوانند.

ارزیابی و ارزشیابی

برای ارزیابی توانایی‌های دانش‌آموزان در ساختن یک ابزار نظرخواهی، شاخص‌هایی را می‌توان از چک لیستی (با عنوان مهارت‌های روند کاربرد/ارزیابی) انتخاب کرد.

روش های ارزشیابی

ارزشیابی‌ها بر مؤثر بودن:

برنامه‌های مدرسه (مانند ارزشیابی برنامه)؛
مؤثر بودن برنامه درسی (مانند ارزشیابی برنامه درسی)؛
مؤثر بودن آموزش (مانند خود-ارزشیابی معلم)؛ و
پیشرفت در یادگیری دانش‌آموز (مانند ارزشیابی دانش‌آموز) توجه دارند.

ارزشیابی برنامه

ارزشیابی برنامه، روندی نظام‌مند از جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات درباره بعضی از جنبه‌های یک برنامه مدرسه به منظور گرفتن یک تصمیم یا برقراری ارتباط با دیگران در روند تصمیم‌گیری است.

ارزشیابی برنامه را می‌توان در دو سطح هدایت کرد:

در یک سطح تا حدی غیررسمی در کلاس و یا؛

رسمی تر در سطح کلاس، مدرسه یا تقسیم‌بندی‌های موجود در مدرسه.

برنامه ارزشیابی در سطح کلاس مورد استفاده قرار می‌گیرد تا تعیین کند که آیا این برنامه‌ای که به دانش‌آموزان می‌خواهد ارائه شود:

- هم نیازهای دانش‌آموزان را برآورده می‌کند و هم اهدافی را که در برنامه درسی تجویز شده.

ارزشیابی برنامه لزوماً در پایان برنامه انجام نمی‌گیرد، اما به‌طور قطع روندی مستمر دارد. به عنوان مثال، اگر درس‌های خاصی باشند که دانش‌آموزان آن‌ها را خیلی قوی نمی‌گیرند یا به نظر نمی‌رسد که یادگیری مدنظر یک مبحث درسی را نشان دهند، ریشه مشکل را باید پیدا کرد و تغییرات لازم را انجام داد.

با ارزشیابی برنامه‌ها در سطح کلاس، معلم به استادی اندیشمند تبدیل می‌شود. اطلاعات گردآمده از ارزشیابی برنامه به معلم در طراحی برنامه و گرفتن تصمیم برای بهبود وضع کلاس کمک می‌کند.

ارزشیابی ماده درسی

دانستن این که آیا مواد درسی جدید به طور مفید و مؤثر اجرا می‌شوند و آیا نیازهای دانش‌آموزان را برآورده می‌سازند یا نه، خود نیازی است که باید بدان پرداخت. ارزشیابی ماده درسی، در هر سطح از زمینه‌های تخصصی (**provincial**) که باشد، جمع‌آوری اطلاعات مواد درسی و قضاوت در مورد مؤثر بودن آن‌ها را از نظر تأیید و وثوق زمینه‌های تخصصی شامل می‌شود. دلیل عمده ارزشیابی ماده درسی، مطرح کردن انواع بهبودها و اصلاحات در ماده درسی است. این قبیل پیشرفت‌ها، تغییراتی را در راهنمای ماده درسی و یا تهیه منابع یا خدمات جاری به معلمان در برمی‌گیرد.

ارزشیابی ماده درسی، تلاشی مشارکتی (**shared**) و گروهی (**collaborative**) است که تمام شرکای عمده آموزشی را در این زمینه تخصصی در بر می‌گیرد. معلمان در ارتقای ابزار، اعتباربخشی به ماده درسی، آزمون عرصه‌های علمی (**field testing**)، نمره دهی و تفسیر داده‌ها شرکت می‌کنند.

در برآورد ارزشیابی ماده درسی، اطلاعات از جانب دانش آموزان، معلمان و مجریان طرح (**administrators**) جمع‌آوری می‌شود. اطلاعات کسب شده از سوی کسانی که آموزش می‌بینند، درجه‌ای را نشان می‌دهد که ماده درسی هنگامی که به آن برسد، اجرا می‌شود در ضمن، این اطلاعات، نقاط قوت و ضعف ماده درسی را نیز مشخص می‌کند. اطلاعات به دست آمده از دانش آموزان نشان می‌دهد چقدر خوب نتایج یادگیری مورد نظر را گرفته‌اند و نشانه‌هایی درباره نگرش‌های دانش آموزان نسبت به آموزش سلامت به دست می‌دهد.

تمام مواد درسی را که در زمینه‌های تخصصی قرار می‌گیرند، می‌توان درون این حوزه ارزشیابی ماده درسی گنجانند. در طول فاز اجرای مواد درسی جدید و به طور مرتب بر یک مبنای چرخشی می‌توان از این به بعد این ارزشیابی‌ها را هدایت کرد. توضیح بیشتر در مورد جزئیات ارزشیابی ماده درسی آمده است.

خودارزشیابی معلم

یکی از جوانب خوب و مثبت تدریس، خود-ارزشیابی توسط معلم است. در برنامه آموزش سلامت، معلمان باید توانایی‌های خود را ارزیابی و حوزه‌های پیشرفت را تعیین کنند. آن‌ها می‌توانند سؤالات زیر را از خود بپرسند:

تا چه حدی با این راهنمای عملی ماده درسی آشنایی دارم؟ فلسفه آن، اهداف بنیادینش، فعالیت‌ها و شیوه‌های آن را می‌شناسم؟

تا چه حدی تجارب عملی که من (در تدریس این ماده درسی) به دست می‌آورم با ماده درسی مورد نظر تطبیق می‌کند؟

مشاهدات خود را از دانش آموزان چگونه بنا کنم تا مطمئن شوم که آن اهداف بنیادین برآورده شده است؟

آیا برای در اختیار قرار دادن اطلاعات به دانش آموزان و والدینشان سیستمی دارم یا خیر؟

آیا همه دانش آموزان درست طبق نتیجه تجاربی که من به دست می‌آورم، پیشرفت می‌کنند؟

آیا موضوعات و عناوین ماده درسی، شیوه‌های آموزشی و محیط کلاس را در صورت لزوم با نیازهای فرد فرد دانش آموزان تطبیق می‌دهم؟

تا چه حدی رابطه‌های موجود میان یادگیری‌های ضروری مشترک (**Common Essential Learnings**) و ماده درسی آموزش سلامت را می‌فهمم؟

آیا در روند طرح درس خود، یادگیری‌های ضروری مشترک را دخیل می‌کنم یا خیر؟

پیوست‌ها

از آن جا که خود-ارزشیابی بسیار مهم است ، ارزشیابی معلم نیز شامل مربی‌گری همسالان و نیز نظارت بر معلمان توسط مجریان طرح (**administrators**) می‌باشد. خلاصه آن که خود-ارزشیابی معلم ، حاصل نوعی تفکر منتقدانه بر اساس برنامه آموزش سلامت و نیز بر اساس نحوه آموزش معلم است. هر دوی این روش‌ها را باید طوری در نظر گرفت که از رشد معلم ، حمایت کند و باعث ارتقای یادگیری دانش آموز شود.

در طرح و بحث درباره بررسی یک درس (چه نظارت از سوی معلم باشد ، چه از سوی معلمین هم پایه) شاخص‌های ارزیابی درس یا سلسله درس‌ها باید بر مبنای ماده درسی مدنظر باشد: (از نظر) اهداف آن ، محتوای پیشنهادی ، انواع فعالیت‌ها و شیوه‌ها، پرسش‌هایی که باید پرسید:

اهداف بنیادین این فصل چه بود؟

اهداف یادگیری ویژه این درس چه بود؟

چه فعالیت‌هایی برای برآوردن این اهداف طرح شد؟

آیا این اهداف و فعالیت‌ها به حد کافی و خوب فلسفه و محتوای ماده درسی آموزش سلامت را نشان می‌دهند؟

تا چه حدی معلم به نظر نسبت به برنامه آموزش سلامت و این درس علاقمند می‌آید؟

تا چه حدی این اهداف برآورده شده است؟

باید توجه داشت هر دانش آموزی به شیوه‌های فردی خود ، دستاورد بعضی از اهداف ماده درسی آموزش سلامت را نشان می‌دهد.

ارزشیابی دانش آموز

مقاصد اصلی این ارزشیابی ، کمک به دانش آموزان در یادگیری و در نتیجه ارتقای آموزش است . معلمان بر اساس اطلاعاتی که از طریق فنون مختلف ارزیابی از دانش آموزان گردآوری می‌کنند، درباره پیشرفت دانش آموزان قضاوت-هایی می‌کنند . این اطلاعات از یک سو ، در طرح درس و تطبیق برنامه‌های آموزشی به معلمان ، و از سوی دیگر به یادگیری مفیدتر و مؤثرتر دانش آموزان کمک می‌کند. از این ارزشیابی‌ها برای ارایه گزارش پیشرفت، به دانش آموزان و والدینشان و نیز در تصمیم‌گیری‌هایی که مربوط به چنین مواردی (ارتقای سطح دانش آموزان) است، استفاده می‌شود.

استراتژی‌های غیرسستی ، برای ارزیابی یادگیری در حوزه‌هایی مانند تفکر خلاق و منتقد ، یادگیری مستقل ، مهارت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و فردی لازم می‌شود. امروزه بیش از پیش ، معلمان به تکنیک‌هایی چون مشاهده ، ارایه کنفرانس ، تکالیف شفاهی و ارزیابی روند یادگیری متکی هستند تا به این ترتیب بتوانند درباره عملکرد دانش آموزان و پیشرفت آنان اطلاعاتی جمع‌آوری کنند.

اگرچه مسئولیت تعیین ارزشیابی دانش آموز و ارایه گزارش روند پیشرفت (یا پس رفت) او بر عهده مدیر و مسئولان مدرسه است اما معلم در کلاس خود این وظیفه را به طور روزانه انجام می‌دهد. معلم، در نوک پیکان تصمیم‌گیری پیشرفت دانش آموز قرار دارد. وی با استفاده از روش‌های ارزشیابی منطقی مانند طرح درس دقیق تکنیک‌های ارزیابی متناسب و از همه مهم‌تر یک قضاوت کاملاً حرفه‌ای و منطقی این کار را انجام می‌دهد.

معلمان از طریق فکر کردن روی عناصر آموزش خود، مانند ارزشیابی دانش آموز، دست به اصلاح مهارت‌های خود می‌زنند. پرسش‌های زیر می‌تواند به معلمان در فکر کردن به ارزیابی‌هایشان در پیشرفت دانش‌آموزان کمک نماید:

آیا به واقع جستجو در مورد دانش آموز و مهارت‌های تصمیم‌گیری آنها درباره آن به اندازه کافی بوده است و بالاخره آیا توانایی‌های طرح و اجرای برنامه‌های کلاسی به میزان کافی وجود داشته است؟

آیا استراتژی‌های ارزیابی برای هر سطح از روند تصمیم‌گیری (یعنی سطوح الف ، ب و ج) متناسب بوده است؟

آیا استراتژی‌های ارزیابی برای سطوح مختلف توانایی‌های دانش‌آموزان متناسب/ عادلانه بوده است؟

آیا دامنه اطلاعات جمع‌آوری شده از دانش‌آموزان برای تفسیر و ارزشیابی پیشرفت دانش‌آموزان کفایت می‌کند؟

آیا برای دانش‌آموزان روش‌های متنوع یادگیری فراهم شده که بتوانند به طرق مختلف مواردی را که یادگرفته‌اند نشان دهند؟

آیا نتایج این ارزشیابی به شکل معنی‌دار و مؤثری در اختیار دانش‌آموزان، والدین و سایر آموزگاران قرار گرفته است؟

با فکر کردن به سؤالاتی از قبیل آنچه در بالا پرسیده شد، معلمان خواهند توانست استراتژی‌های خود را در مورد ارزشیابی دانش‌آموزان ارتقا بخشند.

شفاف سازی عبارات

به منظور بالا بردن درک روند ارزشیابی، تشخیص میان دو واژه ارزیابی (**assessment**) و ارزشیابی (**evaluation**) مفید خواهد بود. این واژه‌ها را غالباً می‌توان به جای همدیگر به کار برد؛ ولی با این روش، امکان تداخل معانی نیز پیش می‌آید.

ارزیابی مرحله مقدماتی روند ارزشیابی است. در این مرحله، از تکنیک‌های متنوعی برای جمع‌آوری اطلاعات درباره پیشرفت دانش‌آموز استفاده می‌شود.

ارزشیابی، سبک سنگین کردن اطلاعات در برابر بعضی از استانداردها مانند هدف یادگیری ماده درسی است تا بتوان بر آن اساس قضاوتی کرد یا تصمیمی گرفت (مانند یک ارزشیابی) که این ارزشیابی ممکن است منجر به سایر تصمیم‌ها یا اقداماتی شود که معلم، دانش‌آموز یا والدین او اتخاذ می‌کنند.

پیوست‌ها

سه نوع اصلی ارزشیابی دانش آموز وجود دارد:

تکوینی یا سازنده (**formative**) ، برآیندی (**summative**) و شناختی (**diagnostic**) . از تکنیک‌های ارزیابی برای جمع‌آوری اطلاعات برای هر نوع ارزشیابی استفاده می‌شود.

ارزشیابی تکوینی روند مستمر کلاسی است که دانش آموزان و آموزگاران را نسبت به پیشرفت دانش آموزان در نیل به اهداف یادگیری برنامه ، مطلع نگه می‌دارد.

هدف اصلی از ارزشیابی تکوینی ، ارتقای آموزش و یادگیری دانش آموز است . این ارزشیابی اطلاعات ارزشمندی را برای معلمان فراهم می‌آورد که بر اساس آن ها معلمان می‌توانند تصمیمات آموزشی لازم را اتخاذ نمایند. این نوع ارزشیابی به معلمان کمک می‌کند تا بفهمند دانش آموزان به چه درجه‌ای از اهداف برنامه درسی نایل شده اند و میزان ارتقای درک ، دانش ، مهارت ها و نگرش های آنان چقدر بوده است. با این ارزشیابی ، دانش آموزان جهت حرکت های آتی خود را برای یادگیری بهتر پیدا می‌کنند و تشویق می‌شوند تا مسئولیت پیشرفت خود را خود به عهده گیرند.

ارزشیابی برآیندی بیشتر اوقات در انتهای یک فصل اتفاق می‌افتد. معلم از ارزشیابی برآیندی استفاده می‌کند تا تعیین کند بعد از سپری شدن یک دوره زمانی چه چیزهایی آموخته شده است . وی بدین ترتیب پیشرفت هر دانش آموز را جمع‌بندی می‌کند و گزارش پیشرفت او را با در نظر گرفتن اهداف برنامه درسی به دانش آموزان ، والدین و سایر آموزگاران ، ارایه می‌دهد.

به ندرت می‌توان ارزشیابی‌هایی یافت که کاملاً تکوینی و یا کاملاً برآیندی باشند. به عنوان مثال ، می‌توان از ارزشیابی برآیندی برای کمک به معلمان در تصمیم‌گیری درباره تغییراتی که در استراتژی‌های آموزشی یا سایر جوانب برنامه‌های یادگیری دانش آموز ایجاد می‌شود ، استفاده کرد. به همین ترتیب هم ، از ارزشیابی تکوینی می‌توان در کمک به معلمان برای جمع بندی قضاوت ها در مورد پیشرفت دانش آموز استفاده کرد. بر معلمان لازم است تا هدف خود از ارزیابی ها را برای دانش آموزان شفاف سازند و مشخص کنند که آیا این ارزیابی‌ها، بعدها به صورت برآیندی مورد استفاده قرار می‌گیرند یا خیر.

ارزشیابی شناختی معمولاً در آغاز سال تحصیلی و پیش از شروع هر واحد انجام می‌گیرد. طی این ارزشیابی معلم می‌فهمد که هر دانش آموز (از نظر معلومات قبلی و آمادگی برای یادگیری) در چه سطحی قرار دارد. این ارزشیابی مشخص می‌کند که کدام یک از دانش آموزان فاقد معلومات مقدماتی ، برداشت یا مهارت های لازم هستند، طوری که بتوان کمک های جبرانی را برای آن ها فراهم ساخت. از این ارزشیابی در ضمن می‌توان فهمید که کدام یک از دانش آموزان نیازمند چالش‌های بیشتر هستند. آزمون شناختی ، علایق دانش آموزان را نیز مشخص می‌کند. ارزشیابی شناختی ، اطلاعات لازم معلمان را برای طراحی برنامه‌های متناسب برای همه دانش آموزان فراهم می‌کند.

معلمان ، هر سه نوع این ارزشیابی‌ها را در طول یک سال یا یک ترم تحصیلی هدایت می‌کنند.

فاز های روند ارزشیابی

ارزشیابی کاملاً متوالی نیست و می‌توان آن را به صورت یک روند چرخه‌ای چهار فازی در نظر گرفت:

آمادگی، ارزیابی، ارزشیابی و تفکر.

در این روند معلم به عنوان یک تصمیم‌گیرنده در طول این چهار فاز به رسمیت شناخته می‌شود.

در طول این مرحله آمادگی، تصمیماتی گرفته می‌شود که تعیین می‌کند چه چیزی را باید ارزشیابی کرد و نوع ارزشیابی مورد استفاده (تکوینی، برآیندی یا شناختی) چه باید باشد؟ شاخص‌هایی که نتایج یادگیری هر دانش‌آموز را باید با آن سنجید، کدامند؟ و بالاخره آن که مناسب‌ترین تکنیک‌های ارزیابی برای جمع‌آوری اطلاعات راجع به پیشرفت دانش‌آموزان کدامند؟ هر تصمیمی که معلم در این فاز بگیرد، مبنای سایر فازها قرار می‌گیرد. در آموزش سلامت، معلم تعیین می‌کند که چگونه و چه چیزی را درون هر یک از سطوح الف و ب و ج در مرحله تصمیم‌گیری ارزشیابی نماید.

در طول مرحله ارزیابی معلم، اطلاعات را از طریق استراتژی‌های مختلف به دست می‌آورد، ابزارها را می‌سازد یا انتخاب می‌کند، آن ابزارها را برای دانش‌آموزان به کار می‌برد و اطلاعات را درباره پیشرفت دانش‌آموز گردآوری می‌کند. معلم در این فاز به تصمیم‌گیری‌های خود ادامه می‌دهد. تصمیمات مهم شامل تشخیص تعصبات و برطرف‌ساختن آن‌ها (مانند تعصبات فرهنگی و جنسیتی) از میان تکنیک‌های ارزشیابی و ابزارهای آن و در نتیجه تعیین زمان، مکان و بالاخره چگونگی هدایت ارزیابی‌هاست.

در طول ارزشیابی، معلم اطلاعات این ارزیابی را تفسیر می‌کند و در نهایت در مورد پیشرفت دانش‌آموزان خود قضاوت می‌کند. بر اساس این قضاوت‌ها یا ارزشیابی است که معلمان در مورد برنامه‌های یادگیری دانش‌آموزان و گزارش پیشرفتی که قرار است به دانش‌آموزان، والدین و سایر پرسنل مدرسه بدهند، تصمیم می‌گیرند.

اندیشه به معلم امکان می‌دهد تا آن مقدار و حدی را که فازهای قبلی در روند ارزشیابی نسبت به آن موفق شده‌اند، لحاظ نماید. به خصوص، معلم کارآمدی و متناسب بودن شیوه‌های ابزاری و تکنیک‌های ارزشیابی را که مورد استفاده قرار می‌گیرد، ارزشیابی می‌کند. این گونه اندیشه کردن به معلم کمک می‌کند تا در اصلاحات و یا هرگونه تطبیقی که با آموزش و ارزشیابی آتی معلم پیش خواهد آمد، به درستی تصمیم بگیرد.

اصول راهنما

پنج اصل راهنمای زیر، چارچوبی به دست می‌دهد که به معلمان در طراحی ارزشیابی دانش‌آموز در آموزش سلامت کمک می‌کند:

ماده درسی آموزش سلامت یک برنامه روند-محور است که بر اساس مدل تصمیم‌گیری، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا در تمام طول عمر سلامت خود را به دست بیاورند و آن را حفظ نمایند. ارزشیابی، بخش ضروری هر سه سطح روند تصمیم‌گیری است. با ارزشیابی تمام سطوح، معلم مطمئن می‌شود که ارزشیابی مستقیماً هم به ماده درسی و هم به آموزش مربوط می‌شود.

پیوست‌ها

ارزشیابی باید از طریق نتایج یادگیری مد نظر ماده درسی، هدایت شود. لازم است تا استراتژی‌های ارزشیابی متنوعی به کار گرفته شود. مانند سوابق حکایت‌گونه، چک لیست‌های مشاهدات، مقیاس‌های اندازه‌گیری، قرارها، خود-ارزشیابی‌ها، ارزشیابی هم‌سالان، رایه گزارش‌های شفاهی یا مکتوب.

طرح‌های ارزشیابی باید پیشاپیش در دسترس دانش‌آموزان قرار گیرد (**communicated**). دانش‌آموزان باید با توجه به روند ارزشیابی، فرصت‌هایی را برای ورود (اطلاعات) (**input**) پیدا کنند. می‌توان بر سر سبک سنگین کردن شاخص‌ها و در بعضی موارد بر سر خود شاخص‌ها معلم و دانش‌آموزان با هم به مذاکره و گفتگو بپردازند.

ارزشیابی باید عادلانه و با رعایت تساوی انجام گیرد. ارزشیابی باید حساس به خانواده، کلاس، مدرسه و موقعیت‌های اجتماعی باشد. ارزشیابی باید عاری از هرگونه تعصبی باشد. باید به دانش‌آموزان فرصت‌هایی داده شود تا میزان معلومات، درک و مهارت‌های خود را به شیوه‌های مختلفی نشان دهند.

ارزشیابی باید به دانش‌آموزان کمک کند. باید بازخورد (**feedback**) مثبت ایجاد کند و دانش‌آموزان را به مشارکت فعال در یادگیری‌شان تشویق نماید.

تکنیک‌های ارزشیابی

تکنیک‌های ارزشیابی خاص را باید انتخاب کرده و از آن‌ها برای جمع‌آوری اطلاعاتی استفاده کرد که به چگونگی نیل دانش‌آموزان به اهداف یادگیری این ماده درسی مربوط می‌شوند. تکنیک‌های ارزشیابی که در هر زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند، به فاکتورهای متعددی بستگی دارند، از جمله به انواع نتایج یادگیری (مانند معلومات، مهارت‌ها، نگرش‌ها، ارزش‌ها، یا روندها)، محتوای حوزه موضوع، استراتژی‌های مورد استفاده، سطح پیشرفت دانش‌آموز، و هدف ویژه ارزشیابی.

فهرست تکنیک‌های متنوع ارزشیابی در صفحه بعد به عنوان یک منبع برای استفاده معلمان آمده است. تکنیک‌های انتخابی در مرحله تصمیم‌گیری (سطوح الف، ب و ج) این راهنمای برنامه درسی نیز آمده است.

تکنیک‌های ارزشیابی چندان توصیه نمی‌شوند چرا که فقط در حد پیشنهاد هستند اما معلم باید قضاوت حرفه‌ای را در تعیین تکنیک‌های مناسب با هدف ویژه‌ی ارزشیابی به کار گیرد.

درست نیست راهنماهای ماده درسی به معلمان برای ارزشیابی دانش‌آموزان فرمول‌های خاصی بدهند. طرح کردن ارزشیابی و ارزشیابی را باید به عنوان اهداف و شرایط منحصر به فردی در نظر گرفت که کلاس به کلاس تفاوت می‌کند.

در این برنامه درسی که معلمان داده‌ها را با توجه به پیشرفت دانش‌آموزان جمع‌آوری می‌کنند، سه حوزه بسیار مهم وجود دارد. این سه حوزه، معلومات (سطح الف - مبنای دانش مبسوط)، روند (سطح ب - گرفتن تصمیم آگاهانه) و کاربرد آن (سطح ج - اجرای طرح کار/ طرح درس) می‌باشند.

آنچه متعاقباً می‌آید، فهرستی از تعدادی محدود روش است که از آن‌ها برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به پیشرفت دانش‌آموزان در هر سطح از روند تصمیم‌گیری استفاده می‌شود.

- دانش یا معلومات: سطح الف - مبنای دانش مبسوط:
 - امتحانات کلاسی و آزمون‌ها
 - تکالیف مکتوب
 - رایه کنفرانس های شفاهی
 - تکلیف
- روند: سطح ب - اتخاذ تصمیمی آگاهانه :
 - ماتریس ها / قالب‌ها
 - تکالیف مکتوب
 - نوارهای صوتی
- بررسی های موردی (**Case studies**)
- کاربرد : سطح ج - اجرای یک طرح کار
 - دستورالعمل‌ها
 - چک‌لیست‌ها
 - مقیاس‌های اندازه‌گیری
 - خود-ارزیابی‌ها

مؤلفه های اصلی ماده درسی

و ابتکار عمل ها

هسته ماده درسی

هسته ماده درسی شامل هفت حوزه مطالعاتی لازم، شش مورد ضروری و مشترک برای یادگیری، بعد تطبیقی و گزینه‌هایی است که بر اساس موقعیت تعیین می شوند. سایر ابتکار عمل‌های مربوط به هسته ماده درسی شامل تساوی جنسیتی، زاویه های دید و محتوا و یادگیری مبتنی بر منبع می شود.

مراحل ضروری و مشترک برای یادگیری و روند تصمیم گیری:

سطح الف - مبنای دانش را گسترش دهید

گام ۱: روی آنچه درباره موضوع می دانید بیندیشید.

گام ۲: درباره موضوع تحقیق کنید. واقعیت ها را بیابید.

دانش آموزان در سطح الف منابع چندگانه‌ای از اطلاعات را به دست می‌آورند و با توجه به عنوان واحد آن را ارزشیابی می‌کنند. اگر عنوان واحد بر گسترش مبانی فن آوری متمرکز شده باشد، در آن صورت سواد مبتنی بر فن آوری نیز طبیعتاً باید مرکز توجه این واحد قرار گیرد.

□ برقراری ارتباط :

- با توجه گوش فرادهد؛
- در بحث های گروهی شرکت کند؛
- به اطلاعات خود جا دهد؛
- مواد درسی را به شیوه‌های مختلفی سازمان دهد؛
- روابط میان ایده‌ها را توجیه کند؛
- از دستورالعمل‌ها پیروی کند؛
- از زبان خودش برای شفاف سازی ایده ها و اطلاعات استفاده نماید.

□ شمارش :

- نمودارها، نقشه‌ها، جداول و سایر نمودهای معمول داده های کمی بصری را بخواند و تفسیر کند؛
- از مفاهیم درصد احتمال (probability) بالا بردن میزان درک اطلاعات کمی استفاده نماید؛
- معنا را بفهمد و از واژه های کمی رایج در زندگی روزمره استفاده نماید؛
- بفهمد چقدر آمار می تواند در حمایت از یک استدلال یا ادعا مفید باشد و هوشیار باشد که همان ارقام آماری می توانند به نتایج ظاهراً متفاوتی بینجامند؛

- نسبت به تکنیک‌های ارایه گزارش که معمولاً توسط بعضی از گروه‌های مشترک المنافع و در راستای شکل دادن به تأثیر داده‌های کمی و تأثیر گذاشتن بر خواننده، شنونده و بیننده غیرمنتقد مورد استفاده قرار می‌گیرد، از خود هوشیاری به خرج دهد.

□ تفکر خلاق و منتقد:

- اطلاعات را طبقه بندی کند؛
- تضادها را تشخیص دهد؛
- ایده‌ها را باهم مقایسه و مشابهه نماید؛
- از میان منابع متعدد ایده‌ها را با هم ترکیب نماید؛
- فرض‌ها و پیش‌داوری‌ها را تشخیص دهد.

□ یادگیری مستقل :

- موضوعات مورد مطالعه را انتخاب نماید؛
- از میان منابع متعدد ، اطلاعات را جمع‌آوری نماید.

□ مهارت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و فردی (شخصی):

- درباره خود ، بیشتر کشف می‌کند؛
- درباره خود، از نظر شخصی مشارکت می‌گیرد؛
- نظر شخصی خود را با نظر دیگران مقایسه نماید؛
- به تفاوت‌های میان نظرات و ارزش‌ها احترام بگذارد؛
- باورها ، ارزشها و نگرش‌های خود را بررسی نماید؛
- توانمندی‌ها و تفاوت‌های خود و دیگران را تشخیص دهد و آن‌ها را بپذیرد؛
- مانند یک عضو تیم با روحیه همکاری کار نماید.

سطح ب - تصمیمی آگاهانه بگیرید.

گام ۳: چالش مورد نظر را بیان کنید. جانشین‌ها و پی‌آمدهای آن را کشف کنید.

گام ۴: تصمیمی بگیرید و یک هدف فردی تعیین کنید.

در سطح ب ، دانش آموزان آموزش سلامت ، تمام اطلاعاتی را که در سطح الف جمع‌آوری کرده‌اند ، همگون می‌سازند (یا جذب می‌کنند *assimilate*) و تعیین می‌کنند که چه چالش‌هایی برای آن‌ها به طور فردی وجود دارد. این دانش آموزان جایگزین‌های موجود و پی‌آمدهای هر یک از آن جایگزین‌ها را به شکل یک تصمیم شخصی کشف می‌کنند. موارد ضروری و مشترک برای یادگیری (C.E.L.S) متناسب با این بخش از روند تصمیم‌گیری از این قرارند:

پیوست‌ها

□ برقراری ارتباط:

- اطلاعات را به شیوه های مختلف سازماندهی می کند؛
- با دیگران صحبت می کند؛
- شمارش:
- اطلاعات کمی را در یک فهرست ، جدول ، نقشه ، یا نمودار جمع آوری و سازماندهی می کند و برای تعیین نتیجه نهایی این اطلاعات را تحلیل می کند.

□ تفکر خلاق و منتقد:

- اطلاعات را طبقه بندی کند؛
- اطلاعات یا شرایط را تحلیل کند؛
- میان ارتباط ایده‌ها با موضوع یا عنوان آن را قضاوت می کند؛
- مشکلات را تشخیص می دهد؛
- راه‌حل‌های جایگزین برای مشکلات بدهد؛
- برای ارزشیابی راه‌حل‌ها یا ایده‌ها ، شاخص‌هایی تعریف کند؛
- جایگزین‌ها را لحاظ نماید؛
- به طور منظم و نظام‌مند تصمیم بگیرد.

□ یادگیری مستقل:

- اهداف یادگیری فردی را تعیین کند و با آن‌ها روبرو شود؛
- اولویت‌های یادگیری را مشخص کند و کارهایی را که باید به عهده گیرد ، انتخاب نماید؛
- زمان و کار را سازماندهی نماید.

سطح ج - اجرای طرح کار

گام ۵: طرح کاری را طراحی کنید و به آن عمل نمایید.

گام ۶: پیشرفت را ارزشیابی کنید. در صورت لزوم طرح کار خود را مرور نمایید.

در سطح ج ، هر دانش آموز طرح کار خود را طراحی می کند تا از یک چالش فردی برخوردار شود و هدفی را که در سطح ب گفته شد، به دست آورد. طرح مکتوب شده و تحویل معلم داده می شود. نام کسی را هم که آن طرح را حمایت می کند و تاریخ بازبینی آن نیز باید نوشته شود. طرح کار در طول زندگی روزمره دانش آموز تا سرآمدن تاریخ بازبینی به اجرا در می آید. در این تاریخ دانش آموز درباره مؤثر بودن طرح و در مورد تلاش‌های آتی در طرح ، یک خود-ارزشیابی خواهد داشت.

□ برقراری ارتباط:

- در بحث شرکت می‌کند.

□ شمارش:

- اصول میزان احتمال و استفاده از آن‌ها را در بیان خطرات و آرایه هرگونه پیش‌بینی می‌فهمد.

□ تفکر خلاق و منتقد:

- برای یک نتیجه یا نظر نهایی شواهدی فراهم کند؛

- نتایج یا نظرات نهایی را ارزیابی کند؛

- مشکلات را کشف کند؛

- میزان اعتبار طرح را ارزشیابی کند.

□ یادگیری مستقل:

- با اعتماد و به تنهایی یا با ساختار حمایتی انتخابی کار کند؛

- زمان و کار را سازماندهی کند؛

- طرح کار را برای برخوردار شدن از اهداف فردی تعیین و مبسوط نماید؛

- طرح کار را بنویسد؛

- طرح کار را تکمیل کند؛

- نتایج تجارب طرح کار را توضیح دهد؛

- این نتایج را به نیازهای مربوط به یادگیری قبلی و آتی خود ربط دهد؛

- دستاورد و پیشرفت فردی را ارزشیابی کند؛

- مهارت‌های یادگیری مستقل را در شرایط زندگی کاربردی کند.

□ مهارت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و فردی :

- مفهوم مثبتی از خود آرایه دهد؛

- نسبت به چالش‌ها و فرصت‌ها با آغوش باز روبرو شود؛

- نسبت به باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، فرض‌ها و مضامین خود و دیگران، صاحب‌بینش‌گردد.

□ بعد تطبیقی:

بعد تطبیقی را به عنوان مفهوم ایجاد هر نوع تغییری در برنامه‌های آموزشی تأیید شده تعریف می‌کنند به گونه‌ای

که با پراکندگی نیازهای یادگیری دانش‌آموز سازگار گردد. این بعد، آن‌قسم از تمارینی را که معلم به عهده می‌گیرد

تا مواد درسی و عناوین، آموزش و محیط یادگیری پرمعنا و متناسبی را برای هریک از دانش‌آموزان ایجاد کند، شامل

می‌شود.

برخی از خطوط کلی این راهنما جهت تطبیق شامل موارد زیر می‌شوند:

پیوست‌ها

- سرعت تدریس درس را تا حدی عوض کنید که مطمئن شوید دانش آموزان مفهوم درسی را که ارایه می‌شود یا هنوز بر سر فهم آن چالشی وجود دارد، می‌فهمند؛
- استفاده از واژگان را در کلاس کنترل کنید. استفاده از واژگان آسان و پیشرفته در همان درس امکان پذیر است. مثلاً بگویید: " او در حرف زدن با افراد همه گروه‌های سنی خوب یا ورزیده است." این کار به اوضاع ضعیف بعضی از دانش آموزان کمک می‌کند، واژگان عده دیگری را بالا می‌برد و درس را برای عده‌ای دیگر پرمعنا می‌سازد.
- روش آموزش را تغییر دهید تا نیازهای هریک از دانش آموزان تأمین گردد؛
- حالتی را که دانش آموز در آن باید به معلم یا به رویکرد آموزشی پاسخ بگوید تغییر دهید؛
- مواد درسی را طوری تغییر دهید که نه تنها مانع یادگیری نشود بلکه باعث ارتقای آن شود؛
- برای دانش آموزانی که می‌خواهند خیلی ورزیده شوند، همیشه وظایفی چالش برانگیز آماده و مهیا داشته باشید؛

- از تکنیک‌های تعاملی استفاده کنید تا به شما امکان هدایت پیشرفت دانش آموزان را بدهد؛
 - تا جایی که امکان دارد دانش آموز را به مشارکت در طرح کار و آموزش تشویق کنید؛
 - از سیستم‌های حمایتی به طور کاملاً مبسوط (شیوه‌ها و پرسنل) استفاده کنید - تطبیق بدون آن‌ها امکان ندارد.
- سرنخ‌هایی که نشان می‌دهد ممکن است برخی از نیازهای دانش آموزان به خوبی برآورده نشود، ریشه در منابع مختلفی دارد.

شاید این سرنخ‌ها به نظر یک معلم زیرک به عنوان نتیجه کنترل میزان فهم دانش آموزان طی درس باشد. این سرنخ امکان دارد از پروژه فردی یکی از دانش آموزان یا از آزمونی که در یک واحد گرفته می‌شود یا شاید هم از ضعف‌هایی که دانش آموز در سابقه سال‌های درس خواندن خویش داشته است، نشأت گرفته باشد. از علاقه یا معلومات به اثبات رسیده یک دانش آموز در یک موضوع خاص می‌توان فهمید که میزان غنی‌سازی (درس در کلاس) مناسب بوده است. تطبیق مورد لزوم، از ارایه همان محتوای درسی، آن هم از طریق یک شیوه آموزشی تا حدی متفاوت گرفته تا به دست دادن اطلاعات زمینه‌ای بیشتر و ایجاد فعالیت فردی یا گروهی کوچک به شکلی که غنی‌سازی در آن صورت گیرد، تفاوت می‌کند. طول مدت تطبیق، از پنج دقیقه (به عنوان کمک به یک دانش آموز) تا یک حمایت دائمی از گروهی از دانش آموزان تغییر می‌کند. یک معلم تعیین نیاز و تطبیق برنامه را به خوبی می‌تواند به عهده گیرد. در صورتی که چنین اتفاقی رخ ندهد، لازم است تا فرد با تجربه‌ای از سایر متخصصین پشتیبانی در مدرسه مانند معلم ذخیره این کار را به عهده گیرد. یک معلم زیرک باید نسبت به خدمات حمایتی که در مدرسه و نیز خارج از آن در دسترس است، آگاهی کافی داشته باشد و به موقع از آن‌ها استفاده کند. بعضی از این ذخایر مانند کارگران جامعه و متخصصین مراقبت از بهداشت، ممکن است خارج از سیستم مدرسه وجود داشته باشند. البته والدین و قیلم‌ها هم ذخایر عمده‌ای هستند.

معلمان می‌توانند با استفاده از ماده‌های درسی قالبی خاص، پیش تدریس مفاهیم مهم و با به کار بردن مراحل مختلف ارزیابی، به ارتقای سطح یادگیری کمک کنند.

غالباً از گروه‌های تحت تعلیم که با هم همکاری می‌کنند، در طول آموزش سلامت استفاده می‌شود. گروه‌های تحت تعلیم را که معلم با دقت کامل تعیین می‌کند به موفق شدن دانش آموزان در هر توانایی که باشند کمک خواهد کرد.

در سطح الف آموزش سلامت - که مبنای دانش را گسترش می‌دهد - نیازمند انعطاف‌پذیری هستیم تا معلم در تطبیق مواد آموزشی، شیوه‌ها یا چیدمان (مطالبی که تدریس می‌کند) از انعطاف‌پذیری بالایی برخوردار باشد. قالب مواد مورد استفاده و سطح انتظاراتی که مربوط به "هدایت اطلاعات" است، می‌توان طوری تطبیق داد که نیازهای تک تک افراد تحت تعلیم را برآورده سازد.

استراتژی‌های ارزیابی که در کل این راهنمای ماده درسی آمده، چند وجهی‌اند. در حالی که استراتژی‌ها و ابزارهای ارزیابی متنوعی داده می‌شود اما باز هم بر عهده فرد متخصص است که نسبت به انتخاب مناسب‌ترین مرحله ارزیابی دانش‌آموزان به خصوص وقتی که رشد فزاینده یا پیشرفت را در طول سال اندازه‌گیری می‌کنند، تصمیم بگیرد. نحوه ارزیابی دانش‌آموز که هم نشان می‌دهد چه چیزی یادگرفته‌اند و هم نشان دهد چگونه تحت تعلیم قرار گرفته‌اند، بسیار مهم است.

تشخیص نیاز آموزش تطبیقی، به قضاوت حرفه‌ای معلم بستگی دارد چرا که معلم برای هر تصمیمی که برای مبادرت به انجام کارهای تطبیقی می‌گیرد، باید کاملاً درباره آن‌ها اطلاعات داشته باشد. هدف از چنین تطبیقی کمک کردن به دانش‌آموزان برای به دست آوردن اهداف ماده درسی است. فراوان‌ترین کاربرد **بعد تطبیقی**، زمانی اتفاق می‌افتد که معلمان برای تأمین نیازهای پراکنده‌ی دانش‌آموزان در زمینه یادگیری به گونه‌ای که همه این نیازها برآورده شود، چیدمان عادی کلاس را با استفاده از محتوا و متوذهای آموزش تنظیم کنند.

تساوی جنسیتی

هر نوع انتظاری که در اصل بر اساس جنسیت باشد، توانایی دانش‌آموزان در ایجاد بیشترین پتانسیل را محدود می‌کند. در شرایطی که برخی از نگرش‌ها و عملکردهای خرافه‌ای از بین رفته‌اند، هنوز با انواع دیگری از این خرافه‌ها روبرو هستیم. در شرایطی که مدارس ما تلاش کرده‌اند تا فرصت‌های مساوی در اختیار هر دو جنس قرار دهند، باز هم نیازمند تلاش هستیم تا عدالت به طور کامل حاصل شده و حفظ گردد.

از این رو، این وظیفه بر عهده مدارس است که یک محیط آموزشی، عاری از هرگونه تعصب جنسیتی فراهم کنند. انجام این وظیفه، با درک بیشتر و استفاده از استراتژی‌ها و موادی که به عدالت جنسیت کمک می‌کنند، تسهیل می‌شود. معلمان و دانش‌آموزان باید به تحلیل کارهای فعلی در کلاس‌های آموزش جنسی تشویق شوند.

مواد درسی، به منظور تأمین هدف تساوی جنسیتی، نقش‌های مختلف و دامنه وسیعی از رفتارها و نگرش‌ها را که در دسترس همه اعضای جامعه قرار دارد، نشان می‌دهند. این مواد درسی جدید، سعی می‌کنند رویکردهای تدریس، فعالیت‌ها و محتوای مبتنی بر جنسیت را به وجود آورند. این کار به معلمان کمک می‌کند تا محیطی به دور از خرافه به وجود آورند و به این وسیله هم زنان و هم مردان قادر می‌شوند تا توانایی‌های خود را تا کامل‌ترین جایی که ممکن است، گسترش دهند.

برای آن که یک معلم مطمئن شود در آموزش سلامت، تساوی جنسیتی وجود دارد، باید:

- فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان دختر و پسر فراهم کند تا نقش‌های رهبری را نیز لحاظ کرده باشد؛
- نه تنها به علائق و توانایی‌های دانش‌آموزان هر دو جنس را تشویق کند بلکه به آن‌ها احترام بگذارد؛
- مدل تعامل متساوی با دانش‌آموزان را ارائه دهد؛

پیوست‌ها

- استفاده از زبان *عدالت جنسیتی* در کلاس‌های آموزش سلامت را آموزش دهد و بر استفاده از این زبان در کلاس‌های آموزش سلامت و به منظور رسیدن به عدالت جنسیتی اصرار ورزد؛
 - منابع یادگیری را که مبتنی بر تساوی جنسیتی است، انتخاب کند.
 - توجه: به خاطر داشته باشید که تمام دانش آموزان، بیرون‌نگرا نیستند که بخواهند داوطلبانه پیشنهادات، نظرات خود را در کلاس ارایه دهند. برخی از دانش آموزان با ثابت نگه داشتن چشمان خود روی چشمان گوینده، توجه خود را حفظ می‌کنند. بعضی دیگر ممکن است سرشان را به منزله تأیید تکان دهند. معلم باید توجه داشته باشد که هر دانش آموزی به شیوه خودش در کلاس حضور با توجه دارد و گروه‌های فرهنگی مختلف نیز روش‌های مرسوم خاص خودشان را جهت نشان دادن توجه شان دارند.
- دانش آموزان از پیشینه‌های فرهنگی و محیط‌های اجتماعی متفاوتی از جمله مناطق شمالی، شهری و روستایی هستند. معلمان هم باید پیشینه‌های اجتماعی، فرهنگی و زبانشناختی دانش آموزان را درک کنند. برای رسیدن به چنین درکی مربیان به آموزش میان فرهنگی (cross-cultural) نیاز دارند.
- معلمان باید از استراتژی‌های متنوعی استفاده کنند که با معلومات، فرهنگ‌ها، سبک‌های یادگیری و توانمندی‌های دانش آموزان سازگار بوده و بر پایه آن‌ها ساخته شده باشد. برای آن‌ها که هر معلمی بتواند در اجرای برنامه خود مفید و مؤثر عمل کند، لازم است تا به تطبیق‌های واکنشی اهمیت فراوان بدهد. یعنی آن‌ها که پاسخ دانش آموز را نسبت به برنامه‌ای که در پیش گرفته، در گام بعدی خود لحاظ کند.

یادگیری مبتنی بر منبع Resource – based Learning

یاددهی و یادگیری مبتنی بر منبع، ابزاری است که معلمان بدان وسیله می‌توانند تا حد زیادی به توسعه نگرش‌ها و قابلیت‌های یادگیری مستقل و در عین حال بلند مدت کمک کنند.

آموزش مبتنی بر منبع، دانش آموز-محور است. فرصت انتخاب گزینه‌ها در محیطی که از نظر منابع غنی است و در آن به افکار و احساسات دانش آموزان احترام گذاشته می‌شود، برای تحول و پیشرفت افراد تحت تعلیم خودکار بسیار حایز اهمیت است.

بعضی از خطوط راهنما که برای یادگیری مبتنی بر منبع در آموزش سلامت آمده از این قرارند:

- از اهداف بنیادین و اهداف یادگیری ویژه یک فصل و نیز از روند تصمیم‌گیری برنامه، به عنوان نقاط شروع استفاده کنید. مهارت‌های مورد نیاز فعالیت‌های موجود در این واحد را به هم مربوط نمایید، طوری که این مهارت‌ها همیشه در بافت این کاربست اجرا شود.
- هنگام تدریس در کلاس از منابع متنوعی استفاده کنید و به دانش آموزانتان نشان دهید، محقق‌های هستی که دائماً به دنبال منابع جدید اطلاعاتی می‌گردند. درباره استفاده دانش آموزان از سایر کتابخانه‌ها، اداره‌های دولتی، آژانس‌های مختلف خارجی و سیستم‌های اطلاعاتی الکترونیکی در تحقیق‌هایشان با آن‌ها به بحث بنشینید.

سؤالاتی که غالباً درباره یادگیری مبتنی بر منبع پرسیده می‌شود:

۱ - چگونه کلاسی را اداره کنم یا تکالیف و درسی معینی را بدهم در حالی که دانش آموزان یک کتاب واحد ندارند؟

• فعالیت های گروهی کوچک ، این امکان را فراهم می کند که تعدادی از دانش آموزان بر روی یک فعالیت با همدیگر کار کنند و از یک منبع استفاده نمایند. انواع مختلفی از فعالیت ها درباره یک موضوع می‌تواند به طور همزمان و در یک کلاس در حال پیگیری باشد ، آن هم در حالی که دانش آموزان از منابع مختلفی استفاده می کنند.

۲ - طراحی همه تغییراتی که برای گنجاندن یادگیری مبتنی بر منبع در برنامه آموزشی پرکار قبلی من لازم است ، برای من امکان پذیر نیست. چگونه می‌توان از من انتظار داشت این کار را انجام دهم در حالی که وقت خیلی کمی در طول روز دارم؟

تغییر معمولاً زمانبر است. تغییر دادن سبک‌های تدریس نیز زمانبر است . حتی اگر فرد قادر نباشد با یادگیری مبتنی بر منبع ، در مدت کوتاهی کاملاً تغییر نماید، می‌تواند گام‌های تدریجی را به سمت یک هدف مطلوب بردارد. انجام دو واحد مبتنی بر منبع در طی یک سال می‌تواند یک هدف واقع بینانه باشد.

برنامه

آموزش مهارت‌های زندگی

مهارت‌های زندگی عبارتند از مجموعه‌ای از توانایی‌ها که زمینه سازگاری و رفتار مثبت و مفید را فراهم می‌آورند. این توانایی‌ها فرد را قادر می‌سازند تا مسؤولیت‌های نقش اجتماعی خود را بپذیرد و بدون لطمه زدن به خود و دیگران، با خواست‌ها، نیازها، انتظارات و مشکلات روزانه به‌ویژه در روابط بین فردی به شکل مؤثری روبرو شود.

کلارکو کرونین (۱۹۹۶) کارآیی و آمادگی فرد را برای ورود به بزرگسالی با مهارت زندگی در ارتباط قرار می‌دهند. گازدا و بروکز (۱۹۸۷) مهارت‌های زندگی را عبارت از همه مهارت‌ها و آگاهی‌هایی می‌دانند که لازمه زندگی مؤثر هستند و در چهار زمینه زندگی خانوادگی، تحصیلی، اجتماعی و شغلی لازم و ضروری اند.

مهارت‌های زندگی، برای زندگی اثربخش ضرورت دارند و برای سراسر دوره‌های زندگی (کودکی، نوجوانی، و بزرگسالی) مورد نظر هستند. مجموعه کلی این مهارت‌های زندگی براساس رشد مؤثر در چهار بعد زندگی خانوادگی، تحصیلی، شغلی و اجتماعی و به منظور پیشگیری و درمان اصلاحی به کار گرفته می‌شوند و بر ساختار تئوریک که دارای اهداف کلی مشاوره و بهداشت روانی می‌باشد، استوارند (داردن و همکاران ۱۹۹۶ به نقل از پیکلسیمر، هوپد، و دیگران ۱۹۹۸).

بروکز (۱۹۸۴): مهارت‌های زندگی را رفتارهای آموخته شده و اکتسابی می‌داند که برای زندگی اثربخش که شامل آگاهی و ایجاد شرایط لازم جهت رشد چنین رفتارهایی می‌باشد، ضروری‌اند.

غالباً مهارت‌های زندگی و مهارت‌های اجتماعی هر دو بر اهمیت مهارت‌های رشدی اساسی زندگی تأکید دارند اما بین آنها تمایز عمده‌ای وجود دارد. مهارت‌های اجتماعی زیر مجموعه مهارت‌های زندگی است و شامل عملکرد بین فردی می‌باشد که از دو بخش درون فردی و بین فردی تشکیل شده است. مهارت جرأت‌ورزی و حل مسأله از جمله آنها می‌باشند. گاهی مهارت‌های اجتماعی را بر حسب رفتارهای قابل مشاهده مانند تماس چشمی و ارتباطات کلامی و غیر کلامی تعریف می‌کنند.

مهارت‌های زندگی همانگونه که گازدا و دیگران (۱۹۸۷) مطرح کردند، به جنبه‌ای برمی‌گردد که شامل عملکرد بین فردی مؤثر می‌باشد. به‌طوریکه دارای چهار بعد در زندگی است که می‌تواند در سراسر عمر کاربرد داشته باشد.

مهارت‌های اجتماعی عمدتاً از طریق یادگیری مشاهده‌ای، الگوبرداری، مرورذهنی و فیدبک به دست می‌آیند. مهارت‌های اجتماعی شامل رفتارهای کلامی و غیر کلامی ویژه می‌باشد. و به عنوان پاسخ‌های مناسب، مقتضی و مؤثری در نظر گرفته می‌شوند که با تقویت اجتماعی افزایش می‌یابند و عواملی مانند سن، جنس و ویژگی‌های شخصیتی بر عملکردهای اجتماعی اثر می‌گذارند. آموزش مهارت‌های اجتماعی (هامبورگ، ۱۹۹۰) زیر مجموعه‌ای از آموزش مهارت‌های زندگی می‌باشند. آموزش مهارت‌های زندگی شامل آموزش مهارت‌های لازم برای بقا، زندگی با دیگران و موفقیت در جامعه‌ای پیچیده است.

مهارت‌های زندگی شامل رشد خود کفایتی در نوجوانان، توانایی حل مسایل برای کسب حمایت اجتماعی و حفظ آن و کنترل هیجانات و احساسات شخصی است.

برنامه آموزش مهارت های زندگی (بوتوین) به منظور پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر، سیگار کشیدن و نوشیدن الکل تدارک دیده شده است. این برنامه به منظور آموزش و آرایه اطلاعات درباره مواد و داروها، نگرش‌ها و هنجارهای مربوط به مواد و مهارت های مقاومت در برابر تأثیرات اجتماعی و ترویج و رشد مهارت های خود مدیریتی و مهارت های بین فردی طراحی می‌شوند. در بخش اول آموزش، مجموعه مهارت های خود مدیریتی عمومی آموزش داده می‌شود. بخش دوم مهارت های بین فردی و سومین بخش اطلاعات و مهارت های ویژه مشکل سوء مصرف مواد را آموزش می‌دهد. اولین و دومین بخش به افزایش شایستگی‌های فردی و کاهش انگیزش دانش آموزان به مصرف مواد مخدر و کاهش آسیب پذیری ایشان نسبت به تأثیرات اجتماعی مصرف مواد کمک می‌کند. سومین بخش در مورد وسایلی که مستقیماً به مصرف مواد مرتبط هستند به دانش آموزان آگاهی می‌دهد و مهارت های مقاومت را در برابر فشارهای اجتماعی در مصرف مواد و افزایش نگرش‌ها و هنجارهای ضد مواد آموزش می‌دهد. در این برنامه، مهارت های رفتاری شناختی با استفاده از ترکیبی از روش‌ها مانند ایفای نقش، تمرین رفتاری، نمایش، پس‌خوراند تقویت اجتماعی و تمرین تکالیف رفتاری آموزش داده می‌شوند. پژوهش‌های مختلف اثر مثبت این برنامه را در کاهش سوء مصرف مواد بین دانش آموزان تأیید کرده‌اند.

مهارت های زندگی‌ها شامل مهارت های خودمدیریتی و مهارت های اجتماعی می‌دانند. مهارت های خودمدیریتی فردی شامل توانایی تصمیم‌گیری و حل مسأله، آگاهی از تأثیرات اجتماعی و مقاومت در برابر آن، مقابله با اضطراب، خشم و ناکامی، تعیین هدف، خودرهبی و خودتقویت‌دهی است. مهارت های اجتماعی نیز شامل توانایی برقراری ارتباط اجتماعی، مهارت های جرأت ورزی کلامی و غیر کلامی، احترام گذاشتن و افزایش شایستگی اجتماعی دانش آموزان می‌باشد.

روش‌های مصون سازی و آموزش مهارت های اجتماعی و فردی برنامه‌های پیشگیرانه هم بر نقش عوامل اجتماعی (بین فردی) و هم بر نقش عوامل فردی (درون فردی) تأکید می‌کنند. در روش‌ها و تکنیک‌های تصمیم‌گیری و حل مسأله بر مهارت های شناختی برای مقابله با فشارهای اجتماعی و مهارت های جرأت‌ورزی تأکید می‌شود. نوجوانی (شینکه، ۱۹۸۴) زمان کسب مهارت های بزرگسالی و رفتارهای خطرجویانه است و به جای این که نوجوانان، این مهارت‌ها را به صورت تصادفی و آزمایش و خطایموزند، هتر است آنها را به صورت منظم و رسمی به آنان آموخت. در این روش سعی بر این است که نوجوان مهارت های کفایت شخصی و اجتماعی را بیاموزد و بتواند با مشکلات روبرو شود، آنها را پیش بینی و کنترل کند و سلامتی روانی، جسمانی و اجتماعی خود را افزایش دهد. این روش شامل رشد و گسترش آموزش مهارت هایی در زمینه زندگی شامل مهارت های ارتباطی، تصمیم‌گیری، تفکر انتقادی، همدلی و مقابله با استرس می‌باشد. آموزش مهارت های زندگی جهت پیشبرد و افزایش سلامت روانی در مدارس طرح‌ریزی می‌شود. این برنامه آموزشی به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا مهارت های مورد نیاز در برخورد با نیازها و چالش‌های زندگی جدید را کسب کنند. این مهارت‌ها، آنها را در مقابل استرس‌ها و فشارهای زندگی که ممکن است سلامت آنها را در معرض خطر قرار دهد، محافظت می‌کند.

پیوست‌ها

اهداف آموزش مهارت های زندگی

مجموعه مهارت های زندگی رویکردی متمرکز بر فرد است که هدفش کمک به افراد جهت رشد مهارت های خود کمک دهی می باشد. مجموعه مهارت های زندگی فرض می کند که همه افراد توانایی ها و ضعف هایی در مهارت های زندگی دارند. احساسات، تفکر و اعمال نامؤثر به ناتوانی و ضعف در مهارت های زندگی مربوط می شود. اهداف مجموعه مهارت های زندگی، کمک به افراد، جهت کمک به خودشان است. بدین معنا که افراد، برخی مهارت های جدید را برای زندگی به دست آورند، نسبت به زندگی شان احساس تعهد و مسؤولیت پذیری داشته باشند. مجموعه مهارت های زندگی نه تنها به توانمند ساختن افراد در زندگی حال می اندیشد بلکه به توانمندی آنان جهت زندگی آینده نیز تاکید می کند و بر شکوفایی توانایی های بالقوه افراد متمرکز است. به طور کلی هدف از مجموعه مهارت های زندگی، کمک به فرد جهت حرکت از ناتوانی ها و ضعف های مهارتی به سوی مهارت های توانمند و قوی و سازنده می باشد. چنین مهارت های زندگی تصمیمات متعهدانه فردی را در بر می گیرد. مسؤولیت پذیری یا تعهد فردی یک مفهوم مثبتی است که طبق آن افراد نسبت به سلامتی شان و اتخاذ تصمیماتشان در مسایل زندگی خویش متعهد هستند. در واقع هدف نهایی مهارت های زندگی این است که افراد مسؤولیت برتری و شایستگی فردی خویش را بپذیرند. این شایستگی فردی شامل احساس کفایت و شایستگی سطح بالا، سلامت روانی، خود شکوفایی و پذیرش مسؤولیت فردی می باشد. در نتیجه می توان گفت مجموعه مهارت های زندگی هم اهداف پیشگیرانه دارد و هم کنترل و مدیریت مشکلات و همانند یک رویکرد آموزشی، هم برای مداخله گروهی و هم فردی مناسب است. (نلسون - جونز، ۱۹۹۲).

دو فرض مهم مورد پذیرش برنامه آموزش مهارت های زندگی می باشد: اولاً بین عملکرد زندگی و سازگاری عاطفی رابطه مثبتی وجود دارد و ثانياً این که مهارت های زندگی اکتسابی هستند و می توانند آموخته شوند (داردن و گیتتر، ۱۹۹۶).

برنامه آموزش مهارت های زندگی (کلینگمن) (۱۹۹۸) از رویکردهای پیشگیرانه نشأت می گیرد و این رویکردهای پیشگیرانه مبتنی بر روانشناسی پیشگیری اجتماعی می باشد که هدف آن آموزش و ترویج شایستگی هاست. بنابراین یکی از اینگونه مداخلات در جهت افزایش رشد روانی و سازگاری در مدرسه، آموزش روانی می باشد. آموزش روانی منجر به این می شود که دانش آموزان به آگاهی ها و مهارت های لازم در برخورد با مشکلات زندگی واقعی مجهز شوند.

(مورای) (۱۹۹۸) هدف برنامه های ترویجی بهداشت روانی را کمک به رشد و حفظ توانایی های روانی افراد در مقابله با مشکلات زندگی می داند از همین رو، برنامه های آموزش مهارت های زندگی می توانند هدف سلامت روانی را به مرحله اجرا گذارد. این گونه برنامه های جامع و چند جانبه شامل دو زیر مجموعه است:

زیر مجموعه اول می تواند در جمعیت وسیعی به کار برده شود و هدفش بهبود مهارت های زندگی (افزایش سلامت روانی) است؛

زیر مجموعه دوم در موقعیت های ویژه و در مورد نوجوانان در معرض خطر کاربرد دارد و هدفش کاهش عوامل احتمالی خطرزا می باشد.

برنامه آموزشی مهارت های زندگی (ریکساج)، ۱۹۹۶) شامل بحث‌های گروهی است که یک موقعیت مناسب را جهت کسب مهارت های ارتباطی و تعامل با دیگران فراهم می‌کند و موجب افزایش توانایی و اثربخشی افراد در رفتارهای بین فردی می‌شود.

ابعاد مهارت های زندگی

بروکز نقش اساسی و مهمی را در رشد تئوری مهارت های زندگی نشان داده است. وی پس از مرور تئوری‌های رشدی مربوط به عوامل عاطفی، شناختی، اخلاقی، هوشی، جسمانی - جنسی، روانی، اجتماعی، شناختی - اجتماعی و شغلی، به ۳۰۵ نوع مهارت زندگی و در نهایت به چهار طبقه ارزشمند از مهارت های زندگی دست یافت که متناسب با سنین مختلف (کودکی، نوجوانی و بزرگسالی) می‌باشد و کاربردهای بسیار مؤثری در امر مشاوره دارد.

براساس مدل طبقه بندی (بروکز) ابعاد مهارت های زندگی شامل موارد ذیل می‌باشند:

۱- مهارت های مربوط به ارتباط بین فردی / روابط انسانی

۲- مهارت های مربوط به حل مسأله/تصمیم‌گیری

۳- مهارت های مربوط به سلامت جسمانی / حفظ سلامت

۴- مهارت های مربوط به رشد هویت / هدف در زندگی

طبق نظر بروکز (گینتر ۱۹۹۹) این طبقات کلی با هم ارتباط دارند. در ضمن دارای ماهیتی پویا هستند. به طوری که تغییر در یکی از زمینه‌ها و ابعاد، می‌تواند تأثیر مثبت یا منفی روی زمینه‌های دیگر داشته باشد.

- مهارت های ارتباط بین فردی / روابط انسانی:

این نوع مهارت های زندگی، مهارت های لازم برای ارتباط مؤثر هستند که منجر به برقراری روابط صمیمانه و تسهیل در ایجاد روابط بین گروه‌های کوچک و بزرگ، عضویت و شرکت در جامعه و صمیمیت بین فردی می‌شود (کادیش و همکاران ۲۰۰۱). این نوع از مهارت های زندگی شامل ارتباط کلامی و غیرکلامی برای برقراری ارتباطات، شرکت در فعالیتهای اجتماعی، درگیر شدن در روابط صمیمانه و نزدیک بین فردی و بیان افکار می‌باشد (گازدا، ۱۹۸۹ به نقل از پیکلسیمر، هوپر و دیگران ۱۹۹۸). این مهارت‌ها اغلب در اوایل زندگی از والدین و دیگر اعضای خانواده آموخته می‌شود. تنها این امر مهم نیست که نوجوان چگونگی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران را یاد بگیرد بلکه نکته مهم آن است که روابط ایجاد شده و برقراری روابط مؤثر منجر به افزایش عزت نفس و خود پنداره مثبت در نوجوان شود. (بلک و اسلت: ۱۹۹۳ به نقل از همان منبع). هم جنبه‌های فردی هم جنبه‌های تحصیلی زندگی جوانان وابسته به این است که آنها چگونه خودشان را درک می‌کنند که این امر تحت تأثیر نوع ارتباط ایشان با دیگران و نوع ارتباط دیگران با ایشان می‌باشد (پیکلسیمر، هوپر و دیگران ۱۹۹۸).

یک نکته مهم در مورد مهارت های ارتباط بین فردی که چندین تحقیق نیز به آن اشاره داشتند، ارتباط شایستگی اجتماعی با بعد عاطفی و هیجانی می‌باشد. به طور مثال (شورت و سیمونسون) (۱۹۸۶) دریافتند که بزهکاران دارای پرخاشگری بالا کمتر قادر به درک دیدگاه‌های دیگران هستند تا آنهایی که دارای پرخاشگری پایین تری بودند. همچنین بعد شناختی نیز در این مهارت زندگی در نظر گرفته شده است. مثلاً (آدامز) و همکاران (۱۹۷۹) در مورد رشد

پیوست‌ها

احساس همدلی و شایستگی‌های ادراکی و شناختی در نوجوانان مطالعه‌ای انجام دادند. نتایج نشان داد که رشد همدلی با شایستگی ادراکی و شناختی در ارتباط است. همچنین (کولبرگ و گیلیگان) (۱۹۷۹) پیشنهاد می‌کنند که در نظر گرفتن دیدگاه دیگران (احساس همدلی) در مراحل از رشد انسان رخ می‌دهد که این بعد از مهارت‌های زندگی تکامل یابد. در مرحله اول، یک شخص می‌تواند دیدگاه دیگران را درک کند در مرحله دوم فرد از دیدگاه‌های متفاوت آگاه است اما دیدگاه‌های دیگران را تنها در رابطه با خودش درک می‌کند. در مرحله سوم شخص می‌تواند دیدگاه‌ها و نقطه نظرات گروه مانند درک انتظارات گروه همسالان را در نظر بگیرد. در مرحله چهارم که در طول نوجوانی است، فرد قادر است جهت دست یافتن به یک دیدگاه اجتماعی با دیدگاه‌های گروهی تطابق یابد (به نقل از داردن و گازدا، ۱۹۹۶).

مهارت‌های حل مسأله / تصمیم‌گیری:

این نوع از مهارت‌های زندگی شامل مهارت‌های لازم برای شناسایی مشکل، جستجوی اطلاعات، ارایه راه‌حل-هایی در مورد مشکل، ارزیابی و تحلیل آنها، اجرای راه حل نهایی، تعیین هدف، مدیریت زمان، تفکر انتقادی و حل تعارض می‌باشد. (کادیش و همکاران ۲۰۰۱) حل مسأله سطح عمده‌ای از مهارت شناختی است و تفکری است که از مجموعه نگرش‌ها، رفتارها و مهارت‌هایی که می‌تواند آموخته شود، تشکیل می‌شود. این بعد از مهارت‌های زندگی شامل دو فرایند حل مسأله می‌باشد: فرایند خودکار یا اتوماتیک و فرایند ارزیابی‌کننده. فرایند خودکار مربوط به روشی می‌شود که افراد مسایل خودشان را از طریق راهبردهای تجربه شده در گذشته حل می‌کنند. فرایند ارزیابی‌کننده، رسمی‌تر و شکل‌یافته‌تر است و شامل شناسایی مشکل، ارایه راه حل‌ها، ارزیابی راه‌حل‌ها، انتخاب‌ها و تعیین پیامدهای آنها و در نهایت انتخاب یک روش مناسب به‌وسیله فرمول بندی یک طرح یا برنامه جهت حل مشکل می‌باشد (فرانکنچت و بلاک، ۱۹۹۵ به نقل از پیکلسیمر، هوپر و دیگران ۱۹۹۸).

انتخاب‌های تحصیلی و شغلی دو نمونه از تصمیماتی هستند که به توانایی در این بعد از مهارت‌های زندگی مربوط می‌شوند. (گازدا) مطرح نمود که این بعد از مهارت‌های زندگی مراحل دارد که این مراحل عبارتند از جهت‌گیری کلی، تعریف مسأله یا مشکل، ارایه راه حل، ارزیابی راه حل‌ها و تصمیم‌گیری، به نظر وی اگر چه اصطلاح حل مسأله و تصمیم‌گیری همراه با هم یک بعد از مهارت‌های زندگی را تشکیل می‌دهند اما بین آنها تمایز وجود دارد. اصطلاح حل مسأله در مورد اموری که دارای یک راه حل مناسب و مشخص هستند به کار می‌رود اما اصطلاح تصمیم‌گیری بیشتر در مورد موقعیت‌هایی به کار می‌رود که با موضوعات و مسایلی که راه حل مشخص و مناسب ندارند، سر و کار دارند (داردن و گازدا، ۱۹۹۶).

- مهارت‌های مربوط به سلامت جسمانی / حفظ سلامتی:

این نوع از مهارت‌های زندگی شامل مهارت‌هایی هستند که مربوط به رشد حرکتی و تعادل، حفظ تغذیه مناسب، کنترل وزن، سلامت جسمانی، ورزش، جنبه‌های فیزیولوژیکی جنسی، کنترل استرس و انتخاب فعالیت‌های تفریحی می‌شود (کادیش و همکاران ۲۰۰۱).

سلامت جسمانی بسیار نزدیک و وابسته به سلامت روانی است. عوامل چندگانه‌ای هم روی جنبه‌های جسمانی و هم جنبه روانی تأثیر می‌گذارند. از جمله جذابیت جسمانی، تناسب کلی بدن، وزن بدن، خود پنداره یا تصور از خود، عزت نفس، منزلت اجتماعی و تعامل با دیگران (تاکر و پیچ، ۱۹۹۴ به نقل از پیکلسیمر، هوپر و دیگران ۱۹۹۸). (تاکر و پیچ) (۱۹۹۴) طی مطالعه‌ای آشکار کردند که افرادی که عزت نفس بالاتری دارند، اغلب نیازهای اجتماعی آنان تحقق یافته است و کمتر احساس استرس می‌کنند. همه این جنبه‌هایی که افراد تجربه می‌کنند یک راه مؤثری برای حفظ تندرستی و سلامتی هستند (پیکلسیمر، هوپر و همکاران ۱۹۹۸).

اصول متنوعی برای رشد شیوه زندگی سالم توسط (گازدا) و دیگران (۱۹۸۷) فرض شده است. از جمله این اصل که یک سبک زندگی سالم باید به عنوان یک فرایند در نظر گرفته شود به جای این که به عنوان یک هدف مدنظر قرار گیرد. به علاوه آنها پنج هدف را برای این بعد از مهارت های زندگی (سلامت جسمانی / حفظ سلامتی) مشخص کرده اند:

۱- احساس خوب داشتن و شور و شوق و علاقه برای زندگی ۲- سلامت جسمانی داشتن ۳- مصون ماندن از بیماری‌های واگیردار و مسری ۴- مصون ماندن از خشونت و تصادفات ۵- به حداقل رساندن وقوع و شدت بیماری‌های جسمانی و مزمن. مطالعات تحقیقی بسیاری نشان می‌دهد که سلامت روانی در کودکان و بزرگسالان مرتبط با سلامت جسمانی است. به عنوان مثال تحقیق (تبلور، سالیس و نیدل) (۱۹۸۵) ارتباط بین سلامت روانی و سلامت جسمانی را مشخص ساخته است (داردن، گازدا، ۱۹۹۶).

- مهارت های رشد هویت / هدف در زندگی:

این نوع از مهارت های زندگی شامل مهارت های لازم برای افزایش رشد هویت فردی و شناخت عاطفی هیجانی از جمله خود کنترلی، حفظ دیدگاه مثبت نسبت به خود، سازگاری با محیط، تعیین ارزش‌ها، رشد نقش جنسیتی و اتخاذ تصمیمات اخلاقی می باشد (کادش و همکاران ۲۰۰۱).

به نظر گازدا و دیگران (۱۹۸۷) این بعد از مهارت های زندگی بر مبنای سه بعد قبلی مهارت های زندگی است. هویت یک موضوع پایدار در سراسر زندگی است. اگرچه نحوه تعاملات با افراد معنادار در زندگی از جمله خانواده و دوستان، عوامل جغرافیایی و رشد شغلی بر احساس هویت تأثیر گذار است، اما تحقق یافتن رشد احساس هویت و هدف در زندگی یک موضوع فردی است (گازدا و دیگران. ۱۹۸۷ به نقل از داردن و گازدا ۱۹۹۶). مهارت های رشد هویت/هدف در زندگی عمدتاً از بررسی و آگاهی از زمینه های روانی - اجتماعی، اخلاقی، رشد ایگو(خود) و همین طور از دیدگاه (راجرز) (۱۹۶۱) یک تمایل به خود شکوفایی ناشی می شود. همچنین این بعد از مهارت های زندگی تحت تأثیر جنبه های شناختی و شغلی رشد انسان است (داردن و گزدا، ۱۹۹۶).

نوجوانان در این سن با هویت اجتماعی، جنسیتی، تحصیلی و شغلی خویش مواجه می‌شوند. میوز (۱۹۹۳) دریافت که رشد و حمایت اجتماعی توسط دوستان در موقعیت تحصیلی، رشد هویت شغلی را برمی‌انگیزد، وی همچنین دریافت که والدین بیشتر در مورد موضوعات مرتبط با تحصیل و شغل و حرفه تأثیر گذارند در حالی که همسالان بیشتر در موضوعات مربوط به اوقات فراغت تأثیر گذارند. دانش آموزانی که در مدرسه عملکرد خوبی دارند، احساس قویتری از هویت شغلی خویش دارند که منجر به احساس امنیت و اطمینان بیشتری می‌شود. از آنجایی که انتخاب‌ها و

پیوست‌ها

تصمیمات شغلی و تحصیلی از مهمترین نیازهای رشدی نوجوانان است به همین جهت مهارت‌های زندگی در تمامی ابعاد باید به حد مطلوب خود برسد. تمام تحقیقات در این زمینه نشان دهنده تأثیر متقابل این ابعاد بر یکدیگر است، به طوری که رشد یکی از جنبه‌های مهارت‌های زندگی بر تمامی جنبه‌های دیگر مؤثر است (پیکلسمر و هوپر و دیگران ۱۹۹۸).

موارد ذکر شده در مطالب فوق از مهمترین ابعاد و مهارت‌های زندگی هستند که محققان مختلف به این ابعاد اشاره کرده‌اند. با این حال برخی دیگر از محققان، جنبه‌ها و انواعی از مهارت‌های زندگی را مشخص نموده‌اند که در واقع زیر مجموعه‌ای از ابعاد کلی مهارت‌های زندگی هستند. در مطالب ذیل به انواع مهارت‌های زندگی که توسط برخی محققان مطرح شده است، پرداخته می‌شود.

انواع مهارت‌های زندگی شامل مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های مطالعه و تحصیل، کنترل اضطراب امتحان، مهارت‌های رشد شغلی، (اسوین، ۱۹۸۴ به نقل از نلسون جونز، ۱۹۹۲)، مهارت‌های کنترل استرس و اضطراب (رومانو، ۱۹۸۴ به نقل از همان منبع) و مهارت‌های تفکر مؤثر (براو و مور، ۱۹۸۳، هپنر و دیگران ۱۹۸۴) می‌باشند.

(نلسون - جونز) در کتاب درمان و مشاوره مسؤولیت‌پذیری فردی (۱۹۸۷) مهارت‌های زندگی را در چهار بعد سلامت روانی طبقه‌بندی کرده است که عبارتند از:

- ۱- مسؤولیت‌پذیری
 - ۲- واقع‌گرایی
 - ۳- وابستگی و ارتباط مناسب
 - ۴- فعالیت ارزشمند، مفید و رضایتبخش.
- در طبقه‌بندی دیگری توسط (نلسون - جونز) (۱۹۹۴) مهارت‌های تفکر، مهارت‌های عملی و مهارت‌های مربوط به احساسات متمایز شده‌اند.

الف - مهارت‌های تفکر شامل موارد ذیل می‌باشند:

- ۱- برخورداری از یک ادراک منطقی و واقع‌بینانه ۲- مسؤولیت‌پذیری تصمیمات فردی ۳- مقابله با مکالمه منفی با خویش ۴- انتخاب قوانین فردی واقعی و منطقی ۵- ادراک صحیح و درست از مسایل ۶- اسناد علمی صحیح و مناسب ۷- پیش‌بینی احتمالات و نتایج به طور منطقی ۸- تعیین اهداف فردی. ۹- تمرین مهارت‌های تصمیم‌گیری ۱۰- مهارت کنترل مشکلات
- ب - مهارت‌های عملی، رفتارهای قابل مشاهده‌ای هستند شامل آنچه فرد انجام می‌دهد و اینکه چگونه انجام دهد.

مهارت‌های عملی در زمینه‌های ذیل می‌باشد:

- ۱- مهارت‌های ارتباطی: شامل برقراری ارتباط اولیه (آغازگر ارتباط بودن)، مکالمه، گوش دادن فعال، توجه نشان دادن، بیان احساسات خود، کنترل خشم و تعارض؛
- ۲- مهارت‌های فرزند پروری: شامل تربیت اخلاقی و اجتماعی فرزندان؛

- ۳- مهارت‌های مطالعه و تحصیل: شامل مدیریت زمان به طور مؤثر، شیوه صحیح نوشتن مقالات، کنترل اضطراب امتحان، شرکت در بحث‌های گروهی و صحبت در جمع؛
- ۴- مهارت‌های کاری: شامل جستجوی کار، مدیریت و نظارت، کار به صورت گروهی، مذاکره کردن، کنترل موقعیت‌ها، بدست آوردن بیشترین موقعیت‌های کاری و ارایه و دریافت پسخورانده؛
- ۵- مهارت‌های تفریحی: شامل جستجوی تفریحات ارضاء کننده و رضایتبخش، تمایل به کسب مهارت در زمینه فعالیت‌های ویژه، داشتن توانایی برای آرامش سازی منفعلانه و دست یافتن به سرگرمی‌های شادی بخش و مناسب؛
- ۶- مهارت بهداشتی: شامل رعایت اعتدل در تغذیه، اجتناب از سیگار کشیدن، نوشیدن الکل و سایر مواد اعتیادآور، حفظ تناسب جسمانی، کنترل استرس و رعایت تعادل مناسب بین کار، روابط خانوادگی و اجتماعی و فعالیت‌های تفریحی؛
- ۷- مهارت‌های مشارکت اجتماعی: شامل همسایه خوب بودن، شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و فعالیت جهت تغییرات اجتماعی دلخواه و مناسب.

ج - مهارت‌های مربوط به احساسات:

- شامل آگاهی از اهمیت احساسات، توجه و آگاهی از اظهار احساسات، توجه به خواسته‌ها و آرزوها، احساس همدلی درونی، آگاهی از احساسات بدنی، توانایی تجربه احساس لذت، عشق و محبت، آگاهی کامل داشتن از محدودیت‌ها (مانند مرگ)، آرامش سازی و کنترل اضطراب و استرس، احساس پذیرش خود و خود اثربخشی.
- د - آموزش مهارت‌های زندگی در زمینه ارتقای و افزایش سلامت کودکان و نوجوانان که مشتمل بر چندین مهارت اصلی و اساسی هستند که عبارتند از:
- ۱- توانایی تصمیم‌گیری: این توانایی به فرد کمک می‌کند تا به نحو مؤثرتری در مورد مسایل زندگی تصمیم‌گیری نماید. اگر کودکان و نوجوانان بتوانند فعالانه در مورد اعمالشان تصمیم‌گیری نمایند، جوانب مختلف انتخاب‌ها را بررسی و پیامد هر انتخاب را ارزیابی کنند، مسلماً در سطوح بالاتر سلامت روانی قرار خواهند گرفت؛
- ۲- توانایی حل مساله: این توانایی فرد را قادر می‌سازد تا به طور مؤثرتری مسایل زندگی را حل نماید. مسایل مهم زندگی چنانچه حل نشده باقی بمانند، استرس روانی ایجاد می‌کنند که به فشار جسمانی منجر می‌شود؛
- ۳- توانایی تفکر خلاق: این نوع تفکر هم به حل مساله و هم به تصمیم‌گیری‌های مناسب کمک می‌کند. با استفاده از این نوع تفکر، راه‌حل‌های مختلف مساله و پیامدهای هر یک از آن‌ها بررسی می‌شوند. این مهارت، فرد را قادر می‌سازد تا مسایل را از روی تجارب مستقیم خود دریابد و حتی زمانی که مشکل وجود ندارد و تصمیم‌گیری خاصی مطرح نیست با سازگاری و انعطاف بیشتر به زندگی روزمره بپردازد؛
- ۴- توانایی تفکر انتقادی: تفکر انتقادی، توانایی تحلیل اطلاعات و تجارب است. آموزش این مهارت، نوجوانان را قادر می‌سازد تا در برخورد با ارزش‌ها، فشار گروه و رسانه‌های گروهی مقاومت کنند و از آسیب‌های ناشی از آن در امان بمانند؛
- ۵- توانایی ارتباط مؤثر: این توانایی به فرد کمک می‌کند تا بتواند به صورت کلامی یا غیر کلامی و مناسب با فرهنگ، جامعه و موقعیت، خود را بیان نماید. بدین معنی که فرد بتواند نظرها، عقاید، خواسته‌ها، نیازها و هیجان‌های

پیوست‌ها

خود را ابراز و به هنگام نیاز بتواند از دیگران درخواست کمک و راهنمایی نماید. مهارت تقاضای کمک و راهنمایی در مواقع ضروری، از عوامل مهم ایجاد یک رابطه سالم است؛

۶- توانایی روابط بین فردی: این توانایی به ایجاد روابط بین فردی مثبت و مؤثر فرد با انسان‌های دیگر کمک می‌کند. یکی از این موارد، توانایی و حفظ روابط دوستانه است که در سلامت روانی و اجتماعی، روابط گرم خانوادگی به عنوان یک منبع مهم حمایت اجتماعی و قطع روابط اجتماعی ناسالم نقش بسیار مهمی دارد.

۷- توانایی خود آگاهی: توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قوت، خواسته‌ها، ترس‌ها و انزجارها می‌باشد. رشد خودآگاهی به فرد کمک می‌کند تا دریابد تحت استرس قرار دارد یا نه و این معمولاً پیش شرط و شرط ضروری روابط اجتماعی و روابط بین فردی مؤثر و همدلانه است.

۸- توانایی همدلی: یعنی این که فرد بتواند زندگی دیگران را حتی زمانی که در آن شرایط قرار ندارد، درک کند. همدلی به فرد کمک می‌کند تا بتواند انسان‌های دیگر را حتی وقتی با آنها بسیار متفاوت هستند، بپذیرد و به آنها احترام گذارد. همدلی، روابط اجتماعی را بهبود می‌بخشد و به ایجاد رفتارهای حمایت‌کننده و پذیرنده، نسبت به انسان‌های دیگر منجر می‌شود.

۹- توانایی مقابله با هیجانات: این توانایی فرد را قادر می‌سازد تا هیجان‌ها را در خود و دیگران تشخیص دهد، نحوه تأثیر هیجان‌ها بر رفتار را بداند و بتواند واکنش مناسبی به هیجان‌های مختلف نشان دهد. اگر با حالات هیجانی مثل غم و خشم یا اضطراب درست برخورد نشود، این هیجانات تأثیر منفی بر سلامت جسمانی و روانی خواهند گذاشت و برای سلامت پیامدهای منفی به دنبال خواهند داشت.

۱۰- توانایی مقابله با استرس: این توانایی شامل شناخت استرس‌های مختلف زندگی و تأثیر آنها بر فرد است. مجموعه برنامه‌های آموزشی مهارت زندگی در نهایت می‌توانند در چارچوب برنامه‌ای کلان در نظر گرفته شوند که اهداف زیر را دنبال می‌کنند:

- ۱- شناخت خود و توانایی‌های خود (خودآگاهی) ۲- شناخت ارزش‌های شخصی، خانوادگی و اجتماعی
- ۳- آشنایی با برقراری ارتباط مناسب ۴- آشنایی با برقراری ارتباط با دیگران ۵- آشنایی با مفهوم جامعه ۶- تعیین اهداف زندگی ۷- توانایی تصمیم‌گیری ۸- توانایی پرهیز از خشونت ۹- آشنایی و با سلامت جسمانی و روانی.

اهمیت مهارت‌های زندگی در سلامت روانی

مطابق نظر گیتتر، گاز دا و داردن (گیتتر ۱۹۹۹) فرد در زمینه‌های روانی، اجتماعی، جسمانی، جنسی، شغلی، شناختی، اخلاقی و عاطفی نیازمند مهارت و توانایی می‌باشد. زمانی که افراد مهارت‌های زندگی اساسی را کسب نمایند در عملکرد بهینه خود پیشرفت می‌کنند. آموزش مهارت‌های زندگی نقش اساسی را در سلامت روانی ایفا می‌کند و البته این آموزش‌ها زمانی که در یک مقطع رشدی مناسبی ارائه شود، نقش برجسته‌تری خواهد داشت. بیماری‌های روانی به یک معنا ناشی از نقص در رشد مهارت‌های زندگی اساسی است و آموزش مهارت‌های زندگی نقش درمانی دارد.

بروکر (۱۹۸۴) رویکرد مهارت‌های زندگی را چهارچوب سازمان یافته‌ای برای سلامت روانی می‌داند و آن را چارچوب آموزشی کلیدی و مهم برای مدارس در نظر می‌گیرد رویکرد مهارت‌های زندگی برای بسیاری از موقعیت‌-

ها و موضوعات متنوع و گوناگون کاربرد عملی دارد و مجموعه وسیعی از تحقیقات و پیشنه‌های نظری از اثربخشی و کاربرد پذیری رویکرد مهارت‌های زندگی در سلامت روانی حمایت می‌کنند (گینتر، ۱۹۹۹).

بسیاری از محققان رویکردی را مورد توجه قرار داده‌اند که مبتنی بر آموزش مهارت‌ها از قبیل ارتباطات بین فردی، خود کنترلی، کنترل استرس و خشم، آرامش‌سازی، تعیین هدف، تصمیم‌گیری و حفظ بهداشت و سلامتی کامل و مناسب می‌باشد. آموزش این مهارت‌ها برای بهبود توانایی حل مسأله، استدلال اخلاقی، کنترل خشم و روابط بین فردی مجرمان و بزهکاری کاربرد دارد. ایجاد چنین مهارت‌هایی به نوجوانان این امکان را می‌دهد که افراد در برقراری و حفظ روابط بین فردی برای مقابله با تغییرات محیطی مداوم، توانایی لازم را کسب کنند و به افزایش سطح عزت نفس و منبع کنترل درونی دست یابند.

(پول و ایوانز) (کلینگمن، ۱۹۹۸) نظرات نوجوانان را در مورد اهمیت مهارت‌های زندگی در زمینه‌های گوناگون پیشرفت شغلی، آموزشی، استقلال، روابط بین فردی، تسهیل تعاملات اجتماعی، آگاهی در مورد مشاغل، تنظیم درآمد، مسوولیت پذیری فردی و اجتماعی، برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، آگاهی از علایم و نیازها و نگرانی‌ها و مشغله‌های فکری، مؤثر می‌دانند. در مطالعه‌ای نیز که توسط (کلینگمن) (۱۹۹۸) انجام گرفت، اهمیت مهارت‌های زندگی در زمینه‌هایی مانند برقراری ارتباط صمیمانه، مسایل تحصیلی و شغلی، رفتارهای خود تخریبی، چاقی، زندگی اجتماعی و بهداشت، توسط نوجوانان دانش آموز اثر بخش تلقی گردید.

آموزش مهارت‌های زندگی با ارتقای بهداشت روانی و آمادگی رفتاری، فرد را به رفتاری سالم و اجتماعی مجهز می‌کند. آمادگی رفتاری به سه عامل بستگی دارد:

۱- توانایی‌های روانی - اجتماعی فرد که با یادگیری و تمرین مهارت‌های زندگی ایجاد می‌شود؛

۲- احساس کفایت و کارآمدی فرد در زمینه مهارت‌های زندگی؛

۳- قصد و تمایل فرد به اجرای مهارت‌ها. فرض بر این است که برای دست یافتن به رفتارهای سالم بهداشتی و پیشگیری، در درجه اول باید بر سلامت روانی و آمادگی رفتاری فرد اثر گذاشت. به این منظور، برنامه آموزش مهارت‌های زندگی باید به صورت مداخله دراز مدت انجام شود.

برنامه آموزش مهارت‌های زندگی در برنامه مداخله‌ای کوتاه مدت منجر به بروز تغییراتی در دانش و نگرش و بهبود سطح سلامت روان خواهد شد. برنامه‌های یک ساله در عملکرد تحصیلی و آمادگی‌های رفتاری، تغییراتی ایجاد می‌کند، و اجرای طولانی مدت این برنامه‌ها مثلاً یک برنامه سه ساله منجر به بروز تغییرات معنی دار در رفتار سلامت و رفتارهای اجتماعی خواهد گردید.

آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند به دو صورت اجرا شود:

۱- آموزش مهارت‌های زندگی عام که با هدف ارتقای سلامت و بهداشت روان و ایجاد رفتارها و تعاملات سالم

صورت می‌گیرد؛

۲- آموزش مهارت‌های اختصاصی و ویژه با هدف پیشگیری از یک آسیب مشخص مانند آموزش مهارت قاطع بودن در مقابل فشار گروه همسان جهت سوء مصرف مواد و غیره. شواهد علمی نشان می‌دهد که آموزش مهارت با این روش و در قالب یک برنامه گسترده، نقش مهمی در پیشگیری اولیه دارد.

رویکرد آموزش

برنامه مهارت‌های زندگی یک مدل آموزشی است که در کارها و فعالیت‌های گروهی سازمان یافته به منظور رشد مهارت‌های عملی که برای زندگی روزمره ضروری هستند، کاربرد دارد. به همین جهت شرکت فعال اعضای گروه برای یادگیری مهارت‌های زندگی امری ضروری می‌باشد چرا که روش مهارت‌های زندگی مبتنی بر یادگیری تجربی است و یادگیری مؤثر را با فعالیت، مشاهده شرکت‌کنندگان دیگر و دریافت فیدبک در نظر می‌گیرد. در نتیجه محتوای مهارت‌های زندگی، به جای یادگیری آموزش معلم مدار، یادگیری تجربی و عملی است که مکانیزم اساسی آن تغییر رفتار افراد است به نحوی که این یادگیری‌ها می‌تواند به موقعیت خارج از گروه انتقال یابد. در اصل اثربخشی روش مهارت‌های زندگی به دلیل تأکید آن بر جنبه‌های عینی شامل درگیری و شرکت فعال افراد، رفتارهای قابل مشاهده و نمایش عینی عقاید نظری یا انتزاعی می‌باشد.

مدارس نقش مهمی در پیشگیری و بهداشت روانی دانش آموزان دارند. به همین جهت در سال‌های اخیر، برنامه‌های پیشگیرانه مبتنی بر مدرسه گسترش یافته‌اند. شواهد نشان می‌دهند که اینگونه برنامه‌ها نتایج و پیامدهای مطلوبی را در افزایش عملکرد و کاهش رفتارهای خطرآفرین دارند.

اینگونه فعالیت‌ها، مداخله‌هایی هستند که افراد را در زمینه مهارت‌های زندگی توانمند می‌سازند.

برنامه‌های آموزش مهارت‌های زندگی تحت عناوین گوناگون و با همین محتوای کنونی، از دهه‌های پیش آغاز شده است. این برنامه‌ها، اخیراً در رویکرد پیشگیرانه مبتنی بر مدرسه به طور وسیعی به کار رفته و از مؤثرترین رویکردهای پیشگیرانه آموزش مهارت‌های مقاومت در برابر فشارهای اجتماعی و مهارت‌های زندگی عمومی می‌باشد (بوتوین و کانتور، ۲۰۰۰).

این برنامه‌ها بر افزایش رفتارهای مثبت مانند افزایش مقبولیت اجتماعی، بهبود روابط، تصمیم‌گیری مؤثر و حل تعارض تأثیر مثبت داشته‌اند. همچنین تأثیر مثبت اینگونه برنامه‌ها بر پیشگیری از رفتارهای منفی و خطرآفرین مانند سوء مصرف مواد مخدر، خشونت و رفتارهای جنسی ناسالم نیز ثابت شده است.

نقش آموزش و پرورش

در تربیت جنسی

تربیت جنسی یکی از موضوعات مهم تربیتی است که باید در دل برنامه‌های کلان و جامع تربیتی و به شکل درست و مناسبی به آن توجه شود و لازم است که جایگاه شایسته‌ای را در برنامه‌ها به آن اختصاص داد. تربیت جنسی به عنوان یکی از ابعاد گسترده و متنوع تربیت دینی وابسته به ارزش‌های دینی و اخلاقی است. گستره آن از بدو تولد تا بزرگسالی را در بر می‌گیرد. از آنجا که تربیت در شکل کلان خود امری پیچیده و در هم تنیده به فرهنگ می‌باشد لذا ضرورت دارد علاوه بر در نظر گرفتن سن، جنس، فهم، اطلاعات، مسایل و نیاز مخاطبان و وضعیت اجتماعی آنها به باورهای اجتماعی و فرهنگی و ارزش‌های حاکم بر جامعه (اعم از ارزش‌های دینی، اخلاقی و اجتماعی) توجه کرد. آموزش و تربیت جنسی باید هم بر اطلاعات واقعی و هم بر مهارت‌های تصمیم‌گیری متکی باشد.

امروزه نقش مدرسه در تربیت جنسی و خدمات بهداشتی مرتبط با آن، گاهی اوقات می‌تواند موضوعی جنجال بر انگیز، سخت و ارزشمند باشد. رویکردهای مدرسه باید نه تنها به ارزش‌های والدین و جامعه احترام بگذارد و به آن‌ها بیندیشد بلکه نیازهای نوجوانان را نیز باید برآورده سازد. زمانی که تربیت جنسی بر عهده مدرسه گذاشته می‌شود باید کسانی که آموزش این ماده درسی را به عهده می‌گیرند در این موضوع ماهر بوده و در استفاده از آن مهارت لازم را داشته باشند. برای آن که معلمان بتوانند گزینه‌های سالم و بهداشتی را انتخاب کنند، تربیت معلم و توسعه حرفه‌ای که خاص این حوزه باشد، ضروری است. باید مربیان و معلمان مهارت‌های لازم برای ارایه اطلاعات کافی به دانش‌آموزان و تربیت آنان را کسب کنند.

این برنامه به یک ماده درسی رایج و روزآمد که آموزش آن نیز متناسب با تحول جامعه باشد، نیازمند است. یک رویکرد جامع، توجه به نیازهای پرخطر دوره جوانی و سیاست‌های گسترده مدارس را در برمی‌گیرد. بخش‌های مختلف مدرسه لازم است با والدین، بخش‌های عمومی بهداشت و سازمان‌های بهداشتی همکاری کنند.

با توجه به مقتضیات تربیت جنسی، استانداردهای درجه بندی مهارت‌ها و دانش بهداشتی در حال تغییر است. اصول کلی راهنمایی برپیشنهادهای عملی آموزش سلامت در یک برنامه کلان استوار است. این اصول، برحفظ سلامت، رعایت ارزش‌های اخلاقی، دینی و اجتماعی استوار شده است.

در این راهنما بر خویشتن‌داری و مراقبت از خود به عنوان روش سالم زیستن در مقابل انحرافات، آلودگی‌ها، فریب خوردگی‌ها و سوءاستفاده‌های اخلاقی و جنسی و به منظور پیشگیری و جلوگیری از رفتارهای پر خطر و ارتباطات ناسالم، بارداری‌های ناخواسته، بیماری‌های مقاربتی و ایدز تأکید می‌شود و همواره توصیه می‌گردد کودکان، نوجوانان و جوانانی که به لحاظ جنسی فعال‌اند، توجه خود را به خویشتن‌داری معطوف کنند یا اطلاعات دقیق و مهارت‌های لازم در باره کاهش خطرات احتمالی رفتارهای مخاطره آمیز را به‌دست آورند.

تأکید بر گسترش بیماری تهدید کننده زندگی مانند HIV/AIDS و سایر عفونت‌هایی که از طریق جنسی منتقل می‌شوند و احتمال سوء استفاده جنسی و وقوع بارداری نوجوانان، از اهمیت به خصوصی برخوردار است. تربیت جنسی جامع می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا چارچوبی از موضوعات بهداشتی و اجتماعی پیچیده و بحرانی را

پیوست‌ها

در ذهن ایجاد نمایند. فراهم کردن اطلاعات دقیق درباره روابط جنسی و مسایل مرتبط با آن می‌تواند حاصل تصمیم‌گیری‌هایی باشد که به زندگی‌های سالم‌تر می‌انجامد.

در شرایطی که اطلاعاتی که در سطح کشور داده می‌شود فاقد اطلاعاتی در باره رفتارهای جنسی جوانان در سطح جامعه است، کاملاً روشن است که تعداد زیادی از دانش‌آموزان به اندازه کافی آگاهی در باره موضوع جنسیت و هویت جنسی خود، رفتارهای جنسی وابسته به جنس، مهارت‌های مقابله‌ای و دفاع از سلامت جنسی خود، روش‌های سالم زیستن، آگاهی کافی از ارزش‌های دینی، اخلاقی و اجتماعی در ارتباط انتخاب روش‌های درست رفتار جنسی و آمادگی کافی در ارتباط با انتخاب خویشتن‌داری یا استفاده از روش‌های حفاظتی برای جلوگیری از بارداری، بیماری‌های مقاربتی و ایدز را ندارند و یا انگیزه کافی برای آن را ندارند.

تربیت جنسی در مدارس و توسط والدین و خانواده‌ها ابزاری بسیار مهم است که میزان خطرات را کاهش می‌دهد. تربیت جنسی نه چنان که در مدارس اروپایی و امریکایی شایع است بلکه بر اساس فرهنگ دینی و ارزش‌های اخلاقی اسلام و با توجه مسایل جوانان ایرانی باید طراحی و سازمان‌دهی شود.

محتوای مناسب برای برنامه‌های آموزش و تربیت جنسی چیست؟ آیا موضوع اصلی تربیت جنسی باید متکی بر آموزش و تربیت هویت جنسی باشد؟ آیا باید در تربیت جنسی بر رفتارهای جنسی تأکید کرد؟ آیا باید در آموزش و تربیت جنسی مساله مدار بود و بر حسب میزان خطرات احتمالی و شایع، برنامه‌های آموزشی و تربیتی را سازمان‌دهی کرد؟ آیا باید در تربیت جنسی بر مراقبت بیرونی و محافظت بزرگسالان از کودکان تأکید کرد؟ آیا محتوای این برنامه‌ها باید بر "خویشتن‌داری متکی گردد؟ آیا باید در سازمان‌دهی محتواهای آموزشی دیسیپلین محور بود؟ یا باید از رویکردهای تلفیقی استفاده کرد؟

طرفداران برنامه‌های خویشتن‌داری صرف می‌گویند که تربیت و آموزش جنسی باید منحصر به انکار ارتباط جنسی و به تأخیر انداختن آن معطوف گردد. این رویکردها به خصوص برای نوجوانان کم سن و سال‌تر لازم و مؤثر است. از سوی دیگر، طرفداران خویشتن‌داری - محوری می‌گویند که توجه باید بر تعادل میان (۱) خودداری و تأخیر در ارتباط جنسی، به ویژه برای نوجوانان و (۲) توجه به نیازهای دانش‌آموزانی که فعال جنسی هستند یا در آینده خواهند بود و دادن اطلاعاتی به آن‌ها درباره روش‌های کاهش ریسک ابتلا به ایدز و بیماری‌های مقاربتی و بارداری‌های ناخواسته معطوف گردد.

در هر دو رویکرد، برخی از اهداف اصلی، یکی هستند: به تأخیر انداختن رفتار جنسی در میان نوجوانان و تشویق کسانی که فعال جنسی‌اند، به مکث کردن در برابر فعالیت جنسی، بازنگری و به تأخیر انداختن آن. اصل اولیه سلامت عمومی که از جوانان می‌خواهد از پیامدهای رفتار جنسی بدون حفاظت که از لحاظ بهداشتی منفی هستند بپرهیزند، از این اهداف به خوبی حمایت می‌کند.

درک ما از تحول کودکان و نوجوانان این اهداف را حمایت می‌کنند. برخی از ویژگی‌های طبیعی نوجوانان خودجوشی، حس شکست‌ناپذیری (invincibility)، فقدان تجربه تصمیم‌گیری، و آسیب‌پذیری (vulnerability) در برابر همسالان، و پیغام‌های منفی رسانه‌ها را شامل می‌شوند. همین موارد خود می‌توانند موجب اتخاذ تصمیمات ناعاقلانه‌ای شوند که به رفتار جنسی متکی‌اند. رشد دانش فردی (self-knowledge)، مهارت‌های ارتباطی و

بلوغ (maturity) که برای ایجاد روابط سالم مبتنی بر صداقت، احترام، مسؤلیت، تساوی، عشق و تفاهم دوجانبه لازم است، زمان می‌برد.

در برنامه‌های خویشتن‌داری - محور، هدف دیگر، برآوردن نیازهای دانش‌آموزانی است که فعال جنسی‌اند. این کار با کمک به دانش‌آموزان برای شناخت دلایل، زیر نظر گرفتن گزینه‌های آن‌ها در روابط جنسی و پیشنهاد حمایت و ارایه استراتژی‌هایی برای کمک به آن‌ها در رفتارها است. این کار شامل آماده کردن دانش‌آموزان برای کاهش خطر پیامدهای داشتن ارتباط جنسی است. با ارایه اطلاعات صحیح درباره آموزش خویشتن‌داری، برقراری روابط سالم ارتباط و مهارت‌های گفتگو و آموزش چگونگی دسترسی به منابعی جهت دریافت اطلاعات و یا خدمات بیشتر به سلامت رفتاری دانش‌آموزان کمک می‌کند.

در تمام برنامه‌های تربیت جنسی، حفظ یک رویکرد و لحن مثبت، عنصر کلیدی محسوب می‌شود. جوانب سالم و بهداشتی زیادی برای مسایل جنسی می‌توان قایل شد و حوزه راه‌های سالم برای ابراز جنسیت فرد، بسیار گسترده است. پیغام‌هایی که دارای لحن شرمساری و احساس گناه می‌باشند و تأکید بر رفتارهای ناسالم و منفی در یک برنامه درسی، دارای نتیجه عکس است. در عوض، پیغام‌های یک برنامه درسی مؤثر، میان ساختن مفهوم شکست‌ناپذیری در دانش‌آموزان - از طریق اطلاعات صحیح و فعالیت‌های یادگیری تعاملی و مرتبط - با مفهوم ظرفیت دانش‌آموزان برای کنترل سازنده زندگی فعلی و آینده شان تعادل برقرار می‌کنند.

پرسش‌های مربوط به ارزش‌های دینی و فرهنگی از جمله مشکل‌ترین موضوعاتی هستند که مربیان اجرا کننده برنامه‌های تربیت جنسی متناسب با سن با آن‌ها روبرو هستند. زمانی برنامه‌های مدرسه - محور به بهترین شکل تدوین می‌شوند که پراکندگی ارزش‌ها و باورهای ارایه شده در خانواده‌ها را در سراسر جامعه در بر بگیرد و به آن‌ها احترام بگذارد. در ضمن، ارزش‌های اولیه بشری و اجتماعی مانند مسؤلیت‌پذیری، وحدت خانواده و احترام به دیگران از ارزش‌های کلیدی‌اند.

تحقیقات نشان می‌دهد تمام برنامه‌هایی که برای افراد جوان، اطلاعاتی جامع درباره هویت جنسی، رفتارهای سالم جنسی، خویشتن‌داری، جلوگیری از ارتباطات و روابط ناسالم بارداری و داشتن روابط سالم ایمن فراهم می‌کنند، مؤثرترین برنامه‌ها در رسیدن به افراد جوان محسوب می‌شوند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که دانش‌آموزانی که واحدهای تربیت جنسیت را می‌گذرانند بیش از سایر دانش‌آموزان تمایل به تأخیر انداختن روابط جنسی دارند. در ضمن، دانش‌آموزانی که گفته می‌شود پدر و مادر دارند و آموزش و تربیت جنسی را هم به عنوان منبع اصلی اطلاعات خود می‌گذرانند حتی بیش از سایر دانش‌آموزانی که اطلاعاتی از این دست را از همسالان و خواهر و برادر خود و حتی رسانه‌ها و غیره به دست می‌آورند، تمایل به تأخیر انداختن روابط جنسی نشان می‌دهند. علاوه بر آن، در میان تمام نوجوانانی که روابط جنسی دارند، دانش‌آموزانی که کلاس‌های آموزش و تربیت جنسی را گذرانده‌اند خیلی بیشتر از سایرین مراقب جلوگیری از روابط ناسالم هستند تا کسانی که این کلاس‌ها را نگذرانده‌اند.

در تجزیه و تحلیل نهایی، کیفیت برنامه درسی تربیت جنسی، باید به وسیله تأثیر آن بر دانش‌آموزان مورد قضاوت قرار گیرد. به هر صورت، پیش از آن که ارزیابی صورت گیرد، انجام یک ارزشیابی مقدماتی از برنامه درس تربیت جنسی که منحصر بر مبنای ویژگی‌های درونی برنامه درسی باشد، ضروری است. برنامه تربیت جنسی باید بر اصول آموزشی معقول مانند اصول زیر پایبند باشد:

پیوست‌ها

- با زبان قابل فهمی میان دانش آموزان و اهداف آموزشی ارتباط برقرار کند؛
- با ارایه مروری از این قبیل معلومات و مهارت‌ها، معلومات سابق دانش‌آموزان را فعال نماید؛
- مدل رفتار مطلوب را ارایه دهد تا دانش‌آموزان به وضوح بفهمند به دنبال چه چیزی هستند؛
- زمانی که دانش‌آموزان آماده چنین تمرینی هستند برای آن‌ها تمرین کافی و مستقل فراهم نماید؛
- برای دانش‌آموزان تمرینی کاملاً کنترل شده و هدایت شده فراهم نماید؛
- باید بر معلومات کاربردی تأکید شود که با تأثیر فرد بر رفتارهای خطرآفرین تطبیق می‌کند مانند روش‌های انتقال ایدز/امراض مقاربتی و بارداری، عواقب فردی عفونت ایدز یا امراض مقاربتی و بارداری بسیار زود هنگام و اطلاعات مورد نیاز برای پیشگیری از رفتارهایی که ریسک بالایی دارند؛
- معلومات کاربردی باید به اندازه کافی جامع باشد تا به دانش‌آموزان اجازه دهد واقعات را درباره مشکلات بهداشتی جنسی از افسانه‌ها تشخیص دهند؛
- باید محتوای درسی، فعالیت‌هایی را در بر بگیرد که برای افزایش پنداشته‌های دانش‌آموزان از آسیب‌پذیری فردی آن‌ها نسبت به ایدز و امراض مقاربتی و بارداری ناخواسته و انگیزه‌سازی برای جلوگیری از رفتارهای پرخطر طراحی و تدوین شده باشد؛
- باید از نگرش‌هایی حمایت کند که شامل اعتماد به توانایی فرد در تشخیص و جلوگیری از موقعیت‌های پرخطر و تعیین اهداف مثبت در مقاومت در برابر فشار همسالان از سوی آن اهداف باشد؛
- باید بر فراگیری مهارت‌های میان فردی مرتبط با مشکلات سلامت جنسی دانش‌آموز و تشخیص موقعیت‌های اجتماعی که می‌تواند دانش‌آموز را به خطر بیندازد، تأکید کند؛
- باید فعالیت‌های ملموسی برای مشارکت والدین و معلمان فراهم نماید مانند تعیین تکالیف منزل در دانش‌آموزانی که برنامه مربوط به ایدز را می‌بینند یا درباره عفونت ایدز مطالبی می‌خوانند و در مورد آن‌ها با والدین خود بحث می‌کنند.

اصول راهنما

- اصول راهنمای آموزش جامع جنسی، شش هدف اصلی آموزش جامع مسایل جنسی را مطرح می‌کند:
۱. ارایه اطلاعات دقیق درباره جنسیت آدمی؛
 ۲. آموزش و تربیت هویت جنسی؛
 ۳. آموزش رفتارهای جنسی وابسته به سن و جنس؛
 ۴. فراهم کردن فرصتی برای افراد جوان تا ارزش‌های خود را بسط دهند، عزت نفس بالای خود را کسب کنند، نسبت به روابط خود با اعضای هر دو جنس بینش‌هایی کسب کنند و برای درک بهتر وظایف و مسئولیت‌ها نسبت به خود و دیگران این کار انجام دهند؛
 ۵. کمک به افراد جوان برای بسط مهارت‌های میان فردی از جمله برقراری ارتباطات، تصمیم‌گیری، مهارت‌های تأیید و یا تکذیب همسالان به شکلی که با آن‌ها رابطه‌ای رضایت‌بخش تشکیل دهد؛

۶. کمک به جوانان در گسترش توانایی تمرین مسئولیت‌پذیری مبتنی بر روابط جنسی، از جمله خویشتن‌داری، مقاومت در برابر فشاری که بر آن‌ها وارد می‌شود تا پیش از موعد به داشتن روابط جنسی بپردازند و استفاده از روش‌ها و سایر اقداماتی که به ارتقای بهداشت جنسی و سلامت مربوط می‌شود.

مفاهیم کلیدی

این اصول راهنما، همچنین یازده مفهوم کلیدی را که مؤلفه‌های تعریف کلی مسایل جنسی را در برمی‌گیرد مطرح می‌کنند:

- ۱) رشد آدمی
- ۲) هویت جنسی
- ۳) الگوهای سالم روابط انسانی
- ۴) مهارت‌های فردی
- ۵) مهارت‌های بین فردی
- ۶) رفتار جنسی
- ۷) سلامت جنسی
- ۸) الگوهای وابسته به فرهنگ و جامعه
- ۹) ارزش‌های دینی
- ۱۰) ارزش‌های اخلاقی
- ۱۱) هنجارها و ارزش‌های اجتماعی.

هر مفهوم، متوجه سطوح آموزشی مناسب هر سن و جنس است.

مربیان حرفه‌ای و متخصص بهداشت، برنامه‌های جامع از مهدکودک تا پایه دوازدهم را توصیه می‌کنند که با هر کلاس و متناسب با سن و سطح رشد و تحول دانش‌آموزان تعیین شده‌اند. برنامه رشد و تحول حرفه‌ای برای معلمان می‌تواند رویکردی بسیار کارآمد در تأمین تربیت جنسی تخصصی به دانش‌آموزان باشد. معلم آموزش دیده و ماهر می‌تواند نقش منحصر به فردی در ارتقای سلامت جنسی و تولید مثل در محیط مدرسه ایفا نماید.

نقش والدین و خانواده‌ها در تربیت جنسی

والدین و اعضای خانواده اولین و مهم‌ترین معلمان کودکان در حوزه مسایل جنسی‌اند. از بدو تولد، کودک شروع به یادگیری مسایل جنسی، هویت جنسی، رفتار جنسی و نقش‌های جنسی از کسانی که اطراف او قرار دارند، می‌کند. ارزش‌های اصلی و اخلاقیات، باورها و آداب اجتماعی جنسی در درون محیط خانه به وجود می‌آیند.

مشارکت والدین برای موفقیت برنامه‌های تربیت جنسی مدرسه محور، کلیدی است. هرچه بهتر والدین مطلع شوند فرصت مشارکت مثبت در خانه/مدرسه بهتر خواهد بود. والدین، مسئول‌ارایه اطلاعات، کمک به حل مشکلات، منطبق کردن خانواده با ارزش‌های دینی و اصول اخلاقی و حمایت از کودکان خود در میان همسالان و فشار رسانه‌ها و سایر نفوذهای مختلف جامعه هستند. برخی از برنامه‌های آموزش سلامت مدارس به‌ارایه برنامه‌هایی برای والدین

پیوست‌ها

کودکان مدارس ابتدایی و راهنمایی جهت اطلاع رسانی به آن‌ها درباره محتوای آموزش جنسی مدرسه محور، پاسخ داده‌اند. این برنامه‌ها مهارت‌هایی را آموزش می‌دهند و اطلاعاتی فراهم می‌کنند که به والدین کمک کند نسبت به نیازهای کودکان و نوجوانان خود واکنش نشان دهند.

احساسات جنسی قشر جوان، تازه و گاه سردرگم کننده است و فشار همسالان و فرهنگ رایج ترجمانه نیز ممکن است به طور جدی بر تصمیم‌گیری آنها تأثیر بگذارد. یادگیری روش صحیح تصمیم‌گیری کمک می‌کند تا روابط ناخواسته تحت فشار ابراز احساسات جنسی به شکل ناخواسته قرار نگیرند. برای نوجوانانی که تصمیم به خویشتن‌داری می‌گیرند حمایت خانواده، متخصصان و معلمان بسیار مهم است تا موفق به خنثی‌سازی فشار منفی همسالان و سایر گروه‌های صاحب نفوذ جامعه شوند.

در آموزش نوجوانان برای تصمیم‌گیری درباره فعالیت جنسی یا داشتن رابطه با جنس مخالف، متخصصان باید به انواع موضوعات روان‌شناختی و مسایل مربوط به رشد و تحول این گروه سنی توجه نمایند. آموزش متناسب با سطح شناخت، میزان رشد و تحول، باورهای فردی، پیشینه فرهنگی اجتماعی و سیستم‌های حمایتی بیرونی بر تصمیم‌گیری نوجوانان در این که خویشتن‌داری کنند و از روش‌های کاهش ریسک استفاده کنند، تأثیر می‌گذارند. شناخت موضوعات عاطفی، فرهنگی، روان‌شناختی یا اقتصادی به علاوه اطلاعاتی درباره استفاده صحیح از هر یک از شیوه‌های جلوگیری از رفتارهای پرخطر توسط نوجوانان ضروری است.

از آن رو که بیشتر کودکان، نوجوانان و جوانان حداقل در مراحل آغازین سوءاستفاده‌ها و انحرافات اخلاقی، هنوز در مدرسه هستند و از آن جا که هزینه‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی انحرافات اخلاقی نوجوانان و پیامدهای آن‌ها برای والدین و جامعه طاقت فرسا است، برای مدرسه کسب نتایج مثبت اهمیت زیادی دارد. برای کسب این نتایج آموزش و پرورش می‌تواند کارهای زیر را انجام دهد:

۱. تدوین برنامه جامع تربیت جنسی از پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه
۲. تدوین برنامه آموزش معلمان و مدیران
۳. تدوین برنامه آموزش والدین
۴. تدوین برنامه اصلاح و بازپروری دانش آموزان در معرض خطر